

JOURNAL OF AWARENESS

E-ISSN : 2149-6544
DOI : 10.26809/joa

VOLUME / CİLT: 6
ISSUE / SAYI: 2
YEAR / YIL: 2021

International Peer-Reviewed and Open Access Electronic Journal
Uluslararası Hakemli ve Açık Erişimli Elektronik Dergi

<https://journals.gen.tr/joa>

RA T I N G A C A D E M Y P U B L I S H I N G

JOURNAL OF AWARENESS

E-ISSN: 2149-6544

DOI: 10.26809/joa

International Peer-Reviewed and Open Access Electronic Journal
Uluslararası Hakemli ve Açık Erişimli Elektronik Dergi

Volume / Cilt: 6

Issue / Sayı: 2

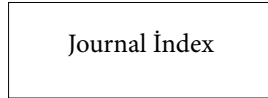
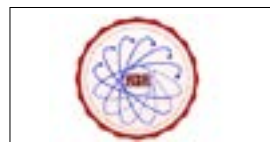
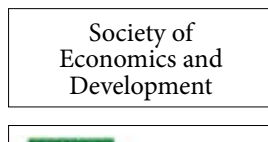
January / Ocak 2021

Web: <https://journals.gen.tr/joa>

E-mail: journals@ratingacademy.com.tr

Address: Sarıcaeli Köyü ÇOMÜ Sarıcaeli Yerleşkesi No: 119, Merkez
Çanakkale / TÜRKİYE

ABSTRACTING & INDEXING DİZİN & İNDEKS

ABOUT THE JOURNAL

About the JOA

(E-ISSN 2149-6544 is an international peer-reviewed journal which started to be published in 2016. The journal aims to include studies in the main titles of social sciences and humanities such as; Anthropology, Public Administration, History, Geography, Theology, Philosophy, Folklore, Psychology, Sociology, International Relations, Architecture, Archeology, Art History, Literature, Linguistics, communication Sciences, Law et al.

In this framework, high quality theoretical and applied articles are published. The views and works of academicians, researchers and professionals working in all fields of social sciences and humanities are brought together. The articles in the journal is published 4 times a year; WINTER, SPRING, Summer, AUTUMN. Journal of Awareness is an electronic and open access journal. The DOI (Doi Prefix: 1.31566/joa) number is assigned to all the articles published in the Journal.

Papers are welcomed both in English and Turkish.

Submit your paper to the journal at <https://journals.gen.tr/joa/about/submissions>

Owner

RATING ACADEMY Ar-Ge Yazılım Yayıncılık Eğitim Danışmanlık ve Organizasyon Ticaret Limited Şirketi

Contact

Adress: Sarıcaeli Köyü ÇOMÜ Sarıcaeli Yerleşkesi
No: 119, Merkez-Çanakkale / TURKEY
Tel: +9555 477 66
WEB : <https://journals.gen.tr/arts/index>
E-mail : journals@ratingacademy.com

DERGİ HAKKINDA

JOA Hakkında

(E-ISSN 2149-6544) 2016'da yayın hayatına başlayan uluslararası hakemli ve süreli bir dergidir. Dergi, Antropoloji, Kamu Yönetimi, Tarih, Coğrafya, İlahiyat, Felsefe, Halk Bilimi (Folklör), Psikoloji, Sosyoloji, Uluslararası İlişkiler, Mimarlık, Sanat Tarihi, Arkeoloji, Dilbilim, İletişim Bilimleri, Edebiyat ve Hukuk gibi sosyal ve beşeri bilim dallarındaki özgün, derleme ve çeviri içerikli bilimsel araştırmalar ile uygulama, araştırma, inceleme çalışmalarına yer vermektedir.

Bu çerçevede, yüksek kalitede teorik ve uygulamalı makalelere yer verilmektedir. Sosyal ve beşeri bilim alanlarında çalışan sanatçılar, akademisyenler, araştırmacılar ve profesyonellerin görüş ve çalışmalarını bir araya getirilmektedir. Dergideki makaleler; KIŞ, BAHAR, YAZ ve GÜZ dönemleri olmak üzere yılda dört kez yayımlanmaktadır. Journal of Awareness, açık erişimli elektronik bir dergidir. Dergide yayımlanan tüm makalelere DOI numarası (Doi Prefix: 10.26809/joa) atanmaktadır.

Derginin yayım dili Türkçe ve İngilizce'dir.

Makalelerinizi, <https://journals.gen.tr/joa/about/submissions> adresinden online olarak yükleyebilirsiniz.

Sahibi

RATING ACADEMY Ar-Ge Yazılım Yayıncılık Eğitim Danışmanlık ve Organizasyon Ticaret Limited Şirketi

İletişim Bilgileri

Adress: Sarıcaeli Köyü ÇOMÜ Sarıcaeli Yerleşkesi
No: 119, Merkez-Çanakkale / TÜRKİYE
Tel: +9555 477 66
WEB : <https://journals.gen.tr/arts/index>
E-mail : journals@ratingacademy.com

EDITORS / EDİTÖRLER

EDITOR-IN CHIEF (S) / BAŞ EDİTÖR(LER)

Turgay BERKSOY
Emeritus Prof. Dr., Marmara University, Faculty of
Economics, Department of Public Finance, İstanbul,
TURKEY

Filiz Tufan EMİNİ KURTULUŞ
Assoc. Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University,
Biga Faculty of Economics and Administrative
Sciences, Department of Public Management,
Çanakkale, TURKEY

SECTION EDITORS / ALAN EDİTÖRLERİ

Philosophy and Religion/Felsefe ve Din
Hojjatollah JAVANI
Assoc. Prof. Dr., Alzahra University, Faculty of
Theology, Department of Religion and Mysticism,
Tehran, IRAN

Mehterhan FURKANİ
Assoc. Prof. Dr., Aksaray University, Faculty of
Islamic Sciences, Department of Basic Islamic
Sciences, Aksaray, Turkey, e-mail: mehtarkhan@
aksaray.edu.tr

Geography / Coğrafya
Abdullah SOYKAN
Prof. Dr., Balıkesir University, Faculty of Science
and Letters, Department of Geography, Balıkesir,
TURKEY, e-mail: asoykan@balikesir.edu.tr

*Political Science & Public Administration &
International Relations / Siyaset Bilimi & Kamu
Yönetimi & Uluslararası İlişkiler*
Erkan ARSLAN, Dr. Öğr. Üyesi, Cumhuriyet
University, Yıldızeli Vocational School, Sivas,
TURKEY, email: erkana@cumhuriyet.edu.tr

Education / Eğitim
Çiğdem ALDAN KANDEMİR,
Assoc. Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman University,
Faculty of Education, Department of Educational
Sciences, Muğla, TURKEY

Language and Literature/Dil ve Edebiyat
Seniha KRASNIQI
Assist. Prof. Dr., University of Prishtina, Faculty of
Philology, KOSOVO

Mustafa ÖZSARI
Prof. Dr., Balıkesir University, Faculty of Arts
and Sciences, Department of Literature, Balıkesir,
TURKEY; e-mail: mozsari@balikesir.edu.tr

Media and Communication / Medya ve İletişim
Oğuz Selim KOBABA

Dr., Cumhuriyet University, Faculty of
Communication, Department of Journalism, Sivas,
TURKEY, email: selimkobaza@cumhuriyet.edu.tr

Psychology and Sociology / Psikoloji ve Sosyoloji
Yılmaz DAŞLI
Assoc. Prof. Dr., Cumhuriyet University, Faculty of
Health Sciences, Department of Health Management,
Sivas, TURKEY, e-mail: ydasli@cumhuriyet.edu.tr

Administration / Yönetim
Gökben BAYRAMOĞLU
Assoc. Prof. Dr., Hitit University, Faculty of
Economics and Administrative Sciences, Department
of Business Administration, Çorum, TURKEY, e-mail:
gokbenbayramoglu@hitit.edu.tr

Vildan DURMAZ
Assist. Prof. Dr., Eskisehir Technical University,
Faculty of Aeronautics and Astronautics, Department
of Aviation Management, Eskişehir, TURKEY

Law/Hukuk
İrem BERKSOY
Assist. Prof. Dr., Marmara University, Faculty
of Economics, Department of Public Finance,
Department of Financial Law, İstanbul, TURKEY

MANAGING EDITOR/SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Laura AGOLLI
Oakland University, Masters in Public Administration
with specialization in Healthcare Administration,
USA

LANGUAGE EDITOR(S) / DİL EDİTÖRLERİ

Seniha KRASNIQI
Assist. Prof. Dr., University of Prishtina, Faculty of
Philology, KOSOVA

Nesrin YAVAŞ
Assist. Prof. Dr., Ege University, TURKEY

TECHNICAL EDITOR/ TEKNİK EDİTÖR

Cumali YAŞAR
Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University, Education
Faculty, Department of Computer and Instructional
Technology Education, Çanakkale, TURKEY

EDITORIAL BOARD / EDİTORYAL KURUL

Rahilya GEYBULLAYEVA,

Prof. Dr. , Baku Slavic University, AZERBAIJAN

Hikmet ASUTAY,

Prof. Dr. , Trakya University, TURKEY

Hasan KAPLAN,

Prof. Dr. , Ibn Khaldun University, TURKEY

Elizabeta MITREVA,

Prof. Dr. , Goce Delcev University, MACEDONIA

Agnieszka SZPLIT,

Prof. Dr. , The Jan Kochanowski University, Kielce,
Świętokrzyskie, POLAND

Tuba KORKMAZ BATU,

Assoc. Prof. Dr. , Çanakkale Onsekiz Mart University,
TURKEY

Goran ILIK,

Assoc. Prof. Dr. , University of St. Clement of Ohrid,
MACEDONIA

Andreas YUMARMA,

Assoc. Prof. Dr. , President University, INDONESIA

Serpil BARDAKÇI TOSUN,

Asst. Prof. Dr. , Alanya Alaaddin Keykubat University,
TURKEY

Mustafa Aydın BAŞAR,

Asst. Prof. Dr. , Çanakkale Onsekiz Mart University,
TURKEY

Andrea QUINTILIANI,

Asst. Prof. Dr. , Pegaso Telematic University, ITALY

Slobodan Rajko ČEROVIĆ,

Dr. , Singidunum University, SERBIA

Maryna KATRAN,

Dr. , Ukrainian State University of Finance and
International Trade, UKRAINE

Jollie ALSON,

Dr. , University of Perpetual Help System,
PHILIPPINES

Gulgaisha SAGIDOLDA,

Assoc. Prof. Dr. , L. N. Gumilyov Eurasian National
University, KAZAKHSTAN

REFEREES IN THIS ISSUE / BU SAYININ HAKEMLERİ

Ahmet KAYAN,

Assist. Prof. Dr., Harran University, TURKEY

Aysen Şimşek KANDEMİR,

Assoc. Prof. Dr., Kocaeli University, TURKEY

Aziz Cumhuri KOCALAR,

Assist. Prof. Dr., Niğde Ömer Halisdemir University,
TURKEY

Banu DAVUN,

Assist. Prof. Dr., Aksaray University, TURKEY

Bekir EŞİTTİ,

Assoc. Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University,
TURKEY

Çiğdem ÖZKAN,

Assoc. Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University,
TURKEY

Engin ÇAĞLAK,

Assist. Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University,
TURKEY

Feyzullah ÜNAL,

Prof. Dr., Dumlupınar University, TURKEY

Hafize SEÇTİM,

Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University, TURKEY

Hanife AKGÜL,

Assist. Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University,
TURKEY

Hikmet Salahaddin GEZİCİ,

Assist. Prof. Dr., Selçuk University, TURKEY

İbrahim Sena ARVAS,

Assist. Prof. Dr., Istanbul University, TURKEY

Mehmet ŞAHİN

Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University,
TURKEY

Melih BAŞ,

Prof. Dr., İstanbul Arel University, TURKEY

Melih ÖZTÜRK,

Assoc. Prof. Dr., Bartın University, TURKEY

Meryem AYAN,

Prof. Dr., Manisa Celal Bayar University, TURKEY

Naciye KAYA,

Dr., Adalar Municipality, TURKEY

Nedim ÖZDEMİR,

Assoc. Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman University,
TURKEY

Nilay KÖLEOĞLU,

Assist. Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University,
TURKEY

Ozan GÜLER,

Assist. Prof. Dr., Mersin University, TURKEY

Özhan ERTEKİN,

Assoc. Prof. Dr., Istanbul Technical University,
TURKEY

Pınar YILDIRIM,

Assist. Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University,
TURKEY

Sabriye SEZER İKİZ,

Assist. Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman University,
TURKEY

Selay GİRAY YAKUT,

Assoc. Prof. Dr., Marmara University, TURKEY

Sevgi ÖZTÜRK,

Assoc. Prof. Dr., Kastamonu University, TURKEY

Yasemin ÖZAKINCI,

Dr., Manisa Celal Bayar University, TURKEY

CONTENTS / İÇİNDEKİLER

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Literature As Cultural Ecology: A Cultural Ecological Study On Emerson And Whitman

95

Melis Mülazımoğlu

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Speaking in Medias Res: modernism versus modernity in Sherwood Anderson's Winesburg, Ohio

105

Yonca Denizarslanı

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

İklim değışikliğinin buzullar üzerine olan estetiği (Baykal Gölü, İzlanda ve Grönland örneği)

The aesthetics of climate change on glaciers (The example of Lake Baikal, Iceland and Greenland)

117

Yoong Wah Alex Wong

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Uluslararası üniversite öğrencilerinin pandemi süreci

The aesthetics of climate change on glaciers (The example of Lake Baikal, Iceland and Greenland)

135

Banu Bekci

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Türkiye'nin uluslararası göç politikasına tarihsel bir bakış

A historical overview of turkey's international immigration policy

145

Yeliz Polat

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Does Azerbaijani social media use data analysis as news?

161

Vafa Zahid Isgandarova

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Medyanın sürdürülebilir kalkınmada çevre sorunlarının çözümündeki önemi ve rolü

The importance and role of media in solving environmental problems in sustainable development

169

Levent Uzunçubuk

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Three dimensional movable books for children

179

Ali Kılıç

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Karabük'te modernleşme süreci ve Çamkent Yapı Kooperatifi

Modernization process in Karabük and Çamkent Housing Cooperative

185

Beyza Onur

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Covid-19 salgını: eğitim yapıları üzerinden yeniden kullanım değerlendirmesi

199

Covid-19 epidemic: an re-occupancy assessment through an educational buildings

Caner Yeti & Merve Tuna Kayılı

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Literature as cultural ecology: a cultural ecological study on Emerson and Whitman

Melis Mülazımoğlu¹

¹ Assist. Prof. Dr., Ege University, Faculty of Literature, Department Of American Culture And Literature, Bornova, Izmir, TURKEY, Email: meliserkal@yahoo.com

Abstract

This article is intended to find out how a cultural ecological reading is possible for the selected poems of Emerson and Whitman who are considered as the leading figures of the nineteenth century American Renaissance, the artistic spirit which has flourished between the 1830s-1860s in the wake of the Romantic movement. Transcendentalism in America, as a projection of English Romanticism and Christian Unitarianism interprets the organic interaction in-between man, nature and God. Giving the earliest examples of Transcendentalist nature-writing, Emerson and Whitman are open for a cultural-ecological reading because cultural ecology as a new direction in ecocriticism, brings together ecology and aesthetics, nature and man, environment and literature, language and culture in other words human and non-human universes. As an inter-disciplinary theory developing in a dynamic way, cultural ecology, according to Zapf, "can be described as the interrelation of three major discursive functions such as the 'culture-critical meta-discourse,' 'an imaginative counter-discourse,' and a 'reintegrative inter-discourse'" (2016: 96). In the first model, the artistic work is analyzed to reveal the workings of an oppressive ideological structure and dogmatic values of the society whereas the second one points out the representations of otherness and marginalization within a text and finally last one tries to exemplify the co-evolution of both models in searching for the "transformative role of literature" within "eco-semiotic" discourse. In that sense, this article intends to find out how the poetic examples of Emerson and Whitman fit into the triadic model of cultural ecology. The argument proceeds through the illustration of Zapf's triadic model in Emerson's "Hamatreya," and Whitman's "The Splendid, Silent Sun."

Keywords: Cultural Ecology, Transcendentalism, Ecocriticism, Whitman, Emerson

Citation/Atıf: MÜLAZIMOĞLU, M. (2021). Literature as cultural ecology: a cultural ecological study on Emerson and Whitman. *Journal of Awareness*. 6(2), 95-104, DOI: <https://doi.org/10.26809/joa.6.2.01>

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Melis Mülazımoğlu
E-mail: meliserkal@yahoo.com

Bu derginin içeriği Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

INTRODUCTION

This article intends to find out how a cultural ecological reading is possible for the selected poems of Ralph Waldo Emerson (1803-1882) and Walt Whitman (1819-1892) who are considered as the leading figures of the nineteenth century American Renaissance, in which the artistic spirit has flourished between the 1830s-1860s in the wake of the Romantic Movement. As a projection of the English Romanticism and Christian Unitarianism; Transcendentalism in America thanks to R. W. Emerson's contributions in foregrounding the theoretical structure of the movement and Henry David Thoreau's endeavor to put them in practice, has flourished among New England intellectuals who have interpreted the interaction in-between man, nature and God by treating each unit equally, separately and as a whole. In the frame of Transcendentalist worldview, the existence of opposite poles in universe such as nature and culture, individual and society, male and female, human and non-human, inside and outside, spirit and mind, the East and West, etc. are observed to be complementary, holistic and one rather than dualistic and hierarchical; thus, transcendentalist literature which centers on the readjustment of a) nature in man, b) man in nature and c) god in man/nature turns out to be a progressive, dynamic body of work, modified and expanded each time it is received by the audiences. It can be said for such kinds of texts and transcendentalist narratives are some of those – "Song of Myself" being the best example by far- that "they represent a sustainable form of textuality, which, in the very indeterminacy and polysemic openness of aesthetic processes, provides a source of critical self-reflection and ever-renewable creative energy for ever new generations of readers" (Rueckert, 1978: 110).

As for the emphasis on the individual, Transcendentalism has been other than solipsistic; its awareness for the Self can be explained in a cosmic frame that connects selfhood with "the ecology of the mind," which is defined by Gregory Bateson as "the fundamental unity of the human self and the broader system of ecological organization. Here the mind is evidently not considered as a subjective power, but rather an ecological function that mirrors the ineludible material interrelatedness between the self and the environment (qtd in Iovino and Oppermann, 2012: 76). Contrary to many critics who have viewed Transcendentalism as intensely egocentric, this article argues that it is anthropomorphic¹ -not to be confused

¹ Anthropomorphism is attribution of human characteristics to non-humans, animals, divine beings, forces of nature whereas anthropocentrism means regarding human as the center of universe above all considerations, and this is a fatal fallacy in the context of ecocriticism and material ecology. "In-

with anthropocentric- as the transcendentalist self is embodied within an infinite network of experiences and perceptions formed through the interplay between the human and nonhuman agencies, agencies of matter and beyond:

In the context of material ecocriticism, the humanization of things, places, natural elements, nonhuman animals, is not necessarily the sign of an anthropocentric and hierarchical vision but can be a narrative expedient intended to stress the agentic power of matter and the horizontality of its elements. If conceived in this critical perspective, anthropomorphizing representations can reveal similarities and symmetries between the human and the nonhuman. (Iovino and Oppermann, 2012: 82)

In that sense, the transcendentalist self as much as the transcendentalist narrative is placed in a "choreography of becoming" (Coole and Frost qtd in Iovino and Oppermann, 2012: 79). Therefore, it is not only the ecology of text that matters but also the textuality of ecology that treats each separate unit as equal, organic and dynamic.

The intersection between Transcendentalist philosophy and cultural ecology appears at this moment as both platforms have been open to dynamic developing of dichotomies, polyphonic discourses and interconnectedness² within/across texts as well as ecologies. Other than that, literature as cultural ecology borrowing from material ecocriticism and cultural ecology, develops a "specific theory and proposes a triadic functional model for describing the transformative role of imaginative texts within cultural systems and discourses" (Zapf, 2016: 7). In that sense, "literature is described as a transformative force of language and discourse, which combines civilizational critique with cultural self-renewal in ways that turn literary texts into forms of sustainable textuality" (Zapf, 2016: 7).

This study centers on the cultural ecological reading of Transcendentalist poems as poetry according to the famous ecocritic Rueckert is a stored energy, a living thing, energy pathway that sustains life:

Poems are green plants among us [...] help to create a self-perpetuating and evolving system. That is, they help to create creativity and community and when their

stead of stressing categorical divides, anthropomorphism potentially works against anthropocentrism" (Bennett qtd in Iovino and Oppermann 82).

² As William Rueckert notes, poems can be studied as models for energy flow, community building, and ecosystems. Barry Commoner's first Law of Ecology – that everything is connected to everything else – applies to poems as well as to nature. The concept of the interactive field has been operative in nature, ecology and poetry long before it ever appeared in criticism (Rueckert, 1978: 110).

energy is released and flows out into others, to again raise matter from lower to higher order [...]. As Barry Commoner points out, "the complex web in which all life is enmeshed, and man's place in it, are clearly-and beautifully described in the poems of Walt Whitman, in Melville's Moby Dick and everywhere in Emerson and Thoreau. (Rueckert, 1978: 111, 115)

Emerson's works have been influential upon younger generation of poets, especially on Whitman who, after listening to one of Emerson's speeches delivered in New York in 1842, has decided to become the poet Emerson is searching vehemently as the old mentor who used to comment sadly, "I look in vain for the poet whom I describe" (Shucard, 1988: 150). Taking after the Emersonian fashion, young Whitman soon has realized Emersonian Transcendentalism in his works, best reflected in his *Leaves of Grass* (1855). Emerson's attempt to display "the fusion between substance and spirit, the world of the physical experience and the Over-Soul" (Shucard, 1988: 133) articulated in a poetic form commonly known as the "speech-based verse"³, that has been a remarkable poetic model for Whitman. What is more, Whitman has gone beyond Emerson's practices as he develops an urban consciousness and a strong tie with Jeffersonian democracy all of which help him foster his poetics free of cultural, sexual, racial, religious restrictions. The Emersonian legacy is best visible in Whitman's Preface to *Leaves of Grass*, written as an introduction to his poetry that summarizes Emerson's conception of the ideal poet and function of poetry.

As for the exemplification of literature as cultural ecology, this article follows a discussion of Emerson's "Hamatreya," and Whitman's "The Splendid, Silent Sun." Regarding Zapf's triadic model that functions on a "culture-critical meta-discourse", "imaginative counter-discourse," and a "reintegrative inter-discourse" (Zapf, 2016: 96). The study begins with the introduction of Zapf's theory of literature as cultural ecology, which is followed by separate chapters on Emerson and Whitman who altogether help re-establish an "adaptation of human to nature, nature to human and co-evolution of both" (26).

2. THEORETICAL BACKGROUND: LITERATURE AS CULTURAL ECOLOGY

The German critic H. Zapf has formulated his theory of "literature as cultural ecology" in his book entitled *Literature as Cultural Ecology: Sustainable Texts* in 2000, borrowing from ecocriticism and cultural ecology

³ Speech-based poetry, formulated by Emerson popularized by Whitman, follows the unrhymed, long line structure contrary to metrical verse types (Shucard, 1988: 169).

and mainly relying on the ideas of Gregory Bateson, Peter Finke, Wolfgang Iser, Adorno and Horkheimer, Schelling, Nietzsche, Bakhtin to name a few. According to Bateson's concept of the "ecology of mind," the mind is a "dehierarchized concept of a mutual dependency between the (human) organism and its (natural) environment, subject and object, culture and nature" (Zapf, 2016: 8). Moreover, Peter Finke's regarding of cultural ecology as a paradigm not only for the natural and human sciences, but for cultural studies as well (79) is further developed by Zapf's reading of Iser's method for literary anthropology and Pierce's semiotics together with Schelling's fusion of matter and mind, Bakhtin's polymorphic discourse and finally with Nietzsche's notions of the Apollonian and Dionysian forces. In this sense, according to Zapf, literature can itself be described as the symbolic medium of interconnectedness operating between nature and culture, human and non-human universes; thus, literary works can be examined as the dynamic interrelation of three major discursive functions as of a "culture-critical meta-discourse, an imaginative counter-discourse, and a reintegrative inter-discourse":

Literature in this sense is, on the one hand, a sensorium for what goes wrong in a society, for the biophobic, life-paralyzing implications of one-sided forms of consciousness and civilizational uniformity, and it is, on the other hand, a medium of constant cultural self-renewal, in which neglected biophilic energies can find a symbolic space of expression and of reintegration into the larger ecology of cultural discourses. (Zapf, 2016: 91)

According to the first functionality of literature as culture-critical meta-discourse, the text acts like a regulator in demonstrating the weak points of a culture. The text is perceived to respond to the representation of hegemonic structure of dominant ideology in one society through the enforcement of oppression, subjection, repression, imprisonment, alienation, deterioration, conformism, etc in the body of a work. This way, the text prevails as a means to display the workings of dominant ideology enforced upon humans and non-humans. For instance, the representations of death-in-life situation and draught as a result of WWI in T.S. Eliot's "The Waste Land" or entrapment of the female as a result of restrictive gender roles and patriarchy in Charlotte Perkins Gilman's *The Yellow Wallpaper* might be taken into consideration for the first model of functionality.

The second model appears as a response to the first

one in the form of counter-discourse which empowers the marginal, silenced, other in a text. Giving room to the marginalized voices, the second model emphasizes on change, energy, dynamism, subversion, challenge, contact, flux, etc. Therefore, the text is presented as a place to allow the free play of divergent entities so that the other side of ruling ideology will be unraveled. Self-expression of the female through the patterns of the wallpaper in Gilman's work along with the self-expression of thunder as "Datta, Dayadhvam, Damyata" in Eliot's poem prove to be examples for the second model of functionality.

The last model is the functionality of a reintegrative inter-discourse that works as a process in bringing conformist and non-conformist spheres or separate voices together to provide sustainability for literature. The reintegration in a text does not have to come into being always in terms of a peaceful co-operation or positive ending; the insanity of the female at the end of Gilman's short story as a gateway to freedom or the rain after thunder in T.S. Eliot's "The Waste Land" may be the sign for reintegrative inter-discourses in literature. As it is briefly explained above, Zapf's triadic functional model describes the transformative role of imaginative texts within cultural systems and discourses (Zapf, 2016:7).

As argued in Zapf's work, what values literature as cultural ecology is the diversity inherit in a text that is, the representation of opposing forces and the coexistence of the varied forms of human and non-human both and on a textual and socio-cultural level. In this way, the creative energies of texts can travel across periods and cultures and can be shared by a potentially global audience (Zapf, 2016:14). This represents a sustainable form of textuality, which, in the very indeterminacy and polysemic openness of aesthetic processes, provides a source of critical self-reflection and ever-renewable creative energy for new generations of readers (Rueckert qtd in Zapf, 2016: 14).

3. R. W. EMERSON'S "HAMATREYA" (1847)

Ralph Waldo Emerson (1803-1882), as the founding father of the philosophical movement, Transcendentalism has argued in his essay *The Nature* that a) words are signs of natural facts, b) particular natural facts are symbols of particular spiritual facts, c) nature is the symbol of spirit. (Emerson, 1844a: 20). With this argument, he claims divinity dwells in the physical world and human mind can participate in that reality. Moreover, he claims that on a symbolic level each emblem is a reflection of outside physicality,

which is implanted in a higher world. For Emerson, nature is a book to read one's presence as much as the presence of the Universal, intertwined with the Transcendentalist readings of the Self and Other (Shucard, 1988: 130). The task of the poet, according to Emerson is to be the sayer, namer, more like a prophetic figure who can represent cosmic beauty through each diversity that makes it. As for the subject matter, all he has to consider lies in front of him, in the vastness of the nation, itself. Thus, to him, the ideal poet is the one who can reflect oneness and wholeness derived from the opposites in universe, reflected on paper not in meters but in a meter-making argument form. Owing to all unconventional points he has welcomed in poetic speech including form and content, Emerson has been interpreted as the founding father, the essential scholar behind Transcendentalism. As he asserts in his essay *The Poet*, "every word has once been a poem, every new relation is a new word" (R. W. Emerson, 1844b: np), Emerson underlines connectivity not only in between human and non-human universes but also in-between textuality and ecology. Therefore, the ideas of inter-relatedness and diversity, similarity and difference, connectivity and singularity (Zapf, 2016: 12) find a perfect place in Emerson's poetics, which might be titled as "eco-écriture."

Emerson's poem "Hamatreya" (1847) takes its title after the Hindu god, Maitreya/Hamatreya. The poem is mainly about the individual quest of understanding nature through a critique of Westward expansion and nineteenth century Industrialism. The poem is divided into three sections and each section follows a different verse type such as blank verse, free-verse and stanzaic. The first section is told in blank-verse from the mouth of the persona who is a human being (in-stand for Emerson, himself) talking about the earliest settlers of Concord, including Emerson's ancestor, Bulkeley who like other landlords expressed pleasure, power and vanity in exploiting the natural resources and crops of the land like "hay, corn, roots, hemp, flax, apples, wool and wood/ [...] clay, lime, gravel, granite-ledge, / And misty lowland, where to go for peat" (Emerson, 1847: line 3, 20) "which rendered to their toil" (line 2). The subjection of the land is further explained in the next line where nature is regarded as "property" that "belongs" not only to the landlords, but also to their families, his sons, to younger generations who will see his grandparents' name enwritten on nature. In such a delicate portrayal of perfect obedience, the west wind sounds "sweet," the trees climb in "grace," the water is "pure" all of which render service to man's affirmation of the land like a "loyal dog" would obey his "master." It has been a god-blessing luxury for those "hot

owners" who went abroad knowing that their land waited for their return as a wife awaited her man: "It is good when you have crossed the sea and back/ to find sit fast acres where you left them" (lines 23-24). Emerson now asks "where are these men? Asleep beneath their grounds" (line 11). As no one can stand against death, not even the founding fathers; farmers and foreigners are now walking on their (landlords') graves or ploughing the soil not knowing who lies beneath, nor interested in knowing who they were and the "Earth" -not land, this time- ironically laughs at her "passionate, proud boys" (line 13) as they are all dead now and have nothing to possess, yet they are still a part of the "Mother Earth" because death as a natural process has transformed their bodies into a lump of mould and mould into tree. Eventually, "the land" which is used to serve their needs and greed, has become "their grave" and then "their home," once again to give them back life in the form human and non-human structures.

The second part of the poem includes the reply of the Earth, composed in a non-metrical form of a lyrical song entitled, EARTH-SONG where the speaker is Nature, namely Hamatreya. Despite human efforts to take hold of the land by law, passed from father to son, nature demands the land belongs to itself as "mine and yours/mine, not yours/earth endures/stars abide/ [...] I who have seen much/such have I never seen/ [...] the lawyer's deed/ran sure/in tail/ [...] here is the land/shaggy with wood/but the heritors?/ fled like the flood's foam/ [...] they called me theirs/whoso controlled me/ yet everyone/ wished to stay/ and is gone/ how am I theirs/ if they cannot hold me/ but I hold them?"(lines 28-58). Contrary to the romantic representation of the land as a simple, fragile commodity in the first section, the earth-song part portrays nature as "wild," "shaggy," "old" underlining the idea of an active entity, a flux of energy inherited in universe.

The last part of the poem, told in a rhyming quatrain, emphasizes the transformation of the persona has gone through from the beginning until the end as for the human being now is able to understand nature therefore he can appreciate the meaning and necessity of the Earth as he says, "when I heard the Earth-song/ I was no longer brave/ My advance cooled/ Like lust in the chill of the grave" (lines 60-64). Human ambition can be erased on the condition that one knows how to read and respect nature. This brings into mind the famous quotation of Emerson as he states in "I Become a Transparent Eye-Ball" published in *Nature* essays: "In the woods too, a man casts off his years, as the snake his slough/ [...] I become a transparent

eye-ball. I am nothing; I see all/ the currents of the Universal Being circulate through me/ I am part or particle of god/ In the woods, we return to reason and faith/ There I feel that nothing can befall me in life,/ no disgrace, no calamity which nature cannot repair/ All mean egotism vanishes" (Emerson, 1844a: np).

In the frame of Zapf's triadic model, what constructs a "culture-critical meta-discourse in Emerson's poem "Hamatreya" is the representation of American Manifest Destiny foregrounded in Puritan Work Ethic that highlights American Expansionism, Imperialism and the colonial ideology of the early settlers among whom Emerson's heritage is embedded with -not to forget the poetic heritage he takes after Edward Taylor and Anne Bradstreet. Manifest Destiny, "coined in 1845 as the belief in America's destiny to expand its dominion and spread democracy and capitalism across the entire North American continent" (History, 2019: np) has been approached through critical lenses especially by the Transcendentalists such as Emerson and Thoreau. Paradoxically inheriting his grandfathers' ideological destiny as well as the poetic Puritan legacy, Emerson through his unorthodox practices, nevertheless persists in confronting the so-called dominant ideology which dictates the land to be consumed, exploited and tamed for the benefit of man. The representation of the founding fathers of Concord -ironically reminding Emerson's endeavor in constructing unconventional Brook Farm experience in Boston, Concord- as "boastful, passionate boys full of greed" who like to define themselves through their material relationship with nature is ironically undermined by the persona as he transforms from a simple human being to a spiritual nature-lover with growing eco-consciousness through the end. The subjection of the land is clearly expressed not only in Emerson's word choice (defining nature as fragile, sweet, obedient, graceful, pure, etc.) and syntax (relocating nature in passive voice and man in active) but also in verse type as he prefers using blank verse in the first part for the treatment of ruling ideology and its hegemonic practices in a more traditional, fixed form of poetic structure contrary to the free-verse song in the next part where nature speaks unrhymed and uneven, followed with a modern stanzaic quatrain in the final part where the transformed persona muses on harmony and balance.

The meta-discourses of Western Imperialism and Industrialism operating in American culture are criticized through the warning the poem underlines: Conformist pressures will bring death, decay and alienation as long as human discourse relies on "will

to power⁴." In a parallel way, H. D. Thoreau in his famous nature-writing *Walden* considers factors that facilitate life as obstacles to self-development and socio-cultural progress. To him, materiality consumes nations; civilization has a progressive effect on our lives but not upon our characters (qtd in Ozdag, 2005: 60). In other words, the human being is already consumed (by anthropocentric deeds and egocentric greed) whilst he thinks he is consuming the land. Thus, the transience of humanity in front of nature's permanence is an example for the Heideggerian representation of absence-in-presence⁵. In a culture-critical meta-discourse, the first part of the poem argues that civilization works against nature prophesying war.

Secondly, what functions in Emerson's poem on an imaginative counter-discourse is the part where the Earth speaks. Contrary to anthropocentric view which centers on the subjection of the land, nature in the poem conveys an ecocentric approach that privileges non-human over the human. In the second part, "earth" rather than "land" is described as "wild," "shaggy" and "old" undoing the fragility pre-established by man whose actions to possess and cultivate the land have been void. Nature, once silenced and marginalized, now acts in the subject position, subverting the contents of civilization such as Industrialism, colonization, agriculture, technology, law, etc. next to diminishing the meta-discourse of Western thinking as the second part relies on the Eastern source of Hinduism via the agency of Hamatreya, who advises man to listen. The unofficial and non-hierarchical speech that flows in a fragmented form of energy transfer from the persona to the reader brings Bakhtinian "polyphonic discourse"⁶ into mind as the second part prevails more like the Dionysian whereas the first part acts like the Apollonian. The concept of Apollonian and Dionysian is further expressed by Civelekoglu in her article, "Ancient Greek Tragedy and The Ecology of Culture" (2013):

Nietzsche, in The Birth of Tragedy, takes the two main deities of ancient Greece, Apollo and Dionysus, so as to explicate the devices and the development of ancient Greek tragedy. The effect of catharsis, in the Nietzschean sense, is achieved through the Dionysian constituent [...] To put it differently, Nietzsche's foremost

motivation is to expound the dead end of culture, which
4 . Nietzsche's concept of "will to power" (1883) can be defined as the driving motif of power working in all human beings.

5 In the article "The Question Concerning Technology," (1953) Heidegger talks about the modern "technological reasoning/unframing" which treats nature as a standing reserve whereas "poetic presencing" considers nature in subject positions (qtd in Rigby, 2004: 428-430).

6 M. Bakhtin's concepts of "dialogism", "heteroglossia", "polyphony" (1929) emphasize the multiplicity of voices and perspectives within a text.

remains behind the Apollonian veil which tends to hide the Dionysian barbaric enthusiasm [...] (2013: 340, 341)

In addition to the polyphonic structure of the poem that stresses on nature, change and flux of energy both in text and universe, the second part of the poem challenges the subjection of nature underlined in the first part which is told from an anthropocentric view in a fixed poetic form.

The last part of the poem is a four-lined quatrain, simple in form and straightforward in idea. The persona again shifts from nature in the previous part to the human being in the final section, however the persona has experienced a metamorphosis after he has listened to Earth-song. As a transcendentalist, experience lies at the heart of Emersonian philosophy because self-quest is a way for man to learn himself as much as learning the universe. Therefore, the poem remarks on the significance of "individual being" which is related to the universal Over-soul by means of observing the operations in nature. It is for that reason Emerson's poem functions as an example for a "reintegrative inter-discourse" calling for balance, harmony and interrelatedness in between human and non-human natures. However, this can happen on the condition that man learns how to understand and appreciate nature. True reading of nature may save the universe as much as the idea of "poetry as dwelling"⁷ saves the earth. Emerson's poem "Hamatreya" resonates the seminal ideas of early nature-writers like that of John Muir and Edward Abbey as the former has portrayed nature in passionate and enthusiastic ways stressing on natural serenity and beauty whereas the latter stressed radically on severe precautions to be taken in to protect nature and advised people to be eco-conscious in order to stop techno-industrial state interferences within the environment (qtd in Ozdag, 70-75). In that sense, Emerson's poem is argued to be a literary example of sustainability showing us the transformative relation between nature and culture, human and non-human, past and present, material and spiritual, the East and the West.

4. WALT WHITMAN'S "THE SPLENDID, SILENT SUN" (1865)

Walt Whitman (1819-1892) as a devoted follower of Emerson both in idea and practice, realized Emersonian legacy in such a successful way that he is labeled as the poet of a nation. Whitman has discussed the idea

7 The ecocritical writer Jonathan Bate in discussing the idea of Heidegger's "ecopoiesis/ poetry as dwelling," claims that poetry is the only medium by which we make a dwelling in nature that equals to saving the earth (qtd in Rigby, 2004: 428-430).

of the poet and purpose of poetry in a parallel vein with Emerson in his Preface to *Leaves of Grass* (1855). To begin with, Emerson's notion of the ideal poet as representative man flourishes in Whitman's bardic cry through his sincere, equal, intimate treatment of the reader as he notices in the first line of "Song of Myself," he celebrates himself and sings himself and what he assumes, will be assumed by the reader, too. Secondly, Emerson's idea of man's divinity is revealed in Whitman's interpretation of the "organic unity" that functions in-between man-nature-god. Thirdly, Emerson's notion of the poet as democrat is interwoven with Whitman's interest in Jacksonian Democracy which is fulfilled through his faith in the brotherhood of man, universalism, egalitarianism and simplicity. Fourthly, Emerson's reliance on the Eastern sources appears in Whitman's celebration of the union of opposites as cosmic oneness. Other than that, Emerson's strong warning against the ascendancy of the past is displayed in Whitman's grip in the present and questioning history. Moreover, Emerson's non-regulatory treatment of the subject matter is visible in Whitman's choice of subject regardless of racial, sexual, cultural restrictions. Next to that, Emerson's definition of poetry "not as meters, but a meter-making argument" is exemplified in the prosaic, epic poetry of Whitman. And finally, Emerson's idea that "America is the stuff of poetry" is described in the last part of his Preface to *Leaves of Grass* (1855):

The poems distilled from other poems will probably pass away. The coward will surely pass away. The expectation of the vital and great can only be satisfied by the demeanor of the vital and great... It rejects none, it permits all. An individual is as superb as a nation when he has the qualities which make a superb nation. ... If one is true, the other is true. The proof of a poet is that his country absorbs him as affectionately as he has absorbed it (1855: 26).

Emersonian legacy has been a striking point of reference in Whitman's poetry. It is through this strong Transcendentalist tendency that makes Whitman the poet laureate of America. However, Whitman is perceived to lose the optimistic and holistic tones in his late poetry and his poem "The Splendid, Silent Sun" appearing in his *Drum-Taps* collection of 1865, succeeds as one of those high-spirit Whitmanesque compositions yet turning its face to pessimism, slowly. The poem provides with an ecological text within culture that establishes a mutual relationship between the opposing poles in universe such as nature and culture, city and countryside, male and female, tranquility and chaos, war and peace, life and death.

The dynamic complexity of the poem corresponds with Bateson's notion of "connecting patterns" between mind and matter, human and nonhuman spheres (qtd in Zapf, 2016:35). The poem reflects Rueckert's idea of poetry as "stored energy":

This energy flows out of Whitman into the world (all the things of the world) and back into Whitman from the things of the world in one of the most marvelous ontological interchanges one can find anywhere in poetry. This ontological interchange between Whitman and the biosphere is the energy pathway that sustains life in Whitman and, so far as he is concerned, in the biosphere. There is a complete ecological vision in this poem. Whitman says that poems come out of the poets, go up into the atmosphere to create a kind of poetic atmosphere, come down upon us in the form of poetic rain, nourish us and make us creative and then are recycled. Without this poetic atmosphere and cultural cycle, he says, we would die as human beings. (Rueckert, 1978: 118)

The idea of Civil War (1861-1865) has a big impact on the poems included in his *Drum-Taps* collection one of which is "The Splendid, Silent Sun." The poem composed in an intense Whitmanesque fashion of free-verse, speech-based, unrhymed prosaic structure, which is divided into two sections, meditates on persona's inner conflict displayed through opposing concepts such as the rural America vs urban America. The first part stresses on the tranquil description of the countryside as the sun is shining in a splendid yet indifferent way with rays dazzling on fruits ripe and red, where the grass grows uncut over the gardens of beautiful flowers so that the persona can walk undisturbed with a sweet woman and children next to him:

*GIVE me the splendid silent sun, with all his beams
full-dazzling;*

*Give me juicy autumnal fruit, ripe and red from
theorchard;*

Give me a field where the unmow'd grass grows;

Give me an arbor, give me the trellis'd grape;

*Give me fresh corn and wheat—give me serene-moving
animals, teaching content;*

*Give me nights perfectly quiet, as on high plateaus west
of the Mississippi, and I looking up at the stars;*

*Give me odorous at sunrise a garden of beautiful
flowers, where I can walk undisturb'd;*

*Give me for marriage a sweet-breath'd woman, of
whom I should never tire;*

*Give me a perfect child—give me, away, aside from the
noise of the world, a rural domestic life;*

*Give me to warble spontaneous songs, reliev'd, recluse
by myself, for my own ears only;*

*Give me solitude—give me Nature—give me again, O
Nature, your primal sanities! (Whitman, 1865:
Lines 1-12)*

The romantic portrayal of natural landscape described through positive images such as beautiful, serene, reclusive, mild, fresh, quiet, sweet, etc are put forward in a demanding discourse by the persona as he begins each line with "Give Me" until he is overwhelmed by the rural spirit so that he switches into "Keep" in the second part where he starts talking about the urban life through words that would subvert the ones previously used: crowd, noise, interaction, energy, chaos, war, multitude, etc:

Keep your splendid silent sun;

*Keep your woods, O Nature, and the quiet places by the
woods;*

*Keep your fields of clover and timothy, and your corn-
fields and orchards;*

*Keep the blossoming buckwheat fields, where the
Ninth-month bees hum;*

*Give me faces and streets! give me these phantoms in-
cessant and endless along the trottoirs!*

*Give me interminable eyes! give me women! give me
comrades and lovers by the thousand!*

*Let me see new ones every day! let me hold new ones by
the hand every day!*

Give me such shows! give me the streets of Manhattan!

*Give me Broadway, with the soldiers marching—give
me the sound of the trumpets and drums!
(Lines 20-36)*

The rejection of urban life in the first part fuses with the celebration of city life in the second, underlining diversity and dynamism operating in universe. Whitman's urban motifs resonate with rural ones as both are treated separate but equally. Through the use of binary oppositions in a destabilized way as none is privileged over the other, the poem helps construct "singularity and connectivity, similarity and difference, interrelatedness and diversity" (Zapf, 2016: 12). As the persona allows himself to be consumed by the glamour of big city, he rejects the prospects of the silent earth (Killingsworth, 2004: Chp. 5), so the poem ends with the portrayal of soldiers marching in the

streets of Manhattan as city lights and sounds overlap with drum taps and Broadway music.

According to Zapf's triadic functionality of literature, the first model is "culture-critical meta-discourse" which is revealed through the concept of urbanization in the poem. The city life that keeps the persona (as much as Whitman, himself who is known as the poet of the city) alive, feeds on war, civilization, imprisonment, consumption, industrialism, etc. Imperialism and westward expansion are rooted in the ideological manifestation of American culture which is triggered by the Civil War (1861-1865). Whitman, who is severely affected by the brutality of the war as much as fascinated by it to some extent, still sticks to the ideology that produces and justifies war. His patriotism becomes clear as he resonates with human growth and progress, established by the idea of war. Likewise, in his poem "A Passage to India" (1871), Whitman is calling for progressive and clear mind, getting rid of old-fashioned ideas and conventions through American continental expansion (Denizarslanı, 2014: 220). Thus, Industrial capitalism protected via military, which is working as a coercive practice is justified in the urban consciousness Whitman underlines in the poem.

On an imaginative counter-discourse model of functionality, nature exists as an opposite force in the poem. Decorated with words that underline its meek, tranquil, reclusive and spontaneous structure, the countryside works to establish a transcendental reconciliation which is necessary for individual consciousness and universal harmony. Nature prevails in a splendid yet silent way, co-operating with all other natural forms, including man who finds shelter in the bosom of Earth. The cycle in nature provides (or rather gives) with home, food, love, peace and "primal sanity" (line 11), distanced from artificiality. Nature speaks a simple, universal language justifying its omniscience and omnipotence. It is the place where "all mean egotism vanishes" (Emerson, 1844a: np) and "spiritual awakening" is made possible (Thoreau, 1854:np). Contrary to coercive practices of Industrial capitalism embedded within American ideology of civilization, nature works through unregulated, rural practices endowed with simplicity and harmony as the poem underlines. As a model for counter-discourse, Whitman's portrayal of nature ties human to his most cherished sentiments, lost by urbanization and civilization. Therefore, persona's yearning for rural life might be an example for the second mode of functionality according to Zapf's theory.

Lastly, as a reintegrative inter-discourse functionality model, Whitman's poem is argued to represent a dynamic interaction between the opposing forces such as nature and culture, rural and urban, individual and society, chaos and tranquility, war and peace, the North and the South. Yet, in a paradoxical way the city life that tires him also enriches his soul. The war that kills so many, also introduces a new life. The urban chaos that suffocates him, also launches new possibilities in front him. The city of Manhattan, with its turmoil, chaos and energy prevails as a polyphonic place whereas the countryside of Mississippi with its idyllic spirit exists in serenity. The "biophobic discourse" of war in the second part of the poem is contrasted with the "biophilic discourse" of nature in the first part. Thus, what makes the poem striking in terms of Zapf's triadic model is that, both sides need one another to sustain life forms for the human and non-human. Rather than privileging one form over the other, what matters in Whitman's poem is the inter-relatedness operating between two realms. In that sense, the text might be placed in a "choreography of becoming" (Coole and Frost qtd in Iovino and Oppermann, 2012: 79).

5. CONCLUSION

According to Zapf, "literature can itself be described as the symbolic medium of interconnectedness operating between nature and culture, human and non-human universes;" thus, literary works can be examined as the dynamic interrelation of three major discursive functions as of a culture-critical meta-discourse, an imaginative counter-discourse, and a reintegrative inter-discourse (2016:27). In the first model, the artistic work is analyzed to reveal the workings of an oppressive ideological structure and dogmatic values of the society whereas the second one points out the representations of otherness and marginalization within a text and finally last one tries to exemplify the co-evolution of both models in searching for the "transformative role of literature" within "eco-semiotic" discourse. In that sense, this article intends to find out how the poetic examples of Emerson and Whitman fit into the triadic model of cultural ecology. The argument proceeds through the illustration of Zapf's triadic model in Emerson's "Hamatreya," and Whitman's "The Splendid, Silent Sun" as both poems reveal the workings of ruling ideology in American culture in the nineteenth century at the same time subverting the so-called meta-discourses of Industrial capitalism and Manifest Destiny. In the frame of Zapf's triadic model, what constructs a culture-critical meta-discourse in Emerson's poem "Hamatreya"

is the representation of American Manifest Destiny foregrounded in Puritan Work Ethic that highlights American Expansionism, Imperialism and the colonial ideology. On an imaginative counter-discursive level, the second part where the Earth speaks is important to notice. Contrary to anthropocentric view which centers on the subjection of the land, nature in the poem conveys an ecocentric approach that privileges non-human over the human. As the last section of the poem implies, the work functions as an example for a "reintegrative inter-discourse" calling for balance, harmony and interrelatedness in between human and non-human natures.

In terms of Whitman's poem, the first model is culture-critical meta-discourse which is revealed through the concept of urbanization in the poem. Industrial capitalism protected via military, which is working as a coercive practice is justified in the urban consciousness Whitman underlines in the poem. On an imaginative counter-discourse model of functionality, nature exists as an opposite force in the poem. It works through unregulated, rural practices endowed with simplicity and harmony in juxtaposition with urban motifs. Lastly, as a reintegrative inter-discourse functionality model, Whitman's poem is argued to represent a dynamic interaction between the opposing forces such as nature and culture, rural and urban, individual and society, chaos and tranquility, war and peace, the North and the South. Allowing space for Nature to speak up for itself, both texts offer a critique for the nineteenth century understanding of civilization. In that sense, this study has described the transformative role of literature within a cultural system.

REFERENCES

- BATE, J. (2000). *The Song of the Earth*, Cambridge. Mass., Harvard University Press.
- BUELL, L., HEISE U., K., & THORNBUR, K. (2011). Introduction: Literature and Environment. *The Annual Review of Environment and Resources*, No 36. 417-440, *Literature and Environment | Annual Review of Environment and Resources* (annualreviews.org) [Accessed Date: 02.02.2021].
- CİVELEKOĞLU, F. (2013). Ancient Greek Tragedy and the Ecology of Culture. *JASSS*. 6(6), <https://jasstudies.com/DergiTamDetay.aspx?ID=1776> [Accessed Date: 10.12.2020].
- DENİZARSLANI, Y. (2014). A Contemporary Review on Sense of Place and Border in the Nineteenth Century Narratives of American Expansionism, *IJLA*, 2(1).

- DUNNING, K. (2013). *From Environmental Poetry to Eco-poetry*. www. from Environmental Poetry to Ecopoetry - PDF Free Download (docplayer.net) [Accessed Date: 10.01.2021].
- EMERSON, R. W. (1844a). The Nature, Essays: Chp I. Emerson - Nature--Web Text (Vcu.Edu) [Accessed Date: 14.12.2020].
- EMERSON, R. W. (1844b) *The Poet, Essays: Second Series*. emerson - Essays - The Poet (vcu.edu) [Accessed Date: 10.12.2020].
- EMERSON, R. W. (1846). "Hamatreya" *Hamatreya by Ralph Waldo Emerson* | Poetry Foundation [Accessed Date: 10.12.2020].
- GLOTFELTY, C. & Fromm, E. eds., (1996). *The Ecocriticism Reader: Landmarks in Literary Ecology*. Athens: University of Georgia Press.
- IOVINO, S. & OPPERMAN, S. (2012). Material Ecocriticism: Materiality, Agency, and Models of Narrativity. *Ecozon*. 3(1). [Accessed Date: 10.12.2020].
- KILLINGSWORTH, M. J. (2004). *Walt Whitman and the Earth: A Study in Eco-poetics*. *Walt Whitman and the Earth: A Study in Eco-poetics (Criticism)* - The Walt Whitman Archive [Accessed Date: 10.12.2020].
- "manifest destiny" (2019). HISTORY. Manifest Destiny - Definition, Facts & Significance - HISTORY [Accessed Date: 10.12.2020].
- NIETZSCHE, F. (1883). *The Will to Power, The Project Gutenberg eBook of The Will to Power, Book I and II*, by Friedrich Nietzsche. [Accessed Date: 10.12.2020].
- OZDAĐ, U. (2005). *Edebiyat ve Toprak Etiđi: Amerikan Doğa Yazımında Leopold'cu Düşünce*, Ankara: Ürün Yayınları, http://yunus.hacettepe.edu.tr/~ozdag/Edebiyat_ve_Toprak_Etigi_Ufuk_Ozdag.pdf [Accessed Date: 10.12.2020].
- RIGBY, K. (2004). Earth, World, Text: On the (Im) possibility of Eco-poiesis. *JSTOR*, www.JSTOR.com [Accessed Date: 12.06.2020].
- ROBINSON, A. (2011). In Theory Bakhtin: Dialogism, Polyphony and Heteroglossia. CEASEFIRE. In Theory Bakhtin: Dialogism, Polyphony and Heteroglossia | *Ceasefire Magazine* [Accessed Date: 12.06.2020].
- RUECKERT, W. (1978). *Literature and Ecology: AN EXPERIMENT IN ECOCRITICISM*, William Rueckert's *Literature and Ecology: An Experiment in Ecocriticism* | Environment & Society Portal (environmentandsociety.org) [Accessed Date:20.03.2021].
- SCIGAJ, L. M. (1996). Contemporary Ecological and Environmental Poetry, *ISLE*. Vol 3. No 2. www.jstor.org [Accessed Date: 12.06.2020].
- SHUCARD, A. (1988). *American Poetry*, Boston: Twayne Publishers.
- STRANG, E. (2013). *Habitude: Ecology of Poetry as (Im) possible Interconnection*. (PDF) *Habitude: Ecological Poetry As (Im)Possible (Inter)Connection* | Em Strang - Academia.edu [Accessed Date: 12.03.2021].
- THOREAU, H., D. (1854). *Walden: Where I Lived and What I Lived For*. 2015, The Project Gutenberg eBook of Walden, by Henry David Thoreau [Accessed Date: 12.03.2021].
- WHITMAN, W., (1865), "Give Me the Splendid, Silent Sun," 130. Give me the Splendid, Silent Sun. Whitman, Walt. 1900. *Leaves of Grass* (bartleby.com) [Accessed Date:21.01.2021].
- ZAPF, H. (2016). *Literature as Cultural Ecology, Bloomsbury Academic 2016*,. Bloomsbury Collections - Literature as Cultural Ecology - Sustainable Texts [Accessed March 2021].

ENDNOTES

- IOVINO, S. & OPPERMAN, S., (2012). Material Ecocriticism: Materiality, Agency, and Models of Narrativity, *Ecozon*, Vol 3 No 1, [Accessed Date: 12.2020].
- RUECKERT, W., (1978), *Literature and Ecology: AN EXPERIMENT IN ECOCRITICISM* William Rueckert's *Literature and Ecology: An Experiment in Ecocriticism* | Environment & Society Portal (environmentandsociety.org) [Accessed Date: 03.2021].
- SHUCARD, A. (1988). *American Poetry*, Boston: Twayne Publishers.
- NIETZSCHE, F. (1883). *The Will to Power. The Project Gutenberg eBook of The Will to Power, Book I and II*, by Friedrich Nietzsche. [Accessed Date: 12.2020].
- RIGBY, K. (2004). Earth, World, Text: On the (Im) possibility of Eco-poiesis. *JSTOR*, www.JSTOR.com [Accessed Date: 06.2020].
- ROBINSON, A. (2011). In Theory Bakhtin: Dialogism, Polyphony and Heteroglossia. CEASEFIRE. In Theory Bakhtin: Dialogism, Polyphony and Heteroglossia | *Ceasefire Magazine* [Accessed Date: 06.2020].
- RIGBY, K., (2004). Earth, World, Text: On the (Im) possibility of Eco-poiesis. *JSTOR*, www.JSTOR.com [Accessed Date: 06.2020].

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Speaking *in medias res*: Modernism versus Modernity in Sherwood Anderson's Winesburg, Ohio

Yonca Denizarslanı¹

¹ Assist. Prof. Dr., Ege University, Faculty of Letters, Department of American Culture And Literature, İzmir, TURKEY, Email: yonca.denizarslani@ege.edu.tr

Abstract

Since the times of Homeric epics, speaking *in medias res* has been the most suitable form of storytelling, leaving the threshold of narrative ajar in the present, upholding a historical sense. This ancient historical sense of time, inherent in oral traditions revived in early twentieth century literary Modernism as T. S. Eliot stated in his 1919 essay, "Tradition and The Individual Talent:" "... And it is at the same time what makes a writer most acutely conscious of his place in time, of his own contemporaneity." Be it a messianic revival or primitivism, calling for a coherent context for all, the Modernists were in urge for new narrative techniques overcoming the devastating traumas of the World Wars, representing the shared experiences worldwide. In this respect, early twentieth-century Modernism provided a literary niche for a new generation of storytellers engaged in the momentous grasp of time coalescing with an epiphany. Thus, regarding the present global crises of humanity against which we need to retreat to our local worlds, a review on literary Modernism would suggest a solution as it had once achieved as an internationalist current by gathering the minds and shared experiences in recovering from the overwhelming forces of modernity. This article aims to review literary Modernism and its correspondence with ancient forms of storytelling and sense of time in Sherwood Anderson's Winesburg, Ohio stories regarding the shared thematic motifs transcending the cultural and national boundaries in representing the overwhelming traumas of early twentieth century modernity.

Keywords: Literary modernism, modernity, ancient storytelling, modern American short story, epiphany

Citation/Atıf: DENİZARSLANI, Y. (2021). Speaking *In Medias Res*: modernism versus modernity in Sherwood Anderson'S Winesburg, Ohio. *Journal of Awareness*. 6(2), 105-115, DOI: <https://doi.org/10.26809/joa.6.2.02>

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Yonca Denizarslanı
E-mail: yonca.denizarslani@ege.edu.tr

Bu derginin içeriği Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

1. INTRODUCTION

Italo Calvino's grandiloquent recalling for classical studies was the most recent vindication of the persistence and prevalence of the classical works, even in today's world literatures:

The classics are books which exercise a particular influence, both when they imprint themselves on our imagination as unforgettable, and when they hide in the layers of memory disguised as the individual's or the collective unconscious....

The classics are those books which come to us bearing the aura of previous interpretations and trailing behind them the traces they have left in the culture or cultures (or just in the languages and customs) through which they have passed. (2000: 11-12)

Towards the *fin de siècle* of the twentieth century, his essay, *Why Read the Classics?* (1991) was momentous with the ambivalences and anxieties raised by the World Wars and the new world orders, toppling down the established traditions, conventions, and histories all of which were meant to form the whole sum of world cultures. Hence, in lineage with his early twentieth-century Modernist forerunners, Calvino advocated the flag of internationalism in an age when the wheels of forthcoming globalism of post-modernity was not yet recognized as a threat to national and local cultural identities. In this respect, Calvino's recall for classical studies is urgently grandiloquent for the disillusioned individuals of the twenty-first century post-modernity as it had never been before. In our time, representation, authenticity, and autonomy have been the most problematic issues raised within a new transnational turn. How far can we, the people of diverse cultures, approach each other? To what extent are we bond by the essentials of humanity while clinging to our national and local identities? The legends, folktales, epics and classical genres of both oral and written world literatures and the works of early twentieth-century Modernist literature, which had an aesthetic and ideological lineage to this ancient heritage of collective experience, would provide an answer. Untethered by the biased perspectives and the fault lines of religious motifs and nation-state urgencies, which dated back to fifth century B.C. classical learning along with early Judeo-Christian cultures, these ancient genres of oral literature may sustain a platform for the meeting of minds across cultural boundaries either occidental or oriental.

This article aims to focus on the narrative techniques of the ancient storytelling and the Modernist short story, representing a cyclic sense of time and collective experience, which eventually would abode in finding out the concurrent elements recurring in Sherwood Anderson's *Winesburg, Ohio* (1919).

2. MODERNISM VERSUS MODERNITY: CONCURRENCE OF A TIMELESS VISION FROM ANCIENT TO MODERN STORYTELLING

To Peter Childs, "Modernism has therefore almost universally been considered a literature of not just change but crisis" (2000). In this respect, he differentiates between the terms of 'modernity' and 'modernism':

In relation to Modernism, modernity is considered to describe a way of living and of experiencing life which has arisen with the changes wrought by industrialization, urbanization, and secularization; its characteristics are disintegration and reformation, fragmentation and rapid change, ephemerality, and insecurity. It involves certain new understandings of time and space: speed, mobility, communication, travel, dynamism, chaos, and cultural revolution. (2000:14)

Regarding this ideological divergence between the terms of 'modernity' and 'modernism,' early twentieth century arts, literature and schools of thought challenged the devastating wheels of modernity observed at all aspects of social and cultural life in the West. Thus, Modernism called for a variety of perspectives aimed at representing the non-representative nature of prevalent conventions, and outer conflicts captivating the artistic and literary creation. Among the various traits in crisis, the break with progressive sense of time, which was inherited from the antecedent century of Hegelian thought, brought about unconventional narrative techniques. The discontent created with the disillusionment of the World Wars, the lost hopes for the foregoing sense of progress and the regressive forces of modernity detached the artistic creativity from the conventional forms of representation. Relevant with this ideological break, the distinction between artistic and literary genres blurred as the new techniques in painting came to correspond new techniques in literature, most prominently exemplified by the reflection of the works of Cézanne, Matisse, and Picasso on Gertrude Stein's *Three Lives* (1905). In accord with the revolutionary techniques of Modern art, non-linear and fragmented story lines of the lives of three ethnic lower-class women in American South were controversial in giving voice to the oppressed and marginalized subjects, whom Stein found worthy of portraying. The sense of fragmented timeline and characterization offered these artists and authors a comprehensive perspective of an outer reality, representative of an ever-changing momentum of modernity. Urbanization, mechanization of labor, alienation and anonymous lives of the crowds distracted the modern individual in search of meaning. Being surrendered by the unfamiliar outside, the constant inner quest of the characters came to reflect both the authenticity and individuality. Disillusioned by the destructive forces of progress, the Modernists gathered the

remnants of the past with the momentous grasp of the present through the concurrence of remembrance and epiphany in characterization. Such repetitive and overlapping motifs were concomitant elements in most of American Modernist writing, engaged in recalling for a universalizing collective experience and offering a cyclic sense of time, which they believed would heal the worldwide sense of loss. Stein was among the leading Modernists with a heightened sense of loss as she reflected in her *Everybody's Autobiography* (1937): "When I was young the most awful moment of my life was when I really realized that the stars are worlds and when I really realized that there were civilizations that had completely disappeared from this earth. And now it happens again. Then I was frightened badly frightened, now well now being frightened is something less frightening than it was" (1993: 12). T. S. Eliot's panoramic illustration of post-war scene in his poem "The Love Song of J. Alfred Prufrock" (1915) is another striking depiction of the sense of loss equivalent of regression:

*Let us go then, you and I,
When the evening is spread out against the sky
Like a patient etherized upon a table;
Let us go, through certain half-deserted streets,
The muttering retreats
Of restless nights in one-night cheap hotels
And sawdust restaurants with oyster-shells:
Streets that follow like a tedious argument
Of insidious intent
To lead you to an overwhelming question ...
Oh, do not ask, "What is it?"
Let us go and make our visit. (1934:11)*

The speaking persona calls out for a stroll among the ruined scenes of the city "When the evening is spread out against the sky / Like a patient etherized upon a table." Personified with the wounded, the imagery of evening is correlated to an apocalyptic sense of time, which is also identical in his poem "The Wasteland." In his article, "Fear in a Handful of Dust: Analogies of Destruction and Redemption Between Isaiah and T.S. Eliot's *The Waste Land*," Eunice Soriano Baliong explores the poet's persistent use of allusions to various texts inherited from traditions, myths, and religions:

The Wasteland, written three years after World War II is a profound statement of the devastation of the world and the sunken moral consciousness of the people brought about by the years of industrial revolution and war. The persona speaks as if a prophet that sees all and foresees the coming destruction.

*Similarly, the book of Isaiah was written during a time of catastrophic decline when the Northern Kingdom of Israel had a long succession of ungodly kings ... It is the prophet Isaiah, like the poet-prophet Teresias (the persona) in *The Waste Land*, who stands as the voice of prophecy of the present destruction and the hope to come. (2016)*

Hence, this peculiar sense of loss and sense of time had led these Modernists towards a cyclic and holistic notion of time through which the past counts for the present while the past collective experiences count for the dilemmas of the present experience. They rejected the Hegelian notion of progressive spirit inbred in the uncontrollable dialectical clash of forces inhumane and violent. Likewise, at the threshold of his novel *The Sun Also Rises* (1926), Ernest Hemingway introduced his hopes for his wounded veteran Jack Barnes' spiritual rebirth with an allusion to Ecclesiastes:

One generation passeth away, and another generation cometh; but the earth abideth forever... The sun also ariseth, and the sun goeth down, and hasteth to the place where he arose... The wind goeth toward the south, and turneth about unto the north; it whirleth about continually, and the wind returneth again according to his circuits. ... All the rivers run into the sea; yet the sea is not full; unto the place from whence the rivers come, thither they return again. (1996)

Concerning this motif of "rebirth," T. S. Eliot's remarks in his 1919 essay, "Tradition and The Individual Talent," distinguished artistic creativity with a heightened historical sense, initially having a solitary stance amid the forces of change and embracing the prevalence of past, namely the tradition. However, Eliot's definition for the "individual talent" as conscious of his or her contemporaneity did not mean a mere denouncement of tradition. Rather, he reformulated the artistic and authorial integrity in relation to the past. Thus, his attitude represented an intellectual resistance to the historicism of his age, turning to a cyclic sense of time, which he believed would heal the devastation brought by the forces of modernity. For him, the individual talent could only be distinguished with its lineage to tradition and to the extent it transcended its boundaries "to make it new" in Ezra Pound's terms. In this respect, the artist's contemporaneity dwelled on a lineage with the past rather than having a prospect in the future, which came to connote ambiguity and chaos at the threshold of a World War: "... And it is at the same time what makes a writer most acutely conscious of his place in time, of his own contemporaneity" (Eliot, 2009). Regarding T. S. Eliot's point of view on tradition, William Butler Yeats's messianic vision and the cyclic sense of time in his 1920 poem "The Second Coming," represent a mourning for the loss of a center and the disillusionment of the modern individual:

Turning and turning in the widening gyre
 The falcon cannot hear the falconer;
 Things fall apart; the centre cannot hold;
 Mere anarchy is loosed upon the world,
 The blood-dimmed tide is loosed, and everywhere
 The ceremony of innocence is drowned;
 The best lack all conviction, while the worst
 Are full of passionate intensity. (Yeats, 1989)

The poet's evocation of a "widening gyre" which represents an eternal sense of time, indeed calls for a holistic sense of time. In remembrance of Max Weber's naming of modernity as "disenchantment", the "falcon" is loose without a "falconer." Nevertheless, through the mourning tone of the speaking persona for the loss of both spiritual and physical integrity between human being and God; individual and society, the poet announces the Second Coming of Jesus Christ, which at the end would heal the disoriented world.

As evidenced from such Modernists, be it revolutionary as Gertrude Stein or in search for a prophetic calling as Eliot or Yeats, Modernism versus modernity dichotomy offered a variety of narrative possibilities while gathering diverse mindsets, cultures, and traditions worldwide. Crossing the national boundaries, Modernism put forward a timeless vision through its cyclic sense of time and connectedness of collective experience amid the devastating forces of modernity at the turn of the century. The next section on Giambattista Vico's and Carl G. Jung's perspectives on the cyclic sense of time and collective experience will contribute to the overall approach to Sherwood Anderson's Winesburg, Ohio.

3. GIAMBATTISTA VICO AND CARL G. JUNG ON THE CYCLIC SENSE OF TIME AND COLLECTIVE NATURE OF CULTURE

In correspondence to Isaac Newton's the Principia (1687), Giambattista Vico wrote his New Science (1744). While the former revolutionized the natural sciences, the latter theorized the study of ancient societies and cultures. On the analogy of manner in both of works, Anthony Grafton asserts that, "Vico's New Science, the massive decoding of ancient history, mythology, and law ... is commonly recognized as one of the founding works of the modern human sciences, a work in some ways as deep and original as the contemporary work that transformed the natural sciences, the Principia of Isaac Newton" (1999). Likewise, Northrop Frye alludes to Vico in his The Great Code: The Bible and Literature (1982). Regarding his study on the historical context of the Bible, Frye introduces Vico's work:

According to Vico, there are three ages in a cycle of history: a mythical age, or age of gods; a heroic age, or age of an aristocracy; and age of people, after which there comes a ricorso or return that starts the whole process over again. Each age produces its own kind of language, giving us three types of verbal expression that Vico calls, respectively, the poetic, the heroic or noble, and the vulgar, ... These terms refer primarily to three modes of writing, because Vico believed that men communicated by signs before they could talk. (1982:5)

Frye exemplifies the sequence of these three modes of writing corresponding to Vico's three types of verbal expression as poetic, allegorical and descriptive. Under the evolutionary process of Vico's historical ages, Frye formulates his study on the historical context of the Bible: "Vico's three terms, apart from their identification with writing, are extremely suggestive as providing a starting point for thinking about the place of the Bible in the history of language ..." (1982:5). Thus, Frye's suggestion on Biblical studies regarding historical context affirms the connectedness of Modernism with its age as *language* of early twentieth-century modernity. Relatively, the correlation between the ancient storytelling, which is epitomized with the genre of epic, and the narrative elements of modern short story based on the impression of a momentous expression of crisis, appears as a concurrent aesthetic connectedness representative of the peculiar spirit of Modernism in search for a center in a decaying world.

On the cyclic notion of time, Vico's frontispiece from the 1744 edition illustrates his formulation of evolutionary and cyclic process of ancient civilizations. Among a plethora of symbolisms observed in the illustration, the figures of Leo and Virgo are noteworthy illuminating his cyclic notion time and being:

The figure of Leo means that the principles of my New Science begin by contemplating Hercules, who is the archetype of the founder celebrated by every pagan nation of antiquity. And it contemplates him as he performs his greatest labour, the slaying of the Nemean lion. ... Leo further marks the starting point of human chronology. For the Greeks, who are the source for all our knowledge of pagan antiquities, reckoned their Olympiads from the first Olympic games, which Hercules founded he instituted the Nemean games to celebrate his victory in slaying the lion. In this way, the chronology of the Greeks begins with the introduction of agriculture among them....

As for Virgo, the astronomers adopted the poet's description of the goddess as crowned with ears of grain. This means that Greek history began in the Golden Age, which the poets clearly celebrate as the world's first age. Indeed, for many centuries years were reckoned according to the harvests of grain, which was the world's first gold. The Greeks' Golden Age corresponds exactly to the Latin's Age of Saturn, a god whose name comes from satus, sowing. ... And we shall also see that the Near

Eastern peoples, Egyptians, Greeks, and Latins – while unaware of each other's existence – all share uniform ideas which led them to elevate their gods to planets and their heroes to fixed stars. Thus from Saturn, whom the Greek call Kronos or Chronos (meaning 'time'), we derive further basic principles of chronology, the science of time-reckoning. (1999: 2-3)

Concerning Vico's use of symbolisms in his frontispiece, archetypal associations of the ancient cognizance mark the cyclic order of time, as well as gathering the unifying aspects of civilizations, which Jung called as collective consciousness. Joseph Campbell, too, emphasizes the timeless connectedness of myths and collective experience:

For the symbols of mythology are not manufactured; they cannot be ordered, invented, or permanently suppressed. They are spontaneous productions of the psyche, and each bears within it, undamaged, the germ power of its source. What is the secret of the timeless vision? From what profundity of the mind does it derive? Why is mythology everywhere the same, beneath its varieties of costume? And what does it teach? (2004: 40)

Lastly, Emanuel Paparella's interpretation of Vico's frontispiece exemplifies the connectedness between the ancient forms of storytelling and the Modernist recalling of cyclic notion of time:

Within this image, very familiar to those who know anything about Vico, one soon notices that the universe within time and space has been divided into three observed and perceived phenomena: the divine, the human, and the natural world. Observed by whom? By Providence represented as an all seeing eye, but most importantly by man who needs poetic wisdom (represented by Homer receiving the light of providence as reflected by metaphysics). Without these Man cannot ascend to Truth. That image holds all those elements together. Hence the first important observation of Vico's thought is that it represents a philosophy of recollective universals generating philosophical understanding not from rational categories but from the image. (2007)

The frontispiece of New Science

metanexus.net/uniqueeness-giambattista-vicos-poetic-philosophy/

Likewise, Carl Gustav Jung's study Archetypes and the Collective Unconscious (1953) illuminates the urge for exploring the undercurrent relation between ancient forms of storytelling and Modern short story. Ahmet Hamit Bozku's remarks on Jung's archetypal concept of God as an expression of collective unconscious are noteworthy regarding his interpretation of the relationship between the archetypes and their impact on the formation of selfhood, which is closely related to the art of telling and the notion of authorship:

Jung puts forward the idea of God as an archetype of collective unconscious under two separate titles as an archetypal form and archetypal content. He asserted that, deeply rooted in the psyche, the contents of God Image manifest by means of symbols. Thus, regarding the relationship between the archetype of Selfhood and the archetype of God, he suggested that God Image arises in consciousness with the experience of Selfhood that can be achieved by the Process of Individuation, which he also defined as Integration. (2021: vi-vii)

Furthermore, in his chapter, "The Psychology of Rebirth," Jung traces the meaning and the significance of the motif of rebirth by referring to its historical lineage:

So, if we want to find out what rebirth really is, we must turn to history in order to ascertain what "rebirth" has been understood to mean....

Rebirth is an affirmation that must be counted among the primordial affirmations of mankind. These primordial affirmations are based on what I call archetypes. ... it is not surprising that a concurrence of affirmations concerning rebirth can be found among the most widely differing peoples. (1969:122)

Besides referring to the concurrency of rebirth as a product of collective experience of distant cultures, Jung offers a clear understanding of the roots of rebirth motif, as he exemplifies two types of experience: "transcendence of life, and that of one's own transformation" (1969:123). By "transcendence of life" he alludes to the stages of life cycle performed by the ancient rituals, whereas "transcendence of one's own transformation," he underlines the exposure of character as a unified and transcendent expression of selfhood. Jung's diversification of these two types of experience can be observed in the art of telling, namely that of Aristotle's formulation of mythos or plot in his Poetics: "Plot (mythos), says Aristotle, is made through the imitation of representation (mimesis) of action (praxis)" (Thune & Prigozy, 1973: 29). Referring to the influence of Aristotle's formulation of plot on modern day storytelling, José Angel García Landa highlights the concurrency inherent in both modes of writing:

... it is appropriate that the making of good plots is more difficult than the portrayal of good characters, belonging as it does to

a higher degree of the teleological development of literature; Aristotle sees the proof of this both in the achievements of early poets and in the difficulty which beginners have to build good plots (2004: 16)

Among a variety of literary traits common for both the ancient Homeric style of storytelling and early twentieth-century Modernist short story, the sense of past and present and the prophetic attitude of connecting these realms seem most noteworthy. Regarding the well-known argument in handling the literary Modernism as a counter intellectual movement against the discontents of modernity in the West, this recurring collective motif from ancient to modern times associates the works of literature with a representation of a timeless vision as Erich Auerbach exemplified with "Odysseus' Scar." Auerbach named the Homeric disruption of the present by the past as "digression," which provided a release from the momentous crisis at a proportionate level. Thus, the momentous meaning of Odysseus's disguise is attached to his past with his servant Euryclea's recognition of his scar:

The excursus upon the origin of Odysseus' scar is not basically different from the many passages in which a newly introduced character, or even a newly appearing object or implement, though it be in the thick of a battle, is described as to its nature and origin; or in which, upon the appearance of a god, we are told where he last was, what he was doing there, and by what road he reached the scene; indeed, even the Homeric epithets seem to me in the final analysis to be traceable to the same need for an externalization of phenomena in terms perceptible to the senses. Here is the scar, which comes up in the course of the narrative; and Homer's feeling simply will not permit him to see it appear out of the darkness of an unilluminated past; it must be set in full light, and with it a portion of the hero's boyhood ... (Auerbach, 1953: 5-6)

Hence, in illuminating its protagonist through an omniscient perspective, Homer stabilized the action as well as its hero with a meaningful past and present. Then, "as centered on a heroic or quasi-divine figure, on whose actions depends the fate of a tribe, a nation or the human race" (Abrams, 1993:53), the epic form was innovative not only in representing a culture or a civilization at large scale but also in generating the Western archetypal form of an individual hero with a retrospective and prophetic initiative in his deeds. M. H. Abrams broadens the definition of the epic form through its reviving lineage in Western literature from Dante to Edmund Spenser, Herman Melville, Leo Tolstoy and Bertolt Brecht (1993:53). Besides the concurrent and cyclic sense of time in epic form, Homeric calling for the Muses corresponds to the motif of epiphany in Modernist literature. Abrams' entry for the concept of epiphany stems from Judeo-Christian notion as "a particular manifestation of God's presence within the

created world," and develops towards the secular adaptation of the term initially appearing in James Joyce's *A Portrait of the Artist as a Young Man*, as "a sudden sense of radiance and revelation that one may feel while perceiving a commonplace object" (1993:57). In this respect, the modern literary conveyance of epiphany functioned as a source of inspiration by the writer, whereas it represented the inner motivations of a character manifested through a particular action. Thus, the modern sense of epiphany is closely related to perception, which turns out to be a central motif in narrative techniques of Modernist literature as it associates the conscious and subconscious drives of the mind. In lineage with Homeric call for the Muses, then epiphany in Modernist literature appears as a new form of representation, bringing forth a new mode of authorship in the West. What distinguishes early twentieth-century literary Modernism from earlier forms of representation is the poets' and the authors' motivation for experiment. Exemplar of this literary motivation, modern short story transformed the thematic components of the ancient storytelling by challenging the conventional forms and themes of storytelling in Western literature. These ancient motifs of storytelling, which eventually formed the core of epic tradition, have revived in the West in a plethora of forms. Regarding the endurance of this literary heritage, Joseph Campbell comments on myths:

Throughout the inhabited world, in all times and under every circumstance, the myths of man have flourished; and they have been the living inspiration of whatever else may have appeared out of the activities of the human body and mind. It would not be too much to say that myth is the secret opening through which the inexhaustible energies of the cosmos pour into human cultural manifestation. Religions, philosophies, arts, the social forms of primitive and historic man, prime discoveries in science and technology, the very dreams that blister sleep, boil up from the basic, magic ring of myth. The wonder is that the characteristic efficacy to touch and inspire deep creative centers dwells in the smallest nursery fairy tale—as the flavor of the ocean is contained in a droplet or the whole mystery of life within the egg of a flea. (2004:40)

4. SPEAKING IN MEDIAS RES IN WINESBURG, OHIO STORIES

In correspondence with the mindset of his age, Sherwood Anderson introduces the thematic and narrative aspects of his short story cycle *Winesburg, Ohio* (1919) in "The Book of the Grotesques" with a figure of an old writer who is bounded by his thoughts, evading him from writing: "He was like a pregnant woman, only that the thing inside him was not a baby but a youth. No, it wasn't a youth, it was a woman, young, and wearing a coat of mail like a knight" (1992: 22). Thus, Anderson's attribution of the authorial traits to female fertility is not only an epitome of primordial powers

of recreation prevalently dominant in ancient forms of storytelling, but it is also a godlike and prophetic portrayal of his modern-day author figure who is profoundly distracted by the discontents of his / her age. In her "Women, Sacrality, and Artistic Creativity: Three Winesburg Stories," Nilsen Gokcen affirms this peculiar correlation between sense of time and modern narrative perspective:

In his nostalgia for a much older mythical time when God was an indwelling deity and when words were deeds, Anderson assumes the role of the oral storyteller. His keenness for biblical language results also from the same feeling. This attitude also appears in his primitivism; nearly all of his fiction abounds with litanies for the past when man lived in a pastoral paradise in harmony with Nature and other men. All of Anderson's major characters, whether in the typical Midwestern small town or in the booming city of Chicago, seek desperately to recover the lost meaning of life and that of their own lives in the universe. They instinctively think that at some time past, man lived close to the essence of life and communicated freely with others and God alike. The tension between these displaced characters, whose efforts to renew the mythical time result in frustration, and those who dominate the present and feel no sense of loss constitute the major theme of Winesburg, Ohio. (2002:7)

In her co-study with Nazmi Agil, "Over Her Dead Body: Sherwood Anderson's 'The Man Who Became a Woman' and 'Death in the Woods,'" Gokcen highlights the narrative correspondence between epic form and modern short stories:

The most poetic of all subjects, according to Edgar Allan Poe, is "the death of a beautiful woman." Likewise, in Sherwood Anderson's stories, "The Man Who Became a Woman" and "Death in the Woods," the death of the female body provides the impetus for the young male artist's initiation. Both narrators in these stories perpetuate the patriarchal equation of art and culture with the male and present initiation into manhood and artistic creativity—storytelling in this case—not only as complementary and interchangeable but also as an epic quest. (2005:17)

Regarding the dramatic break emerged with the crisis of modernity; Anderson compiled his twenty-two stories under the title of Winesburg, Ohio, just like how the insulated small Midwestern town lives were gathered in Winesburg. In contrast to self-aggrandized urban individual of the realist novels, Anderson portrayed the broken lives of townspeople, all of whom were stuck in their solitary "grotesqueness" and inner dilemmas in need of expression. Like Gertrude Stein's portrayal of three separate ethnic and lower class women in her Three Lives, Anderson's Winesburg characters represent both the individual and universal realms. Concerning this thematic motif, Ferdinand Tönnies's *Gemeinschaft und Gesellschaft* (1887) would illuminate both the *fin de siècle* of nineteenth century and

early twentieth century transformations observed in the process of modernity. Against the grain of nineteenth century historicism, most notably represented by Hegel, who declared that momentum of history relied on society rather than individual, *Gemeinschaft und Gesellschaft* offered a wider scope of history, emphasizing the shift from community to society. Joe Harris's preface is noteworthy concerning this close relation between Anderson's thematic choice and sociological analysis of *Gemeinschaft und Gesellschaft*:

It focuses on the universally endemic clash between small-scale, kinship and neighbourhood-based 'communities' and large-scale competitive market 'societies.' This theme is explored in all aspects of life – in political, economic, legal and family structures; in art, religion and culture; in constructions of 'selfhood' and personhood'; and in modes of cognition, language and human understanding. (Harris: 2001)

In agreement with Vico and Jung, Tönnies's conception of history enhances the cyclic and holistic sense of time and place in Winesburg, Ohio stories:

We must situate ourselves completely outside of things we are examining and observe bodies and movements as if with a telescope and microscope. Within the sphere of civilization, these matters are as distinct from each other as the orbits of the heavenly bodies are from the parts and life processes of an elementary organism in the world of nature. On the one hand they are examined on a gigantic and universal scale, on the other in minute and specific detail. From the universal point of view, history itself is nothing more than a part of the destiny of one planet – a chapter in the development of organic life, made possible by the gradual cooling of the Earth. Looked at in detail on the other hand, history is concerned with the environment and conditions of my own daily life – everything to do with human activity that takes place before my ears and eyes. (Tönnies, 2011: 10-11)

In relevance with these formulations, Anderson's disillusioned individuals of a small town represent the collective experience in micro-level, while their disentanglement with the community depict the disparity between tradition and modernity. Their inner struggles, for coming to terms with the ongoing wheels of modernity outside the town limits, inspire the young journalist of the town, George Willard, who appears as a central figure listening and observing the "grotesqueness" surrounding him, captivating his excitement and empathy for experience. In this respect, the stories, gathered as cycles, can be related to journey and becoming of age motifs of the ancient myths and epics. Thus, the portrayal of George Willard's mature figure in one of the lasting stories, called "Sophistication," is not least likely of Odysseus in the opening lines of *The Odyssey*:

George Willard, the Ohio village boy, was fast growing into

manhood and new thoughts had been coming into his mind. All that day, amid the jam of people at the Fair, he had gone about feeling lonely. He was about to leave Winesburg to go away to some city where he hoped to get work on a city newspaper, and he felt grown up. The mood that had taken possession of him was a thing known to men and unknown to boys. He felt old and a little tired. Memories awoke in him. To his mind his new sense of maturity set him apart, made of him a half tragic-figure. He wanted someone to understand the feeling that had taken possession of him after his mother's death. (1992: 234)

Young journalist's journey into the stories of townspeople detaches him from his immature sense of time and space and gives him an impetus for writing, which implies a state of mind that leads his departure from the town. Like the journey of Odysseus, who "saw the townlands / And learned the minds of many distant men, / And weathered many bitter nights and days in his deep heart at sea," (Homer, 2007:1), Winesburg stories season George Willard's perspective of reality, consequently estranging him from the comfort zone of his small town. Thus, Anderson's use of setting as a small town reflects the changing conditions of modern life whirling even towards the remotest solitary Midwestern lives. In her "Locating the Short-Story Cycle," Jennifer Joan Smith comments on Anderson's choice of setting and the phenomenon of change in communal life by referring to Sandra Zagarell:

Sandra Zagarell coined the term "narrative community" to describe cycles that privilege a singular setting, emphasize localized language and practices, obfuscate linear / chronological development in favor of progress, render the quotidian in episodic tales, and depict narrators who are "participant / observers. According to Zagarell, "Narrative of community thus represents a coherent response to the social, economic, cultural, and demographic changes caused by industrialization, urbanization, and the spread of capitalism" (2011:2)

As for the common elements of form in ancient mode of plot and modern short story, Anderson's style conjures Aristotle's points on plot. Martin Scofield mentions that, "Form for Anderson had elements of the organic, the lyric and the kinetic, and he saw the writing of a story as an action or a completed movement" (2006: 128). In his *The Writer at His Craft*, Anderson defines the short story as a representation of sudden momentous revelation of emotions (Stouck, 1990: 28). This state of epiphany is the central motivation of each episodic moment of Winesburg stories. Thus, Abram's definition of epiphany, from Homeric inspiration to Judeo-Christian implication for "particular manifestation of God's presence," counts for the expressionist depiction of Winesburg characters. Dwelling on this expressive moment, Anderson invokes a universalizing perspective through the inner conflicts of lonely and alienated townspeople, each of

whom are captivated by their delusions of outer reality that turn them into "grotesques." To depict the solipsistic realm of the characters, Anderson uses third person narration, which can be interchangeably considered as the old writer in "The Book of The Grotesque" or the young journalist George Willard, who hears and gathers each one of individual stories. The interwoven structure of the stories is reflected through a kind of prophetic vision of the narrator, depicting the connectedness of their individual moments of epiphany, which also occasionally coalesce with George Willard's encounter with the characters of each story.

As the exemplar of the cyclic narration of collective experience in Winesburg lives, "The Strength of God" tells the story of the Reverend Curtis Hartman. His episodic realm is introduced *in medias res* of his middle age and comfortable life in Winesburg:

The Reverend Curtis Hartman was pastor of the Presbyterian Church of Winesburg and had been in that position ten years. He was forty years old, and by his nature very silent and reticent. To preach, standing in the pulpit before the people, was always a hardship for him and from Wednesday morning until Saturday evening he thought of nothing but the two sermons that must be preached on Sunday. Early on Sunday morning he went into a little room called a study in the bell tower of the church and prayed. In his prayers there was one note that always predominated. "Give me strength and courage for Thy work, O Lord!" he pleaded, kneeling on the bare floor, and bowing his head in the presence of the task that lay before him. (1992:147)

While the opening lines of the story unfold the dramatic break of the Reverend, the rising action starts with his cry for Divine inspiration: "He wondered if the flame of the spirit really burned in him and dreamed of a day when a strong sweet new current of power would come like a great wind into his voice and his soul and the people would tremble before the spirit of God made manifest in him" (1992: 151). Yet, unexpectedly, he receives the assumed inspiration as he is tempted by the figure of the teacher Kate Swift, seeing her from the bell tower of his church, while studying for his Sunday preaching:

One Sunday morning in the summer as he sat by his desk in the room with a large Bible opened before him, and the sheets of his sermon scattered about, the minister was shocked to see, in the upper room of the house next door, a woman lying in her bed and smoking a cigarette while she read a book. Curtis Hartman went on tiptoe to the window and closed it softly. He was horror stricken at the thought of a woman smoking and trembled also to think that his eyes, just raised from the pages of the book of God, had looked upon the bare shoulders and white throat of a woman. (1992:148-9)

Following the crashing of these two remote realms, the

Reverend is further tempted with a drive to go on watching Kate Swift no matter how hard he struggles with himself. Eventually, by breaking the corner of the window of his bell tower, begins his prolonged inner fight:

In the soul of the minister a struggle awoke. From wanting to reach the ears of Kate Swift, and through his sermons to delve into her soul, he began to want also to look again at the figure lying white and quiet in the bed. On a Sunday morning when he could not sleep because of his thoughts he arose and went to walk in the streets. When he had gone along Main Street almost to the old Richmond place he stopped and picking up a stone rushed off to the room in the bell tower. With the stone he broke out a corner of the window and then locked the door and sat down at the desk before the open Bible to wait. (1992:150)

Thus, with the story of Curtis Hartman, Anderson challenges the confines of institutional religion and the conformism of small-town life. The reverend's inner struggle turns out to be a perilous quest towards his individual integrity with the Divine. For example, upon his next willful attempt to watch Kate Swift, her absence in her bedroom releases him from his desire for her. He rejoices on this blessing moment: "The minister almost wept with joy at his deliverance from the carnal desire to "peep" and went back to his own house praising God" (1992:150). On the other hand, his distraction continues as he starts to question his life, marriage, and career as a reverend. In search of a meaning for leading his life in Winesburg, his sinful drives inspire his reception of Divine power. He realizes the fact that only through a genuine struggle with sinfulness he could achieve Divine wisdom. Leaving aside his pretentious attitudes for life, the Reverend develops towards an understanding that would revive his senses on the meaning of truth. His moment of epiphany appears following his prolonged desire for once more seeing Kate Swift in her bedroom when suddenly his impression of her figure resembles to the painting on the broken edge of the church window. In the eyes of the Reverend, the innocence of the boy figure in the window painting, illustrated in presence of Jesus Christ, is identified with the naked figure of Kate Swift crying, and praying on her bed: "In the lamplight her figure, slim and strong, looked like the figure of the boy in the presence of the Christ on the leaded window" (1992:155). Upon this momentous Divine occurrence, the Reverend suddenly runs outside of his church in need of revelation:

Curtis Hartman never remembered how he got out of the church. With a cry he arose, dragging the heavy desk along the floor. The Bible fell, making a great clatter in the silence. ... Along the street he went and ran in at the door of the Winesburg Eagle. To George Willard, who was tramping up and down in the office undergoing a struggle of his own, he began to talk half incoherently. "The ways of God are beyond

human understanding," he cried. "After ten years in this town, God has manifested himself to me in the body of a woman." His voice dropped and he began to whisper. "I did not understand," he said. "What I took to be the trial of my soul was only a preparation for a new and more beautiful fervor of the spirit. God has appeared to me in the person of Kate Swift, the school teacher, kneeling naked on a bed. Do you know Kate Swift? Although she may not be aware of it, she is an instrument of God, bearing the message of truth. (1992:155)

Strangely, the moment that Reverend Hartman enters the office coincides with George Willard's exhaustion following his intimate moment with Kate Swift, which indeed reappears in the next Winesburg story called, "The Teacher." It can be asserted that their concurrent moments of epiphany give the stories a cyclic sense while reflecting on their estrangement and self-reflexive delusions in a small town on the edge of massive transformations of a modern world. Thus, the moment of action rises *in medias res* of the characters' broken worlds, and finally leading them towards their state of selfhood unfold with a moment of epiphany, through which they are redeemed from their grotesque states. Malcolm Cowley's introduction to Winesburg, Ohio, affirms the revival of a cyclic sense of time and collective experience in Winesburg stories:

All the grotesques hope that George Willard will someday speak what is in their hearts and thus re-establish their connection with mankind. George is too young to understand them at the time, but the book ends with what seems to be the promise that, after leaving Winesburg, he will become the voice of inarticulate men and women in all forgotten towns. (1992:15)

Like the story of the Reverend Curtis Hartman, the remaining Winesburg stories encircle around the unifying collective experience of epiphany, expressive of the cyclic and holistic sense of existence and universal urge for meaning. Regarding the solitary and estranged lives of the townspeople epitomized as the microcosm of modern individual, Peter Childs's reference to Jürgen Habermas's argument on modernity illuminates these characters' psychological states in *medias res* of their crisis:

For Habermas, modernity is an incomplete project because it continues to attempt its own self-definition through many instances and utterances of identification and projection. But, the counter argument runs, while the dominance of reason and science has led to material benefit, modernity has not fostered individual autonomy or profitable self-knowledge. It has not provided meaning to the world or to spiritual life, religious or otherwise, perhaps reducing humans merely to rational(izing) animals who are increasingly perceived as more complex and consequently more emotionally, psychologically, and technologically dependent. (2000:17)

Against the current of disparaging forces beyond the private realms of individual lives, the old writer in "The Book of the Grotesque" contemplates on the enduring nature of selfhood in possession of a single truth. In this respect, through the cyclic life span of the narrator identified with the young journalist George Willard and the old writer, the readers receive a holistic sense of collective human experience as the culmination of each of the upgrading experience achieves an existential moment of cognizance. The self-delusional points of view of the estranged modern individual end up in a state of grotesqueness shared by the common experience of a timeless vision:

That in the beginning when the world was young there were a great many thoughts but no such thing as a truth. Man made the truths himself and each truth was a composite of a great many vague thoughts. All about in the world were the truths and they were all beautiful.

The old man had listened hundreds of the truths in his book. I will not try to tell you of all of them. There was the truth of virginity and the truth of passion, the truth of wealth and of poverty, of thrift and of profligacy, of carelessness and abandon.

...

And then the people came along. Each as he appeared snatched up one of the truths and some who were quite strong snatched up a dozen of them.

It was the truths that made the people grotesques. The old man had quite an elaborate theory concerning the matter. It was his notion that the moment one of the people took one of the truths to himself, called it his truth, and tried to live his life by it, he became a grotesque and the truth he embraced became a falsehood. (1992:23-24)

5. CONCLUSION

Under the light of connected motifs of cyclic sense of time and collective experience shared by the ancient modes of storytelling and modern short story, this article exemplified the design in Sherwood Anderson's Winesburg, Ohio stories with reference to the dichotomy of Modernism versus modernity, which appears as Vico's *langage* of the breakthrough of early twentieth-century Western modernity. Following the World Wars, the sense of loss in a decaying world had toppled down the meaningful moral outlook of traditional communal life, most strikingly depicted with modern American short stories set in small towns. Oppressive and destructive forces of rapid change observed at all aspects of economic, social, and cultural life at the turn of the twentieth century created estrangement, leaving the individual in a solipsistic realm, Anderson called grotesqueness. Thus, the sense of loss, amid which the Modernist mindset challenged the devastating developments such as industrialization and

urbanization, brought disillusionment with the outer reality. Relevantly, the destruction occurred out of wars, political and cultural revolutions, the *langage* of Modernism called for a plethora of perspectives and narrative styles that would offer a recovery from a broken world. In this respect, Modernist literature can be considered as a mode of coming to terms with massive transformations worldwide. Vico's formulation of cyclic sense of history and Jung's interpretation of the motif of "rebirth" through collective consciousness provide a holistic perspective of the relation between ancient modes of storytelling and modern short story, which offers a timeless vision in recovering from the anxieties of change persistent in all ages and today's societies. Hence, the narrative manner of *in medias res* appears as a unifying mode, re-consolidating the broken bounds between past and present through the epiphany of momentous expression of a vitalizing impulse in Winesburg characters. In accord with this thematic pattern, George Willard, or the old writer of "The Book of The Grotesques," take on a prophetic vision in gathering the episodic stories of Winesburg, Ohio into an organic form, most notably revived with a momentous epiphany.

REFERENCES

- ABRAMS, M.H., (1993). *A Glossary of Literary Terms*. Orlando: Harcourt Brace Jovanovich, Publishers
- ANDERSON, S., (1992). *Winesburg, Ohio*. Penguin Classics.
- AUERBACH, E., (1953). *Mimesis*. Princeton: Princeton University Press.
- BALIONG, E. S., (2016). "Fear in a Handful of Dust: Analogies of Destruction and Redemption Between Isaiah and T. S. Eliot's The Waste Land." *Literary Study, Carayan Journal*. 2(1) [online], <http://carayan.xu.edu.ph/fear-in-a-handful-of-dust-analogies-of-destruction-and-redemption-between-isaiah-and-t-s-eliot-the-wasteland/> [Accessed on February 12, 2021].
- BOZKIR, A. H., (2021). *Analytical Psychology of Carl Gustav Jung in Terms Of Psychology of Religion; And God as an Archetype of Collective Unconscious*. MA. Dokuz Eylül University Graduate School of Social Sciences Department of Philosophy and Religion Sciences. (Unpublished Dissertation).
- CALVINO, I., (2000). *Why Read The Classics?* Vintage.
- CAMPBELL, J., (2004). *The Hero With A Thousand Faces*. Princeton: Princeton University Press.
- CHILDS, P., (2000). *Modernism*. London: Routledge.
- COWLEY, M., (1992). *Introduction*. Winesburg, Ohio. Sherwood Anderson. Penguin Classics.
- ELIOT, T.S, (1934). *T.S. Eliot Selected Poems*. New York: Harcourt, Brace & World, Inc.
- ELIOT, T.S., (2009). "Tradition and The Individual

- Talent." [online], Poetry Foundation. <https://www.poetryfoundation.org/articles/69400/tradition-and-the-individual-talent>[Accessed on March 22, 2021].
- FRYE, N., (1982). *The Great Code: The Bible And Literature*. San Diego: Harcourt Brace & Company.
 - GOKCEN, N., (2002). "Women, Sacrality, And Artistic Creativity: Three Winesburg Stories. *The Sherwood Anderson Review*. XXVII (2): 7-19 The Official Publication of The Sherwood Anderson Society.
 - GOKÇEN, N. and AGIL, N., (2005). "Over Her Dead Body: Sherwood Anderson's The Man Who Became a Woman and Death in the Woods." *Journal of American Studies of Turkey*. (21): 17-25.
 - HARRIS, J. ed., (2001). Preface. *Community And Civil Society*. Ferdinand Tönnies. Cambridge: Cambridge University Press.
 - HEMINGWAY, E., (1996). *The Sun Also Rises*. New York: Scribner Classics.
 - HOMER, (2007). *The Odyssey*. London: Vintage Books.
 - JUNG, C.G., (1969). *The Archetypes and The Collective Unconscious*. New York: Princeton University Press.
 - LANDA, J. A. G., (2004). "Aristotle's Poetics." *SSRN Electronic Journal*. [online]. <https://www.researchgate.net/publication/262224737> [Accessed on November 20, 2020].
 - PAPARELLA, E., (2007). "The Uniqueness of Giambattista Vico's Poetic Philosophy." *Metanexus*, [online] <https://metanexus.net/uniqueness-giambattista-vicos-poetic-philosophy/> [Accessed on January 11, 2021].
 - SCOFIELD, M., (2006). *The Cambridge Introduction to the American Short Story*. Cambridge: Cambridge University Press.
 - SMITH, J. J., (2011). "Locating the Short-Story Cycle." *Journal of Short Story in English*. 57: 59-79 [online]. <http://journals.openedition.org/jsse/1182>. [Accessed on August 14, 2020].
 - STEIN, G., (1993). *Everybody's Autobiography*. Cambridge: Exact Change.
 - STOUCK, D., (1990). "Anderson's Expressionist Art." *New Essays on Winesburg, Ohio*. John W. Cowley ed. New York: Cambridge University Press.
 - THUNE, E. and PRIGOZY, R. eds., (1973). *Short Stories: A Critical Anthology*. New York: Macmillan Company.
 - TÖNNIES, F., (2001). *Community And Civil Society*. Cambridge: Cambridge University Press.
 - VICO, G., (1999). *New Science*. London: Penguin Books.
 - YEATS, W. B., (1989). "The Second Coming." *The Collected Poems of W. B. Yeats*. [online], Poetry Foundation, <https://www.poetryfoundation.org/poems/43290/the-second-coming> [Accessed on March 22, 2021].

"This page is left blank for typesetting"

"Bu sayfa dizgiden dolayı bo bırakılmı tır"

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

İklim değişikliğinin buzullar üzerine olan estetiği (Baykal Gölü, İzlanda ve Grönland örneği)

*The aesthetics of climate change on glaciers
(The example of Lake Baikal, Iceland and Greenland)*

Yoong Wah Alex Wong¹

¹ Sabanci University, Istanbul, TURKEY, Email: alex.wong@sabanciuniv.edu

Öz

İklim değişikliği, dünyadaki başlıca acil çevresel konulardan biridir. Bu makalenin ana ilgi alanı, kaybolan buzun hassas dünyasına, özellikle de dünyada hızla eriyen buzullara odaklanarak iklim değişikliğinin estetiğini aydınlatmak, araştırmak ve doğrulamaktır. Dünyanın farklı köşelerinde buz oluşumunun, dönüşümünün ve kaybolan buzun estetiği, buz değişimlerini, izlerini ve patikaları yakından gözlemlendiğinde, bize buzun erimesinin etkilerine dair daha fazla kanıt sunuyor. İnsanoğlu bulaşıcı virüsün dünya çapında geniş çapta yayılmasından endişe duyup, olumsuz etkilenmektedir. Bununla birlikte, aşırı hava ve iklim değişikliği en çok endişelenmemiz gereken konu olup, bu tür geri dönüşü olmayan olaylar milyonlarca insanın hayatını olumsuz etkileyebilir. Çoğu dünya liderlerinin iklim değişikliği kararındaki girişimleri, çabaları ve zaman zaman duyarsız davranışları, bizi doğrudan bu tehditlere korunmasız bir şekilde maruz bırakmaktadır. Bu görsel araştırma süresince Baykal Gölü, İzlanda ve Grönland çevresinde gerçekleştirilen fotoğraf çekimleri, buzulların önemini doğruluyor. Kaybolan buzulların ve buzdağlarının geri döndürülemez etkilerini ve estetiğini sergilemenin yanında daha önce hiç karşılaşmadığımız, küçülen buz tabakalarından oluşan bir dünyaya doğru hızla gidiyoruz.

Anahtar Kelimeler: Baykal Gölü, İzlanda, Grönland, Buzullar, Buzulların Erimesi, İklim Değişikliği, Fotoğraf Çekimleri.

Abstract

Climate change is the major pressing environmental topic in the world. This article's primary concern is to illuminate, investigate, and verify the aesthetics of climate change, focusing on the fragile world of disappearing ice, especially the apace melting glaciers in the world. By closely observing the ice changes, tracks, and trails, the aesthetics of ice formation, transformation, and vanishing ice in different corners of the world leave us further evidence of the effects of melting ice. Currently, many people are concerned and affected by the vast spread of the contagious virus around the world.

Citation/Atıf: WONG, Y. W. A. (2021). iklim de i ikli inin buzullar üzerine olan esteti i (Baykal Gölü, zlanda ve Grönland örne i). *Journal of Awareness*. 6(2), 117-135, DOI: <https://doi.org/10.26809/joa.6.2.03>

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Yonca Denizarslanı
E-mail: yonca.denizarslani@ege.edu.tr

Bu derginin içeri i Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Nonetheless, extreme weather and climate change are what we should worry about most since such irreversible phenomena can devastate millions of people's lives instantly. The lack of initiatives, efforts and ignorance behaviours of country leaders' in the climate change resolution directly expose us to these threats, unprotected. This visual research affirms the importance of glaciers. It showcases the irreversible effects and the aesthetics of vanishing glaciers and icebergs'— a world of shrinking ice sheets we have never encountered before.

Keywords: Baikal Lake, Iceland, Greenland, Ice, Glaciers, Icebergs, Climate Change, Photography.

1. GİRİŞ

Bu görsel araştırmanın temel amacı, iklim değişikliğinin estetiğini, özellikle de küresel ısınmayla karşılaşılan donuk manzaraları keşfetmek ve dünyanın farklı köşelerinde büyük miktardaki buzul kayıplarının ve buzdağları gibi hızla eriyen buzulların nedenini araştırmak ve aydınlatmak için fotoğrafçılığı kullanmaktır. Fotoğraf çekimleri, buz oluşumunun, dönüşümün ve kaybolan buzun etkilerini hem görsel anlamda hem de konunun hassasiyetini sergilemiştir. Aynı zamanda, bu araştırma, epik ve sanatsal fotoğraf çalışmaları üretmek için iklim değişikliğinin acımasız gerçekliği ve kaybolan buz dünyasının kişisel keşfinin bir sentezini yapmayı hedeflemiştir. Metodoloji, bu destansı süreci altı kategoride inceleyip bunlar; 1) Buz Tuval, 2) Donuk Manzara, 3) Eriyen Buzullar, 4) Kopan Buzdağları, 5) Akış ve 6) İnsan ve Doğa. Dolayısıyla, iklim değişikliğinin buzullar üzerindeki estetiği gelişmeye devam ederken, bu görsel araştırma ortaya çıkmaktadır. Her yıl, dünya küresel sıcaklığın sürekli dalgalanması ve artması nedeniyle buzullar küçülmeye ve kaybolmaya devam ediyor.

Bu çalışmada buzun estetik dünyasını keşfetmek, belgelemek ve araştırmak özenli bir çaba gerektirir. Araştırma hedefleri, aşağıda ifade edilen yapılacaklar listesi ve çeşitli yerlerde kaybolan buzun süreci ve aşamalarında gezinmek ve bunları ortaya çıkarmak için bir pusula ve rehber görevi görüyor.

1. İklim değişikliğinin neden olabileceği görsel estetiği araştırmak,
2. İklim değişikliğinden kaynaklanan çeşitli buz oluşumlarının estetiğini aydınlatmak,
3. İklim değişikliğinin nasıl hızlı buz erimesine yol açtığına tanık olmak ve bunu belirtmek,
4. Dünyadaki hızlı buz erimesinin nedenlerini açıklamak,
5. Günümüz dünyasında insan ve doğa arasındaki karşılıklı ilişkiyi, nedeni ve ikilemin önemini vurgulamak,
6. Fotoğraf ve video çekim dokümantasyonu yoluyla kaybolan buz dünyasını görselleştirmek.

2. BUZ TUVAL

Donmuş Baykal Gölü'ndeki yolculuk (Şekil 1), kısmen macera belgeseli, kısmen de çevre destanı. Sanatsal arayışım, donmuş buz manzarasının destansı karşılaşma anlarını yakalamak. Bu seri, kışın en soğuk döneminde, dünyadaki en eski (25 milyon yıl önce), en derin (1615 m) (Alastair, 2012) ve biyolojik olarak tür bakımından çok çeşitli olan tatlı su gölünün olağanüstü oluşumunu ve kendine özgü yönünü göstermeyi amaçlamaktadır. Baykal Gölü'nün dünyadaki tatlı suyun beşte birini (% 20) barındırdığına inanılıyor. Bu göl, dünyadaki diğer göllerden daha fazla tür barındırır ve çoğu da endemiktir (Martin, 1994). Baykal Gölü ve çevresinde yaşayan 2500 hayvan türünün (Timoshkin, 1995) yarısından fazlası ve 1000 bitki türünün % 30'u endemiktir (Bondarenko vd., 2006). Bu nedenle, dünya üzerindeki hiçbir göl tür bakımından Baykal Gölü kadar zengin ve çeşitli değildir. 1996 yılında UNESCO, biyolojik çeşitliliği ve endemizmi nedeniyle Baykal Gölü'nü Dünya Mirası Listesi'ne ekledi. Ancak içinde bulunduğumuz yüzyılın en önemli problemlerinden birisi olan iklim değişikliğinden dolayı bu yüzyılın sonunda, Baykal Bölgesi'nin iklimi özellikle kışın daha sıcak ve ıslak olacak. İklim değiştiççe; Baykal Gölü ve çevresindeki buz örtüsü ve şeffaflığı, su sıcaklığı, rüzgar dinamikleri ve topraktaki besin seviyeleri gibi ana abiyotik değişkenler etkilenecek, böylece birçok biyotik tepkiyi ortaya çıkaracaktır. Dünyadaki birçok gölün aksine, buz, muhtemelen Baykal Gölü'ndeki en önemli abiyotik faktördür. Abiyotik değişimler arasında, buz örtüsündeki değişiklikler; en çok gölün baskın birincil üreticilerini (endemik diatomlar), en büyük yırtıcı hayvanını (dünyanın tek tatlı su fokusu) ve diğer abiyotik değişkenleri (Obolkina vd., 2000) çeşitli nedenlerden ötürü etkileyip, büyük olasılıkla besin zinciri yapısını ve işleyişini değiştirecektir. Gelecekte buz örtüsü süresinin kısalmasının, gölün endemik diatomlarının büyümesini yavaşlatması beklenmektedir. Çoğu diatomun aksine, endemik diatomlar ilkbaharda buzun altında çiçek açarlar ve bu nedenle üremeleri ve büyümeleri için buz örtüsüne oldukça bağımlıdırlar (Mackay vd., 2006). Daha sıcak ve daha ıslak kışlarda buz saydamlığındaki az ya da çok ışık geçirgenliğine etki eden değişiklikler, ilkbaharda

fitoplankton çiçeklenmesinde farklılıklara ve bunun gibi çeşitli senaryolara neden olabilir. Diatomlar gölde bol miktarda bulunan küçük kabukluların temel besinini oluşturur ve onlar da gölün balıkları tarafından avlanır. Eriyen sürekli donmuş tabaka muhtemelen ek antropojenik stres faktörlerinin (endüstriyel kirlilik ve kültürel ötrofikasyon) etkilerini şiddetlendirecek ve ekosistemin işleyişini büyük ölçüde etkileyecektir. Bu stres faktörleri arasında iklim değişikliği tartışmasız en sinsi olanıdır, çünkü önlenemeyen ivmesi ve şu anda gölün karşı karşıya olduğu diğer antropojenik stres faktörleriyle bir çok yönden eş etkileşime neden olabilir.

İklim değişikliğinin, Baykal Gölü'nün kültürel ötrofikasyonunu hızlandırabilecek arazi kullanımı ve kıyı şeridi bütünlüğündeki değişikliklere etki etmesi muhtemeldir. İklim ısınması devam ederken, kışın buz kalınlığı ve kapladığı alan azalmaya devam edecek, bu da gerekli ticari malların buzun üzerinden kıyı köylerine taşınmasını engelleyecektir. Bu durum, muhtemelen kışın mal ulaşımını sağlamak için köylere kara üzerinden yolların inşasını hızlandırıp yöresel kalkınmayı teşvik edebilir ve kıyıya yakın ötrofikasyonu arttırabilir. İklim ısınmasıyla birlikte arazi kullanım değişikliğinin bir başka örneği de daha fazla turizm ve daha fazla bina inşaatıdır ki bu, yüksek derecede aşınabilir topraklardaki bölgesel alanlarda halihazırda oluşmaktadır. Son olarak, iklim değişikliğinden kaynaklanan donmuş topraktaki çözülme, son yıllarda antropojenik kıyı şeridi erozyonu nedeniyle artan kıyıya yakın tortu ve besin maddeleri girdilerini şiddetlendirecektir. İklim değişikliğinin Baykal Gölü'nün kültürel ötrofikasyonunu arttırma potansiyeli özellikle önemlidir çünkü gölün mevcut trofik durumu değişmekte olabilir. Baykal Gölü'nün açık deniz suları hala oligotrofik olmasına rağmen (Tarasova vd., 2006) tüm gölün trofik durumu belirsizdir. Bunun nedeni ise besin konsantrasyonlarının güvenilir ölçüm aralıkları ile ilgili data banka verilerinin yetersiz olmasıdır (Granina, 1997).

Baykal Gölü, Kuzey Kutup Dairesi'nin altında olduğu halde, Baykal Bölgesi hava koşullarında aşırı değişkenlik, havza içindeki sürekli donma ve uzun mevsimsel buzlanma gibi karasal Arktik iklimi ile birçok ortak özelliğe sahiptir. Böylesi bir iklim farklılığının estetiğine tanıklık edebilmek için yapılan yürekli girişim, dondurucu gölün özgünlüğünü en soğuk döneminde yakalamaktır. Kışın üstteki buz tabakası yaklaşık 2 m kalınlığına kadar donar (Marianne vd., 2009). Bu çalışma kapsamında DJI Phantom 4 Pro ve DJI Mavic 2 kullandığım. Drone'u

-20-40°C arasında, bazı durumlarda 50 kph rüzgar hızıyla uçurmayı başardım; bu adeta havada uçurtma uçurmak ve Drone'u bir çim kesme makinesinin sesiyle yere indirmek gibidir. Bazen, soğuk hava koşullarına karşı bir başkaldırı işareti olarak drone'um kendini daha erken yere indirmeyi tercih eder ve uzaktan kumanda ekranı kararır. Uzaktan bakıldığında, beyaz su sıçramaları deniz dalgaları gibi görünür; ancak kışın tüm gölün yüzeyi donarak çevresindeki köyü cansız bir harikalar diyarı haline getirir (Şekil 1). Bu arayışta; çatlaklar, dokular ve kırık buz parçaları, karmaşık mükemmel bir tuvali oluşturur. Donmuş tabakalar hareket eder, kırılır, çözülür, geri çekilir ve göz korkutur; tıpkı donmuş gölün yüzeyinin katı, ancak altından su akıntıları akarken kırılabilir olması gibi. Bu harikulade ancak geçici buz tabakaları sıcaklık yükseldikçe yok olur; dirençli ve kısa ömürlü. Kim bilir? Dünya sıcaklığı yükseldikçe yakın gelecekte katı buz kalmayabilir ve üzerinde yürümek için donmuş bir göl olmayabilir.

3. DONUK MANZARA

Buz, sık sık onu hafife alıyoruz; sert ortamından korkmamıza rağmen bizi şaşırtıyor. İnsan ve benzeri varlıklar onun katı güzelliğinde yine de dengeyi bulmuşlardır. Bu denge; iklim değişikliği, insan eli ve gezegen üzerindeki etkimizi hafifletme konusundaki isteksizliğimiz tarafından tehdit ediliyor. Fotoğraf ve video çekimi yaptığım donuk manzaralar sıcaklığı 0 ve -50°C'ye kadar değişen, dünyanın en soğuk bölgelerinden birinde bulunuyor. Bu manzaralar 2500 yıllık buzulların yeni oluşan ve sürekli değişen buz mağaralarının oluşumunun yanı sıra, çeşitli olağandışı buz biçimlerini de içeriyor.

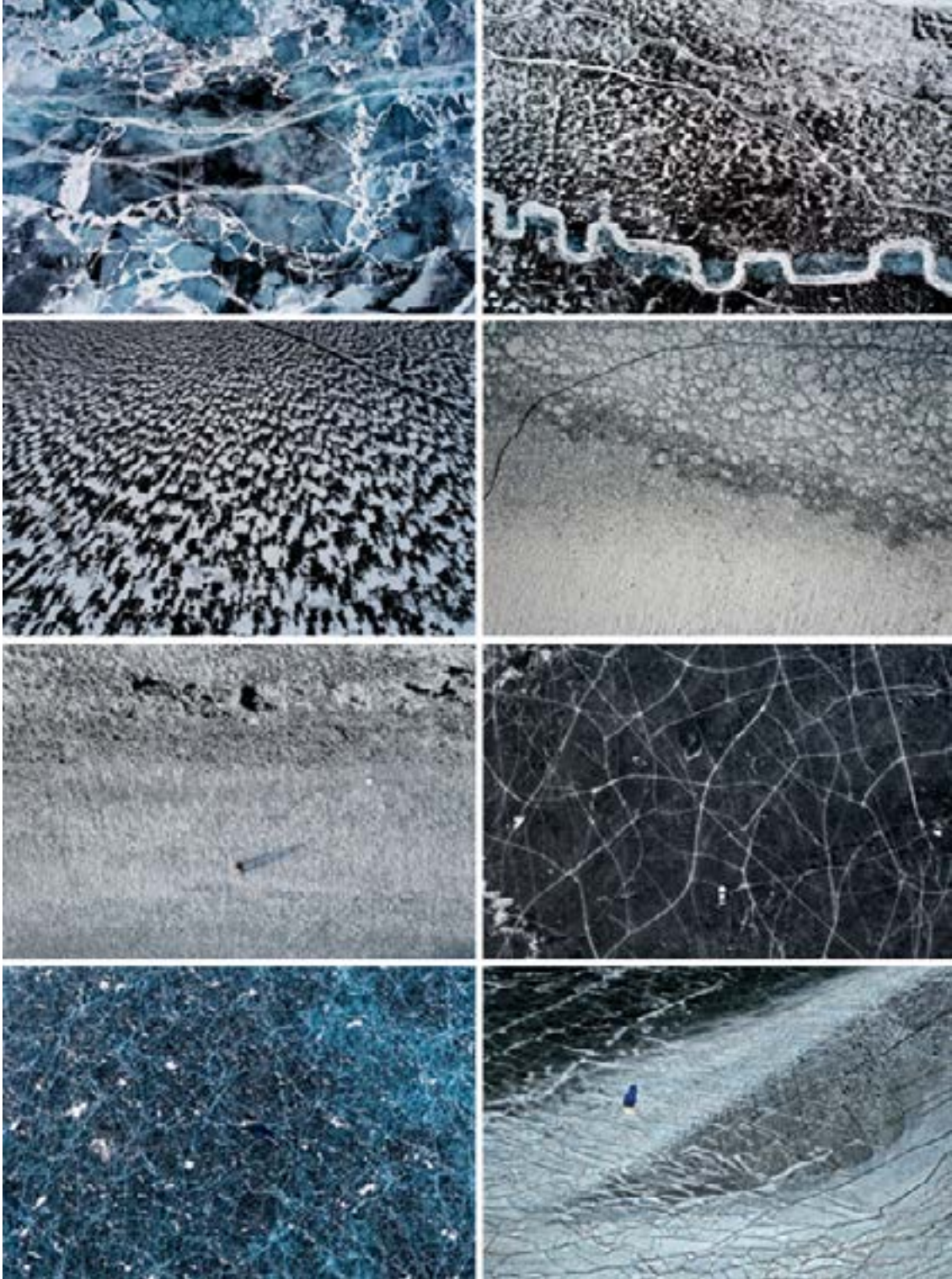
Buz mağaralarının keşfi heyecan verici olduğu kadar, tehlikeli olabilir. Nitekim, uzak buz mağaralarından bazılarında ulaşmak için büyük buzulların üzerinde yürüyüş yapmak gerekir. Buzulların bazıları kurudur, bu da karsız oldukları ve buzul buzunun fark edilebileceği anlamına gelir. Buzdaki çatlakları, çıkıntı yapan kayaları veya tepesini tespit etmek gibi farklı buzul tipleri tanımlanabilir. Kuru buzullar boyunca yürüyüş yapmak genellikle çok daha güvenlidir. Öte yandan ıslak buzullar, kısmen veya tamamen karla kaplı buzullardır. Yolun gizli eğilimi yürüyüşçüler

Antropojenik: İnsanlar tarafından oluşturulan veya insan faaliyetlerinden kaynaklanan.

Oligotrofik: Besin maddeleri ve bitki yaşamı bakımından yoksun ve oksijen bakımından zengin.

Ötrofikasyon: Göl gibi büyük su ekosisteminde, çeşitli nedenlerle besin maddelerinin büyük oranda artması sonucu, plankton ve alg varlığının aşırı şekilde çoğalması ve yaz mevsiminde sudaki çözünmüş oksijen miktarının azalması.

Şekil 1: Baykal Gölü.

Kaynak: Yazarn fotoğrafları. Şubat 2018 & 2019.

ve dağcılar için tehlikeli olabilir. Bu nedenle buzul yürüyüşü; güvenlik nedeniyle her zaman bir kaç kişinin bir araya gelmesini, ani düşüşleri ve tehlike şiddetini azaltmak adına halatla yürüyüşü gerektirir. Ekipman olarak kask, koşum takımı, krampon, buz baltası, halat, karabina ve buz vidası gerektirir.

Bir buz mağarasına girme hissinin nefes kesici ve şaşırtıcı olduğunu söylemeliyim çünkü her buz mağarası formasyonunun her santimi benzersiz, olağanüstü ve kendine özgüdür. Güneş ışığının açısına bağlı olarak, her dakika buz mağarasının görünümü açısından farklıdır. Gün ışığı onları aydınlatıldığında, donmuş mağaralardan bazıları neredeyse başka bir dünyaya aitmiş gibi görünür. Bazı fotoğraflarda göze çarpan zarif, parlak, sağlam ve ipeksi yüzeyler bu sıradışı mağaraların güzelliğini ortaya koyuyor; ancak tam olarak ne kadar kaygan ve ölümcül olabileceklerinin farkında olmak ve her adımda tetikte olmak gerekir. Bu buz mağaralarından bazılarının içindeki buzulun altında aktif yanardağlar vardır ve her an yaşanabilecek bir deprem mağara girişine zarar verebilir. Buz mağaralarının oluşumu kısa sürelidir ve ana sorun ılık hava veya yağmurdur, çünkü buz mağaraları su akıntıları tarafından yaratılır - temelde bir buzulun su tahliye borusudur. Kışın, İzlanda'daki Breidamerkurjokull buzulu çevresindeki Vatnajokull Ulusal Parkı'ndaki gibi buz mağaraları kendi başlarına bir hayal dünyasıdır. Her yıl buzulların ölçeği küçülüyor. Bu durum, buz mağaralarının zamanla azaldığı, kısaldığı veya giderek yok olduğu anlamına geliyor.

Buz sarkıtları tipik olarak hava sıcaklığının donma derecesinin altına geldiği günlerde oluşur. Güneş ışığı biraz kar veya buz ısıtıp eritir. Aşağı doğru damlarken, su damlası soğuk havadan dolayı ısı kaybettiğinde tekrar donar. Birkaç donmuş damlacıkla başlar ve belli bir boyuta ulaştıktan sonra, damlalar oluşan yapı boyunca damlayarak sivri çubuk benzeri bir form oluşturur. Buz sarkıtlarına aynı zamanda buz stalaktitleri de denir. Soğuk mevsimde orta ve yüksek enlem ve rakımlı mağaralarda, mağara girişlerinde buz stalaktitleri ve stalagmitleri yaygın olarak görülür. Daimi buzlu mağaralarda stalaktitler daimi olabilir; yer altı buzullarının çevresinde yıl boyunca süregelen negatif sıcaklıklar hayatta kalmalarına yardımcı olur. Bununla birlikte, stalagmitlerle karşın stalaktit ve sütunlar arasındaki fark, ikinci grubun daha erkenden ve genellikle bütünüyle eriyip yok olması, aynı zamanda sıcak suyun tavandan bütünüyle ayrılıp parçalanmalarına neden olmasıdır. Buzun hem oluşması hem de erimesi, hava sıcaklığı ile yağış miktarı ve dağılımı arasındaki değişken etkileşim

tarafından etkilenen karmaşık bir süreçtir, dolayısıyla bu ikisinin birbiriyle net bir ilişkisi yoktur (Persoiu ve Lauritzen, 2018). Buz mağaralarına ulaşan yağış miktarlarının buz dinamiği üzerindeki etkisi, kışın hava sıcaklığına büyük ölçüde bağlıdır ve 0°C'nin altındaki koşullarda su girişi hızlı buz oluşumuna yol açarken, aynı girdi pozitif sıcaklık anormalliklerinin ortaya çıktığı dönemlerde buz kaybında yol açar. Bununla birlikte, buzun gizli ısıyı mağaraların içindeki sıcaklığın 0°C'nin üzerine çıkmasını engellediğinden, yazın sıcaklık çok önemli bir rol oynamaz. Bu nedenle, su girişi, buzun kesilmesine yol açan ana faktördür; dolayısıyla buzun erimesindeki ana faktör, ılık suyun içeri akmasıyla buza iletilen ısıdır.

Göletlerde, göllerde, nehirlerde ve bataklıklarda görülen buz formasyonunun; desenleri, şekilleri ve formları, gizemli ve şaşırtıcı aynı zamanda zarif ve geçicidir. Sessizlik içinde oluşurlar, hızla değişir ve süratle kaybolurlar. Bu çalışmada fotoğraflanan anlar sadece seçilen kendine özgün buz formasyonlarıdır (Şekil 2). Her mevsim buz oluşumu; rüzgar hızı, rüzgar yönü, yağmur miktarı, su akışı ve birikiminin yanı sıra her dönemdeki donma sıcaklığı nedeniyle farklıdır. Buz formasyonu arasında, buz altında hapsedilmiş metan ve karbondioksit (CO₂) gibi donmuş gaz baloncukları vardır. Su donarken, yüzeyinden içerisine doğru yavaşça buza dönüşür ve gazları hapseder. Bu tür mucizevi geometrik desenler, donma sıcaklığında suyun içerisinde kalan kabarcıklardan oluşur. Ölü organik maddeler (yapraklar ve hayvanlar) suya düşüp dibe çöker ve aşağıda beslenme zevkiyle bekleyen bakteriler bu maddeleri çiğnerken metan salgılar, bu da donmuş suyla temas ettiğinde beyaz yüzen kütlelere dönüşür. Metan, kuzey kutbu çevresindeki binlerce gölde oluşur, ancak sürekli donmuş buz tabakasının azalması metanın giderek atmosfere daha fazla salınması anlamına gelir (Natasha, 2014). Dünyanın dört bir yanındaki iklim araştırmacıları ve bilim adamları, sera etkilerine neden olan karbondioksit dışındaki donmuş gaz baloncuklarını araştırıyor. Bunun nedeni göllerden salınan metan gazının iklim değişikliğinin bir nedeni olmasıdır.

Güney Sibirya Bölgesi'nde yer alan Baykal Gölü yüzeyi, Ocak Ayı başından Nisan Ayı sonuna kadar donuyor. Baykal Gölü buzunda gözlenen benzersiz halka yapıların metan hidrat salınımından kaynaklandığı şeklinde yorumlanır. Depremlerin, Baykal Gölü'nün dibe yakın çökeltilerinde bulunan metan hidratların oluşumunu ve ayrışmasını etkilediği anlaşılmıştır (Granin, 2018, Granin vd., 2012). Metan hidratlar göl yüzeyine ulaştığında, izleri değişmiş buz yüzeyinin

Şekil 2: Baykal Gölü.

Kaynak: Yazarın fotoğrafları. Şubat 2018 & 2019

görünüşünde ve buzda artan metan konsantrasyonları sayesinde anlaşılabilir. Baykal Gölü çevresinde bulunan iki farklı yüzey buz biçimi, metan hidratların yükselişini ve gölün buz örtüsü ile etkileşimlerini belgeleyebilir. Yerel olarak "Kolobovnik" diye adlandırılan bir buz formu, buz örtüsü içinde donmuş, birkaç santimetreden 0.2 - 0.5 m çapa kadar buz topları ile pürüzlü bir yüzeye sahip, büyük miktarlarda yumrulu, taneli buz içeren ve içinde tortu parçacıkları oluşabilen bir buzdur (Shostakovich, 1908 ve Boroday, 1939). Potansiyel olarak metan hidratlarla ilişkili başka bir buz formu yerel olarak "Sopki" olarak adlandırılır. Sopki, gölün doğu tarafında daha sık görülmesine rağmen bazen kuzeybatı kıyısında da meydana gelir (Tsurikov, 1939) ve içi boş bir alanı veya göle bakan bir açıklığı çevreleyen koni şeklindeki buz tepeleri gibi oluşur. Yapıların bir çadır şeklini andırıldığı söylenebilir. Sopki, 6 m yüksekliğe kadar ulaşabilen bir dağ silsilesi gibi izole birimler, gruplar veya seri halinde oluşabilir. Sopki'de bulunan gözle görülebilen delikler, onu su dalgaları ve sıçramaların oluşturduğu tipik kıyı buz tepelerinden ayırır. Bununla birlikte, sopki ve kolobovnik morfolojileri ve oluşum mekanizmaları, bilimsel literatürde sistematik olarak tanımlanmamıştır.

Donmuş manzara serisindeki yakalanmış anlar (Şekil 2), izleyicilere doğaya bağlı hissetme ve ilgilerini uyandırma konusunda ilham vermenin yanı sıra, doğal olaylarından biri olan buz oluşumlarının harikalarına tanıklık etmelerine hizmet edebilir. Doğamızın farkında olmak ve sürekli korumak bizim için hayati önem taşır. Etrafımızı saran doğal fenomenler ve canlı organizmalar, önemsiz görünse bile, nihayetinde var olmalarının bir nedeni vardır ve dünyamızın etkileyen bir sistemin parçalarıdır.

4 ERİYEN BUZULLAR

İklim ve hava durumunun aynı doğa olayı olmadığını belirtmek gereklidir, bu da demektir ki ısınan bir dünyada daha sert kışlar beklemek mümkündür. Bu durum iklim değişiminin gerçekleşiyor olduğunu reddedenler için üzerinde uzlaşmış bilimsel bir fikri reddetme fırsatı doğuruyor. Peki bilim insanlarının gitgide ısındığını söylediği bir dünyada soğuk bir kışı nasıl açıklarsınız? Öncelikle, iklim ve hava durumu arasındaki farkı anlamak gerekir. İklim, belirli bir bölgede uzun süreler boyunca devam eden hava durumunun ortalaması olarak tanımlanır. Avrupa'nın ılıman iklimi ve Akdeniz iklimleri karşısında Arktik tundrasının sert ve soğuk koşullarının arasındaki fark gibi (Sarah, 2019). Bu iklim bölgelerinin her birinin sıcaklığında, yağış miktarında (atmosfer

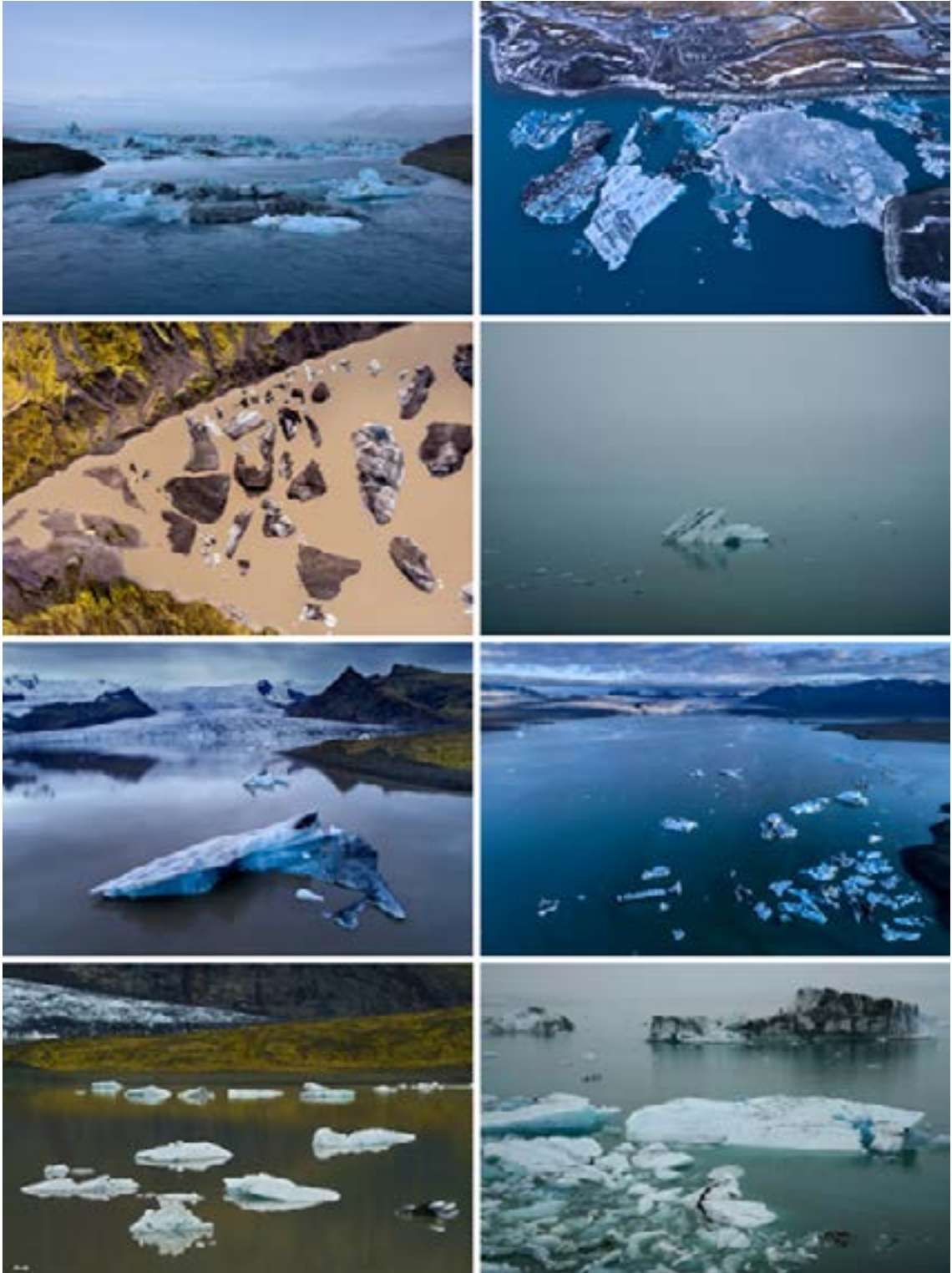
yoğunlaşmasında), atmosfer basıncında, vb. günden güne dalgalanmalar yaşanmaktadır, böylesi günlük değişimler de hava durumu olarak bilinir.

Buzullaşmanın ortaya çıkabilmesi için öncelikle kutuplara yakın büyük kara parçalarına ve bu kara parçalarının yüksek rakımlarda olmasına ihtiyaç vardır. Bu kara kütleleri oraya levha tektonikleri ile ulaşırlar. Buzullar, karın sıkışması ve tekrar kristalize olması ile karada oluşan buz kütleleridir. Basınç erimesi süreci, karın tekrar eden kar yağışları sebebiyle gömülmesi ve tanecikli kara dönüşmesidir. Kar fırtınası sebebiyle gömülüp, sonunda basınç ile sıkılış katı forma gelir. Buzullar yaz mevsimi erimesi az olduğunda büyür. İki ana tip buzul vardır: Kıtasal Buzul ve Dağ Buzulu (Alpin Buzulu). Kıtasal buzullar ana bölgeden kayan ve altta yatan topoğrafyadan büyük ölçüde etkilenmeyen buz tabakalarıdır (Örneğin, Grönland, Kuzey Kutbu ve Anktartik buz örtüsü). Dağ (Alpin) buzulları ise dağların tepesinde bulunup, vadilere uzanan buzullara denir. İki ya da daha fazla sayıda buzul, dağların eteklerinde buluşup birleştiği zaman dağ eteği buzulu adı verilen yeni bir buzul oluşur. Oluşan Dağeteği Buzulu eğer daha sonra denize ulaşırsa buna Gelgit Suyu Buzulu denir (Driedger, 1986).

Buzulların yok oluşuna tanık olmak şaşırtıcı ve üzücü. İklim bilimcilerin tahmin ettiği gibi buzullar, artan hava sıcaklıkları sebebiyle yavaş yavaş yok oluyorlar. Özellikle yıl boyunca buzlu ve karlı olan bölgeler erimeye başlayacak. Alpin buzulları, dik dağlarda oluşabilen ve genelde sirk adı verilen kaseler şeklinde olan dev buz kütleleridir. Yer çekimi sebebiyle buz yavaşça aşağı doğru akar ve üst bölgesinde yenilenir. Dipte meydana gelen erime ya da kayma sebebiyle meydana gelen buz kaybı, yağış sebebiyle kazanılan donmuş toprağa eşitse bir denge meydana gelir.

Dünya ısındığında, erime hattı yükselir ve buzulun dipten hızlıca erimesine, törpülenmesine ve hacminin azalmasına sebep olur. Eriyen su, derelere ve nehirlere, en sonunda da okyanusa doğru akarak deniz seviyesini yükseltir. Buzullar düşünce açısından ilgi çekici olmakla birlikte, ekosistemler ve insanlık için de eşit derecede önem taşırlar. Örneğin, buzulların erime hızı havzaya akan su seviyelerini, nehirlerin akma hızını ve insanların tükettiği suyu etkiler. Eriyen buz, deniz seviyelerinin yükselmesine ve kıyı bölgelerin su altında kalmasına sebep olabilir. Ayrıca kasırgalar ve tayfunlar gibi fırtınaların da daha tahrip edici olmasına neden olur. Eriyen buz ayrıca gelecekte daha fazla ısınmaya ve bununla birlikte daha fazla buz kaybına sebep olarak bir döngüye yol açar.

Şekil 3: İzlanda Eriyen Buzullar.

Kaynak: Yazarın fotoğrafları. Ocak 2018 & Mayıs 2019.

Buzul araştırmacıları, uydu görüntülerini kullanarak buzun hareketindeki dalgalanmayı gerçek zamanlı olarak izleyebildiler. Hareketi takip edip, inanılmaz akış hızını gösterebildiler (John, 2018). Bu nedenle gelecekteki buzullara ne olacağını öngörmemiz ve su ulaşılabilirliğinin nasıl değişeceğini tahmin etmemiz gerekiyor.

Bu ani harekete ne sebep oldu? Bu önemli bir soru çünkü eğer insanlar küresel ısınmaya sebep oluyorsa, ısı arttıkça bu durumun başka yerlerde de aynı şekilde tekrar etmesini bekleyebiliriz. Hem hava hem de okyanus suyu sıcaklıkları da önemli birer etken olabilir. Olası sebeplerden biri yüzey erime sularıdır. Buzun tepesi eriyebilir ve daha sonra eriyen sıvı su sonrasında çatlak ve deliklerden buzun içine doğru akabilir. Bu akan su, buzun hızlı hareket etmesi için uygun koşula hazırlayabilir. Aslında erimiş su, buzun ve zemin arayüzeyini kayganlaştırıp daha fazla kayma ve sürtünmeye neden oldu. Sürtünme, dipteki buzun bir kısmının erimesine ve daha fazla sıvı su yaymasına sebep oldu, böylece bir dönüşüm başladı.

Araştırmacılar ayrıca buzun kalınlaştığı ya da incelendiği yerleri daha iyi anlamak için yükseklik ölçümleri yaptılar. Ayrıca, artan hızın sebebini açıklığa kavuşturmak için buzun içinde var olan kuvvetleri incelediler. Bu hala gelişmekte olan bir çalışma alanı ve tüm sorular henüz cevaplanmış değil. Vavilov Buz Örtüsü'ndeki buz kaybı oranını "Aşırı" olarak tanımlıyorlar. Peki ne kadar aşırı oranda hareket ediyor? 2015 yılında tek bir günde 25 m hızla ulaştı. Şu anda ise günde 4.5-10.5 m arası kayıyor. Karşılaştırılacak olursak, bu dalgalanma olayı aksi halde göreceğimiz günlük ortalama 5 cm'lik kaymadan çok daha hızlıdır (John, 2018). Bu, dünya için hiç de hoş bir haber değil. Çoğu insan, bu büyük kütleli buzulların değişen iklim koşullarına yavaş tepki vereceğini düşünür. Ama bunlar bizlere buz tabakasının hızlı hareket edebildiğini ve bir eşiği geçtikten sonra geri dönüşün olmayacağını göstermiştir.

Küresel ısınmanın sonuçları ve halkın tepkisi dağ buzullarına, kutup buz örtüsüne ve deniz buzlarına odaklandı. Dağ buzulları dünya genelinde çoktan yok olmaya başladı: Alp Dağları, And Dağları, Cascade Sıradağları, Rocky Dağları ve Himalaya Dağları sarsıcı kayıplar yaşıyor (Christopher, 2013). Buzullar, dünya genelindeki temiz su ihtiyacımızın %50'den fazlasını karşılamaktadır – içme, tarım ve hidroelektrik enerji gibi. Dahası, dağ buzları, balıklar ve vahşi yaşam için gerekli olan ekosistemleri sağlayan sayısız havza ve akarsuları besler.

Eriyen buzullar (Şekil 3), hem bir övgü ilahisi hem de

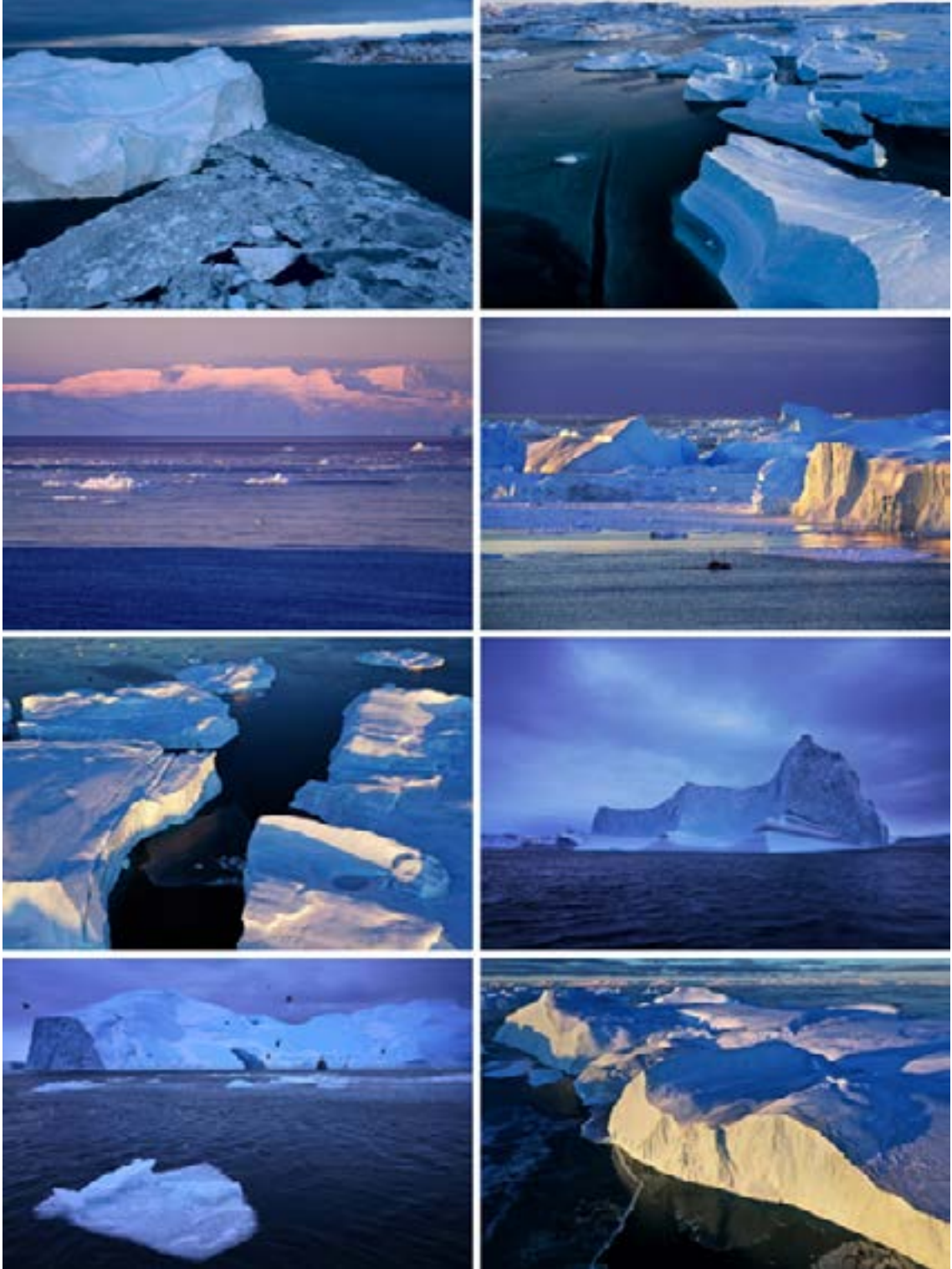
dağlardaki karlı alanların geçici güzelliği için bir ağıt. Kadınlar ve erkekler, kaçınılmaz bir şekilde gözden kaybolursa da, donmuş dünyanın gizemlerini anlamak için iklim değişimine karşı yarışıyorlar. Dünyanın buzullarının yavaşça ortadan kayboluşu ve bunun yaratacağı etki çok az kişi tarafından hissedilecek, fakat küresel olarak, buzulların ve buzullardan doğan nehirlerin yok oluşu milyonlar tarafından hissedilecek, özellikle de hayatta kalma ve sulama için suya ihtiyaç duyanlar tarafından. Himalayalar, Alpler, Andes, Cascades ve Rockies yakınlarındaki sakinler için özellikle hayati ve yadsınamaz, çünkü günlük kaynakları ve kazançları buzulların varlığına bağlıdır.

Öncelikle halihazırda eriyen ve yok olan buzullara tanıklık ederek harekete geçelim ve dünya hala yerli yerindeyken elimizden geleni kurtarmak için samimi bir çağrıda bulunalım. İklim değişiminin nasıl ölümcül hava koşullarına sebep olduğunu görmek için 2100 yılına kadar beklememize gerek yok. Dünyadaki buzulların paha biçilmez buzunu kaybetmeye giden hızlı yolunda üzücü ve ürkütücü bir ironi var.

5. KOPAN BUZDAĞLARI

Kopma, buzbiliminde buzulun kenarından kırılıp ayrılan buza verilen addır. Kopma, buzulun ayrılıp, akıntıyla sürüklenerek suya karışmasıyla olur fakat karada da meydana gelebilir; buna da kuru kopma denir. Kopma sürecinin neden önemli olduğu sorusu sorulabilir. Kopma genellikle oldukça verimli bir erime işlemidir, sadece dünyaya su kaynağı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda buzul kütle dengesindeki basıncı azaltmak konusunda da oldukça önemlidir. Kopma, iklim değişimiyle bağlantılı olarak hem buzul denizlerinin çekilmesi hem de buzul dinamikleri konularında önemli rol oynar. Kopma meydana gelmeden önce buzullardaki daha küçük çatlaklar ve kırıklar daha büyük yarıklara dönüşür. Yarıkların genişlemesi buzun geniş ölçüde böler ve sonunda buz, tepesinden yakındaki bir nehre çöker ve oradan akıntıyla denize sürüklenir. Buzul külesinden ayrılan ve bağımsız yüzen parçaya buzdağı denir. Büyük önem arz etmesine karşın, buzullarda meydana gelen kopmaların kapsamlıca anlaşılması çeşitli sebeplerden ötürü zorluğunu korumaktadır; kopma süreçlerinin uzun periyot aralıklarında gerçekleşmesiyle birlikte, bu süreçler dünyanın farklı noktalarında çeşitlilik göstermektedir. Kopmaları gözleme ve belgeleme olanakları ise kısıtlıdır. Günde sadece bir kez üzerlerinden geçen uydular, buzul hareketlerinin çoğunu yakalayamamaktadır. Kritik önem arz eden hareketlerin çoğu su yüzeyinin altında ya da buzul yataklarında gerçekleştiğinden gözlemlenmesi

Şekil 4: Grönland Eriyen Buzdağları.

Kaynak: Yazarm fotoğrafları. Ocak 2020.

mümkün olmamaktadır.

Gerek deniz buzunun, gerekse buzdağının erimesinden ortaya çıkan yığıntılar, "salınan buz parçaları" veya "Birikinti" olarak adlandırılır. Buzullardan kopan ve denize (ya da göllere) ulaşan buzdağları, özellikle de ılıman buz dillerinden olanlar, sıklıkla buz kütesinin üstünde ya da içinde donan birikintilerden oluşur. Buz, okyanus akıntıları ve rüzgarlarla sürüklenirken içerdiği birikinti uzak mesafelere taşınabilir. Bir buzdağı sıcak sulara ulaştığında, yeni iklim onu her yönden ele geçirir. Sıcak hava, karı ve buz erime göleti denen havuzlara dönüştürür, bu da buzdağında daha geniş çatlaklar oluşmasını tetikleyebilir. Aynı zamanda, sıcak su buzdağının kenarlarına temas ettikçe yüzeyinden daha fazla buz eritmeye ve buz parçalarının yarılp düşmesine yol açar. Yüzeyin alt tarafında, daha sıcak sular buzdağını aşağıdan yukarıya doğru eritir. Suda sürüklenen buzdağlarının kaçınılmaz kaderi sonunda yok olmaktır (NSIDC, 2020).

Kopmanın, yavaşlaması ya da kış boyunca tamamen durması sebepleriyle, hızı çoğu zaman yıllık olarak değişir. Buzul yüzeyinin erimesi, fiyort sularının etkisiyle parçalanma yüzeyinin oyulması ya da fiyortlardaki deniz buz direnci gibi bir sürü farklı çevresel faktör bir araya gelip buzulun parçalanmasını hızlandırır ya da önler. Büyük kütleli buzulun ne zaman kırılıp buzdağı tsunamisine sebep olacağını öngörmenin ve ölçmenin zorluğu bir sorun teşkil eder. Bu olay balıkçılık ve gemicilik endüstrileri ve kıyı yerleşimleri için tehdit oluşturur. Grönland'daki örnekler arasında, 2014'te Eqip Sermia buzulunda meydana gelen buzdağı kopma olayı sırasında kayda geçen 50 metrelik bir dalga büyüklüğü ve 1995'te devrilen bir buzdağının limana zarar verdiği tsunami sayılabilir (Chen vd., 2013).

Grönland buz tabakasından okyanusa (Şekil 4), çok büyük parçalardan oluşan bir buzul serisi süzülür. Bunlardan en ünlüsü, Ilulissat Buzulu olarak da bilinen 250.000-11.550 yaşlarındaki (UNESCO, 2004) Jacobshavn Isbrae'dir; bu dünyanın en hızlı akan buzulunun, batmaz gemi denen Titanik'i 1912 senesinde batıran buzdağını doğurduğu düşünülmektedir (Alasdair, 2016). 1990 yıllarının ortalarından beri bu buzullar önemli ölçüde hızlandı, inceldi ve geri çekildi; buzullardan kopan parçalar okyanusa karışan buz miktarını artırır. Bu buzullardaki kopma (Şekil 4), çoğu zaman kopan cephenin buzuldan ayrılması ve ters dönmesi şeklinde olur. Levhaların boyları 1000m'ye ulaşabilir ve bu inanılmaz bir manzara oluşturur. İlginçtir ki yeni uydu

verilerine göre Ilulissat Buzulu senelerdir tonlarca buz okyanusa bırakıyor olmasına rağmen seneler içinde daha irilemiştir. BBC'den Jonathan Amos, 2000'li yıllarda Ilulissat Buzulu'nun senede 16.9 km hızla hareket ederek Grönland'dan en hızlı akan buzul olduğunu belirtti. Uydu verileri devasa buz nehrinin ön ucunun bu dönemde senede 20 m'ye kadar geri çekildiğini gösterdi. Disko Koyu'na dökülen buzul Grönland buz tabakasından gelen en önemli buz kaynağıdır. Grönland, Antarktika'dan sonra, okyanusa dökülen ve deniz seviyesinin yükselmesine neden olan en büyük buz kaynağıdır. 2000-2010 yılları arasında Ilulissat Buzulu tek başına, dünyadaki su seviyesinin 1 mm yükselmesine neden olmuştur (Ole vd., 2004).

İklim değişimi girişiminin bir parçası olarak buzulu çeşitli uydularla gözlemleyen Avrupa Uzay Ajansı'na göre, 2014'ten beri Jakobshavn'ın buz cephesi incelmeyi bırakıp kalınlaşmaya başladı, bu durum 2019 yılına kadar devam etti. Bu, buzulun daha yavaş yüzdüğü ve artık iç kesimlere çekilmediği anlamına geliyor. Bu davranış tamamen bir tersine dönmedir ve daha önceden tahmin edilmemiştir. İklim bilimcileri böyle bir duraksamayı nasıl açıklıyorlar? Jakobshavn Buzulu'ndaki ani değişim, Kuzey Atlantik Okyanusu'nun 250 m derininde 2014'ten (Adam, 2019) bu yana meydana gelen yaklaşık 2°C'lik ısı düşüşüyle beraber Ilulissat Icefjord'a dökülen Disko Körfezi'nde yaşanan soğuk yıllardan kaynaklandı. Mayıs 2019'da Milan'daki Living Planet Symposium'da araştırmalarını sunan soğuyan okyanus aslında bu buzulun geri çekilmesini tersine çevirdi ki aslında çoğu bilim insanı okyanusun buzulun yeni kütle kazanımında mühim bir rol oynayacağını düşünmemiştir (Jason, 2019). Bu bulgu, buzulların okyanus sıcaklıklarına ne kadar duyarlı olduğunu açığa çıkardı. Soğuk suların akışı sadece bu örnekle sınırlı değil. Her yirmi yılda bir, Atlas Okyanusu'nda değişen sıcak soğuk dengeleri yüzünden Grönland'ın batı kıyısına daha da soğuk sular dolar. Bu da belirli bir zamanda tekrardan ılık suların dolacağı anlamına da gelir. Bu sebepten Jakobshavn Buzulu büyümeye devam edemeyecektir. Kar yağışı buzulun kaybettiği buz miktarını karşılayamadığından uzun vadede buz küçülecektir.

Buzların daha fazla erimesi yakın dönemde daha fazla, uzak gelecekte ise daha az buzdağı olacağı anlamına gelir. Yüzyılın sonunda Grönland'dan gelen daha az buzdağı olabilir. Grönland buzul kıtası 1.7 milyon km² (NSIDC, 2020) boyunca kara ve deniz arasında uzanır. Buzulun daralması karaya doğru gerçekleştiğinde buzulun denize dökülüp buzdağı oluşturması imkansızlaşır.

Deniz seviyesinin yükselmesi meselesi görüldüğü kadar basit değildir. Grönland adası küçülmeye ve erimeye devam etmektedir. Ocak 2009 tarihli PNAS tarafından hazırlanan raporda Grönland'ın 2003'e göre dört kat daha hızlı eridiği belgelenmiştir (Zamira, 2019). Öte yandan bu buz kaybı koparak denize karışan buzullardan kaynaklı değildir. Atmosferin ısınması, okyanusa dökülen nehir ve kaynakların ısınmasına sebebiyet vererek buzun hızla erimesinden sorumludur. Eriyen buz ve ısınan atmosfer arasındaki ilişki (kış ayının kısalması ve kar yağışının azalması) buzul kopması dışında buz kaybındaki önemli bir etkidir. Bu kompleks duruma ek olarak 1979'dan 2012'ye kadar Grönland'a düşen yağış miktarındaki artış ani buz erimelerini tetiklemiştir. Ayrıca yükselen sıcaklıklar kar hattını yükselterek daha fazla buzun atmosfere maruz kalmasına ve böylece erimesine sebep olur. Doğadaki mucizevi oluşumlar ve dönüşümlerle bağlantısından ötürü, buzulların morfolojik faktörlerini bütünüyle öngörmek ve ölçebilmek zordur.

6. AKIŞ

Dünya'da 5x10⁶ kübik milden fazla buzul bulunmaktadır (National, 2013). Bugün deniz seviyesinin altında bulunan birçok ülke ve toprak, buzlar eridiğinde deniz altında kalacak, yok olacak ve yakın gelecekte artık var olmayacaklar. Dünya'nın kütle kaybının ana nedeni yüzey erimesi olduğunda, yeryüzündeki buz küçülüyor. Dengesizlik ve aşırı hava olayları, kutup buzulları ve buzullar üzerinde kargaşa yaratmaya devam ediyor. Okyanus suyu, buz eridiğinde ve sıcaklıklar yükseldiğinde hacim olarak ısınır ve genişler, buzullardan ve buz örtülerinden denizlere daha fazla su akar. Bu etkilerin kombinasyonu, ortalama küresel deniz seviyesinin yükselmesinde önemli bir rol oynamıştır. İklim bilimcileri, deniz seviyelerinin Dünya'nın 4.6x10⁹ yıllık tarihinde gözle görülür şekilde yükselip düştüğüne inanıyor. Son küresel deniz seviyesi yükselme oranı, son iki ila üç bin yılın ortalama hızından şaşırtıcı ve daha hızlı bir şekilde, yılda yaklaşık onda biri oranında yükseliyor. Böyle bir eğrinin devamı veya hızlanması, dünya kıyı şeritlerinde önemli değişikliklere neden olma eğilimi göstermektedir.

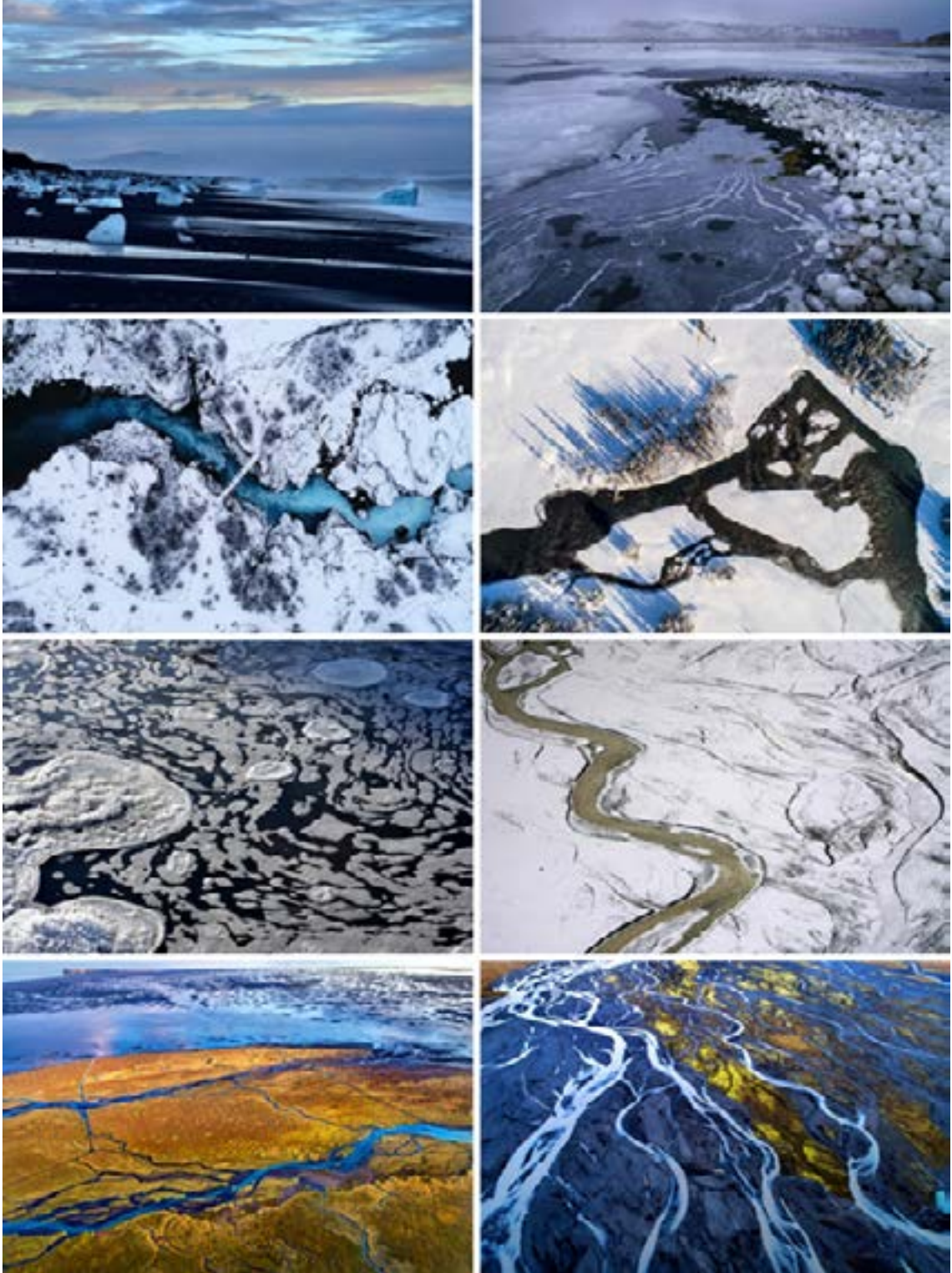
Felaket tellallığı yapmak için Dünya sıcaklığının yalnızca birkaç derece artması gerekiyor. Örneğin, 20. yüzyılda İzlanda'nın buzullarının yaklaşık %10'u yok oldu. Ülkedeki buzun bu yıkıcı kaybı daha da artmaya devam ediyor, buz tabakasının neredeyse %3'ü yalnızca bu yüzyılın başından beri yok oldu. 21. yüzyılda, bilimsel iklim araştırmalarına ve verilere göre

İzlanda'nın çoğunluğunun, ülkenin kurulduğundan bu yana en sıcak iklime maruz kaldığını gösterdi. İzlanda, bol miktarda temiz enerjiye (Hidroelektrik ve Jeotermal) sahip olan, 364.000 nüfusa ev sahipliği yapan küçük bir "ateş ve buz" ülkesidir (Yanardağ ve buzul). Bununla birlikte, buzun hızla erimesi, İzlanda'nın manzarasında kritik bir değişim yarattı. Çoğu buzulun küçüldüğü, beklenmedik akarsuların ve daha fazla gölün olduğu, daha büyük ve hızlanmış nehirlerin keşfedildiği özellikle dikkat çekicidir. İzlanda'da buzulla beslenen nehirlerle bağlı birçok devasa enerji santrali vardır. Buzullar eridiğinde hidroelektrik santrallerine daha fazla su akışı olmasına rağmen, erime azaldığında veya sona erdiğinde, su hacimleri zamanla azalmaya başlayacaktır.

Birçok ülke, buzullar eridikçe deniz seviyesinin yükselmesi nedeniyle toprak kaybından endişe duyarken, İzlanda'nın bazı kısımları deniz seviyesinde düşüş yaşıyor. Benzer şekilde Vatnajökull'un incelenen buzulu, Dünya'nın buz kütlelerinin yakınındaki kabuğunun toparlanıp yukarı kalkmasına neden oluyor. GPS alıcılarından alınan verileri kullanan bir 2015 çalışması, İzlanda'nın güney-orta kesimlerinin, hızlandırılmış buz kaybı nedeniyle yılda yaklaşık 3.5 cm (1.4 inç) yükseldiğini ortaya koydu (Thin, 2017). Güneydoğu İzlanda'daki langoustine başkenti olarak bilinen bir liman kenti olan Hofn'da, yükselme yılda 1 cm, bu da yüzyılda 1 metreye karşılık geliyor. İzlanda'yı kendine özgü buzulları olmadan hayal etmek kesinlikle umut kırıcı. Yine de onların yok oluşu kaçınılmaz. Gezegenin ısınmasına neden olan sera gazı emisyonlarının acil durdurulması sağlansa bile, buzullar 200 yıl içinde yine de tamamen yok olabilir (Thin, 2017). Buz, volkanlar ve iklimle ilgili "bin yıllık bir tarihten" oluşur. Bu tüm İzlandalıların tarihinin bir parçasıdır. Bunun anlamı, İzlanda'nın her yıl beş yıllık tarihini (buzulları) kaybettiği anlamına geliyor. Böyle bir tarihin tamamen erimeden önce iyi bir şekilde belgelenmesi ve restore edilmesi gerekiyordu.

İzlanda'da yaşayan pek çok kimse, farkında olmadıkları potansiyel sel bölgesinde yaşıyor. Nehir taşkınlarının büyük bir kısmı nehirdeki buzul buzlanmaları ile ilgilidir. Bazen, büyük buzlar dar nehir belinde birbirine yapışarak ani sellere neden olur ve yol, köprü, baraka, tabela gibi altyapı unsurları sürüklenir. İzlanda'da, özellikle yaz döneminde çok sayıda azgın nehir olur. İzlanda'nın hacim olarak en büyük nehirleri olan Þjorsa ve Ölfusa, bir zamanlar birleşik bir nehirdi. Yaklaşık 8700 yıl önce, ülkedeki en büyük lav akışı olan Büyük Þjorsa lavından kaynaklanan patlama bu değişikliğe sebep oldu. Bugün her iki nehir de, biri güneybatıya doğu tarafı boyunca, diğeri

Şekil 5: İzlanda Deniz Kıyısı ve Akan Nehirler.

Kaynak: Yazarın fotoğrafları. Ocak 2018 & Mayıs 2019.

ise batı tarafına doğru ayrı yollara akmaktadır. Pjorsa nehri, İzlanda'nın en uzun (230 km) ve hacim olarak ikinci en büyük nehri olup, saniyede ortalama 370 m³ su akarak adanın güney tarafında Atlantik Okyanusu ile buluşmaktadır.

Öte yandan, Olfusa oldukça kısadır (25 km, ancak Atlantik Okyanusu'nda bitmeden önce Selfoss kasabasını geçerek saniyede ortalama 423 m³ su taşır (Kathryn, 2019). Buzul suyu ve deniz suyu, sıcaklıklar ve yoğunluklarla karşılaştığında ve onlardan farklılık gösterdiğinde, iyi karışmayan iki su türü nedeniyle delta buluşma noktasında ki renkte keskin kontrast (turkuaz ve koyu mavi renkler) görülebilir. Deltada ki nehir ve okyanus buluşma noktası (Şekil 5), akan nehrin hırçın ve kıvrımlı deseninin yanı sıra tek başına muhteşem bir manzardır.

Misafirperver olmayan platolar ve kara kumlu çöller, devasa buzullar, engebeli volkanlar ve karmaşık bir şekilde bükülmüş nehirler içeren, uçsuz bucaksız yaylaların vahşi doğasını ve olağanüstü manzarasını daha çok keşfetmek ve belgelemek için İzlanda'yı farklı mevsimlerde pek çok defa ziyaret ettim. Merakımı gidermek, daha fazla yol almak isteyen ruhumu beslemek ve sanatsal araştırmalarımı sürdürmek için şimdiye kadar adayı beş kez ziyaret ettim. Adadaki hızla değişen hava nedeniyle her seferinde deneyimim aydınlatıcı oldu. Yine de keşfedilecek çok şey olduğu için, daha fazla çaba sarf etme ve daha iyi görüntüler yakalama arzusunun dolayısıyla hoşnutsuzdum. Özellikle beni çevreleyen ve yabancı gibi hissettiren bu tür devasa buzul kütlelerine hayranlık duyuyorum. Bununla kalmayıp, insansız hava aracımın yükseltilmiş bir bakış açısıyla, görsel olarak tahrik edici ancak hiçbir anlam ifade etmeyen belirsiz bazı desenleri fark edebiliyorum. Okyanusa karışan çok renkli kan damarlarıyla parçalanmış bir spektrum camı gibiydi (Şekil 5). İzlanda'daki hava ve mevsim değişikliği karşısında şaşkına dönmüştüm. Tüm eşyalarım yanımda olmasına rağmen (kamera ekipmanı ve giysiler) hazırlıksız yakalandığımı düşünmüştüm. Tıpkı bir tan vakti veya ayın döngüselligi gibi, manzaradan yılın farklı mevsimlerinde farklı ideal sonuçlar elde edilebileceğini öğrendim. Günün belirli saatlerinde ve yılın belirli zamanlarında nehirler çok daha parlak ve renkli akmakta. Oradaki alışılmadık manzaralar ve öngörülemeyen hava koşulları beni tamamen aciz hissettirdi.

Yıllar geçtikçe, İzlanda'da muazzam buzulların büyümesine (kış) ve büyük ölçüde küçülmesine (yaz) tanık oldum. Buzulların yıllar geçtikçe azalmaya devam ettiğini fark etmek, beni inanılmaz bir yıkıma

sürükledi. Bu sanatsal projenin çok daha büyük bir görsel hikaye sunma, tüm deneyimlerimi ve daha önce fotoğraflanmış buz serilerini çevresel ve belgesel bir destan olarak birbirine bağlama potansiyeline sahip olacağına inanıyorum ve bunu toplulukla daha fazla paylaşmaktan sorumlu hissediyorum. İzlanda'daki manzara gerçekten olağanüstü olduğu için ülkenin narin güzelliğini sergilemek benim için bir zevk. Bu arada gelecek neslin böylesine geçici doğa olaylarını göremeyeceğini düşünmekten vazgeçemiyordum. Bu beni pek çok yönden endişelendirdi çünkü çalışmamı tatmin eden görsel etkiyi yakalamak için yaz mevsiminde gece yarısına ve sabahın erken saatlerine kadar çok çalışmak zorundaydım. Tekrar tekrar sarsıldığımı hissettiğimde, İzlanda'nın vahşi manzaralarını kaybetmesinin kaçınılmaz gerçeği önüme uzanıyordu.

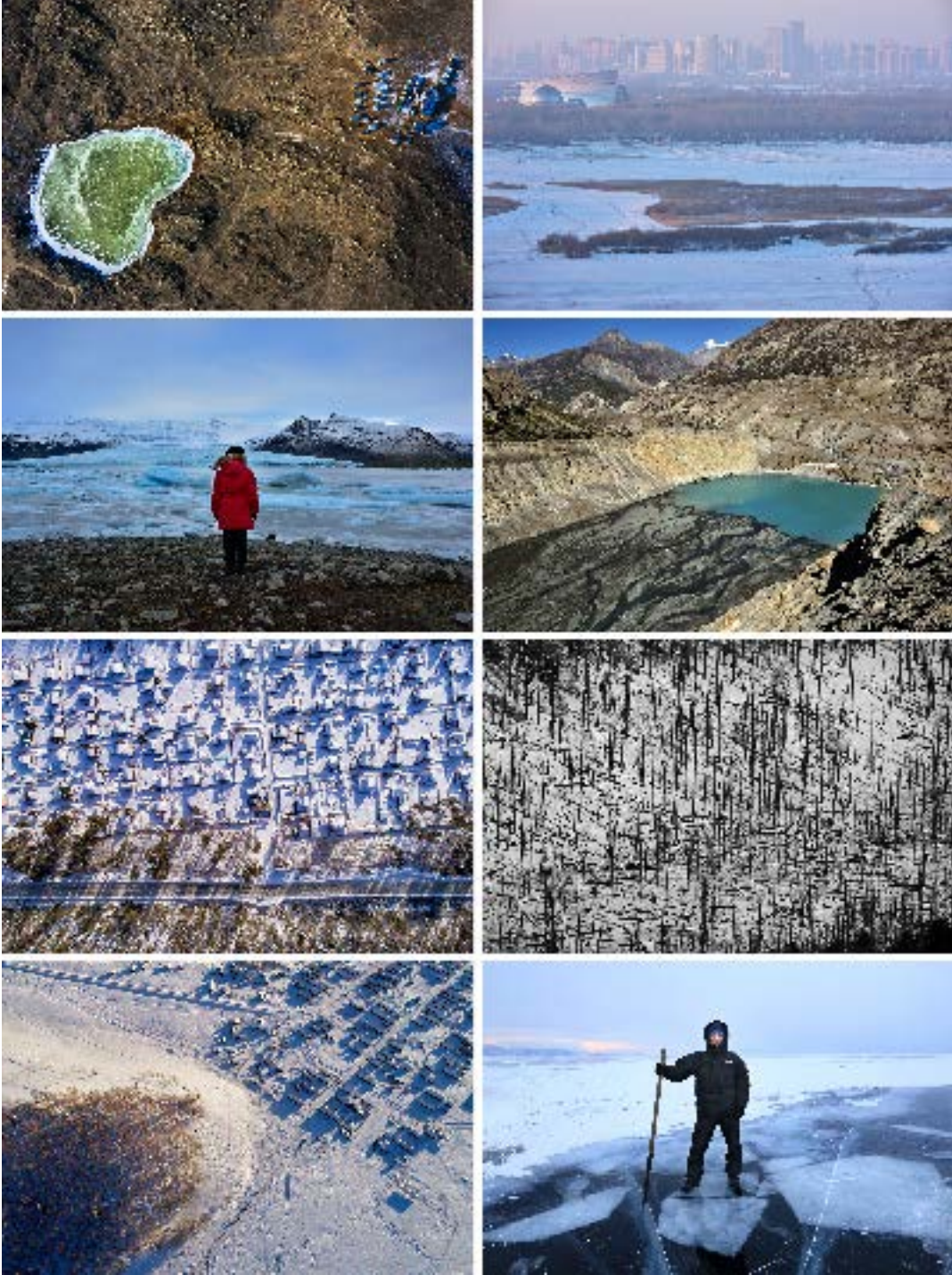
7. İNSAN VE DOĞA (SONUÇ)

2100 yılına gelindiğinde, yaklaşık 2 milyar insan (dünya nüfusunun beşte biri) evlerinden çıkarılabilir, zorlanabilir ve iç bölgelere taşınmaya mecbur kalabilir (Cornell University, 2017) Maldivler, Fiji, Tuvalu, Seyşeller, Solomon Adaları, Fransız Polinezyası, Cook Adaları, Marshall Adaları gibi uzak ada ülkeleri ve daha pek çoğu deniz seviyesinin altında kalabilir. Grönland, Arktik ve Antarktika buzullarının yanı sıra, Himalayaların buzulları hızla geri çekilmeye devam ediyor. Himalaya buzulları Asya'nın yedi büyük nehri olan; Ganj, İndus, Brahmaputra, Thanlwin, Mekong, Yangtze ve Sarı Nehir'i besler. Buzulların içme suyuna ve kaynaklara bağımlı olan bu nehir bölgelerinde yaşayan dünya nüfusunun yüzde kırkı kuraklık yaşayacak.

İnsanlar doğal ortamda yaşar ve onu çevreler, bağlanır ve onunla etkileşime girer. İnsanlar için doğa ile en bağlantılı ve samimi kısım, dünyayı hassas bir şekilde besleyen aura, gömülü toprak ve tüm canlı organizmalar olarak Biyosferdir. Çevremiz bizim dışımızda olsa da, Biyosferin ekosistemi bizi her zaman çevreler. Gerçekliğin tam ya da hayali bir yansıması olsun, çevremiz aynı zamanda her türlü enerjiyi ve bilgiyi büyük ölçüde kapsar ve yönlendirir. Doğal alemde, doğanın böylesine uyumlu ilkeleri göz ardı edildiğinde veya terk edildiğinde, sadece doğanın görüntüsünü kaybetmiyoruz, doğanın beslenmesini de engelliyoruz ve sonuçta hayatlarımızı da kaybediyoruz.

İnsanlar ve doğal alem, her bağda ve kökte sıkıca bağlantılıdır, ki insanlar ekosistemlerin doğal düzeni dışında hayatta kalamazlar. Çünkü insan, soluduğu hava, içtiği su, tükettiği gıda ve Biyosfer çevresinde

Şekil 6: Manzaralar Üzerindeki İnsan Hakimiyeti.

Kaynak: Yazarın fotoğrafları. Ocak 2017, 2018 & 2019.

enerji ve bilgi sirkülasyonu ile doğanın etkisinin bilincine ve farkındalığına sahiptir. Uzay araştırmaları için Dünya yüzeyini terk ederken bile astronotlar yanlarında küçük bir Biyosfer getiriyor. Bununla birlikte, insanların belirli eylemleri ve sorunları, iklim değişikliğinin hızlanmasına, kirlilik, aşırı nüfus ve doğal kaynakların aşırı tüketimi gibi dünya üzerinde çeşitli değişikliklere ve sonuçlara yol açtı. Buna karşılık, kozmik enerjinin yoğunlaştırılmış ışınlanması, şiddetli fırtınalar, korkunç kasırgalar, berbat musonlar, öngörülemeyen ve tarif edilemez doğal afetler gibi dengesiz doğa olaylarını tetikliyor. Doğal alem insanlığa bol miktarda sunar, ancak merhamet göstermeden yok eder.

Güneşi yaşamın tek enerji kaynağı olarak tanımlamak tamamen doğru değildir. Canlı organizmalar, çevrelerinin farklı duyularına karşı hassastırlar. Yıldızlar, nebula ve galaksi gibi uzaktaki kozmik cisimler bile Biyosferin yaşamını etkileyebilir. Canlı organizmalar ve insanlar, dış enerjinin etkisine ve akışına göre uyum sağlayabilen, evrimleşebilen ve genişleyen yetkin ve hassas rezonatörlerdir. Kozmik alemdeki titreşim ve hareket, doğrudan ve dolaylı olarak Biyosferdeki enerji akışlarını ve süreçlerini etkiler. İnsan, hidrosfer, fitosfer, termosfer, fonosfer ve radyasyon küresi gibi karmaşık unsurları içeren Biyosferde yaşar. İnsan ayrıca çok fazla bilgi edindi ve atmosferdeki bu karmaşık bileşenlerin sağladığı enerjiyi topladı. Bu yerkürede doğal düzenin dengede olması mutlak bir gerekliliktir.

İnsan sadece yeryüzünün sakini değildir, aynı zamanda yeni bilgi, ileri düzey gereksinimler ve yerine getirilmeyen gerekçeler hüküm sürdüğünde onu değiştirir. İnsan, sayılamaz flora ve fauna türlerini doğal ortamlarından anormal iklim koşullarına ve doğal olmayan ortamlara taşıdı. İnsan ve doğa (Şekil 6) arasındaki sürekli etkileşim öyle bir yöne sürüklendi ki, toplum geliştikçe doğaya doğrudan bağımlı olmayı daha az tercih etti, dolaylı olarak bağımlılığı büyürken doğayı ele geçirmek için her türlü yapay ikame ve maddeyi geliştirmeye ve denemeye başladı. İnsan ile keşfettiği unsurlar arasındaki dönüşüm süreci çelişkiliydi ve genelde felaket ile sonuçlandı. Dahası doğa, insanla etkileşimi doğrultusunda görüntüsünü ve niteliğini değiştirdi. Doğanın temel güçleri bir zamanlar insanlığa düşman olarak görülüyordu. Gelişen bilim ve teknolojiyle, insanlar aşırı miktarda jeolojik kaynak ve doğa unsurlarını, öncelikle kar ve konfor amacıyla endüstriyel kullanım ile çıkarmaya devam ediyor.

İnsanın ve doğanın bağı kopmaya başladığında

beklenmedik bir belirsizlik ortaya çıktı. İnsanın doğa üzerindeki etkisi milyonlarca yıldır çok azdı. Biyosfer, düzenli olarak insan ihtiyaçları için kaynaklar sağlıyordu. Zamanla insanlar, Biyosferin uyumlu dengesinin temel esaslarını ve ilkelerini göz ardı ettiler. İnsanın doğaya karşı tepkisi gittikçe uyumsuzlaştı ve koptu. İnsanların zararlı kimyasal ürünleri aşırı kullanımı gibi sorumsuz hareketleri su, hava, toprak, flora ve faunanın niteliğini ve karakteristik değişimini etkiledi. Her gün, insanın mevcut yaşayan dünyayı akıllı bir teknolojiye ve insan yapımı bir dünyaya dönüştürme hırsı ve motivasyonu, Biyosferi yıkıcı moda yaklaşıyor. Biyosferin kirlenmesini önleyemezsek, yenisiyle değiştirme paradoksuyla yüzleşebiliriz. Ekolojik piramitlerin dengesi, canlı organizmaların varlığını ve hayatta kalmasını etkileyerek onu insanlığa geri döndürecek bir tavır değişikliği biçiminde olabilir. Kırılgan dünyamız büyük ölçüde insanlığın bugün ekolojik düzendeki paradoksları çözüp çözemeyeceğine bağlıdır. İnsanın doğaya düşmanlığı, modern teknoloji ve yapay icatların gurur verici başarılarıyla donanmış durumda. Doğayı bozan, tıpkı kanserin büyümesi gibi, başarısız eylem ve misyonumuzu sık sık sorguluyoruz, bu insanlığın kendisi için mi? İnsanlarda başarı arzusu ve ilerleme sendromu devam ederken, Biyosferin yok olması da kaçınılmaz değil mi? İnsan planlarını tatlılıkla formüle etmesine rağmen, beklenmedik neticelerle sonuçlanıyor, genellikle sınırı aşıyor.

İnsan-doğa ilişkisi (Şekil 6) arasında ortaya çıkan böyle bir ekolojik mesele evrensel bir ikilemdir. Bu gezegensel sorumluluk, her bireyin merhametli, mantıklı ve doğru bir çözümü önceliklendirmesi, farkındalık duygusu ve bir eylemin sonuçlarının anlaşılmasıyla ilgilidir. Entelektüel zekamız (IQ) her zaman duygusal zeka (EQ) ile senkronize olmalıdır. İnsanın sözleri ve eylemleri genellikle kendine çok fazla sorun çıkarır. Geri dönüştürülmüş malzemelerin, güneş enerjisi, rüzgar ve hidroelektrik gibi doğal kaynakların yaygın kullanımı, insan ve doğa kriziyle başa çıkmak için geniş ölçüde kullanılmalıdır. Kömür, mazot ve benzin savaşları, ağır hasara ve insanların ağır bedel ödediği gereksiz bir rekabete neden oluyor. Doğayı ilk sıraya koyarak düşünce yapımızı değiştirirsek, bu tür kirlenici ve yıkıcı sonuçlar ortadan kalkabilir. İyicil bir zihniyet (IQ + EQ), iyimserlik ve denge inancını ekolojik olgulara kaydırabilir.

Hayat sadece simbiyoz veya metabolizma ile ilgili değildir. Biyosferde sıklıkla enerjinin bir formdan diğerine akışı ve dönüşümü gerçekleşir. Örneğin canlılar öldüğünde bedeni toprak tarafından absorbe edilir, toprak otlığı zenginleştirir ve otlak, evcil ve

vahşi hayvanlar gibi canlıları besler. Yemek olarak et veya sebze tükettiğimizde doğanın enerjisini, özellikle güneş enerjisini ve dolaylı olarak kendimizin bir parçasını alırız. Enerji akıp çeşitli biçimlere dönüşmesine rağmen, doğa her zaman tazmin edilir ve sürekli olarak yeniden dengelenir. Biyosfer anarşik veya tekinsiz bir yaratım değildir, bu mucizevi doğa olaylarının muammasını henüz tam olarak kavrayamadığımız içindir. Biyosferin, ekolojik alanın bir parçasıdır ve o evrenin bir parçasıdır. Bilge büyükler, doğanın bir parçası olduğumuz için, hep doğayla uyumlu yaşamamız gerektiğinden, doğanın ihtiyaçlarımızı bolca karşılayacağından ve bizi kutsayacağından bahsettiler. Hala bir zaman penceresi var ve biz ona bir şans verirsek doğa yine de galip gelebilir.

KAYNAKÇA

- ADAM, P. (2019). Bir Grönland buzulu büyüyor. Bu erimenin bittiği anlamına gelmez. <https://www.nationalgeographic.com/environment/2019/03/one-part-of-greenland-ice-growing/> [Erişim tarihi 3 Mayıs 2020].
- ALASDAIR, W. (2016). Titanik'i batıran Buzdağına ne oldu? <https://www.wired.com/2012/04/titanic-iceberg-history/> [Erişim tarihi 29 Nisan 2020].
- ALASTAIR, B. (2012). Baykal Gölü ve Dünyanın En Tuhaf Göllerinden Daha Fazlası. <https://www.smithsonianmag.com/travel/lake-baikal-and-more-of-the-weirdest-lakes-of-the-world-15341548/> [Erişim tarihi 29 Aralık 2018].
- BONDARENKO, N.A., TUJI, A. & NAKANISHI, M. (2006). Antik Biwa Gölleri ve Baykal Gölleri arasındaki fitoplankton topluluklarının bir karşılaştırması. *Hydrobiologia* 568 (ek 1), 25–29.
- BORODAY, N. I. (1939). Baykal Gölü buz örtüsünün yapısının incelenmesi için malzemeler. *Baykal Limnological Station IX Bildirileri*, 71–114.
- CHEN, F., HELLER, V. & BRIGANTI, R. (2013). Buzdağı buzağlamasıyla oluşturulan tsunamilerin sayısal simülasyonu. <https://www.researchgate.net/publication/336651583> [Erişim tarihi 29 Nisan 2020].
- CHRISTOPHER, W. (2013). Eriyen Dünya: Amerika'nın Kaybolan Buzullarında Bir Yolculuk. St Martin's Basın. ISBN-13: 978-0312546281.
- CORNELL UNIVERSITY. (2017). Yükselen denizler, 2100 yılına kadar 2 milyar mülteciye neden olabilir. <https://www.sciencedaily.com/releases/2017/06/170626105746.htm> [Erişim tarihi 25 Mayıs 2020].
- DRIEDGER. (1986). Rainier Buzulları Dağı için Ziyaretçinin Kılavuzu: Pasifik Kuzeybatı Ulusal Parkları ve Ormanlar Derneği. <https://www.ux1.eiu.edu/~cfjps/1300/glacialterms.html> [Erişim tarihi 20 Nisan 2020].
- GRANIN, N. G., RADZYMINOVICH, N.A., GRANINA, L.Z., BLINOV, V. & GNATOVSKY, R.Y. (2012). Baykal Gölü'ndeki dibe yakın suların tazelenmesi, Ağustos 2008'deki Mw6.2 Kültük depremiyle tetiklendi *Geo-Marine Letters* 32, 453–64.
- GRANIN, N. G. (2018). Baykal Gölü'nün uzak depremlere tepkisi: göl seviyesinde dalgalanmalar ve dibe yakın su tabakası sıcaklık değişimi. *Deniz ve Petrol Jeolojisi* 89, 604–614. <https://doi.org/10.1016/j.marpetgeo.2017.10.024>
- GRANINA, L. (1997). Baykal Gölü'nün kimyasal bütçesi: Bir inceleme. *Limnoloji ve Oşinografi*, 42, 373–379.
- JASON, D. (2019). "Titanik" Buzdağını Oluşturan Buzul Aniden Akmayı Durdurdu. <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/one-greenlands-major-glaciers-thickening-again-180972187/> [Erişim tarihi 12 Ocak 2020].
- JOHN, A. (2018). Yeni araştırmalar, dünyanın buzunun daha önce görülmemiş bir şey yaptığını gösteriyor. <https://www.theguardian.com/environment/climate-consensus-97-per-cent/2018/sep/26/new-research-shows-the-worlds-ice-is-doing-something-not-seen-> [Erişim tarihi 21 Nisan 2019].
- KATHRYN, H. (2019). İzlanda'nın Azgın Nehirleri. <https://earthobservatory.nasa.gov/images/145408/icelands-raging-rivers> [Erişim tarihi 12 Mayıs 2020].
- MACKAY, A.W., RYVES, D.B., MORELY, D.W., JEWSON, D.H. & RIOUAL, P. (2006). Baykal Gölü'ndeki endemik diatom türlerinin gelecekteki iklim değişikliğini tahmin etmek için savunmasızlığının değerlendirilmesi: Çok değişkenli bir yaklaşım. *Küresel Değişim Biyolojisi* 12, 2297–2315.
- MARIANNE, V.M., STEPHANIE, E.H., LYUBOV, R.I., EUGENE, A.S., EKATERINA, V.P. & BORIS, K.P. (2009). İklim Değişikliği ve Dünyanın "Kutsal Denizi" - Baykal Gölü, Sibirya. *BioScience*, Cilt 59, Sayı 5. sayfa 405–417.
- MARTIN, P. (1994). Baykal Gölü. *Archiv für Hydrobiologie* 44, 3–11.
- NATASHA, G. (2014). Abraham Gölü Altında Donmuş Çarpıcı Baloncuklar. <https://www.>

- smithsonianmag.com/travel/lake-abrahams-frozen-bubbles-are-stunning-and-silent-danger-180949520/ [Erişim tarihi 30 Ocak 2014].
- NATIONAL GEOGRAPHIC MAGAZINE ONLINE. (2013). Tüm Buz Erimiş Olsaydı Dünya Nasıl Görünürdü. <https://www.nationalgeographic.com/magazine/2013/09/rising-seas-ice-melt-new-shoreline-maps/> [Erişim tarihi 12 Mayıs 2020].
 - NSIDC – NATIONAL SNOW AND ICE DATA CENTER. (2020). Buz Sayfalarında Kısa Bilgiler. <https://nsidc.org/cryosphere/quickfacts/icesheets.html> [Erişim tarihi 4 Mayıs 2020].
 - OBOLKINA, L.A., BONDARENKO, N.A., DOROSHENKO, L.F., GORBUNOVA, L.A. & MOLOZHAVAYA, O.A. (2000). Baykal Gölü'nde kriyofilik bir topluluğun keşfi hakkında. Doklady Akademii Nauk 371, 815–817.
 - OLE, B., NAJA, M., HENRIK, P. & ANKER, W. (2004). Ilulissat Icefjord. Bir dünya mirası alanı. Ilulissat'taki buzun portresi. ISBN: 87-7871-134-7.
 - PERSOIU, A. & LAURITZEN, S.E. (2018). Buz Mağaraları. Mağaralarda Buz Dinamiği. Elsevier: s. 103. ISBN 978-0-12-811739-2.
 - SARAH, G. (2019). Soğuk hava neden iklim değişikliğinin sahte olduğu anlamına gelmez. <https://www.nationalgeographic.com/environment/2019/01/climate-change-colder-winters-global-warming-polar-vortex/> [Erişim tarihi 26 Ocak 2019].
 - SHOSTAKOVICH, V. B. (1908). Baykal Gölü Üzerindeki Buz. Baykal Gölü'nün Yelken Yönleri ve Fiziksel ve Coğrafi Anahatları (Ed. Drizhenko, F. K.), 330–346.
 - TARASOVA, E.N., MAMONTOV, A.A., MAMONTOVA, E.A. & KUZ'MIN, M.I. (2006). Baykal Gölü ekosisteminin durumunun bazı parametreleri uzun vadeli gözlemlerden çıkarılmıştır. Doklady Yer Bilimleri 409A, 973–977.
 - THIN, L.W. (2017). Buzullar erirken, "Ateş ve Buz Ülkesi" tarihinin uzaklaştığını izliyor. <https://www.reuters.com/article/us-iceland-climatechange-glaciers/as-glaciers-melt-land-of-fire-and-ice-watches-its-history-seep-away-idUSKBN1AQ10M> [Erişim tarihi 15 Mayıs 2020].
 - TIMOSHKIN, O.A. (1995). Baykal Gölü Biyoçeşitliliği: Mevcut bilgi durumu ve çalışmaların bakış açılarının gözden geçirilmesi. Baykal Gölü Pelajik Hayvanlarına Ekolojik Notlarla Rehber ve Anahtar. Nauka, 25-51.
 - TSURIKOV, V. L. (1939). 1934'te Güney Baykal'ın buz örtüsü üzerine gözlemler. Baykal Limnoloji İstasyonu IX Bildirileri, 23-44.
 - UNESCO. DÜNYA MİRASI SÖZLEŞMESİ. (2004). Ilulissat Icefjord. <https://whc.unesco.org/en/list/1149/> [Erişim tarihi 29 Nisan 2020].
 - ZAMIRA, R. (2019). Yeni bir araştırma, Grönland'ın buzunun 2003'e göre dört kat daha hızlı eridiğini gösteriyor. <https://www.independent.co.uk/environment/greenland-ice-sea-level-rising-climate-change-ohio-state-university-a8739681.html> [Erişim tarihi 2 Mayıs 2020].

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Uluslararası üniversite öğrencilerinin pandemi süreci

The pandemic process of international university students

Banu Bekci¹

¹ Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan University, Faculty of Engineering and Architecture, Department of Landscape Architecture, Rize, TURKEY, banu.bekci@erdogan.edu.tr

Öz

Covid-19 salgını bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlığı için ciddi tehditlere neden olmuş depresyon gibi birçok psikolojik sorunlara da yol açmıştır. Salgın sırasında üniversitelerin eğitime ara vermesi ve yurtdışına çıkış yasağının getirilmesiyle birlikte uluslararası öğrenciler bu süreci ailelerinden uzakta eğitim gördükleri ülkede geçirmek zorunda kalmışlardır. Üniversite öğrencilerinin duygu durumları ile akademik endişelerinin ele alındığı bu çalışmada öğrencilere sunulan sosyal destekler ve üniversitelerde verilen uzaktan eğitimlerin yaşam kalitelerine yansımaları ve etkileri üzerinde durulmuş olup çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda 30 farklı ülkeden çalışmaya katılan 360 uluslararası öğrenci Covid-19 sürecinde eğitime ara verilmesini önemli bir karar olarak değerlendirirken, aktif eğitime ara verilmesinin kendilerini olumsuz etkilediğini ($r=0,197^{**}$), uzaktan eğitimde karşılaştıkları en önemli problemin “Eğitim aldıkları dil eğitimi” ($r=0,247^{**}$; $r=0,354^{**}$) olduğunu ve bu problemin gelecekteki eğitim hayatlarında sorun teşkil edebileceğini ($r=0,152^{**}$), “korku”, “endişe” ve “çaresizlik” gibi olumsuz duyguların farklı din, dil ve ırktan öğrencileri birbirlerine daha çok yakınlaştırdığını ifade etmişlerdir. Çalışmada uluslararası öğrencilere yapılan sosyal desteklerin ne denli önemli olduğu ve küresel felaketlerin çeşitli öğretilerden oluştuğu sonucuna varılmış olup uzaktan eğitim sürecinde verilen değer odaklı eğitimler öğrencilerin hem eğitim sürecine hem de yaşam biçimlerine çeşitli kazanımlar kattığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, uluslararası öğrenci, yükseköğretim, psikoloji, sosyal eşitlik

Abstract

The Covid-19 outbreak has caused serious threats to the physical and mental health of individuals, and has caused many psychological problems such as depression. During pandemic associated shutdown of universities and travel restrictions on going abroad, international students had to spend this process in a foreign country where they were educated, away from their families. In this study, emotional states (moods) and academic concerns of university students were examined. The main purpose of this study is to investigate the reflections and effects of social supports offered to students and distance education provided at universities on their quality of life using qualitative research method. 360 international students who participated in the study from 30 different countries considered the interruption of education during the Covid-19 process as an important decision. The findings of the study are as follows: The interruption of face-to-face instruction (in-person learning) affected them negatively ($r = 0.197^{**}$), the most important problem they encountered in distance education was “the language of instruction education”

Citation/Atıf: BEKCI, B., (2021). Uluslararası üniversite öğrencilerinin pandemi süreci. *Journal of Awareness*, 6(2), 135-144, DOI: <https://doi.org/10.26809/joa.6.2.04>

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Banu Bekci
E-mail: banu.bekci@erdogan.edu.tr

Bu derginin içeriği Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

($r = 0.247^{**}$; $r = 0.354^{**}$) and this might pose problems in their future university life as well ($r = -0.152^{**}$). They also stated that negative feelings such as "fear", "anxiety" and "helplessness" brought students from different religions, languages and races closer to each other. In conclusion, the significant importance of social supports/aids for international students and various teachings of global catastrophes were revealed in the study. In addition, as a result of value-oriented distance education during the epidemic, it was determined that students have gained various gains in both the education process and their lifestyles.

Keywords Covid-19, international student, higher education, psychology, social equity

1. INTRODUCTION

Immediately after the World Health Organization (WHO) declared SARS - CoV - 2 a pandemic on March 12, 2020, this new coronavirus (COVID-2019), especially in China (Duan and Zhu 2020:301, WHO, 2020:1) it spread rapidly in many other countries, causing an international acute infectious pneumonia epidemic (Bao et al., 2020:E37). With the Covid-19 outbreak, a global public health solidarity was initiated to slow the spread of the virus by applying certain measures (hand washing, not touching the eyes, maintaining physical distance, etc.) (Van Bavel et al., 2020:465, Honey-Roses et al., 2020:1) The psychological effects on the public, healthcare personnel, children and elderly groups, which are most affected by epidemics, have started to be questioned (Chen et al., 2020:E15, Yang et al., 2020:e19, Li et al., 2020:490). Undoubtedly, this disease has affected both the physical and psychological health of individuals (Ekiz et al., 2020:145). With the disease, nearly half of the world's population was asked to stay at home and restrict their individual mobility in public spaces (Stanford, 2020:1). The fact that there are very few scientific studies published in the field of social sciences related to the current pandemic process has directed the attention of scientists to this topic. Since the crisis has created large-scale behavioral changes in individuals, it has been tried to support the process by the suggestions of epidemiologists and public health experts, together (along) with the opinions obtained from social and behavioral scientists.

The first (one) of the central emotional reactions felt in a pandemic process is fear. Human beings, just like animals, have a set of defense systems to combat ecological threats (Cole et al., 2013:36, Duan and Zhu, 2020:301 Honey-Roses et al., 2020:1, Xiao, 2020:175), and the feeling of fear stemming from threats and rapidly spreading in society (Chen et al., 2020:E15) was thus felt more closely (Yang et al., 2020:e19). During this period, some people may behave more selfishly, while those who are particularly vulnerable have experienced more distress (Bavel, 2020:29). This great epidemic, felt on an international scale, had negative effects on societies as well as individuals. In

order to eliminate negative effects, risk factors were encountered primarily on the basis of individuals causing psychological problems such as poor mental health, grief, harming themselves or family members, life-threatening adverse situations, panic, staying away from the family and low household income (Kun et al., 2009:1138). These risks are interpreted as the extraordinary sacrifices of people in emergencies and disasters (Drury, 2020:62), with collaborations and norms of regular behavior. With Covid-19, existing inequalities have worsened (Kluth, 2020:1), and individuals in minorities, homeless and poor neighborhoods have started to feel more restricted access to health services and difficulty in self-isolation (Du et al., 2020:1).

All pandemics, including Covid-19, have a great test and teaching feature for humanity. This situation does not only include administrators, the science world and the health system, but also concerns all individuals (Aslan, 2020:39). Although the policymakers who closed the schools during the Covid-19 process knew how important other measures and social distancing measures were, the mortality rates were affected by 2-4% with the closure of educational institutions (Lancker and Parolin, 2020:E243). Politicians could not foresee that school closures would be less effective than social distancing interventions (Viner et al., 2020:398). In fact, the decision to close schools was taken on the basis of evidence and assumptions that outbreaks reduce social contact between students and interrupt the risk of transmission (Jackson et al., 2016:648). The closure of schools, which has been implemented as one of the social distancing measures, has been considered as an effective method in delaying the severity of the epidemic and its peak (Prem et al., 2020:1). Lazzarini et al. (2020:e11) also emphasized that with the closure of schools and sports activities in Italy as of March 1, the number of acute infections and traumas among children has been lower than normal, and even the number of children with Covid-19 disease has decreased.

During the pandemic process, the social support provided by humanitarian aid associations supported

the feelings of optimism in individuals by balancing the extreme anxiety and horror of the individuals (Van Bavel et. al., 2020:468). By preserving this fine line between individuals' optimism and excessive anxiety, individuals have also been made to feel safe. Considering that emotions direct the risk perception, this situation affects individuals more than accessing real information (Slovic et. al. 2004:316, Le Doux 2012:657). As observed both in history and in contemporary experiences of discrimination, there is distrust in racial and ethnic minority communities (Golberstein, 2020:E1). These communities feel the need to partner with trusted organizations around them.

The study conducted by Chen et al. in universities in 2020 showed that strict isolation measures taken in epidemic diseases and the risk of spreading the disease seriously affect the mental health of university students (Chen et. al., 2020:E15). Living in urban areas with parents, having a regular family income are the most important factors that protect university students from anxiety during the COVID-19 outbreak (Cao et. al., 2020:112934). Similarly, with the closure of some local businesses, part-time working students losing their jobs and worrying about the job market they intend to enter in the future have shown that university students are more vulnerable than they thought, and even need to overcome academic and financial difficulties (Lee, 2020:P421).

In order to create professional identity in students who receive applied basic education, internship practices are necessary as well as course applications (Rose, 2020:2131). Distance education provides an individual and collaborative working environment independent of many variables by establishing active communication between academicians and students living in different places (Çakın and Akyavuz Külekçi, 2020:173). Unlike summer vacations, the current school closure situation widen the learning gap between children of low-income and high-income families with learning digital environment (Lancker and Parolin, 2020:E243). As well as meeting the learning needs of students, their urgent nutritional needs should also be met by policy makers, school administrators and other local organizations. Universities that integrate innovative solutions into their educational and training programs using technology (Chick et. al., 2020:730) will prevent future educational deficiencies that may arise in the future (Zaharah et. al., 2020:273).

During the epidemic process, universities and academicians have made great efforts in distance

education and organized quickly over the internet. Although the education process in this virtual environment is a new practice in many parts of our country, the education have been well organized. Although this interval, which is mandatory in the active education process, alleviates the concerns about distance education, international students, like each individual, have faced many uncertainties. Because while the long-term school closure and house arrest during the epidemic had negative effects on the physical and mental health of young people, some positive gains were achieved in this process. The current study was aimed to examine the experiences and moods of the international university students who received (distance) education and went through the Covid-19 process in Turkey.

2. MATERIAL AND METHODS

2. 1. Material

This study was conducted by using qualitative research methodology and research was structured on two main research questions.

1. *How did international students studying in Turkey go through the Covid-19 process?*
2. *What are the social supports/aid for international students studying outside Turkey during the Covid-19 process in Turkey?*

2. 2. Data Collection and Evaluation in Research

The population of the study consists of international students studying in different countries around the world during the COVID-19 process and was selected with the appropriate sampling method. In the first phase of this study, which evaluated the educational process and social supports of international students studying in Turkey, 178 thousand international students studying in Turkey in the 2019-2020 academic year were tried to be reached through UDEF (International Student Association Federation). International Student Association Federation (UDEF) is an umbrella organization of 57 international student associations established to host 114 thousand international students from 203 countries who preferred to receive university education in Turkey. UDEF's mission is to get to know them, to make them socialize with each other, to help them meet their all needs in their educational life, to enable them to carry the experiences they had in our country to different geographies. This organization provides services to meet the needs of international students by constantly

informing them about their activities since the day they started their education. For this reason, technical support has been received from UDEF in order to carry out the study quickly and systematically.

Social support and distance education offered to international students studying in Turkey during the Covid-19 process were questioned through the questionnaire study and interviews in digital environment. In order to better understand the psychological state of international students, the questions of the applied questionnaire were prepared by interviewing 3 expert psychologists. The prepared questionnaire questions were evaluated after being approved by the "Social and Humanities Ethics Committee Evaluation Report". In this context, the questions directed to the participants are discussed in Tables 1 and 2 (20/06 / 2020-29 / 06/2020). The surveys were conducted by interviewing 360 international students from 30 different countries electronically (since the Covid-19 process is ongoing). International students participating in the survey are from 29 different countries (1.1% Afghanistan, 11.1% Azerbaijan, 0.5% China, 6.3% Indonesia, 0.5% Ivory, 0.5% Palestine, 0.5% Ghana, 0.5% South Sudan, 3.3% Georgia, 1.6% Iraq, 2.2% Iran, 0.5% Kazakhstan, 0.5%

Kosovo, 1.1% Lebanon, 0.2% Malawi, 1.1% Egypt 0.5% Myanmar, 0.5% Nigeria, 0.5% Central Africa, 1.1% Uzbekistan, 1.6% Russia, 0.5% Senegal, 2.7% Somalia, 15% Syrian, 0% 5% Thai, 10.2% Turkmenistan, 0.5% Uganda, 3.3% from Jordan and 12.7% from Yemen). 25.6% of them maintain their lives with family support, 54.24% with the scholarship they receive from their country, % 15.6% by working, 5.1% both by family support and by working. 12.9% of them have been receiving university education in Turkey for 1 year, 19.4% for 2 years, 22.7% for 3 years, 30.5% for 4 years, 7.4% for 5 years and 7.1% for 6 years and above. In addition, 10 international students studying outside Turkey from 5 different countries were interviewed on social support in Turkey.

Correlation analysis was performed on the data obtained, spearman coefficients (r) and degrees of importance were determined, and the data obtained from the questionnaires were tabulated using the SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 16.01 package program in the statistical analysis. The answers given by the participants to the questions were evaluated using the% analysis method.

Table 1.

Social Support and Education Process of International University Students Studying in Turkey during COVID-19

	1b	1c	2a	2b	2c	2d	2e	2f	2g	2h	2i	2j	2k
1a	,059	,263**	b	,115*	,294**	b	,354**	b	,060	,050	-,017	b	,116*
1b		,098	b	,020	,069	b	-,040	b	,024	,066	-,011	b	-,164**
1c			b	-,114*	,131*	b	,197**	b	-,065	,247**	-,061	b	,047
2a				b	b	b	b	b	b	b	b	b	b
2b					-,022	b	,264**	b	,072	,002	,087	b	,162**
2c						b	,003	b	-,216**	,080	,005	b	,017
2d							b	b	b	b	b	b	b
2e								b	-,032	,079	,181**	b	,050
2f									b	b	b	b	b
2g										-,152**	-,115*	b	,075
2h											,023	b	-,078
2i												b	-,154**
2j													b
2k													-

(1a: What is your gender? 1: Female, 2: Male; 1b: How do you make a living? 1: Family, 2: Scholarship, 3: Working, 4: Family-Scholarship; 1c: How many years have you been studying at the university? 1: 1, 2: 2, 3: 3, 4: 4, 5: 5, 6: 6, 7: 7 and up; 2a: Did you feel any difference in the aid of associations during the pandemic process? 1: Yes, 2: No; 2b: Did the pandemic coincide with Ramadan provide an advantage in your life during this period? 1: Yes, 2: No; 2c: Which aids met your needs most? 1: Food aid, 2: Cash money, 3: Rent / Invoice, 4: Food and Hygiene supplies aid; 2d: Do you feel the equality principle of the association? 1: Yes, 2: No; 2e: How did the interruption of active education during the pandemic affect you? 1: Affected positively, 2: Affected negatively 2f: How will the interruption of Turkish Language preparatory education affect the next semester lessons? 1: Effects, 2: Partially Effects, 3: Does not affect; 2g: How did the dormitory closure affect you during the pandemic period? 1: I was worried, 2: I stayed at my friends' house, 3: I had a problem carrying my belongings, 4: Helplessness, 5: Fatigue, 6: Economic difficulty; 2h: List the educational problems you encountered during the distance education process? 1: Language problem, 2: Internet problem, 3: Using technology, 4: Giving practical/applied courses by distance education; 2i: What was the first feeling you felt during the pandemic process? 1: Fear, 2: Anxiety, 3: Helplessness, 4: Happiness, 5: Joy, 6: Panic, 7: Sorrow(Sadness), 8: Longing, 9: Reunion; 2j: Would you like to spend the pandemic process with your family? 1: Yes, 2: No; 2h: How was your relationship with other foreign students affected during the pandemic process? 1: We got closer to each other, 2: We supported each other not only financially but also morally, 3: The epidemic brought international students together at a common point).

3. RESULTS

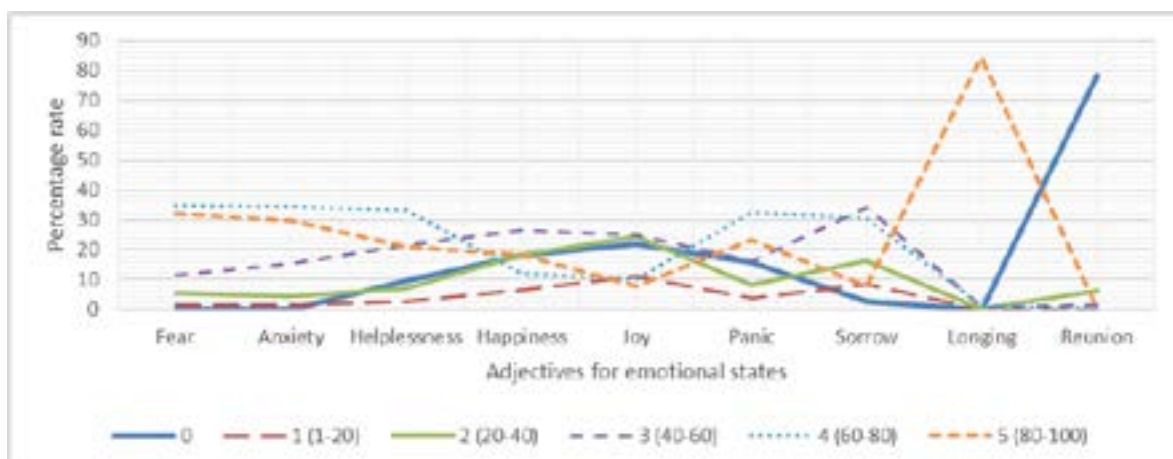
3.1. Assessment of the social support and educational process for International University students studying in Turkey during the COVID-19 process

In this study, which evaluated the perspectives of international students studying in universities in Turkey during Covid-19 process, surveys participants are 58% women and 42% male students. These students have following nationalities such as Afghanistan, Azerbaijan, China, Indonesia, Ivory, Palestine, Ghana, South Sudan, Georgia, Iraq, Iran, Kazakhstan, Kosovo, Lebanon, Malawi, Egypt, Myanmar, Nigeria, Central Africa, Uzbekistan, Russia, Senegal, Somalia. It consists of Somali Land, Syrian, Thai, Turkmenistan, Uganda, Jordan and Yemen. According to the correlation analysis results found to be significant at the 95% confidence level ($p < 0.05$) in Table 1; male students studying at the universities in Turkey for a long time ($r = 0.263^{**}$) stated that the pandemic coincided with Ramadan was not an advantage ($r = 0, 294^{**}$), and that interrupting the active education in this process affected them negatively ($r = 0.354^{**}$), they stated that international students could come together to support each other during this period ($r = 0.116^{*}$). However, international students who have been studying at universities in Turkey for a long time stated that they have felt the difference in the social support/aid made during the pandemic period ($r = -, 114^{*}$), the cessation (suspension) of active learning negatively affected them ($r = 0.197^{**}$), in addition to that they stated that the most important problem they encountered in distance education was the “language problem” i.e. Turkish Language preparatory classes ($r = 0.247^{**}$).

Students who felt the feeling of “anxiety” during the pandemic process and had to stay at their friends’ houses stated that they needed food aid and cash the most ($r = -0.216^{**}$). Students who were affected negatively by the interruption of active education stated that they mostly felt “fear”, “anxiety” and “helplessness” [Table 1]. Students who thought that the cessation of Turkish education during the new course period (the pandemic process) would affect their lessons, stated that they would mostly have problems ($r = -0.152^{**}$) due to the interruption of Turkish Language education (the language education they received education). It was frequently stated by the students ($r = -0.154^{**}$) that the feelings of “fear”, “anxiety” and “helplessness” felt during the pandemic process brought international students closer to each other.

The interruption of education in the Covid-19 process was considered as an important decision by international students and was welcomed by the majority of students. In this period of “staying at home” time, they spend more time for themselves and for their personal development such as language education, painting, music, sports etc. and also emphasized that the pandemic process was an important opportunity for their personal development. In particular, the majority of students considered the distance education process as unsuccessful. In this context; they listed the inadequacy of infrastructure, the inability of faculty members to conduct the lessons systematically and even their inability in the use of technology, the inability of students to understand Turkish well in distance courses, prolongation of the education process, and uncertainties in the next education period [Figure 1].

Figure 1. Mood analysis of international students in the Covid-19 process

When international students were asked, what was the first emotion they felt during this process, their answers were as follows: 25% "anxiety", 24% "fear", 9.4% "helplessness" and 8.3% "panic".

When the international students studying abroad were asked what was the emotion they felt when the pandemic process started, the percentages of the emotion types in Figure 1 were obtained. In the 80-100% range, 32.2% "fear" and 84.4% "longing" were felt, while 60-80% felt 35% "fear", 34.4% "anxiety", 33.3% "helplessness" and 32.7% felt the feeling of "panic". In addition, the feeling of "reunion" with 78.3% was the emotion parameter most intensely felt by the participants.

3.2. International University Students' Perspective to Social Supports Studying Outside Turkey During COVID-19 Process

When international students studying outside Turkey were asked to evaluate the association work/social aids in Turkey during the pandemic process, they stated that they found the financial and spiritual support made in this process to be successful and they felt themselves even luckier than international students studying in other countries. In addition, Turkey's support (public assistance) for international students in the pandemic process was not in many countries [Table 2]. They emphasized that Turkish people showed their hospitality by approaching each student equally, regardless of religion, language or race.

Thanks to the campaign for cooperation and solidarity initiated by Official Institutions and Civil Society in Turkey, the devastating effects of the pandemic were felt at a minimum level during the pandemic process. Although the most affected sector in the pandemic includes international students all around the World, international students studying in Turkey are the least affected across the World. Australia is another country that has social support like Turkey and attracts attention on this issue.

4. CONCLUSIONS AND DISCUSSION

The traumas and tragedies that people have experienced throughout history have always affected individuals' mental health and include lessons on how to cope with these situations (Pfefferbaum and S-North, 2020:1). The most effective method that can be developed for these processes is to provide flexibility to the process. In order to develop strategies that will help individuals, it is necessary to create tolerance sensitivity, increase social support, ensure

that people connect with each other and meet in value-oriented actions (Polizzi et. al., 2020:60). In case of an emergency, university students whose mental health is significantly affected also need the attention, help and support of the community and university administrators as well as the support they receive from their families. For this reason, it is recommended that government officials and university administrators develop problem-oriented solutions and cooperate in order to enable university students to access quality and timely psychological services (Bavel et. al., 2020:29). It should not be forgotten that the feeling of loneliness is felt strongly in students who stay away from their families and this situation may have negative health consequences in the long term. Emotional situations can be transferred to others through emotional contagion. Thus, it causes individuals to experience the same emotions (Kramer et. al., 2014:8788) and even the reflection of emotional reactions to events on behaviors (Loewenstein et. al., 2001:273). During the epidemic process, economically disadvantaged groups are more sensitive to exposure and harm by danger, and may experience more negative consequences (Bolin and Kurtz 2018:94, Fothergill and Peek, 2004:94, Mobbs et al., 2015:55).

The first parameter of the study is revealing the anxiety levels of international students through the question "How did international students studying in Turkey go through the Covid-19 process?" which is the starting point of the study. The findings of our research demonstrated that international students experienced intense feelings of fear, anxiety, helplessness (desperation) and panic during the pandemic process and completed the process with the social support of their close friends and associations during this process. Their feelings of anxiety and fear have caused them to feel "longing" for their families in the highest and most severe way with a rate of 84.4%. However, the uncertainty in the process, the anxiety that the education and training process will be prolonged, brought the feeling of "anxiety" and "fear" in international students, bringing the feeling of "longing" into the forefront. In addition, the deficiencies in the education and training process felt before the pandemic became more evident in this process and increased the level of "anxiety". As stated in Kırmızıgül (2020: 286), in the digitalizing world, the technological skills of academicians need to be developed with various trainings in order to reduce the anxiety levels of students against any disruption that may occur in the future (Crawford, 2020:1, Sahu, 2020:e7541). The results obtained in this study also coincide with the results of Zhai and Du (2020:E22) that

Table 2. An Investigation of the Social Support Perspectives of International University Students Studying in Different Countries during the COVID-19 Process

Country/City where the student study abroad	1. Question: How do you evaluate the association activities carried out in Rize during the PANDEMI period?	2. Question: Have similar activities (aids) been carried out in the country where you are studying?	3. Question: Can you compare these aids?
Switzerland (Lucerne/Luzern)	<i>Successful work. This study reveals the shortcomings of the students studying abroad, except Turkey. It is very nice that the aids are made regardless of gender, religion, language and race</i>	<i>Partially</i>	<i>Although the activities are done equally to all students, priority should be given to local students.</i>
Denmark (Odense)	<i>I follow the association's work on social media. I find it very successful. There is a need for such good work.</i>	<i>No</i>	<i>We also proposed such a project in our school, but it was not accepted because of different obstacles.</i>
Australia (Melbourne)	<i>An important practice for foreign students in distress. The Australian government provides convenience to foreign students in many ways. Even more recreational opportunities are offered to foreign students.</i>	<i>Partially</i>	<i>Since the Australian government facilitated their participation in all kinds of official documents, jobs and activities, there is no need for such an association work.</i>
Canada (Montreal)	<i>In addition to the financial and moral aid offered to the international students by the association, the socialization opportunities established among students are also very successful.</i>	<i>No</i>	<i>-</i>
Canada (Quebec)	<i>The association is doing very successful works on financial aid. Although there are opportunities for recreational activities in Canada, there are still many students who have to work without a work permit.</i>	<i>No</i>	<i>Similar association work is also needed here.</i>
France (Bordeaux)	<i>These activities should be appreciated. The activities of the association showed us how much we lack here. Every foreign student needs moral support as well as financial support.</i>	<i>No</i>	<i>-</i>
France (Belfort)	<i>The association does excellent work (especially psychological support) that should be done in every country. Since we are not French citizens, students experience difficulties in their working. This situation creates economical difficulties.</i>	<i>Partially</i>	<i>There are offices dealing with foreign and domestic students, especially in registration procedures. Sometimes trips are organized, but the conditions are not very suitable for us.</i>
France (Paris)	<i>It is interesting that the president of the association for international students is a foreign student. Because, assigning such tasks to foreign students in France is not welcomed.</i>	<i>Partially</i>	<i>There is no association dealing with foreign students. Unless you know French, your job is quite difficult.</i>
France (Belfort)	<i>The work done is very impressive. I wish such activities could be done here as well. Here, the special situation (being abroad, language problem, etc.) is not taken into account at all.</i>	<i>No</i>	<i>-</i>
France (Lyon)	<i>Social aid activities are important social support for international students that should be done in every country.</i>	<i>No</i>	<i>There are offices that take care of students, but they can only help with forms at the university.</i>

the psychological support should be well-programmed for students studying at universities when faced with natural disasters. The second parameter of the study is the global analysis of the social support provided for international university students through the question "What are the social supports / aid for international students studying outside Turkey during the Covid-19 process in Turkey?" constitutes The findings obtained showed that the life process of all foreign students who went through this process away from their families was difficult. The financial dimension as well as the spiritual dimension created by the process on individuals caused international students to be more affected by the process. When examining how the Covid-19 public health crisis changed the lives of international students and the effects of social supports on this process; it was also determined that the students were able to devote more time to the cultural studies they want to do (learning a second language, improving Turkish reading comprehension, playing musical instruments, playing sports, reading books, etc.). These achievements have also positively affected the education process and life styles of international students.

The results of this study, which aims to reveal how important the social support provided to international students during the Covid-19 process is, show that any social assistance (material or moral) provided for international students has a positive reflection on individuals. International students, who had to spend this process away from their families, had the chance to undergo the Covid-19 process in a safe environment thanks to these social supports. Considering the Covid-19 outbreak as an opportunity in this process, the association managers have also improved their existing systematic studies in order to facilitate the lives of guest (international) students. Thus, the necessity of conducting a multidisciplinary study came to the agenda and a step was taken towards professionalization. While the borders between countries were clearly felt by international students before the epidemic, during the Covid-19 process, these borders became almost unnoticeable with the social support provided by the associations. The fact that all these social supports are provided among the international students regardless of religion, language and race, supports globalization positively. This situation has also enabled individuals of different religions and races to get closer to each other, and the concept of globalization was interpreted by students as a concept of family. Students realized the importance of humanitarian aid when faced with extraordinary problems like this outbreak. With this experience, they

might be able to feel safer by experiencing that they can come together in different natural disasters that may occur in the future. The efforts of the associations in these humanitarian activities operating in Turkey might positively influence the decisions of international students towards our country in the future.

Although the conflicts between countries and political problems continue in the globalized world, natural disasters can bring people together and closer to each other, regardless of religion, language and race. *"There is a negative prejudice stemming from the regional political situation of Lebanon and Iran, and in particular due to political and sectarian conflicts against each other especially in the minds of the people living in these countries. Together with these negative thoughts that exist in the background of our minds, we met at a common point in Turkey. We were like strangers when we met each other. Due to the absence of discrimination in Turkey, and especially thanks to our RIUDER association's efforts, we became friends in the first encounter as if there were no political or religious problems between us. Because RIUDER planted the saplings of brotherhood and tolerance within us. We will continue to follow the footsteps and plant these saplings in every heart (Awatef ALI/Lebanese student)."*

ACKNOWLEDGMENT

During the preparation of this article, I owe a debt of gratitude to the international university students who participated in the survey studies, to the RIUDER student chair and the RIUDER association administrators, who provided translation support to international students who had Turkish language problems by coordinating the survey.

REFERENCES

- ASLAN, R. (2020). Tarihten günümüze epidemiler, Pandemiler ve Covid-19. *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 8(85), 35-41.
- BAO, Y., & SUN, Y., & MENG, S., et al. (2020). 2019-nCoV epidemic: address mental health care to empower society. *The Lancet*, 395(10224), E37-E38.
- BAVEL VAN, J. J., & BOGGIO, P. S., & CAPRARO, V., et al. (2020). *Using Social and Behavioral Science to Support COVID-19 Pandemic Response*. Northwestern Institute for Policy Research Working Paper Series, (pp.29).

- BOLIN, B. & KURTZ C. L. (2018). *Race, Class, Ethnicity, and Disaster Vulnerability*. Handbook of Disaster Research, (pp.181-203).
- CAO, W, & FANG, Z., & HOU, G., et al. (2020). The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry Research*, (287), 112934.
- CHEN, Q., LIANG, M., LI, Y., et al. (2020). Mental health care for medical staff in China during the COVID-19 outbreak. *The Lancet Psychiatry*, 7(4), E15-E16.
- CHICK, R. C., CLIFTON, G. T, PEACE, M. K., et al. (2020). Using technology to maintain the education of residents during the COVID-19 pandemic. *Journal of Surgical Education*, 77(4),729-732.
- COLE, S., BALCETIS, E. & DUNNING, D. (2013). Affective Signals of Threat Increase Perceived Proximity. *Psychological Science*, 24(1),34-40.
- CRAWFORD, J., BUTLER-HENDERSON, K., RUDOLPH, J., et al. (2020). COVID-19:20 Countries' Higher Education Intra-Period Digital Pedagogy Responses. *Journal of Applied Teaching and Learning*, 3(1),1-20.
- ÇAKIN, M., AKYAVUZ KULEKÇİ, E., (2020), Covid-19 süreci ve eğitime yansması: öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 165-186.
- DU, J., KING, R., CHANCHANI, R. (2020). *Tackling Inequality in Cities is Essential for Fighting COVID-19*. World Resources 18 Institute, 8 July 2020 dating, <https://www.thebrokeronline.eu/tackling-inequality-in-cities-is-essential-for-fighting-covid-19/> retrieved from.
- DUAN, L. & ZHU, G. (2020). Psychological interventions for people affected by the COVID-19 epidemic. *The Lancet Psychiatry*, 7(4),300-302.
- DRURY, J. (2018). The role of social identity processes in mass emergency behaviour: An integrative review. *European Review of Social Psychology*, 29(1),38-81.
- EKİZ, T., ILIMAN, E. & DÖNMEZ, E. (2020). Bireylerin sağlık anksiyetesi düzeyleri ile Covid-19 salgını kontrol algısının karşılaştırılması. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 6(1),139-154.
- FOTHERGILL, A. & PEEK A., L. (2004). Poverty and Disasters in the United States: A review of Recent Sociological Findings. *Natural Hazards*, (32),89-110.
- GOLBERSTEIN, E., & WEN, H., & F-MILLER, B. (2020). Coronavirus Disease 2019(COVID-19) and Mental Health for Children and Adolescents, *Janapediatrics*, doi:10-1001: (pp.E1-E2).
- HONEY-ROSES, J., & ANQUELOVSKI, I., & BOHIGAS, J., et al. (2020). *The impact of COVID-19 on public space: A review of the emerging questions*, *OSF Preprints*, <https://doi.org/10.31219/osf.io/xf7xa> retrieved from.
- JACKSON, C., & VYNNYCKY, E. & MANGTANI, P. (2016). The relationship between school holidays and transmission of influenza in England and Wales. *American Journal of Epidemiology*, 184(9),644-651.
- KIRMIZIGÜL, H., G. (2020). Covid-19 salgını ve beraberinde getirdiği eğitim süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 283-289.
- KLUTH, A. (2020). This Pandemic Will Lead to Social Revolutions. *Bloomberg Opinion*. 8 July 2020 dating, <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2020-04-11/coronavirus-this-pandemic-will-lead-to-social-revolutions> retrieved from.
- KRAMER, A. D. I., & GUILLORY, J.E. & HANCOCK, J. T. (2014). Experimental Evidence of Massive-Scale Emotional Contagion Through Social Networks. *Psychological and Cognitive Sciences*, 111(24),8788-8790.
- KUN, P., & HAN, S., & CHEN, X., et al., (2009). Prevalence and risk factors for posttraumatic stress disorder: a cross-sectional study among survivors of the Wenchuan 2008 earthquake in China, *Depress Anxiety* (26), 1134-1140.
- LANCKER, W. V. & PAROLIN, Z. (2020). Covid-19, school closures, and child poverty: a social crisis in the making. *The Lancet Public Health*,5(5), E243-E244.
- LAZZERINI, M., BARBI, E. & APICELLA, A. (2020). Delayed Access or provision of care in Italy resulting from fear of COVID-19. *The Lancet Child&Adolescent Health*, 4(5), e10-e11.
- LE DOUX, J. (2012). Rethinking the Emotional Brain, *Neuron*, 73(4), 653-676.
- LEE, J. (2020). Mental health effects of school closures during COVID-19, *The Lancet Child&Adolescent Health*, 4(6),421.
- LI, R., & PEI, S. & CHEN, B. (2020). Substantial undocumented infection facilitates the rapid dissemination of novel coronavirus (SARS-CoV-2), *Science* 368(6490), 489-493.
- LOEWENSTEIN, F. G., & WEBER, U. E., & HSEE, K. C., et al. (2001). Risk as feelings, *Psychological Bulletin*, 127(2), 267-286.
- MOBBS, D., & HAGAN, C. C., & DALGLEISH, T., et al. (2015). The Ecology of Human Fear: Survival Optimization and The Nervous System, *Frontiers in Neuroscience*, (9), 55.
- PFEFFERBAUM, B., S-NORTH, C. (2020). Mental

- Health and The Covid-19 Pandemic, *The New England Journal of Medicine*, (pp.1-3).
- POLIZZI, C., LYNN, S. J., PERRY, A. (2020). Stress and Coping in the Time of COVID-19: Pathways to Resilience and Recovery. *Clinical Neuropsychiatry*, 17(2), 59-62
 - PREM, K., LIU, Y., RUSSELL, T., et al. (2020). The effect of control strategies that reduce social mixing on outcomes of the COVID-19 epidemic in Wuhan, 1 July 2020 dating, medRxiv. <https://doi.org/10.1101/2020.03.09.20033050> retrieved from.
 - ROSE, S. (2020). Medical student education in the time of Covid-19, *JAMA*, 323(21), 2131-2132.
 - SAHU, P. (2020). Closure of Universities Due to Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Impact on Education and Mental of Students and Academic Staff. *Cureus*, 12(4), e7541
 - STANDFORD, A. (2020). Coronavirus: Half of humanity now on lockdown as 90 countries call for confinement, 10 July 2020 dating, *Euronews*, <https://www.euronews.com/2020/04/02/coronavirus-in-europe-spain-s-death-toll-hits-10-000-after-record-950-new-deaths-in-24-hou> retrieved from.
 - SLOVIC, P., & FINUCANE, L. M., & PETERS, E., et al., (2004). Risk as analysis and risk as feelings: some thoughts about affect, reason, risk, and rationality. *Risk Analysis an International Journal*, (24), 311–322.
 - VAN BAVEL, J. J., & BAICKER, K. & WILLER, R. (2020). Using Social and Behavioural Science to Support COVID-19 Pandemic Response. *Nature Human Behaviour*, (4), 460-471.
 - VINER, M., & RUSSELL, R. J. & SIMON, C. H. (2020). School closure and management practices during coronavirus outbreaks including COVID-19: a rapid systematic review. *The Lancet Child&Adolescent Health*, 4(5), 397-404.
 - WHO. (2020). WHO Drirector-General's opening remarks at the Mission briefing on COVID-19, 13 March 2020, <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-mission-briefing-on-covid-19> retrieved from.
 - XIAO, C. (2020). A novel approach of consultation on 2019 novel coronavirus (COVID-19)-Related psychological and mental problems: structured letter therapy. *Psychiatry Investigation*, 17(2), 175-176.
 - YANG, Y., & LI, W., & ZHANG, Q., et al., (2020). Mental health services for older adults in China during the COVID-19 outbreak. *Lancet Psychiatry*, 7(4), e19.
 - ZAHARAH, Z., & ILDUSOVNA KIRILOVA, G. & WINDARTI, A. (2020). Impact of Corona Virus Outbreak Towards Teaching and Learning Activities in Indonesia. *SALAM; Jurnal Sosial&Budaya Syar-i*, 7(3), 269-282.
 - ZHAI, Y., DU, X. (2020). Mental healty care for international Chinese students affected by the COVID-19 outbreak. *The Lancet Psychiatry*, 7(4), E22.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Türkiye'nin uluslararası göç politikasına tarihsel bir bakış

A historical overview of turkey's international immigration policy

Yeliz Polat¹

1 Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Elazığ, TÜRKİYE, E-mail: ylzaktas@firat.edu.tr

Öz

Türkiye'deki uluslararası göç politikası, ulusal ve uluslararası gelişmeler ışığında ya anan siyasal, ekonomik ve sosyal dönümlemlerden etkilenerek yeniden yapılanmaktadır. Bu bağlamda çalışmada, Türkiye'nin, uluslararası göç politikasının tarihsel süreç içinde ele alınarak irdelenmesi ve ya anan dönümlemler ışığında bu göç politikasındaki dönemsel değişimlerin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Yazın taraması ve mevzuat okuması tekniğiyle elde edilen veriler ışığında Türkiye'nin uluslararası göç politikası, yasal, kurumsal, sosyo-kültürel, iskân ve ekonomik boyutlar dikkate alınarak bütüncül ve betimleyici bir biçimde çözümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, uluslararası göç politikası, uluslararası göçmen, uyum, kent.

Abstract

Being influenced by political, economic and social transformations taking place in the light of national and international developments, International immigration policy in Turkey restructures. The work in this context, the aims of this article are to be examined of transformation of international immigration policy applied in Turkey in the historical process, and to be intended to reveal of the periodic change in the immigration policy. International immigration policy of Turkey has been resolved taking into account legal, institutional, socio-cultural, housing and economic dimensions in a holistic and descriptive manner, with data obtained by the methods which are literature review and reading of legislation.

Keywords: Turkey, international immigration policy, immigrant, adaptation, urban.

Citation/Atf: POLAT, Y. (2021). Türkiye'nin uluslararası göç politikasına tarihsel bir bakış. *Journal of Awareness*. 6(2), 145-160, DOI: <https://doi.org/10.26809/joa.6.2.05>

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Yeliz Polat
E-mail: ylzaktas@firat.edu.tr

Bu derginin içeriği Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

1. GİRİŞ

Son yıllarda dünyada görülen göç hareketine geçmiş yıllara oranla artmaktadır. Yaşanan göçlerin ülke sınırlarını aşması sonucunda, göç ulusal bir sorun olmanın ötesinde uluslararası bir soruna dönüşmüştür. Yaşanan göç akınları, devletlerin göç politikasına ve uygulamalarına yönelik bazı düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir; ayrıca, insan hareketlerini kontrol altında tutmak amacıyla göçe ve göçün yarattığı etkilere karşı mücadele çabaları da bu yasal düzenlemelerin hazırlanmasında etkili olmuştur. Dünyada uluslararası alanda göç olgusuyla ilgili ilk düzenlemeler Milletler Cemiyeti (MC) çerçevesinde mültecilerin hukuki statüsünü tanımlamak amacıyla yapılan sözleşmelerle başlamıştır. MC'nin çalışmaları sonrasında uluslararası göç konusunda birçok ulusüstü yapıların oluşumunun önü açılmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) başta olmak üzere diğer birçok yapı ulusların kendi göç ve göçmen politikalarının oluşmasını etkilemiştir. Bu ülkelerden biri olan Türkiye, hem iç hem de bu dış dinamiklerin etkisiyle süreç içinde kendi uluslararası göç politikasını oluşturmaya çalışmış/çalışmaktadır.

Tarihsel olarak irdelendiğinde, Türkiye'ye yönelik ilk kitlesel göç dalgası 1923 yılında Türk-Yunan mübadelesi çerçevesinde gerçekleşmiştir. Bu göç hareketiyle, Türkiye'ye 1922-1938 yılları arasında Yunanistan'dan 395 bin göçmen gelmiştir (İskân Tarihçesi, 1932: 18). Türkiye'ye Yugoslavya'dan yönelen kitlesel göçte diğer bir önemli göç hareketidir (Baklacioğlu, 2015). Türkiye'ye yönelik göç dalgasının üçüncüsü ise, 1979'da İran İslam Devrimi sonrasında yaklaşık 1 milyon göçmenin Türkiye'ye gelmesiyle yaşanmıştır (GİGM, 2017). Anadolu'ya gerçekleşen büyük göç dalgasından bir başkası ise Bulgaristan'dan gerçekleşmiştir. Özellikle 1989 yılında 300 binden fazla Müslüman Slav olan Bulgar Türkü ile Pomaklar Bulgaristan'dan Türkiye'ye kitlesel olarak göç etmiştir. Takip eden süreçte, 1991 yılında ise Körfez Savaşı nedeniyle yaklaşık yarım milyon göçmen Kuzey Irak'tan Türkiye'ye sığınmıştır (Kirişçi ve Karaca, 2015: 301, 304). Türkiye'ye yönelen son kitlesel göç ise 2011 yılında Suriyelilerin gelişiyle başlamış ve Suriye'deki istikrarsızlık nedeniyle zorunlu geliş kısmen devam etmektedir. Türkiye kitlesel biçimde gelen Suriyelilere geçici koruma statüsü vermektedir. Yani, 1920'lerin başından bugüne Türkiye farklı zamanlarda eski Osmanlı tebasını oluşturan kitlesel nitelikli göçmenlerin hedef ülkesi olmuştur.

Türkiye'deki uluslararası göç politikasına yönelik literatür incelendiğinde, İçduygu (2004: 27-28), Türkiye'ye yönelik düzensiz göç hareketlerini tarihsel süreçte 1979-1987, 1988-1993, 1994-2000/2001 ve 2001 sonrası

olmak üzere dört ayrı zaman diliminde sınıflandırmıştır. İçduygu, 1979-1987 arasını düzensiz göçün doğum dönemi, 1988-1993 arasını büyüme dönemi, 1994-2000 arasını olgunlaşma ve 2001 sonrası ise yaşlanma dönemi olarak adlandırmıştır. Dedeoğlu ve Gökmen (2011: 61) ise Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında göçe ilişkin hukuksal düzenlemeler çerçevesinde üç temel gelişmeye dikkat çekilmiştir. Bunlardan ilki, Osmanlı'nın eski topraklarında artan milliyetçilik akımları neticesinde, anavatanlarına geri dönmek isteyen Türk göçmenlerin akımı; ikincisi 1923'te Lozan Barış Antlaşması Türk/Yunan savaşının bitişi ve anlaşmaya eklenen madde ile iki ülke arasında vatandaşların değişimine olanak sağlanması; sonuncu gelişme ise 1934'teki Türk soyundan gelenlerin geri dönüşünü teşvik etmek için tasarlanan 2510 Sayılı İskân Kanun'dur. Ayrıca, İçduygu vd. (2014: 46-48), Türkiye'de Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana öne çıkan modernite projesi içinde ulus devletinin inşası ve korunması süreçlerinin ve uluslararası göç hareketlerinin etkileşiminin sorunsallaştırdıkları çalışmada, Türkiye'nin göç politikasını 1923-1950, 1950-1980 ve 1980-2014 olmak üzere üç dönemde çözümlenmiştir. İlk dönemde ulus devletinin temelinin atıldığı, ikinci dönemde ulus devletinin ve modernitenin yerel olarak derinleştiği ve son dönem de ise küreselleşmenin yoğunluğunu hissettirdiği ve Türkiye'deki ulus devletinin dünya ile eklenmesinin ivme kazandığı belirtilmiştir.

Bu çalışmada ise, 1923'ten günümüze Türkiye'nin uluslararası göç politikaları, bu politikalarda yaşanan dönüşümler ve bu dönüşümlere etki eden ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel ulusal ve uluslararası değişkenler bağlamında çözümlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, 1920'lerden günümüze, Türkiye'de uygulanmaya konan uluslararası göç politikaları ve bu politikalarda dönüşüme yol açan ulusal ve uluslararası değişkenler diyalektik bir ilişki içinde ve bütüncül bir yaklaşımla ele alınmıştır.

Çalışma kapsamında öncelikle Türkiye'nin göç politikasının şekillenmesini sağlayan ulusal ve uluslararası mevzuat analitik olarak tarihsel akışa uygun biçimde çözümlenmiştir. Fakat bazı politikalarda tarihsel akışı, metin içinde bütüncül bir biçimde verebilmek adına dönemsel sıçramalar yapılmıştır. Bu çözümleme sonucunda, Türkiye'de uygulamaya konan uluslararası göç politikası iki ana dönemde sınıflandırılmıştır. Bunlardan ilki, 120'lerin başından 1960'a kadar olan dönem, ikincisi 1961'den günümüze kadar geçen süreçte göç politikalarının uygulanmaya konulduğu dönemdir. Bu dönemlemede, Türkiye'nin göçmenlere yönelik hayata geçirdiği yasal düzenlemeler ve bu düzenlemeleri belirleyen siyasal yönelimler ve özellikle

uygulanan uluslararası göç politikalarının niteliği ana belirleyici olmuştur. İlk dönemde, yoğunluklu olarak Osmanlı eski tebaalarından gelen göçmenler genellikle kitlesel iskân edilmiş ve bu kapsamda yasal düzenlemeler yapılmıştır. Takip eden ikinci dönemde ise, uluslararası göç bir sorun olarak dünyanın ilgilendiği bir konu haline gelmiş ve uluslararası sistemin bir parçası olarak Türkiye’de uluslararası alanda yapılan düzenlemelere kayıtsız kalamamıştır. Bu çerçevede, Türkiye, öncelikle Cenevre Sözleşmesi’ne 1961 yılında taraf olmuş, ardından da Avrupa Birliği (AB)’ne katılım sürecinin bir parçası olarak uluslararası göçün kontrolüne yönelik gerçekleştirilen AB düzenlemelerine uyum kapsamında, 1994 yılında 6169 sayılı İltica ve Sığınma Yönetmeliği ve 2013 yılında da Türkiye’nin ilk uluslararası göç yasası olan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun’unu yürürlüğe koymuştur. 2013 yılında çıkarılan bu Yasa ile göçmen haklarının korunması ve göç yönetimi kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Bu ikinci dönemde, liberal bir yaklaşımla göçmenlerin kitlesel olarak kavranışından birey olarak göçmen anlayışına kademeli olarak bir geçiş söz konusu olmuştur. Ayrıca, bu dönemle birlikte, uluslararası göçmenlere yönelik yalnızca barınma ve hane geçiminin sağlanması çerçevesinde iskân edilme konusunun dışında, güvenlik, hukuki destek ile sosyo-kültürel ve ekonomik uyum sorunları da ele alınmaya başlamış ve bu bağlamda yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Son olarak 2013 sonrası uluslararası göç çerçevesinde, kurumsal örgütlenmeye gidilmiş ve ulusal politika üretimi için merkezi yönetim, yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşları ile uzman akademisyenler bir araya getirilmiştir. Kısacası, çalışma kapsamında 1920’lerden günümüze Türkiye’nin uluslararası göç politikası 2 dönemde çözümlenmiş ve göçün “kitleselden liberal bireyselle” - “iskândan çok boyutlu uyuma” dönüşme süreci bu çözümlemede ana dayanak olarak alınmıştır.

Son olarak, literatür incelendiğinde göçmen kavramıyla ilgili genel bir kabul bulunmamaktadır. Bu kapsamda, çalışmada göçmen kavramı daha kapsayıcı bir kavrayışla ele alınarak muhacirleri, göçebeleri, serbest göçmenleri, iskânli göçmenleri, münferit göçmenleri, toplu göçmenleri, vatansızları, mültecileri, sığınmacıları, geçici sığınmacıları, geçici koruma altındakileri, pasaportuyla Türkiye’ye gelmiş fakat savaş sebebiyle geri dönemeyenleri ve eğitim ya da iş nedeniyle Türkiye’de bulunan yabancı uyrukluları kapsayacak biçimde kullanılmıştır.

2. 1924-1960 DÖNEMİNDE UYGULANAN ULUSLARARASI GÖÇ POLİTİKASI

Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulduktan sonraki yıllarda, Türk soyundan gelen göçmenlerin gelişinin yanı sıra bir zamanlar Osmanlı tebaasına bağlı olan halkların Türkiye’ye olan göçleriyle de karşı karşıya kalmıştır. 1934 tarihli 2510 sayılı İskân Kanununun 1 inci maddesinde “Türkiye’de Türk kültürüne bağlılık dolayısıyla nüfus oturuş ve yayılışının, bu kanuna uygun olarak, İcra Vekillerince yapılacak bir programa göre, düzeltilmesi Dahiliye Vekilliğine verilmiştir.” ibaresi bulunmaktadır. Aynı zamanda Kanunun 3 üncü maddesinde “Türkiye’de yerleşmek maksadı ile dışarıdan, münferiden veya müçtemian, gelmek isteyen Türk soyundan meskûn veya göçebe fertler ve aşiretler ve Türk kültürüne bağlı meskûn kimseler, iş bu kanunun hükümlerine göre Dahiliye Vekilliğinin emri ile kabul olunurlar. Bunlara (muhacir) denir. Kimlerin ve hangi memleketler halkının Türk kültürüne bağlı sayılacağı İcra Vekilleri Heyeti kararı ile tespit olunur.” ifadesi ile Türkiye’ye giriş yapabilecek nüfusun kabul edilmesi İcra Vekilleri Heyeti kararına bırakıldığı ve bugünkü karşılığı ile Bakanlar Kurulu’na bırakıldığı görülmektedir. 1934 yılındaki İskân Kanunu ağırlıklı olarak Türk kültürüne bağlı kişilerin ülkeye kabulü şartı çerçevesinde ele alınmıştır. Ancak, ülkeye giriş talebinde bulunan nüfusun kabulüne yönelik kararın Bakanlar Kuruluna bırakılması, İskân Kanunu için yalnızca Türk kültürüne bağlı kişilerin değil İcra Vekilleri Heyeti’nin Türk kültürüne bağlı kabul ettiği Türk olmayanlarında kabulü fikrini düşündürmektedir. 1934 İskân Kanunu’nda Türk soyuna veya Türk kültürüne vurgu yapılıyor tezinin tersine aslında hareket alanları sadece Türk kültürü ile sınırlı kalmayarak Osmanlı’nın geçmiş ortak tarihi de dikkate alınmıştır. Ayrıca, 1950 yılında Türkiye’de çıkarılan 5862 sayılı Pasaport Kanunu’na göre, “Umumiyetle mültecilerin ve iskân hakkındaki mevzuat dışında olarak yurt tutmak maksadıyla gelen yabancıların, pasaportları olsun olmasın Türkiye’ye kabulleri İçişleri Bakanlığının kararına bağlıdır” hükmü dikkate alındığında Türk soyuna ve Türk kültürüne bağlılığın ön koşul olarak belirlenmediği görülmektedir. Ancak, bu çerçevede, Türk soyundan olmayan ancak ülkemize kabul edilen Arnavut, Boşnak, Pomak kitlesel göçlerinin izahı mümkün olabilmektedir.

Öksüz (2000: 286) Cumhuriyet’in ilanından sonraki yıllarda Türkiye’ye gerçekleşecek göçlerde genellikle ırk unsuru ön planda olduğunu ve 1923’te Türkiye’ye gelen 1.200 Arnavut kabul edilmediği belirtmesine karşın, Bulgaristan’da zor şartlarda kalan Müslüman Arnavutlar için de Türkiye’nin kapılarını açmış olduğunu aktarmıştır. Baklacioğlu (2010: 168) ise, Arnavut demograf olan Hivzi İslami’ye başvurusuyla, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı arasında Kosova, Karadağ,

Sancak ve Makedonya'dan Türkiye'ye 240.000 Arnavut'un göç ettiği belirlenmiştir. Ayrıca, Kirişçi, 1934 İskân Yasası'nın Türk kimliğini öne çıkaran yapısına karşı, göçmenlerin kabul edilmesinde din unsurunun da etkili olduğunu belirtmektedir. Etnik olarak, Türk olmayan Müslüman Arnavutlar, Boşnaklar ve Pomaklar, mülteci veya göçmen olarak Türkiye'ye girişleri söz konusu iken, Ortodoks Gagavuz Türkleri veya Şii Azerilerin bu ayrıcalıktan yararlanamaması somut örnekleri oluşturmaktadır (Danuş, 2004: 8). Macar (2015: 185) Türkiye-Yunanistan arasındaki nüfus mübadelesinde, süreci destekleyenler dini homojenliği benimsemiş olduklarını belirtmektedir. Bu mübadele sırasında Anadolu'ya gelen nüfus ise önceden belirlenmiş sekiz iskân bölgesinde on dokuz şehirde ve şehrin çevresinde (İskân Tarihçesi, 1932: 18), Yunanlılardan geri kalan konutlara ya da kırsal alanda yeni oluşturulan yerleşim alanlarında iskân edilmişlerdir (Cengizkan, 2004: 34, 36, 56).

İkinci Dünya Savaşından sonra Yugoslavya'dan Türkiye'ye göç eden nüfusun, Arnavut kaynaklarına göre çoğunluğunun Arnavutlardan oluştuğunu, Türklerin ise göç edenlerin %20'sini oluşturduğunu ileri sürmektedir. İleri sürülen bu teze, Osmanlı döneminden beri Makedonya ve Kosova bölgelerinde Türk nüfusunun az olduğunu ve bu bölgelerde yaşayanların kendilerine Türk dediklerini ancak o bölgede yaşayan kişilerin aslen Arnavut oldukları yanıtı verilmiştir. Arnavut kaynakları buna gerekçe olarak da Arnavutların Türk ile Müslüman kimliklerini özdeş görüp kendilerinin Müslüman oldukları için Türk olarak tanımladıklarını öne sürmüşlerdir. Buna neden olarak, Osmanlı döneminde Müslim tebaanın içinde yer almaları gösterilmiştir (Baklacioğlu, 2010: 197-198). Ayrıca, bu dönemde, Ç. Marinov, 1950-1951 yılları arasında Türkiye'ye Bulgaristan'daki Türklerle birlikte Romanlar ve Pomak Türkeri'nin göç ettiğini, B. N. Şimşir bu göçmenlerin sayısının 154.393 olduğunu ve M. Saray ise aile birleşmeleri yoluyla 1978 yılına kadar 130 bin göçmenin daha Türkiye'ye geldiğini belirtmiştir (Kamil, 2016: 32). Yani Osmanlı döneminde Müslim tebaa olarak kabul edilen ve Bulgaristan'dan gelen göçmenlere de Türkiye kapılarını açmıştır.

Arnavut kaynakların tersine, Baklacioğlu'nun Yugoslavya'dan Türkiye'ye yapılan göçlerin çoğunluğunun Türk olduğu ancak yine de bu tartışmaların etnik kimlikleri konusunda kesin kanaatin geliştirilmesinin güç bir konu olduğu kaydedilmektedir¹. Baklacioğlu (2010: 142) eski Yugoslavya'nın Kosova ve Makedonya bölgelerindeki Türk ve Arnavut kimlikleri birbirinden tam anlamıyla ayırmanın mümkün olamayacağını ve Arnavutların o yıllarda Türk kimliğini İslam kimliği

ile özdeş tutmaları kendilerini Arnavut karşısında Arnavut, Türk karşısında Türk olarak tanımlayabilmeleridir. Bu da her iki toplumun karşılıklı asimilasyon süreci içerisinde kurguladıkları ortak, ayrıştırması güç bir kimlik algılanmasının varlığına işaret etmektedir. Baklacioğlu, bu olgunun bütün kimlik kategorilerini Arnavut kimliği içinde kabul eden ve bu bakımdan bölgedeki Türk tarihini de kendi içerisinde eriten, Arnavut yazınına güvenilmez kıldığını belirtmiştir. Bu konuda, Ağanoglu (2017: 392) ise, hem Türkleri hem de Arnavutları bir arada buluşturulabilecek bir gerçek vardır ki o da İslam kimliğidir. İslam kimliği, her iki toplumun birleşip buluştuğu bir alanı meydana getireceğine vurgu yapmıştır. Karpat (2017: 97-98) ise, göçlerin Osmanlı devletine ve Türkiye'ye getiren etkenler arasında Müslümanlığın önemli bir rolü olduğunu ifade eder. Ancak göç etmede çekici güç olarak sadece din olgusunu kabul etmek yanlış ve yanıltıcı olacaktır. Din/Müslümanlık bireylere ortak bir kimliği sağlasa da bireylerin birlikte yaşamasını sağlamasındaki esas unsur, Osmanlı tebaasıdır. Bu unsur Osmanlı'nın siyasi kültürünü benimsemeleri ve düzenin yarattığı ortak değerleri ve tutumları paylaşmaları anlamına gelmektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında çıkarılan yasal düzenlemeler ve tüm bu tezler birlikte değerlendirildiğinde, hem Arnavut kaynaklara göre aynı soy bağına sahip olmamasına karşın Arnavutlar Osmanlı'nın eski tebaası olarak Türkiye'ye bir aidiyet bağı kurmuş ve Anadolu'ya göç etmiş hem de Türkiye İcra Vekilleri Heyeti kararıyla yasada doğrudan belirtilmemesine karşın Arnavutları vatandaş olarak kabul etmiştir. Yani, etnik kimlik Cumhuriyetin ilk yıllarında, tek başına göçmenlerin kabulünde etkili olmamıştır. Karpat (2017: 98) bu durumu şöyle ifade etmektedir; Osmanlı Devleti'nin kendine özgü davranışları, tutumları, kültürel geçmişi olan toplumu ve kişileri meydana getirmiştir. Meydana gelen kültür, devletin yıkılması ile son bulmayarak günümüze kadar devamlılığını sürdürmüştür. Türkiye'de bu yapı Türklük olarak adlandırılmaktadır. Bugün bir Türk kültür bakımından bir Fransız ya da bir Alman ailesinden ziyade Müslüman ailesine çok daha fazla benzerlik gösterir. Kastedilen dini, laiklik gibi tartışmalar ötesinde, başka bölgelerden gelip farklı dil kullanan göçmenler ile yerli halkın anlaşmasını sağlayan ya da birbirlerini yakınlaştıran (dinin de ötesinde etki gösteren) güçlerden söz edilmektedir. Dolayısıyla Osmanlı kültürüne sahip olmak, göçle gelen kitlenin Anadolu'da bulunan yerli halkla kaynaşmasına kolaylık sağlamıştır. Karpat'ın bu çözümlemesi Suriyelilerin Avrupalı toplumlarla kıyaslandığında, Türkiye'deki yerli halk tarafından kabulünde ve Suriyeli göçmenlerin toplumsal uyum süreçlerinin görece daha başarılı

olmasında önemli bir temel oluşturmaktadır.

Bununla birlikte, bu ilk dönemde, Osmanlı'daki müslim ve gayr-i müslim tebaa anlayışının yansımaları neticesinde uluslararası göç politikasında Türk soyundan olmayan fakat Müslüman olan ya da Türkiye'ye geldiğinde Müslümanlığı seçen Türk kültürüne bağlı göçmenlere "açık kapı politikası" uygulanmıştır. Mevzuat üzerinden incelendiğinde görülmüştür ki bu politikada kitlesel nitelikteki göçmenlerin yarattığı mekânsal örgütlenme ulusal ve yerel ölçekte sorun olarak görülmemiştir. Dolayısıyla, 1934 tarihindeki İskân Kanun'unda, göçmenlerin ülkeye kabulü ve kitlesel iskânı konusu ağırlıklı olarak yer almış fakat uyumları ile ilgili düzenlemelere yer verilmemiştir. Başka bir ifade ile göçmenlerin toplumsal uyumu önemli bir sorunsal olarak değerlendirilmemiştir. Sarı (2011: 21) cumhuriyetin ilk yıllarında, Türkiye'de uygulanan uluslararası göçmenlerle ilgili iskân politikasının ise barınma ve geçinme boyutuyla ele alındığını belirtmiştir. Bu nedenle Sarı, muhacirlere "adi iskan"ın uygulandığını belirtmiş ve Kökdemir'den aktardığına göre de "Memleketinde malı olup olmadığına bakılmayarak kendisine barınacak bir hane, işine göre geçinecek dükkân, arsa veya tevzî talimatnamesinin tayin ettiği oran ve miktarda arazi, bağ, bahçe, zeytinlik v.s." verilmesi olarak adi iskanı açıklamıştır. Yani, cumhuriyetin ilk yıllarında iskân kavramı, barınma ve geçinme gereksinimini karşılayacak olanaklar sunacak biçimde ele alınmıştır. Ayrıca, 1950 yılında yayınlanan ve yürürlüğe giren 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanuna göre ise, siyasi nedenlerle Türkiye'ye sığınan yabancıların yalnızca İçişleri Bakanlığınca müsaade edilecek yerlerde ikamet etmeleri şartı getirilmiştir. Yani, göçmenlere yönelik ikamet sınırlaması yalnızca siyasi nedenlerle gelenlerle sınırlandırılmış ve ulusal güvenlik boyutuyla ele alınmıştır. Kısacası, bu ilk dönemde, Türkiye'ye gelen göçmenlere yönelik uygulanan politikalarda, Osmanlı eski tebaasına yönelik açık kapı anlayışı, kitlesel kabul, barınma ve geçinme gereksinimini karşılamaya yönelik iskân ile ulusal güvenlik anlayışı belirleyici olmuştur.

3. 1961'DEN GÜNÜMÜZE BATI'NIN ETKİSİYLE BİÇİMLENMEYE BAŞLAYAN ULUSLARARASI GÖÇ POLİTİKALARI DÖNEMİ

1951 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesi'ne, Türkiye'nin 1961 yılında taraf olmasıyla birlikte, bireyi esas alan batı merkezli liberal göç yaklaşımı, Türkiye'nin göç politikalarında etkili olmaya başlamıştır. Bu yaklaşımda ana yönlendirici Birleşmiş Milletler (BM) olup,

AB ise BM mevzuatından yola çıkarak kendi uluslararası göç politikasının çerçevesini çizmiştir. Bununla birlikte, AB üyesi ülkeler, ulusal ölçekte kendi uluslararası göç politikalarını belirleme konusunda yetkili kılınmıştır. Türkiye ise başlangıçta, BM çerçevesinde, takip eden süreçte ise özellikle 1990'larda itibaren AB uyum sürecinin bir yansıması olarak, kendi uluslararası göç politikalarını ve mevzuatını batı merkezli liberal birey anlayışı çerçevesinde biçimlendirmiştir. Bu bölümde, Türkiye'nin uluslararası göç politikasının ve mevzuatının şekillenmesinde etkili olan siyasal, sosyo-kültürel ve ekonomik süreçler tarihsel akış içinde irdelenmiştir.

3.1. Birleşmiş Milletler Etkisi: Mülteci-Sığınmacı Sorunu Çerçevesinde Biçimlenen Dönem

Birinci ve İkinci Dünya Savaşında ağır insani kayıpların yaşanmasına karşın savaş ortamından güvenli ülkelere göç etmek zorunda kalan çok fazla mülteci gurubunu meydana getirmiştir. Bunun bir sonucu olarak, dünyada, savaş sonrası dönemde öncelikli konu olan mülteciler sorununa yönelik ilk adım MC tarafından atılmıştır.

MC kapsamında, mülteci hukuku ile ilgili ilk yapılan çalışmalar, 1920'li yıllarla birlikte başlamıştır. MC, yaptığı sözleşmelerle mülteci hukukunu geliştirmeyi hedeflemiş; ancak bu amaca ulaşamamıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1015). İkinci Dünya Savaşı sonrası ise, uluslararası gündemin en önemli konusu mülteciler ve yer değiştirmiş kişiler olmuştur. 1946 yılında BM Genel Kurulu'nda, mültecilerin ve yerlerini değiştirmiş kişilerin kendi ülkelerine gönderilmesi ve dönüşe zorlanmaları yasaklanmıştır. Ancak, yine de bu konu acil çözümlenmesi gereken bir sorun olarak ele alınmamıştır. BM'de savaş sonrası ilk özel kurum olarak Uluslararası Mülteci Örgütü (UMÖ) kurulmuş ve bu kurum sorunlara yönelik çözüm üretme konusunda başarı sağlamıştır (Taneri, 2012: 17-18). 1947 yılında BM tarafından kurulan bu örgütün faaliyet alanı, herhangi bir konuda ihtiyacı olan mülteciler için çalışmalar yapmak olarak belirlenmiştir. Örgüt ülkelerine geri dönmeye sıcak bakmayan mültecileri başka ülkelere de yerleştirmiştir. UMÖ mültecileri başka ülkelere yerleştirmesinde taraflı davranması, düşük maliyette çalışacak emek gücünün batılı ülkelere kaydırması şeklinde bazı eleştiriler almıştır. Örgüte yapılan bu eleştiriler sonucunda devletlerin destekleri azalmış ve UMÖ'nün bütçesindeki azalmalar sebebiyle 1951 yılında örgüt çalışmaları sona ermiştir (Uzun, 2016: 65-66).

1948 yılında ise BM Genel Kurulu'nda, İnsan Hakları

Evrinsel Beyanname'sinin kabulü ile Beyanname'de mültecilerin hakları, insan haklarıyla birlikte düzenlenmesini sağlamıştır. Bir süre sonra UMÖ'nün mülteciler için yaptığı çalışmaların yeterli gelmemesi yeni bir örgütlenmenin gerekliliğini doğurmuştur. Mültecilerin gerekli ihtiyaçlarını karşılamak ve sorunlara köklü çözümler üretmek için 1950 yılında BM Genel Kurulu'nca Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) kurulmasına karar verilmiştir. 1951 yılında Komiserlik faaliyetlerine başlamıştır ve ardından 1951 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme Cenevre'de kabul edilmiştir. Ancak Sözleşme'nin yürürlüğe girmesi 1954 yılında gerçekleşmiştir (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1016). Türkiye 1951 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesi'ni 1961 yılında coğrafi bir sınırlama şartıyla kabul etmiştir. Bu coğrafi sınırlamaya göre, Türkiye Avrupa'dan gelen yabancıları mülteci statüsüne alabilirken, Avrupa dışından gelen yabancıları sözleşme dışında tutarak mülteci statüsü tanımamaktadır.

BMMYK ise mültecilere koruma sağlama ve durumlarına çözüm bulmak amacıyla görevlendirilmiş siyasi olmayan bir uluslararası kuruluştur. 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin taraf olan devletlerce uygulanmasını izleme görevi BMMYK'ye verilmiş ve BMMYK'nun yetki, görev ve örgütsel yapılanması BMMYK tüzüğünde belirlenmiş bulunmaktadır. BMMYK'nun yetki ve görev alanına zaman içinde sözleşme bağlamındaki mülteciler dışındaki diğer sığınmacılar, vatansız kişiler, geri dönüş yapan kişiler gibi kategoriler dâhil edilmiştir. Ulusal makamların BMMYK ile işbirliği yapacağı öngörülmüş olmasına karşın, bu işbirliğinin mülteci/sığınmacı statüsü belirleme konusunda nasıl gerçekleştirileceği hususu belirsiz kalmıştır. BMMYK kendisine yapılan sığınma başvurularındaki görüşlerini ortaya koyabilmek ve kişilerin mülteci olduğuna kanaat getirdiği durumda onlara başka bir ülkede ikametgâhlarını sağlamak gibi çözümler sunmaktadır (Çiçekli, 2016: 342- 344).

Türkiye'de ise 1950 yılında çıkarılan 5862 sayılı Pasaport Kanunu ile yabancılar ve Türk vatandaşları için Türkiye'ye giriş ve çıkış usullerinin belirlendiği kanun yürürlüğe girmiştir. Yine aynı yıl içerisinde yayınlanan ve yürürlüğe giren 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanununun 1. maddesine göre, "Türkiye'ye girmesi kanunlarla memnu bulunmayan ve Pasaport Kanununun hükümlerine uygun şekilde gelen yabancılar, kanunlarla tayin olunan kayıt ve şartlar dairesinde Türkiye'de ikamet ve seyahat etmek hakkını haizdirler." ibaresi bulunmaktadır. Kanun, yabancıların Türkiye'de ikamet ve seyahat etme haklarını düzenlemekte ve yürütmekte-

dir. 5862 sayılı Pasaport Kanunu, pasaport alabilme işlemleri, pasaportla eş değer belgeler, Türkiye'den başka ülkelere geçişi sağlamak için transit düzenlemesi gibi konular üzerinde ağırlıklı olarak düzenlemelere yer vermiştir. 1950 yılında yürürlüğe giren 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun'da ise, önceden belirlenmiş olan hükümler doğrultusunda alınan pasaportla yabancıların ülkeye girişleri, ülke sınırları içerisindeki seyahatleri, ikametleri, medeni hallerindeki olabilecek değişiklikler gibi düzenlemelere yer verilmiştir; ancak pasaportsuz giriş yapan yabancılar için düzenlemelere yer verilmemiştir. Her iki kanunda da görülüyor ki, Türkiye'ye sığınan göçmenlerle ya da yasadışı gelen göçmenlerle ilgili bir düzenleme ön görülmemiştir. Yani bu dönemde, iç mevzuatta mülteci ya da sığınmacılarla ilgili yasal düzenleme gerekli görülmemiştir. Ayrıca, 5862 sayılı Pasaport Kanunu, ülkeye kalıcı olarak gelenlerin pasaportu olsun olmasın ülkeye kabulünde yine İçişleri Bakanlığı'nı yetkili kılmıştır.

Uluslararası ölçekte, 1951 tarihinde kabul edilen Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme'deki içerik yeterli görülmemekle Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü ile mülteci tanımı tekrar gözden geçirilmiştir. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokol'üne göre mülteci; "İrki, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korkusu nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıstır." biçiminde tanımlanmıştır. 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre, 1951 tarihinden önce olan olaylar sonucunda tanımda bahsedilen durumlarda bulunan kişiler mülteci olarak kabul edilerek tarih sınırlaması koyulmuş ve gerekçe olarak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ülkesini terk eden Avrupalıların ülkelerine dönmesi amaçlanmış olması gösterilmiştir. 1967'de yapılan Protokol de ise tarih sınırlamasını ortadan kaldırmıştır (Bozbeyoğlu, 2015: 64). Türkiye, 1967 Protokol'ünü 01.07.1968 tarih ve 6/10266 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylamıştır. Protokol ile Türkiye yine coğrafi sınırlamasını kaldırmamış, fakat zaman sınırlamasının kaldırılmasını kabul etmiştir. Türkiye'de bu Protokol 31 Temmuz 1968 tarihi itibarıyla geçerli sayılmıştır. Bu uluslararası düzenlemelerle Türkiye mülteci, sığınmacı statülerini Avrupa'dan gelen göçmenler için geçerli kabul ederken Avrupa dışından gelenler için ayrıca bir geçici sığınmacı statüsü tanımlanmıştır. Görüldüğü

üzere Türkiye, dünyadaki uluslararası göçle ilgili gelişmelerden etkilenmiş ve uluslararası düzenlemelerin sınırlı ölçüde, olsa da bir parçası olmuştur. Daha da önemlisi, bu dönemle birlikte Türkiye, bireyi temel alan batı merkezli liberal göç anlayışını benimsemeye başlamıştır.

3.2. Ulusal ve Uluslararası Yaşanan Ekonomik ve Siyasal Değişimler Neticesinde AB Etkisi ile Biçimlenen Dönem

1963 yılın Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ile Türkiye'nin imzalamış olduğu Ankara Anlaşması ile II. Dünya Savaşı sonrası kalkınma sürecine giren Avrupa ülkelerinin taleplerine uygun olarak, Türkiye'den Avrupa'ya ekonomik nitelikli göç verme dönemi yaşanmıştır. Bu göç verme süreci, 1973 Petrol Krizi'nden sonra, yavaşlamıştır. Kısacası, Türkiye bu dönemde ağırlıklı olarak göç veren ve transit ülke konumundadır. Ayrıca, başlangıçta Türkiye'de mevcut ekonomik sorunlar ve Avrupa'ya entegrasyon çerçevesinde yapılan yasal düzenlemelerin bir sonucu olarak, gelişmiş Avrupa ülkelerine işçi göçünü destekleyen göç politikaları uygulanmış; takip eden süreçte ise Avrupa'da yaşanan ekonomik kriz sebebiyle talep edilen işçi sayılarının azalması ve Türkiye'de yaşanan ekonomik ve siyasal sorunlar ile yaşanan güvenlik sıkıntıları nedeniyle Avrupa'ya göçmen gönderme politikasında sınırlamalara gidilmiştir. Bu göçmen gönderme sınırlamaları ise, Avrupa'ya kaçak göçün ve sığınmacı olarak kaçak geçişin önünü açmıştır. Bu dönemde, bir kuluçka evresi gibi topluluk bünyesinde AB göç politikalarıyla ilgili yasal düzenlemeler hazırlanmış, Türkiye ise 1990'lardan itibaren bu göç politikalarına entegre olmaya başlamıştır. Türkiye, özellikle 1994'ten itibaren AB'nin 1970 sonrası yapılandırdığı uluslararası göç politikasına uyumlu olarak yasal düzenlemeleri yürürlüğe koymaya başlamıştır. Böylece, kademeli olarak, bireyi temel alan batı merkezli liberal göç anlayışı, Türkiye tarafından daha da benimsenmiş, bu anlayış çerçevesinde yasal düzenlemeler yapılmış ve politikalar hayata geçirilmiştir.

3.2.1. 1963-1970 Ekonomik Nitelikli Göç Verme

II. Dünya Savaşı'nın ardından Türkiye'de görülen uluslararası göç hareketleri bazı önemli değişimlere uğramıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası süreç, Avrupa'da işgücü piyasasında yabancı işçilere yoğun bir talebin olduğu yıllar olup, Avrupa'nın ekonomik gelişmenin devam ettiği dönemi ifade etmektedir. "Serbest işçi akımının kademeli olarak gerçekleştirilmesinin" dile getirildiği 1963 tarihli Ankara Anlaşması'nın imzalanması ile Türkiye'den yüz binlerce işçi Alman-

ya başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesine (Dedeoğlu ve Gökmen, 2011: 43) göç etmeye başlamıştır. 1961 yılından itibaren Türk vatandaşları seyahat etme hürriyetinden anayasal bir hak olarak yararlanmışlardır. 1960'ta yurtdışında daha yüksek ücretlere kavuşmak ümidiyle 2.700 işçi çalışırken, bir yıl sonrasında bu sayı 6.700 çıkmıştır (Abadan-Unat, 2017: 84). Türkiye ile Almanya, Hollanda, Belçika, Avusturya, Fransa, İsveç, İsviçre, İngiltere ve Danimarka gibi AB devletleri arasında imzalanan anlaşmalar kapsamında 1960'lı yıllarda, Türkiye'den bu ülkelere iş bulabilmek için büyük bir kitle gitmiştir. Almanya'ya 1961'de ilk işçi göç akını meydana gelmiş ve 1961 ile 1973 yılları arasındaki dönemde Türklerin yaklaşık 775.000'i iş bulabilmek için göç ederken, 1980 yılında bu rakamın Almanya'da bir buçuk milyona ulaştığı, 1990 yılında ise bir buçuk milyonu geçtiği ve 2000 yılına gelindiğinde iki milyona ulaştığı görülmüştür (Yıldırımoglu, 2005: 6-7). Avrupa ülkelerine yönelik yapılan göç akınlarına karşı Avrupa ülkeleri 1973 yılında ortaya çıkan Petrol Krizi'ne kadar belirli bir sınırlama getirmemiştir. Bu kriz ihtiyaç duyulan işgücü oranının düşmesine yol açarak Avrupa ülkelerinin göç sınırlamalar getirmesine sebep olmuştur (Karaşahin, 2012: 67). Dönem içerisinde Türkiye'den Avrupa ülkelerine 1960'lı yıllarda konuk göçmen işçisi olarak başlayan göç, aile birleşimleri ile kalıcı hale gelmiştir (Dedeoğlu ve Gökmen, 2011: 43).

3.2.2. 1971-1993 Siyasal Nitelikli Göç Verme, Göç Alma ve Transit Göç Ülkesi Olma

1980 ile 1995 yılları arasında Türkiye'den Batı Avrupa ülkelerine yaklaşık 350 bin kişinin siyasi sığınma hakkını kullanmasıyla gittiği bilinmektedir. 80'lerin sonu ve 90'ların başında Türkiye'den ayrılan her beş kişiden biri siyasi mülteci olarak Avrupa'ya girmiştir. 1983-1994 yılları arasında Batı Avrupa ülkelerine olan göç hareketi için istatistikte yer alan Türk göçmenlerin sayısı Danimarka, Belçika, Norveç, İsviçre ve Almanya'da düzenli olarak arttığını gösterirken Hollanda, Avusturya, İngiltere ve İsveç'teki göçmenlerin sayılarında da iniş çıkışlar içeren değişimler yaşanmıştır (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 258). 1980'ler itibariyle Türkiye'den göç etme eğilimindeki artışta, Türkiye'de 1980 yılında gerçekleşen darbenin rol oynadığı hatta biraz daha eski bir tarihe gidilirse 1971 Muhtırası gibi Türkiye'nin içinde bulunduğu sıkıntılı dönemlerin etkisi büyüktür.

İçduygu vd. (2014: 230), 1970'lerden itibaren Türkiye'deki düzensiz göç olgusunun yaşanmasını ve Türkiye'nin uluslararası göç alan bir ülkeye dönüşmesini ise, Afganistan'ın Ruslar tarafından işgaline, İran'da rejiminin değişmesine, Saddam'ın gerçekleştirdiği po-

litikalarla Orta Doğu'nun istikrarsızlaşmasına, küreselleşme sürecine, Doğu Avrupa ve Sovyet Birliği'ndeki komünist rejimlerin çökmesine dayandırmışlardır. Ayrıca, Türkiye'deki göçleri mülteci, sığınmacı, kaçak göçmen, transit göçmen ve düzensiz göçmen şeklinde sıralayarak, Türkiye'de karmaşık insani devinimlerin birlikte görüldüğüne dikkat çekmişlerdir. Bununla birlikte, 1979 Şubatı'nda İran'da Şah'ın devrilmesi ve Humeyni rejiminin başlaması ile İran-İrak ilişkileri kısa sürede bozulmaya başlamıştır. Şii mezhebinden olanların çoğunlukta olduğu Irak'ta, Devlet Başkanı Saddam Hüseyin, Hümeyni'nin İran dışındaki Şiiileri etkilemeye yönelik politikası üzerine 17 Eylül 1980'de İran-İrak sınır anlaşmasını feshedip 22 Eylül 1980'de de İran'a saldırmıştır (Kaynak vd., 1992: 23). 1979'da İran Devrimi'nin yaşanması sonrası, yaklaşık bir milyon göçmen Türkiye'ye sığınmıştır (GİGM, 2017). Irak, İran'la savaşına son vermeden önce 1988 yılında Halepçe kentine kimyasal silah kullanmış ve 5.000 sivilin hayatını kaybetmesine neden olmuş ve birçok kişi yurtlarını terk edip Türkiye'ye sığınmıştır (Kaynak vd., 1992: 25). Bu süreçte, Türkiye 1994 yılında yürürlüğe giren 6169 sayılı İltica Yönetmeliğiyle Türkiye'ye sığınanları, Türkiye'nin Cenevre Sözleşmesi'ne koymuş olduğu coğrafi kısıtlama nedeniyle mülteci ya da sığınmacı statüsü dışında "geçici sığınmacı" statüsüyle tanımlanmış ve ülkeye kabul etmiştir. Yani, Türkiye -statü olarak göçmenleri geçici sığınmacı biçiminde tanımlasa da- yine Osmanlı eski tebaası olan bölgelerden kendisine yönelmiş olan kitlesel nitelikli göçmenlere "açık kapı politikası" uygulamıştır. Kirişçi (199: 118) Türkiye, 1980'ler boyunca esnekliğe dayanan bir politika izlediğini ve bunun sonucunda İranlı Kürtler, Bahailer ve Yahudiler ile beraber çok sayıda rejim karşıtı kişinin Türkiye'den geçerek Batı'ya iltica veya göç ettiğini belirtmiştir. Türk Parlamentosu'nun bir üyesinin 1980-1991 yılları arasında istatistik sayıları tam olarak bilinmese de Türkiye'den geçen İranlıların toplam sayısının 1,5 milyon olarak tahmini bir sayı söylemiş olduğunu ifade etmiştir.

Bunla birlikte, 1984 yılı sonlarında Bulgaristan Türklerine uygulanmaya başlanan asimilasyon politikaları nedeniyle 1989 yılında 311.862 göçmen Türkiye'ye göç etmiştir (Kamil, 2016: 32-33). Türkiye, soydaş olarak gördüğü eski Osmanlı tebaası olan bu göçmenlere karşıda "açık kapı politikası" uygulamıştır.

Görüldüğü üzere, Türkiye'de 1979 ve 1990 sonrası Türkiye'ye yönelen göçmen akımında da "açık kapı politikası" uygulamıştır. Yalnız, bu dönemde Bulgaristan'dan gelen göçmenler dışındaki göçmenleri ağırlıklı olarak geçici sığınmacı olarak kabul etmiştir. Ayrıca, Türkiye, İran'dan gelen göçmenlerin Avrupa ülkele-

rine geçişinde de transit bir ülke olarak yardımcı olmuştur. Yani, İran'da Humeyni rejiminin 1978'de başa geçmesini takiben, Türkiye 1980'lerde sığınmacılar için başka ülkelere geçişte aracı bir ülke olarak görülmüştür.

Bununla birlikte, bu dönemde, AB ortak sınırların oluşturulması fikrini Shengen ile başlatmış ve Avrupa Tek Senedi (ATS)'nin 1986 yılında imzalanmasıyla da sürdürülmeye çalışılmıştır. ATS, AB için temelde tek pazar entegrasyonunu öngörmüştür. ATS'nin dış sınırları kontrolündeki üye devletlerin yetkilerine yönelik taşıdığı risk gerekçesiyle Senet'e bir beyanname eklemiştir. Beyannamede üçüncü ülke vatandaşlarına yönelik kabulü, ikametleri ve hareketleri için birlikte faaliyet sürdüreceklerini kabul etmelerine karşın göç politikalarının ulusal boyuttaki yetkilerini sınırlayacağını ifade etmişlerdir (Dearden'den Akt. Erkıral-Tavas, 2015: 132). Kısacası, AB bu dönemde, ortak bir sınır oluşturma ve bu sınırları koruyucu politikaları uygulamaya koymuş olmasına karşın, üye ülkelerin her birinin ulusal göç politikası belirlemesinin ve uygulamasının önüne geçmemiştir.

1989 Devrimleri ile gerçekleşen Doğu Bloğu'nun yıkılması ise, Topluluk nezdinde yoğun göç akını endişelerini beraberinde getirmiş ve topluluğun güvenlik kaygılarının artmasına neden olmuştur. 1990'da imzalanan, tek başına sığınma konusunu ele alan ve hükümetlerarası alanda düzenlemeleri içeren Dublin Sözleşmesi, sığınma başvurusunda bulunanların ilk girdikleri ve sığınma talebinde buldukları üye ülkelerde değerlendirilmelerini kabul etmiştir (Şirin, 2016: 545). Dublin Sözleşmesi'nin dışında sığınma başvurularının incelenmesi sorumluluğuna Schengen Sözleşmesi'nin 30. maddesinde de değinilmiş, fakat Schengen Sözleşmesi tüm üye ülkeler tarafından imzalanmamıştır (Erkıral-Tavas, 2015: 134). Yani, özellikle yakın bölgelerde yaşanan politik gelişmeler karşısında siyasal nedenlerle sığınmaya çalışan göçmenlere karşı AB bünyesinde 1970'lerden itibaren korumacı politikalara oluşturulmaya ve bu çerçevede düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Bu süreçten Türkiye'de etkilenmiş ve bir taraftan siyasal nedenlerle ülkesinden ayrılan ve Avrupa'ya geçişte Türkiye'yi transit geçiş olarak kullanmak isteyen çok sayıda düzensiz göçmenle Türkiye karşı karşıya kalmış diğer taraftan Türkiye kendi içinde yaşadığı siyasal sorunlar nedeniyle göç veren bir ülke olarak AB ile sorunlar yaşamaya başlamıştır.

İçduygu (2004: 27-28), uluslararası göçün büyüme dönemi olarak adlandırdığı 1988'den 1993'e kadar ki dönemde, Türkiye'de birbirinden farklı iki ana göç akımı olduğunu belirtmektedir. Bu akımlardan birincisi,

Irak ve Bulgaristan'dan gelen mülteciler ikincisi ise Doğu Bloğu'ndan ekonomik amaçlı gelen sığınmacılar ve göçmenlerin meydana getirdiği göç hareketleridir. Iraklı Kürt mültecilerin birçoğu Türkiye'yi terk ederken Türk uyruklu Bulgar mültecilerin neredeyse yarısı ülkeyi terk etmeyip Türkiye'ye yerleşmişlerdir. Doğu Bloğu'ndan gelen göçmenlerin birçoğu ise Türkiye'de sadece birkaç ay kaldıktan sonra kendi ülkeleriyle Türkiye arasında gidiş-geliş yaparak ekonomik ve diğer amaçlı faaliyetlerini sürdürmüşlerdir.

Bu dönemde, tüm bu ulusal ve uluslararası ekonomik ve siyasal dönüşümün yanı sıra, göçmenlerin eğitimi bağlamında Türkiye'nin yabancı uyruklu öğrenci politikalarının da temelleri atılmıştır. Öyle ki 1980 sonrası uygulamaya konan liberal açılım politikalarının da etkisiyle, Türkiye'de yabancı uyruklu öğrencilere yönelik yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu çerçevede ilk olarak, 1983 tarihinde 2922 sayılı Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Öğrencilere İlişkin Kanun ve ikinci olarak 15/4/1985 tarihli ve 85/9380 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik yürürlüğe girmiştir. İlgili yönetmelik, 2011/162 sayılı Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmeliğin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik'in 1'inci maddesiyle yürürlükten kaldırılmış olsa da, 2010 sonrası uygulamaya konan Türkiye'deki üniversitelerde eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sayısını arttırmaya yönelik liberal politikaların temellerinin atılmasında öncü olmuştur. Ayrıca, Türkiye, nitelikli göçü kendine çekebilme amacıyla yeni bir göç yaklaşımı ortaya koymuş ve bu konuda yasal düzenlemeler yapmaya başlamıştır.

3.2.3. 1994-2010 AB Uyum Süreci Bağlamında Liberal Uluslararası Göç Politikaları

1990'lardan itibaren, hem AB'nin uyum süreci kapsamında Türkiye'yi zorladığı uluslararası göç kontrolüne yönelik düzenlemeler hem Türkiye'nin jeo-politik konumu nedeni ile maruz kaldığı yoğun göç dalgaları hem de Türkiye'deki mevzuat eksiklikleri ve uygulamadaki aksaklıklar gibi farklı nedenlerle uluslararası göç konusunda yasal düzenlemelerin yapılması ve kurumsallaşma çabaları zorunluluk arz etmiştir. İçduygu (2004: 28), 1994-2001 yılları arası dönemi Türkiye'nin iltica ve sığınma konusunda yönetmeliğin hazırlanması ve olgunlaşma dönemini olarak ifade etmiştir. 2001-2004 arasında ise, kaçakçılığın, kaçak göçün ülkelerdeki iş piyasasına etkileri ulusal ve uluslararası alanda sıkça konuşulan konular olduğuna ve Türkiye'nin kaçak göçlerin önüne geçmek için kapsamlı düzenlemeler yapılmasına başladığına dikkat çekmiştir.

Maastricht Antlaşması Kasım 1993'te yürürlüğe girmiş ve bu antlaşma siyasal, parasal ve ekonominin birliğine yönelik gelişmelerin sağlanmasına destek vererek iç sınırların kaldırıldığı bir Avrupa topluluğunun oluşturulması hedefini içermiştir. Maastricht Antlaşması AB'nin oluşmasını sağlamış ve bu antlaşma ile Birlik üç sütuna dayandırılmıştır. "Avrupa Toplulukları" birinci sütunu, "Ortak Dış Güvenlik ve Savunma Politikası" ikinci sütunu oluştururken göç ve ilticaya yönelik olan konuları içine alan "Adalet ve İçişleri" üçüncü sütunu oluşturmaktadır (Somuncu, 2006: 46). Maastricht Antlaşması ile üç sütunlu yapıya kavuşan Birlik, üye ülkelerin yasadışı göçü ortak konu olarak ele alarak, bu konuda önlemler üretmeye çalışmışlardır. Ancak yasadışı göç konusuyla yapılan çabalar bağlayıcılık yönüyle eksik kalmıştır (Yazan, 2016: 110-111).

AB'nin göç ve mülteciler konusunu direkt gündeme taşıyan 1997 Amsterdam Antlaşması ise önemli bir belgeyi oluşturmuştur. Amsterdam Antlaşması göç ve mülteci konularını birliğin gündemine öncelikli halledilmesi gereken bir konu olduğunu kabul ederek birliğe üye ülkeleri de ilgilendiren bağlayıcı hükümler getirmiştir. Antlaşmayla, Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve AB Mahkemesi'ne göç konusuna dair alınan kararlarda ve uygulamalarda oldukça yetki tanımıştır. Ayrıca, Antlaşmayla Schengen Antlaşması'nın özellikle dış sınırlar ile ilgili olan hükümleri Birlik üyesi ülkeler tarafından imzalamış olsun olmasın uygulanması gerektiğini hükme bağlamıştır. AB'nin göç hareketlerine yönelik yaptığı birçok düzenlemesine rağmen göç konusunu üye ülkelerin kendi egemenlik alanı olarak görmesine engel olunamamıştır. Bu yüzden ülkelerin göç karşısında izledikleri yöntem birlik prensibinin dışında gerçekleşmektedir (Koca, 2002: 107). AB ise yoğunlaşan mülteci ve yasadışı göçün önüne geçmek için Birliğe üye olan ülkelerle birlikte ortak göç yönetimi alınmasını istese de her ülke kendi yetki alanlarındaki sınırlamaların olası ihlallerin yaşanması ihtimaline karşı ortak bir politika üretmemektedir. Bu süreçte, Türkiye iltica ve sığınma konusunu belirli bir çerçeveye sokmak için uluslararası göç politikasında yeni bir dönemi başlatmıştır. Yeni dönem göç politikasında düzensiz göç hareketleri ve bu göç hareketleri sonucunda Avrupa'da uygulamaya konan yasal düzenlemeler ile Irak'ta yaşanan savaş sonucunda Türkiye'ye yönelen kitlesel göç belirleyici olmuştur. Bu çerçevede, 1994 yılında 6169 sayılı İltica Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir.

6169 sayılı İltica Yönetmeliği, BM ve AB düzenlemeleri doğrultusunda mülteci ve sığınmacı tanımını kabul etmiş gibi görünse de aslında Avrupa dışından gelen yabancıların mülteci olarak kabul edilmediği görül-

mektedir. Böylece, Türkiye’de İltica Yönetmeliğiyle, Avrupa ülkelerinden gelen ve Avrupa dışındaki ülkelerden gelen mülteci ve sığınmacı ayrımlarının ilk kez düzenleme kapsamına alındığı görülmektedir. 1951 Cenevre Sözleşmesi’ni Türkiye’nin 1961 tarihinde Avrupa’da meydana gelen olaylar şeklinde coğrafi sınırlama getirerek taraf olması, bu yönetmeliğin hazırlanmasını zorunlu kılmıştır. Yönetmelikte, iltica veya sığınma amacıyla ülkemize gelmek isteyen yabancılar için uygulanacak usul ve esasların tespiti ile görevli kuruluşların belirlenmesi hedeflenmiştir. 1994’ten itibaren Türkiye, uluslararası düzenlemelerin bir parçası olarak göçmenlerin yalnızca statüsü konusunu değil iskânı, kültürel, siyasi ve bazı sosyal hakları ile ilgili konularını ilk kez iç hukukuna taşımış; fakat uygulamada göçmenlerin kitlesel iskânı dışına çıkılamamıştır.

AB uyum çalışmaları, ülkeye yönelik göçün düzenlenmesi, yabancıların çalışması ve yasadışı göçle mücadele konuları 1996 yılından itibaren kalkınma planlarına da yansımıştır. 1996 ile 2000 yıllarını içine alan Yedinci Kalkınma Planı Türkiye’ye yönelik göçe değinilen ilk planı meydana getirmiştir. Önceki kalkınma planlarında göç konusu ağırlıklı olarak iç göç bağlamında ele alınırken T.C. Kalkınma Bakanlığı Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda, Türkiye’nin 90’lardan itibaren yurtdışından yoğun biçimde göç, sığınma ve kaçak işçi akınına maruz kaldığı ve böylece sadece göçmen gönderen değil aynı zamanda göçmen kabul eden bir ülke niteliği kazandığı tespitinde bulunulmuştur. Hemen ardından, gelen göçmenlerin demografik, sosyo-ekonomik niteliklerinin belirlenmesi için istatistiksel verilerinin olmaması alanda iktisadi ve sosyal siyasaların geliştirilmesini güçleştirdiğine işaret edilmiş ve bir sistem içinde ele alınması gerektiği öngörülmüştür. İstihdamın ve işgücü piyasasında etkinliğin artırılması başlığı altında, işgücü piyasasında gelişen şartlara göre yetersiz kaldığına işaret edilmiş ve bunun gerekçesi olarak da ülkede yabancıların maaş ve ücret karşılığı çalışmaları veya serbest olarak hizmet sunmalarıyla ilgili mevzuatın “dağınık ve karmaşık düzenlenmiş” olmasına dayandırılmıştır. Bunun için çalışan yabancı uyruklu kişilerin takibi gibi bazı konuların izlenmesi, denetlenmesi için Türkiye’de yabancıların çalışmalarıyla ilgili mevzuat hükümleri, ülkede ve dünyada değişen şartlar dikkate alınıp yeniden düzenlenerek; ilgili hükümlerdeki dağınıklığın giderilmesi öngörülmüştür. Planda ayrıca İskân Kanunu’nun yeniden düzenlenmesi üzerinde durularak ülkenin değişen koşullarına uygun olarak yurtdışından gelen göçmenlerin yerleştirilmesine de işaret edilmiştir (Alan, 2016: 70-71). Bu kalkınma planında ortaya koyduğu gibi iki binlerin başında Türkiye’nin hala kapsayıcı bir göç

politikası ortaya koyamadığı görülmektedir. Bununla birlikte, göçmenlerin mevzuat, ekonomi ve iskân boyutunda ele alındığı görülmektedir. Yani, göçmenlerin uyumu konusu bu dönem de de önemli bir sorunsal olarak görülmemektedir.

2001-2004 arası dönemde ise kaçak göç, kaçakçılık ve bunların işgücü üzerindeki etkilerinin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde önemli konulara dönüştüğünü belirtmiştir. Bu dönemde, Türkiye yasadışı göçe yönelik politikalarını daha da aktif ve sıkı uygulamaları gerektirecek biçimde düzenlemeye başlamıştır. Bu dönemde devletin politikaları ve uygulamalarının değiştiği yeni bir sürece girilmiş, ancak kaçak göç de biçim değiştirerek daha da kurumsallaşmıştır (İçduygu, 2004: 28).

Türkiye 2001 yılında AB’ye katılım doğrultusunda Katılım Ortaklığı Belgesi’ni imzalamıştır. Bu belge çerçevesinde, kısa vadede, yasadışı göç ile mücadelenin güçlendirilmesi, Avrupa komisyonu ile geri kabul anlaşmasının müzakere edilmesi; orta vadede ise yasadışı göçün önlenmesi amacıyla AB müktesebatının ve uygulamalarının kabul edilmesi ve yürürlüğe konulması, sığınma konularında uyumun sağlanması, Türkiye tarafından 1951 Cenevre Sözleşmesine konulan coğrafi kısıtlamanın kaldırılması, sığınma başvurularının değerlendirilmesi ile mülteciler-sığınmacılar için konaklama merkezlerinin ve sosyal desteklerin sağlanması hedeflenmiştir. Bu belge 3 önemli noktayı açıkça göstermektedir. Bunlardan ilki 25.03.2005 tarihli İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı kapsamında iltica ve yasadışı göç konusu sorunsallaştırılmış ve bu konular üzerinden Türkiye’de 2000’lerin başında göç politikası biçimlendirilmeye başlanmıştır. Çünkü Avrupa 2000 öncesi yoğun yasadışı göçmen ve iltica sorunlarıyla yüzleşmiş ve bu nedenle de kendi sorunlarına çözüm üretmeye odaklanmıştır. Bu süreç içinde Türkiye’de yetmişlerin sonundan başlayarak İran ve Irak’tan gelen çok sayıda yasadışı göçmenle karşı karşıya kalmıştır. İkinci olarak, 1951 Cenevre Sözleşmesine konulan coğrafi kısıtlamanın kaldırılması konusu bir kez daha gündeme getirilmiştir. Türkiye hem Avrupa’ya geçişte kullanılan transit ülke hem de hedef ülke olarak yoğun uluslararası göçmen sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır. Gelişmekte olan bir ülke olarak bu göçmen sorunuyla mücadelede ise yalnız bırakılmakta ve sosyo-ekonomik yükü tek başına üstlenmesi beklenmektedir. Son olarak da, Türkiye’de mülteci ve sığınmacılar bağlamında, göç mevzuatının oluşturulmasında ve göç kurumsal örgütlenmesinin hayata geçirilmesinde BM ile birlikte AB’nin yönlendirmesi ile devam etmiştir. Uygulama Eylem Planı ile batınında

etkisiyle uluslararası göçmen sorunsalı Türkiye’de ilk kez iskân dışında toplumsal uyum konusu üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda Plan, Türkiye’nin göçmen politikasında önemli bir dönüşümün altyapısını oluşturmuştur.

2004 yılına gelindiğinde ise AB, açıkladığı Lahey Programı çerçevesinde düzenli göçle birlikte Avrupa’nın bilgi temelli ekonomisinin geliştirilmesi, ekonomik düzeyin artırılması ve üst seviyedeki bilgi temelli ekonomisini zirveye taşıyarak diğer ülkeleri geride bırakmayı amaçladığını belirtmiştir. Bu bağlamda, Lahey Programı, düzensiz gerçekleşen göç hareketlerinin önüne geçmek için uluslararası boyuta taşıyan önemli bir belge niteliğindedir. Başka bir ifadeyle, düzensiz göçlerin engellenmesi, ülkelerin göç karşısında iyi bir yönetim geliştirmesi, ülke sınırlarındaki kontrollerin artırılması gibi konular AB’nin üzerinde durduğu öncelikli konuları oluşturmuştur (Şemşit, 2010: 203). AB’nin dış sınırlarının kontrolüyle sorumlu olarak bilinen ajansı (Frontex) ile 2012 yılında yapılan mutabakat zaptı düzensiz gerçekleşen göçlerde mücadele etme konusunda dayanışmayı sağlamıştır. AB’nin çalışma kapsamında Frontex irtibat görevlisi olarak bir kişiyi 2016 yılı itibaren Türkiye’ye atamıştır. Düzensiz göçlere karşı göçün sorunsuz, kontrollü, insana yakışan bir şekilde gerçekleşmesi için vatandaşı olduğu ya da geldiği ülkeye geri gönderilmesindeki normlar 2014 yılında yürürlüğe giren 6652 sayılı Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma (GKA) ile düzenlenmiştir. GKA’yı toplamda 15 ülke imzalamıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2017). Bu anlaşma da göstermektedir ki Türkiye’nin uluslararası göç mevzuatının ve politikasının oluşum sürecinde AB önemli bir etkiye sahiptir. Ayrıca, AB kendi sınırlarının düzensiz göçmenden korunmasında Türkiye’ye sorumluluk yüklemiştir ve yine ekonomik ve toplumsal yükü tek başına üstlenmesi beklenmektedir.

2004 yılında, Ulusal Eylem Planı’nın hazırlanması sürecinde, İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlük’ünde mülteci/sığınmacılarla ilgili alanlarda personel kapasitesinin uluslararası standartlara uygun olarak geliştirilmesini amaçlayan, “Mülteci/Sığınmacılarla İlgili Alanlarda Polis Kapasitesi’nin Geliştirilmesine Yönelik Eğitim Projesi” ardından da 2005 yılında, iltica konusunda personel eğitim ihtiyaçlarının tanımlanması ve eğitim programlarının geliştirilmesi, mülteci hukuku ile ilgili iltica alanındaki stratejilerin geliştirilmesi, seminerlerin düzenlenmesi ve mülteci-sığınmacı menşe ülke bilgi veri tabanının güçlendirilmesini amaçlayan, “Menşe Ülke ve İltica Bilgi Sistemi Projesi” uygulanmaya konulmuştur. Bu projelerdeki çıktılar

doğrultusunda da, “İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı” 25.03.2005 tarihinde uygulamaya konulmuştur.

Türkiye’de iltica konusunda hazırlanan bu eylem planı ile bir taraftan AB müktesebatıyla uyumun sağlanması ve sığınmacıların ülkeye kabulü için diğer taraftan da kurumsallaşmanın sağlanması ve entegrasyonun (uyumun) gerçekleştirilmesi konularında bir yol haritası çizilmeye çalışılmıştır. Eylem Planına göre, mülteci, sığınmacı yada geçici sığınmacı statüsünde bulunan kişiler uyum programlarını tamamlamaları koşuluyla Türk toplumuna tam uyumları için ikamet edecekleri yeri belirlemeleri konusunda kendilerine seçme hakkı tanınması gerektiği önerilmiştir. Bu öneride Avrupa’nın liberal bireyci yaklaşımının bir yansıması olarak, hem göçmenlerin salt birey olarak topluma uyumu anlayışının benimsendiği görülmektedir hem de uyum programlarını tamamlayabilmek ikamet belirlemede ön şart olarak sunulmuştur. Bu eylem planında, Türkiye’deki mülteci ve sığınmacılarla ilgili uyum projelerinin, BMMYK, IOM ve Türkiye’deki Kızılay gibi ulusal ve uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları (STK) ile ilgili mevzuat çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yani, BM ve AB normları mülteci ve sığınmacıların uyumunda ana çerçeveyi belirlemektedir. Planda, diğer yabancılarla ilgili ise, uyum sisteminin bulunmadığı vurgulanmıştır. Ayrıca, planda uyum konusunda STK’lar ve yerel yönetimler özellikle belediyeler ana uygulayıcı olarak ortaya konulmuştur. 2006 yılında çıkarılan 5543 sayılı İskân Kanunu ile 1934 yılındaki İskân Kanununu yürürlükten kaldırılmıştır. Türkiye’nin karşı karşıya kaldığı kitlesel uluslararası göçün ve AB uyum sürecinin Türkiye’ye yansımalarının neticesinde, 2006’da çıkarılan İskân Kanunu ile göçmen sorunsalı önceki İskân Kanunundan daha geniş bir açı ile ele alınarak, iskân edilenlerin hak ve yükümlülükleri de düzenlenmiştir. 2005 yılında çıkarılan İltica Eylem Planı’nda göçmenlerin uyumu konusu mülteci ve sığınmacılar çerçevesinde ele alınmış olsa da 2006’da çıkarılan İskân Kanunu’nda uluslararası göç düzenlemeleri hâlâ iskân ile hak ve yükümlülükler boyutuyla düzenlenmiştir.

2007-2013 yıllarını kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı, dönemsel olarak 2011 yılında Suriye’den Türkiye’ye yoğun bir göçün yaşanmasını konu edebilecek yılları içermekte olsa da planın 2006 yılında kabul edilmiş olması göçün ve yansımalarının yer almaması çok doğaldır. Plan, Türkiye’deki ekonomideki büyüme ve etkinliğini artırma üzerinde durmakta ve rekabet kültürünün geliştirilmesi yönündeki çalışmaların süre-

lilik kazandırılması gerektiğine dikkat çekmektedir. Kısacası, 2011 yılında kitlesel nitelikli Suriyeli göçüyle karşı karşıya kalınana kadar Türkiye’de planlama sürecinde de uluslararası göçmen konusu kapsamlı bir biçimde ele alınmamış ve politika üretilmemiştir.

3.2.4. 2011’den Günümüze AB Uyum Süreci Bağlamında Liberal Uluslararası Göç Politikaları

Eski Osmanlı tebaası olan Suriye’den zorunlu olarak, Türkiye’ye sığınan göçmenlere yönelik, açık kapı politikası uygulanmıştır. Böylece, 1930’larda, 1950’lerde ve 1980’lerde ve 1990’larda eski Osmanlı nüfus alanını oluşturan bölgelerden Türkiye’ye sığınan kitlesel göçmenlere yönelik uygulanan açık kapı politikası bir kez daha uygulamaya konulmuştur. Bu son kitlesel göç dalgasını oluşturan ve 2011 Nisan ayında başlayan Suriyeli göçü Türkiye’de uluslararası göçmenlere yönelik kurumsal bir yönetim sisteminin örgütlenmesinde ve mevzuatın oluşturulmasında önemli bir itici güç olmuştur.

Zorunlu olarak ülkelerinden göç eden ve Türkiye’ye sığınan Suriyeli göçmen sorunsalı ilk aşamada afet kapsamında değerlendirilmiştir. Bu nedenle, 19.02.2011 tarihli ve 2011/1377 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliği ile iltica ve nüfus hareketleri, afet ve acil durum olarak değerlendirilmiştir. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ise bu soruna karşı ulusal ölçekte müdahale ve koordinasyon birimi olarak yetkilendirilmiştir. Ayrıca, 29153 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği’nde de kamplarda barınan yabancılar için sunulması gereken hizmetlerin yürütülmesindeki sorumluluk da AFAD’a verilmiştir. Süreç içinde ise, Türkiye’nin kapsamlı bir göç yönetim sistemine ve kurumsal örgütlenmeye sahip olmadığı ortaya çıkmıştır (Polat, 2021: 282). Bu bağlamda, 04.04.2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun uygulanmaya başlamasıyla, ilk olarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Ardından öncelikle 2015 yılı itibariyle yabancılar ile ilgili Emniyet Müdürlüğüne yapılan işlemler ve akabinde 2018 yılında da AFAD sorumluluğundaki Suriyeli göçmen kampları Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)’ne devredilmiştir. Böylece, etkin bir göç ve iltica yönetim sistemi için gerekli yönetsel yapı oluşturulmuştur.

Türkiye’nin ilk kapsamlı uluslararası göç yasası olan 6458 sayılı kanununun yürürlüğe girmesiyle, Cenevre Sözleşmesi’ndeki “Avrupa” kısıtlamasının kaldırılmasına rağmen, “kayıtlı” olarak Türkiye’de bulunan göçmenlerin haklarının yasal çerçevesi çizilmiş ve

yerleşik bir uluslararası göç politikası için önemli bir adım atılmıştır (Özer, 2015: 39). Yasanın önemli kazanımlarından biri de yabancıları keyfi bir şekilde geri gönderilmesi engellemiş olmasıdır. Ayrıca, bu yasayla, uluslararası koruma arayanların hakları yasal güvence altına alınmıştır. Başka bir ifadeyle, göçmen ve mülteci haklarının yasal çerçevesi uluslararası düzenlemelerle uyumlu hale getirilmiştir. Ayrıca, Geçici Koruma Yönetmeliği ile “mülteci” ve “sığınmacı” statüsünün dışında “geçici koruma” statüsü tanımlanmış ve Suriyeli göçmenler “geçici koruma” statüsüne alınmıştır.

Türkiye’nin uluslararası göç politikasının belirlenmesinde de Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ana sorumluluğu üstlenmiştir. Bu çerçevede, Türkiye’nin göç politika ve stratejilerini belirlemek, uygulanmasını takip etmek amacıyla genel müdürlük bünyesinde Göç Politikaları Kurulu oluşturulmuştur. Böylece, ilk kez Türkiye’de uluslararası göçmen sorunu bir iskân (barınma) sorunundan öte eğitim, sağlık, güvenlik, hukuki destek, uyum gibi konular olmak üzere çok boyutlu olarak ve kurumsal bir çerçevede ele alınmış, bu konularda politikalar üretilmeye başlanmıştır. Özellikle sosyo-kültürel uyum Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından ana uğraş alanlarından birini teşkil etmektedir.

2014-2018 yıllarını kapsayan T.C. Kalkınma Bakanlığı Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında da Türkiye’nin göç verebilen ve alabilen yapısı, ülkenin dışa açılma politikası ile ekonomik gelişmelerin katkısı neticesinde güçlendiği ifade edilmiştir. Bu plan kapsamında, Türkiye’ye gelen yabancı göçmenler ve çalışmak için yasadışı yollarla gelen kaçak göçmenler ile ülkeyi transit olarak kullanan göçmenlerin izlenmesi ve takip edilmesi gibi konular ele alınmıştır. Plan kapsamında, Türkiye’de hem iç hem de dış göçler neticesinde kent alanında nüfus birikimi yaşanmış olduğu ve bu nüfus baskısının kentlerin altyapısında, kentlerdeki gelir dağılımında ve kent asayişinde bazı sorunların ortaya çıkmasına neden olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple mevcut kent dokusunun yenilenmesine ağırlık verilerek mekân planlaması ve kentsel dönüşüm gibi alanlarda yasal düzenlemelere gidilmesi önerilmiştir. Böylece, uluslararası göçmen sorunsalı sosyo-kültürel uyum, ekonomi, yasal düzenlemeler ve güvenlik boyutları dışında kentleşme bağlamında da değerlendirilmeye başlanmıştır. Ayrıca uyum konusu genel olarak göçmen kavramının ötesinde çocuk, genç ve kadın gibi farklı katmanlarda da ele alınmaya başlanmıştır. Yani, bu planla uluslararası göçmen sorunsalının kapsamı daha da genişlemiş ve siyasa oluşturma süreci çok boyutlu ve katmanlı bir hale gelmiştir.

Türkiye’de özellikle kitlesel Suriyeli göçüyle birlikte, kent mekânı göçmenlerin ana yerleşim alanı olmuştur. Başlangıçta, Suriye sınırına yakın olan ve yerli Arap nüfusun ikamet ettiği Kilis, Gaziantep, Mardin, Hatay gibi kentlerde Suriyelilerin sayısı hızla artmıştır. 2021 yılı verilerine göre bu iki şehirde Suriyeli nüfusun yerli nüfusa oranı sırayla % 21,78 ve % 20,32 ile Türkiye genelinde üçüncü ve dördüncü sırada en yüksek Suriyeli göçmen nüfusa sahip illerdir (www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638). Kayan (2013) Gaziantep ve Şanlıurfa gibi büyükşehirlerde konut ve altyapı gibi kentsel sorunların yoğun olarak yaşandığını belirtmektedir. Yani, sınıra yakın bu illerde, uluslararası göçmen sorunu bu şehirlerdeki sorunlara eklenmektedir ve bir kentleşme sorununa dönüşme eğilimindedir. Ayrıca, bu illerdeki göçmenler, süreç içinde iş imkânlarının görece iyi olduğu ve yaşam maliyetlerinin daha düşük olduğu Antakya, Mersin, Antalya, İzmir ve İstanbul gibi büyükşehirlere süzülmemektedir. Türkiye’de orta büyüklükteki kentlerde ise görece az sayıda göçmen bulunmaktadır. Bu da orta ve uzun vadede büyükşehirlerde göçmen nüfusunun yoğunlaşmasına ve göçün yarattığı uyum sorunlarının büyükşehirlerin kent alanlarında daha fazla hissedilmesine neden olacaktır. Bu olgu, orta ve uzun vadede Suriyeli göçmenlerin uyum sorunlarına yönelik daha kapsayıcı ve merkezi yönetimle birlikte yerel ve sivil paydaşlarında sorumluluk üstlendiği politikalar üretilmesini zorunlu kılmaktadır.

2011 ve sonrası süreçte, ilk kez uluslararası göçmenlere yönelik kurumsal yapı örgütlenmiş ve iskân dışında toplumsal uyuma yönelik eğitim, sağlık, istihdam, güvenlik, sivil katılım boyutunda daha kapsamlı politikalar oluşturmak amacıyla yasal düzenlemeler uygulamaya konulmuştur. Bununla birlikte, 1920’lerden günümüze uygulanan uluslararası göç politikaları kapsamında ilk kez ele alınan göçmenlerin uyumu hem bir sorun olarak ele alınmış hem yasal olarak düzenlenmiş hem de yönetsel olarak, uyum sorunsalı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün sorumluluğunda katılımcı bir yaklaşımla ve paydaşları sürece dahil ederek çözümlenmeye çalışılmaktadır. Bu anlayışla, kamu-sivil işbirliği ile yerel-ulusal-uluslararası ölçekte Suriyeli göçmenlerin ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasi uyumu konusunda projeler hayata geçirilmiştir. Başka bir ifadeyle, geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik uygulamaya konulan uluslararası göç politikaları ile eğitim, sağlık, istihdam, barınma, iskân ve sosyo-kültürel uyum konularında önemli düzenlemeler ve uygulamalar gerçekleştirilmiştir (Polat, 2021: 294).

4. SONUÇ

Türkiye, göç konusunda dönemsel olarak farklı göç hareketleri ile karşı karşıya kalmıştır. Türkiye kurulduğu dönemden itibaren Türkiye’ye yönelik göçler çözümlendiğinde, ortak bazı özellikler mevcuttur. İlk olarak, Türkiye’ye yönelik göçler ağırlıklı olarak kitlesel ve bir miktarda bireysel niteliğe sahiptir. Türkiye’nin göç politikası cumhuriyetle birlikte kitlesel olarak ele alınmış olsa da özellikle 1961 yılında Cenevre Konvansiyonu’na taraf olmasıyla birlikte, göçmenler, liberalleşme politikaların da bir yansıması olarak birey olarak tanımlanmıştır. Buna rağmen Osmanlı’dan beri uygulana gelen kitlesel iskân politikası 1990’lara kadar uygulanmıştır. Kitlesel iskân politikası uygulanmasının iki ana nedeninden birincisi, gelen göçmenin büyük sayılarda ve yoğun olması, ikincisi ise Anadolu coğrafyasında nüfus yoğunluğunun az olmasıdır. 2000 sonrası süreçte ise Türkiye’deki nüfusun yoğunluğun artmış olması ve özellikle 2011 sonrası kitlesel niteliğe sahip Suriyeli göçmenlerin Türkiye’ye yönelmesi, kitlesel iskân politikasını bir kenara bırakılmasına neden olmuştur. Bu çerçevede, Suriyeli göçmenler, kendileri için oluşturulmuş olan koruma kamplarından kent alanlarına yönelmiştir. 2018 yılından itibaren ise Suriye iç savaşının uzaması ve göçmenlerin kamplarda istenilen olanaklarda yaşayamaması nedeni ile kamplar GİGM’ne devredilmiş ve bu kamplardaki görece az sayıdaki göçmen kent alanına yönlendirilerek aşamalı olarak kapatılmıştır. Kısacası, eski Osmanlı nüfus alanlarından kitlesel göç alan Türkiye, göçmenlerin genel olarak bireysel kabulü ve bireysel uyumundan ziyade, göçmenlerin kitlesel kabulü, kitlesel iskân ve kitlesel uyumu politikasını 2015’lere kadar devam ettirmiştir.

Ayrıca, Türkiye kendisine yönelen bireysel ya da kitlesel göçte önceliği ağırlıklı olarak Osmanlı eski müslüm ve gayrimüslüm tebaalarına yönelik “açık kapı politikası” biçiminde ortaya koymuştur. Örneğin 1920’lerden günümüze Yunanistan’dan gelen göçmenler, Arnavutlar, Boşnaklar ve Pomaklar ile 1980’lerde Bulgaristan’dan gelen göçmenler, 1990’larda Kuzey Irak’tan gelen göçmenler ve 2011 yılında Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar ve çatışma sonucunda Suriye’den Türkiye’ye sığınan göçmenler olarak sıralanabilir. Bu kitlesel göç kabulleri Türkiye açısından Türkleri içine alan bir koruma sistemi olmanın ötesinde, Osmanlı eski tebaalarını kapsayan ulusüstü bir politika olarak anlaşılmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti’nin, Osmanlı eski tebaasına bağlı ülkelerin sığınma taleplerini geri çevirmeyerek, açık kapı politikasını uyguladığına işaret etmektedir. Bu çerçevede, Türkiye, Osmanlı eski tebaalarına uyguladığı gibi, Suriyeli göçmenlere yönelik

de “açık kapı politikası” uygulamaktadır.

Türkiye’de uluslararası göç mevzuatının gelişiminde batı (BM ve AB) yönlendirici ve şekillendirici olmuştur. İlk olarak, Türkiye II. Dünya Savaşı’nda Avrupa’da yaşanan göçler neticesinde BM tarafından hazırlanan ve 1951 yılında imzalanan Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi’ne, 1961 yılında taraf olmuştur. Türkiye, Sözleşmeye coğrafi sınırlama şerhi koymuştur. İkinci olarak, Türkiye, ilgili sözleşmenin kapsamını genişleten, zaman sınırını kaldıran ve 1967 yılında imzalanan NewYork Protokol’ünü 6/10266 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile 1968 yılında onaylamıştır. 1968 yılındaki bu onay ile Türkiye Protokole katılmış, zaman sınırlamasının kaldırmış, mülteci tanımını kabul etmiş, fakat coğrafi sınırlamasını kaldırmamıştır. Üçüncü olarak, 1993 yılında imzalanan ve AB’nin oluşmasını sağlamış olan Maastrich Anlaşması ile birlik üç sütuna dayandırılmıştır. “Avrupa Toplulukları” birinci sütunu, “Ortak Dış Güvenlik ve Savunma Politikası” ikinci sütunu oluştururken, göç ve ilticaya yönelik olan konuları içine alan “Adalet ve İçişleri” üçüncü sütunu oluşturmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye’nin AB ile uyum sürecinde 1994 yılında İltica ve Sığınma Yönetmeliği, ilerleyen dönemde de İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı 25.03.2005 tarihinde uygulamaya konulmuştur. 2011 sonrası yaşanan Suriyeli göçmen krizi ile AB’nin teşvikiyle hazırlanan Türkiye’nin ilk göç yasası olan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) 2013 yılında ve 2014 yılında da Türkiye-AB arasında Geri Kabul Anlaşması yürürlüğe girmiştir. Tüm bu düzenlemeler neticesinde, Türkiye’nin uluslararası göçmen politikası liberal yaklaşımın biçimlendirmesiyle kitlesel kabulden bireysel anlamda göçmenin ele alındığı bir yaklaşıma evrilmiştir. Yani, Türkiye’ye sığınan “göçmen grub”un değil “göçmen”in bireysel olarak hakları ile sosyo-kültürel ve ekonomik uyumu ana sorunsala dönüşmüştür.

Bununla birlikte, Türkiye’nin göç yönetimindeki eksikler tespit edilip yasal düzenlemenin sağlanması 1994 yılında İltica ve Sığınma Yönetmeliğinin yürürlüğe girmesiyle başlamış olmasına karşın, temelde 2014 yılında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile ilk kapsamlı yasal düzenleme gerçekleştirilmiş ve uluslararası göç sorunsalı ile bu konudaki politika üretimi kurumsal bir yapı içinde kapsamlı bir biçimde ele alınmaya başlanmıştır. Yasa ile Türkiye’de göçmenlere yönelik ilk kurumsal örgütlenme olan GİGM’ü oluşturulmuş; uluslararası göçmenlere yönelik “mülteci” ve “sığınmacı” statüsünün dışında “geçici koruma” statüsü tanımlanmıştır.

Ayrıca, ilk kez toplu iskân yerine mültecilere yönelik barınma, eğitim, sağlık, güvenlik, istihdam, sosyo-kültürel uyum gibi konular da düzenlemeye gidilmiştir. 2018 yılı itibariyle AFAD sorumluluğundaki Suriyeli göçmen kampları Göç İdaresine devredilmiştir ve bu kampların kademeli olarak kapatılması sonucunda göçmenler kent alanına süzölmüştür. Böylece, hem liberal bir yaklaşımla kent alanında yaşayan Suriyeli göçmenin toplumsal uyumu hem de 3,6 milyona ulaşmış kitlesel Suriyeli göçmen topluluğunun kente uyumu önümüzdeki dönemin önemli sorunlarından bir haline gelecek gibi görünmektedir.

Sonuç olarak, süreç dikkatli irdelendiğinde, günümüzde, Türkiye, bir taraftan eski Osmanlı tebaası halklara yönelik olarak kitlesel nitelikli göçmenlere “açık kapı politikası”nı devam ettirirken diğer taraftan da BM ve AB çerçevesinde “birey temelli liberal ve kapsayıcı bir göç politikası”nı uygulamaktadır. Politika üretim sürecinde, özellikle uyum politikalarının ana temelini oluşturan “çokkültürlülük mü? yoksa asimilasyon mu?” sorusu ise üzerinde yoğun olarak çalışılarak ana çerçevesi çizilebilecek bir konu olarak önemini korumaktadır.

Notlar

1 bak. Yugoslavya’dan Türkiye’ye göçleri daha detaylı incelemek için; Nurcan Özgür Baklacioğlu (2010) Dış Politika ve Göç-Yugoslavya’dan Türkiye’ye Göçlerde Arnavutlar (1920-1990), İstanbul: Derin Yayınları; Yugoslavya’nın Kosova bölgesindeki sorunlarının göç ve güvenlik ilişkisi hakkında geniş bilgi için bkz. Bülent Sarper Ağır (2014), “Güvenlik ve Göç Kavşağında Kosova Sorunu”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt: 69, No: 3, ss. 455-479.

KAYNAKÇA

- ABADAN-UNAT, N. (2017). *Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, ISBN: 978-9756-857-47-2.
- AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI (AFAD) (2017). *Türkiye’deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması*. Erişim Adresi: www.afad.gov.tr, Erişim Tarihi: 23.03.2018.
- AĞANOĞLU, H. Y. (2017). *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Balkanların Makus Talihî: Göç*. İstanbul: İz Yayıncılık, ISBN: 978-9753-558-72-3.
- AĞIR, B. S. (2014). Güvenlik ve Göç Kavşağında Kosova Sorunu. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 69 (3), 455-479.
- ALAN, B. P. (2016). *Türkiye’nin Göç Yönetimine*

- Yaklaşımı: Mevzuat ve Uygulama. Tez (Yüksek Lisans). İstanbul Üniversitesi.*
- BAKLACIOĞLU, N. Ö. (2010). *Dış Politika ve Göç, Yugoslavya'dan Türkiye'ye Göçlerde Arnavutlar (1920- 1990)*. İstanbul: Derin Yayınları, ISBN: 978-9944-250-89-4.
 - BAKLACIOĞLU, N. Ö. (2015). *Yugoslavya'dan Türkiye'ye Göçlerde Sayılar, Koşullar ve Tartışmalar. Türkiye'nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*. der. M.M. Erdoğan ve A. Kaya. ss. 191-220, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 507, ISBN: 978-6053-993-97-1.
 - BOZBEYOĞLU, E. (2015). Mülteciler ve İnsan Hakları. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*. Sayı: 2/1, 60-80.
 - CENGİZKAN, A. (2004). *Mücadele Konut ve Yerleşimleri*. Ankara: Arkadaş Yayıncılık.
 - ÇİÇEKLİ, B. (2016). *Yabancılar ve Mülteciler Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, ISBN: 978-9750-237-22-5.
 - DANIŞ, A. D. (2004). Yeni Göç Hareketleri ve Türkiye. *Birikim Dergisi*. Sayı: 184-185, 216-224.
 - DEDEOĞLU, S. & GÖKMEN, Ç. E. (2011). *Göç ve Sosyal Dışlanma Türkiye'de Yabancı Göçmen Kadınlar*. Ankara: Efil Yayınevi, ISBN: 978-6054-579-02-0.
 - Milli Eğitim Bakanlığı. Demirci: GEM'ler Üç Yıl İçinde Misyonunu Tamamlayacak. (2016). Erişim Adresi: www.meb.gov.tr/demirci-gemler-uc-yil-icindemisyonunutamamlayacak/haber/11850/tr, Erişim Tarihi: 12.01.2021.
 - ERGÜVEN, N. S. & ÖZTURANLI, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 62/4, 1007-1061.
 - ERKIRAL-TAVAS, O. (2015). *Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Uluslararası Göç Stratejisi Yönetimi: Bir Model Önerisi*. Tez (Doktora). Gazi Üniversitesi.
 - ERDOĞAN, M. M. (2015). *Türkiye'ye Kitleli Göçlerde Son ve Dev Dalga: Suriyeliler. Türkiye'nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*. der. M.M. Erdoğan ve A. Kaya. ss. 315- 347, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 507, ISBN: 978-6053-993-97-1.
 - GİGM (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü). (2017). 2016 İdare Faaliyet Raporu. Erişim Adresi: www.goc.gov.tr/files/files/faaliyet_raporu_020617.pdf, Erişim Tarihi: 23.04.2020.
 - GİGM (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü). (2015) Kitleli Akınlar. Erişim Adresi: www.goc.gov.tr/icerik3/kitleli-akinlar_409_558_559, Erişim Tarihi: 23.04.2020.
 - GİGM (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü) (2020). Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı, www.goc.gov.tr/geccici-koruma5638, Erişim Tarihi: 09.01.2021.
 - İÇDUYGU, A. ve SİRKEÇİ, İ. (1999). Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri. 75 Yılda Köylerden Şehirlere. der. O. Baydar. ss. 249-248, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, İÇDUYGU, A. (2004). *Türkiye'de Kaçak Göç*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
 - İÇDUYGU, A., & ERDER, S. & GENÇKAYA, Ö. F. (2014). *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikası 1923-2023: Ulus Devlet Oluşumlarından Ulus Ötesi Dönüşümlere Araştırma Raporu*. Koç Üniversitesi Göç Araştırmalar Merkezi. Erişim Adresi: mirekoc.ku.edu.tr, Erişim Tarihi: 21.06.2020.
 - İSKÂN TARİHÇESİ (1932). İstanbul: Hamit Matbaası, Erişim Adresi: www.tbmm.gov.tr, Erişim Tarihi: 25.02.2020.
 - KAMİL, İ. (2016). Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gerçekleşen 1950-1951 Göçünün Nedenleri. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*. 2 (5), 31-65.
 - KARAŞAHİN, M. (2012). *Avrupa Birliği'nde Ortak Göç Politikası Oluşturma Çabaları ve Ulusal Farklılıklar Sorunu*. Tez (Yüksek Lisans). Gazi Üniversitesi.
 - KARPAT, K.H. (2017) *Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*. çeviren B. Tırnakçı. İstanbul: .Timaş Yayınları, 3. Baskı, ISBN: 978-605-114-286-5.
 - KAYAN, A. (2013). GAP Bölgesinde Kentleşmeden Doğan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2 (3), 24-43.
 - KAYNAK, M., YİNANÇ, R. & ŞAHİN, C. (1992) *Iraklı Sığınmacılar ve Türkiye*. Ankara: Tanmak Yayınları.
 - KİRİŞÇİ, K. (1999). *Türkiye'ye Yönelik Göç Hareketlerinin Değerlendirilmesi: Bilanço: 1923-1998 Türkiye Cumhuriyeti'nin 75 Yılına Toplu Bakış*. İstanbul: Tarih Vakıfları Yayını. Cilt. 1, 111-121.
 - KİRİŞÇİ, K. vE KARACA S. (2015) *Hoşgörü ve Çelişkiler: 1989, 1991 ve 2011'de Türkiye'ye Yönelen Kitleli Mülteci Akınları. Türkiye'nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*. der. M.M. Erdoğan ve A. Kaya. ss. 295-314, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 507, ISBN: 978-6053-993-97-1.
 - KOCA, M. (2002). AB Ülkelerine Göç, Mülteci ve Yabancı Uyrukluların İstihdamı. *Türk İdare Dergisi*, 97-133.
 - MACAR, E. (2015). *Yunanistan'dan Anadolu'ya Göç: Nüfus Mübadelesi. Türkiye'nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*. der. M.M. Erdoğan ve

- A. Kaya. ss. 171- 190, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 507, ISBN: 978-6053-993-97-1.
- MÜLTECİLERİN HUKUKİ STATÜSÜNE İLİŞKİN 1967 PROTOKOLÜ. Erişim Adresi: www.goc.gov.tr/files, Erişim Tarihi: 04.05.2020.
 - ÖKSÜZ, H. (2000) İkili İlişkiler Çerçevesinde Balkan Ülkelerinden Türkiye'ye Göçler ve Göç Sonrası İskân Meselesi:1923-1938. *Atatürk Dergisi*. 3 (1), 169-188.
 - ÖZER, Y. (2015). *Uluslararası Göç ve Yabancı Düşmanlığı*, İstanbul: Derin Yayınları, ISBN: 978-605-4993-37-6.
 - POLAT, Y. (2021). *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikası Bağlamında Suriyeli Göçmenlerin Uyum. Kamu Yönetimi Bakımından Yerel ve Küresel Ölçekte Düşünceler ve Kurumlar*. der. Ş. KARABULUT. ss. 281-297, Ankara: Gazi Kitabevi, ISBN: 978-625-7315-81-4.
 - SARI, M. (2011). Atatürk Dönemi'nin İskân Politikasında İç İskâna Yönelik Çalışmalar (1923-1938). *Hacettepe Üniversitesi Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi (CTAD)*. 14, 87-113.
 - SOMUNCU, B. (2006). *Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Uluslararası Göç Politikası*. Tez (Yüksek Lisans). Dokuz Eylül Üniversitesi.
 - ŞİRİN, N. A. (2016), *Çabalar Sonuç Verecek mi? Avrupa Birliği'nin Ortak Bir Göç ve Sığınma Politikası Oluşturma Girişimleri. Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar*. der. S. G. Ihlamur-Öner ve N. A. Şirin-Öner. ss. 539-556, İstanbul: İletişim Yayınları, 3. Baskı, ISBN: 978-9750-510-82-3.
 - T.C. KALKINMA BAKANLIĞI ONUNCU BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI (2014-2018). Erişim Adresi: www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari, Erişim Tarihi: 04.05.2020.
 - T.C. KALKINMA BAKANLIĞI DOKUZUNCU BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI (2007-2013). Erişim Adresi: www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari Erişim Tarihi: 04.05.2020.
 - TANERİ, G. (2012). *Uluslararası Hukukta Mülteci ve Sığınmacıların Geri Gönderilmemesi*. Tez (Yüksek Lisans). Selçuk Üniversitesi.
 - YAZAN, Y. (2016). *Avrupa Birliği'nin Yasadışı Göç Politikası Türkiye Örneği Çerçevesinde İnsan Hakları Sorunsalı*. İstanbul: Milenyum Yayınları, ISBN: 978-9758-773-81-7.
 - YILDIRIMOĞLU, H. (2005). Uluslararası Emek Göçü: Almanya'ya Türk Emek Göçü. *Kamu-İş Dergisi*. 8 (1), 1-24.2510 sayılı İskân Kanunu. (1934, 14 Haziran). Resmi Gazete (Sayı: 2733).
 - 5543 sayılı İskân Kanunu. (2007, 26 Eylül). *Resmi Gazete* (Sayı: 26301).
 - 5682 sayılı Pasaport Kanunu. (1950, 24 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı: 7564).
 - 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun. (1950, 24 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı: 7564).
 - 2922 sayılı Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Öğrencilere İlişkin Kanun. (1983, 19 Ekim). *Resmi Gazete* (Sayı: 18196).
 - 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK). (2013, 4 Nisan). *Resmi Gazete* (Sayı: 28615).
 - 6652 sayılı Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma. (2014, 2 Ağustos). *Resmi Gazete* (Sayı: 29076).
 - 6169 sayılı Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. (1994, 30 Kasım). *Resmi Gazete* (Sayı: 22127).
 - 2011/162 sayılı Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmeliğin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik. (2011, 27 Ağustos). *Resmi Gazete* (Sayı: 28038).
 - 2011/1377 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliği. (2011, 19 Şubat). *Resmi Gazete* (Sayı: 27851).
 - 25.03.2005 tarihli İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı. Erişim Adresi: [www.goc.gov.tr/files/files/turkiye_ulusal_eylem_plani\(2\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/turkiye_ulusal_eylem_plani(2).pdf), Erişim Tarihi: 22.06.2020.

Does Azerbaijani social media use data analysis as news?

Vafa Zahid Isgandarova¹

1. PhD in Philology at Baku State University, Faculty of Journalism, Department of International Journalism, Baku, AZERBAIJAN, E-mail: vafa1.aslan@gmail.com

Abstract

The article is about new area of media – data driven journalism which spread in all over the world widely. Here is researched the Azerbaijani internet media outlets activity, some challenges and progress, made survey related to audience's interest about that. Social media, a branch of the Internet, is less used in data journalism because it is more operative and concise. Because it takes time to collect the data, visualize it and turn it into a story. Irrespective of that, Azerbaijani social media outlets such as Modern.az, Qafqaz.info, Report.az, BBC Azerbaijanca, Sputnik.az, Telegraph.com and etc. make a great effort to use data driven journalism trend. The majority of them are made by an editorial department to create info graphics, pie chart, and other visualizations tools.

Keywords: Data, Social Media, Visualization, İnternet, Analysis, News, Information, Production, Process

1. INTRODUCTION

The new area of media– data analysis is an increased interest in journalism, since this is the one which will eventually implement any changes being considered. Data journalism is a journalism specialty that reflects the use of digital data in the production- digitization and distribution- visualization of information. After visualization the journalists is able to create a story. More profoundly the journalist's responsibility is to find data by using data machines such as social plat-

forms, statistical offices, NGO or governments' bases, then analyze it, making it visible and to finalize it (data, filter, visualize, story) as a story according to profile of media outlets. This area highlights the increasing role of interaction between content producers and other industries, for example design, informatics and statistics. From the perspective of journalists, this is a set of advantages that come from various fields. Data journalism is used to combine a number of concepts and their relationships with journalism. Sometimes it is viewed as different levels or stages of new technologies going

Citation/Atıf: ISGANDAROVA, V. A.. (2021). Does Azerbaijani social media use data analysis as news? *Journal of Awareness*. 6(2), 161-167, DOI: <https://doi.org/10.26809/joa.6.2.06>

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Vafa Zahid Isgandarova
E-mail: vafa1.aslan@gmail.com

Bu derginin içeriği Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

from simple to complex in the process of information production, processing and distribution. In fact, data journalism is an extremely tough area that involves the large-scale digital information that is now available through software. The majority of well-known media outlets like Guardian, Financial Times, The New York Times, Wall Street Journal, Independent, Die Zeit, Washington Post, USA Today, Bloomberg, Sputnik, Dag Media etc. utilize data journalism in a broad way. But this is a new and unexplored area in terms of science and education in Azerbaijan; also the journalists almost have very little use of data on social media. The only source of Data Journalism in Azerbaijani language is "The Data Journalism Handbook" by J. Gray, L. Bounegru and L. Chambers translated into Azerbaijani by Karim Aliyev from Mingachevir State University. And there is only one article called Data journalism written by Aynur Bashirli, Khanim Javodova, Sabina Izzatli in the book *New Media Journalism* published by Council of Europe within Programmatic Cooperation Framework for Azerbaijan, Armenia, Georgia, Republic of Moldova, Ukraine, and Belarus.

There is unique web site called www.eslinde.com created by Emin Huseynzade in Azerbaijan, which spreads only data information. But the last update writing of this site was realized on February 13, 2019. Azerbaijani social media outlets almost do not use info graphics on their pages. Some of them rarely use info graphics. The present article tries to find the major reasons of this insufficiency and future strategies related to enhancing of this sphere in Azerbaijan.

2. THEORETICAL BASEMENT AND LITERATURE REVIEW

Today, the context and scope of data-driven journalism have expanded considerably from its evolutionary antecedent, following the explosion of data generated in and about nearly every aspect of society, from government, to industry, to research, to social media (Howard, 2017: 8). Data journalism has come a long way since it reached its current state. First of all at the beginning of XXI century scientists started thinking of journalism as programming and the term "informational journalism" was the creation of news by focusing on information. "Many researchers have been deprived of data journalism as "journalistic journalism", "journalism journalism", "journalism programming", "journalism programming", and "news programs". These notions indicated that information journalism differs from traditional journalism but follows the procedures for creating news stories" (Oliver, Florian, 2018: 2-3). At a later

milestone, the true essence of data journalism began to emerge. There were various new terms which explained this theory more precisely:

"CAR (computer assisted reporting)", "data driven journalism", "data based journalism", "open source traffic", "precise journalism", "quantitatively oriented journalism", "automatised journalism", "investigative journalism", "computational journalism", "digital journalism", "data driven journalism" and many more. Some researchers differentiated following terms with each other for instance, computational journalism (Karlsen and Stavelin), programmer-journalism (Parasie and Dagiral), open-source journalism (Lewis and Usher), or data journalism (Appelgren and Nygre; Fink and Schudson; Gynnild) etc. But the theoretical core of these notions is the same—data driven. "The Latin etymology of 'data' means 'something given,' and though we've largely forgotten that original definition, it's helpful to think about data not as facts per se, but as 'givens' that can be used to construct a variety of different arguments and conclusions; they act as a rhetorical basis, a premise," wrote Nick Diakopoulos. But data does not intrinsically imply truth. Yes, we can find truth in data, through a process of honest inference, but we can also find and argue multiple truths or even outright falsehoods from data (Howard, 2017:19).

From these points of views, scientists have designated data journalism as an experience that uses automated reporting and accurate journalistic-based visualization, news application, and discovery of data. Data journalism is an integrative practice that integrates deep research into Lim 3 statistics, graphic design and programming (Nathalie, Christophe, Nicholas, Sheelagh, 2018: 158). As a phenomenon of the up-to-date world, data journalism has come to the stage by the demand of investigations, statistical and number based information. Therefore, data is an integral part of investigative journalism. In order to produce a qualitative data, a journalist should be able to use software to get a huge opportunity to understand and work on data using modern technology.

"There are three main types of data news: 1. Data-driven news – which is the news directly made on the base of the given data. 2. The News data for investigations – which are not directly news on given data, but the explanation, clarity or investigation of used data for news here. 3. The news that explains data – here the news shows the way that brings to the data. This is for making the pathway easy to readers by journalists" (Gray, Bounegru and Chambers 2012: 191).

In a word, the journalist first collects data sources from agencies that have data through search engines (Csv, xls, pdf files, indexed databases etc.), then filters them with various programs such as Spreadsheet, Google Spreadsheets, Microsoft Excel, Google Refine, Data Wrangler, Comet Docs, Mr. Data Converter), after then visualizes the finished material through graphic programs (Tableau Public, Many eyes Color Brewer, D3.js, Fusion Charts, Fusion Tables, Fusion Tables Layer Wizard, Gephi, Google Charts, Google Maps Style Wizard, High Charts, SHP Escape) and adds a story to the audience.

There are innumerable publications in this field in many different languages around the world. "The Data Journalism Handbook" consisted of two books written by J. Gray, L. Bounegru and L. Chambers are the most widespread theoretical source for journalists and researchers. One of the vital sources is "Ethics for digital journalism" edited by Lawrie Zion and David Graig includes in the best explanations about data journalism by P. Bradshaw. The main trends and streams in data journalism have been scrutinized by Turo I Uskali, Heikki Kuutti and Tanja Aitamurto, Esa Sirkkunen, Pauliina Lehtonen from Finland University. Ester Appelgren and Gunnar Nigren which are considered to be the first to use the term data journalism are famous researchers in this area in Sweden. The majority of specialized research centers and universities (School of Data, Tow Center for Digital Journalism, Columbia University, Massachusetts University, Texas University, VCU) regarding to data journalism are mainly in USA and Great Britain. Katherine Fink, C.W. Anderson, Mark Coddington, Baranetsky, D. Victoria, Howard Alexander Benjamin, King George, Alessandro Martinisi, Jeff South, and many more researchers have been conducting researches in this area for a long time. Publications such as Journalism Studies, Digital Journalism, Journalism Practice etc. supported by Taylor and Francis group regularly publish articles on the subject we are researching.

Seth C. Lewis from USA and Oscar Westland from Sweden have written epistemology about big data and journalism, also given economics and ethics of this issue. Carl V. Lewis from Mercer University researches tools and resources of data journalism. Eddy-Borges-Rey and Megan Knight study data journalism practice in British newsrooms nowadays. Juliette De Maeyer, François Heinderyckx, Florence Le Cam, Manon Libert and David Domingo are French-speaking Belgium scientists; they have given a quantitative assessment of the anecdotal take-up of data journalism in Belgium. Among the important literature on data

journalism, the guide Data Literacy by David Herzog deserves special mention. Assuming the reader has no advanced knowledge of data analysis or statistics, this book shows how to create insight from publicly-available data through exercises using simple Excel functions. Extensively illustrated, step-by-step instructions within a concise, yet comprehensive, reference will help readers identify, obtain, evaluate, clean, analyze and visualize data (Herzog, 2016). Investigative Reporter's Handbook is a guide to documents, databases, and techniques by Brant Houston Bedford/St. Martin's published with investigative reporters and editors, Inc. (IRE) is about how to use fundamental news reporting and writing skills, from gathering sources to tracking information (Investigative Reporter's Handbook, 2008). A survival guide "Investigative journalism" by David Leigh also gives vast information legal bullies, crooked politicians, media bosses, big business and intelligence agencies; how to withstand conspiracy theories; and how to work collaboratively across borders in the new age of data journalism (Leigh, 2019).

Irina Radchenko and Anna Sakoyan are the co-founders of open educational source data driven journalism.ru in Russia and its data expeditions are an example of an attempt to adopt this approach. One of the world's leading scientists in this field from Turkey Pınar Dag's background is related to data journalism in terms of tuition it in Kadir Has University and practice on her web site Dag Media, which spreads data news frequently.

Certain paradoxes seen in Azerbaijan encouraged us to ask the main question of whether need data information on social media. On the one hand up-to-date world as well as modern society is in search of frequently updated news. And it takes a long time to turn this news into digital or video info graphics. Therefore, most Azerbaijani social media platforms do not need data analysis materials. On the other hand, it is easier and more curious for a 21st century person to perceive info graphic information. According to the editor of Eslinde.com Emin Huseynov, the big problem related to Azerbaijani data journalism is access to databases. According to him, the next problem is that editors do not allocate funds in this area and do not support journalists in realizing their individual aspirations in this area. Also Azerbaijani audience still does not fully trust in the data information (Ekinchi media, 26 May 2020).

3. METHODS AND ANALYSIS

In this article has been monitored the 2019-2020 online editions of a number of well-known websites and

media outlets such as – AzerTac, Modern.az, Qafqaz.info, Report.az, Telegraf.com, BBC Azerbaijan, Sputnik.az, and Inter.az operating in Azerbaijan in connection with the issue under investigation. Here has used content analysis of data information in question sites and the Likert scale survey type as a methodology. Simultaneously, we have interviewed the editors of Report.az, Modern.az and Telegraf.com, also Dean of the Journalism Faculty of BSU Vugar Aliyev and learned their views on the need for and future status of data journalism.

The largest news agency AzerTac, emphasized in its 100th anniversary issue that our site produces info graphics, slideshows, video graphics, 360 videos. However, we did not find any data in the editions we reviewed. There were info graphics provided by the Anatolian Agency only on certain significant days. Modern.az platform has recently provided digital information on the current situation with COVID-19, according to organizations WHO's and Medical Territorial Units Management Association's (Azerbaijan) info. However, none of this information was visualized. Site's editor Afgan Gafarli mentioned, that digital information is very important, but our journalists do not have digital knowledge and analytical skills. This is a common problem for the Azerbaijani media sector. In this regard, journalists should be involved in practical training. We will pay more attention to this area in the future. Qafqaz.info site does not have the digital information it visualizes as well. Only info graphics prepared by a number of agencies and media outlets, such as the Statistics Office, Azercell Telecom MMC, the Center for Economic Reform Analysis and Communication, and the Russian Arguments and Facts newspaper, was used. News site Inter.az benefits info graphics with different content taken from Russian Arguments and Facts newspaper and Salam news agency as well. BBC Azerbaijan site has prepared their own data graphics about president's activity, his meetings and relationships with international organizations, official visits, generally, his activity by months, but very rarely throughout 2016 year. In the previous years the site have utilized Tom Keatinge, Brookings Institute, Sysomos Analytics's info graphics about religion Islam and various terrorist organizations. More recently, the site has benefited from important figures of BBC World Service and Johns Hopkins University regarding to coronavirus. The features of data journalism have been used a little more extensively by Report.az information agency. For the periods under study, digital information prepared by the agency itself on e-cash registers, application of tax benefits, prices of goods in various markets, construction sector, SO-

CAR loans, and bank credit rates` was presented. However, the info graphics presented by Report.az are very simple and are not based on in-depth research. According to editor of this agency Parvin Abbasov, as a news agency, they prefer national and global short stories for all over the world. The reason for the lack of digital information is that we are focused on daily news. He noted that if the number of employees increases in the future, we expect this information to enlarge. The chief editor of the "Telegraph.com" Nargiz Javadzade also emphasized that, this shortcoming is due to the economic stagnation. Sputnik.az is the leading online platform that benefits the most from data journalism among monitored Azerbaijani social media outlets. The site always provides quite informative and colorful info graphics related to political, economic, socio-cultural events. Statistical information from sources such as www.stat.gov.az, www.social.gov.az, www.unicef.org, www.country-meters.info, www.worldmeters.info, www.who.int was visualized by Editors Ulker Abdullayeva, Emin Aliyev, Tahir Balayev and designer Elnur Salayev.

We have conducted an online survey via Survey Monkey to answer the questions posed above. According to survey, not all respondents do prefer data journalism completely. The majority of them partially trust on data information of Azerbaijani social media outlets. Thus, 33, 33 % of the respondents do trust the BBC Azerbaijan the most among the sites we surveyed, followed by Qafqaz.info and Modern.az. 10% of respondents said they trust AzerTac and Report.az. Respondents said they do not rely entirely on Sputnik.az and Telegraf.com websites.

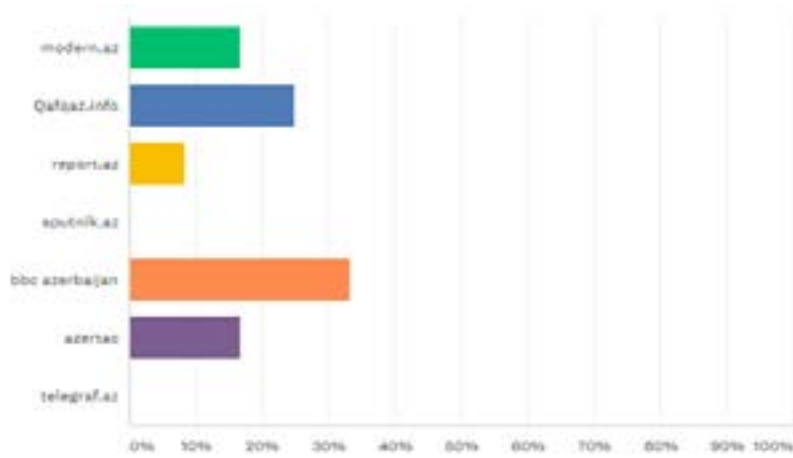
Despite of that, among them Sputnik.az pays more attention to data news and their visualization.

Approximately 66.67 percent of respondents wanted to visualize data news. Generally 45.5% of the Azerbaijani audience surveyed rely more on local sites in the Internet media, 36.6% trust foreign sites, and 18.8% do not trust any of them. Due to respondents' answers the majority of them do not want to switch to data news on social media altogether.

4. CONCLUSION

To sum up, we can conclude that, although data analysis is a very important trend in journalism nowadays, Azerbaijani social media outlets rarely take advantage of it. A large part of the Azerbaijani audience partially trusts on data information of Azerbaijani social media outlets. Among them Sputnik.az, BBC Azerbaijan and Report.az sites provide some data information. Oth-

Graph 1: The Percentage of Readers Watching the Media According to the Reliability of The Data News

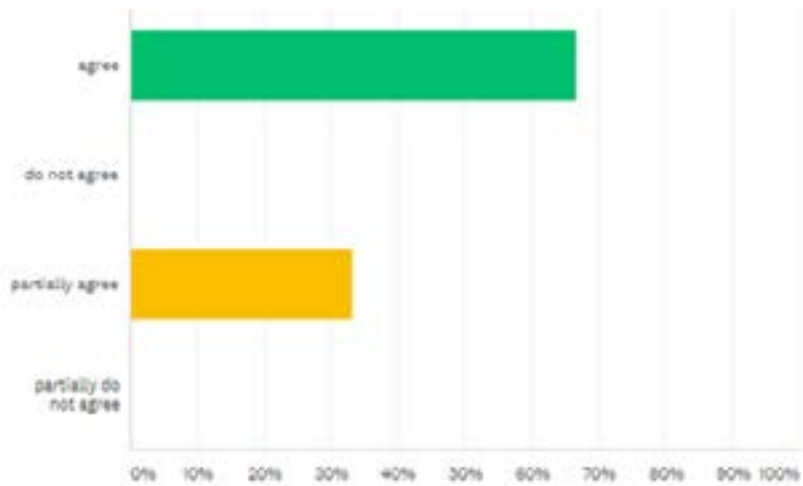

Source: https://www.surveymonkey.com/analyze/O4dohGz_2F9VyherOkJNLMSelLfq4k0twiMpOGXBTPC_2FULFf45FqKeahWGM6EOHsquK

Graph 2: Percentage of Readers Who Need the Visualization of Data News

Do you need visualization of data news?

Oranlar: 10 Pilyonlar: 0

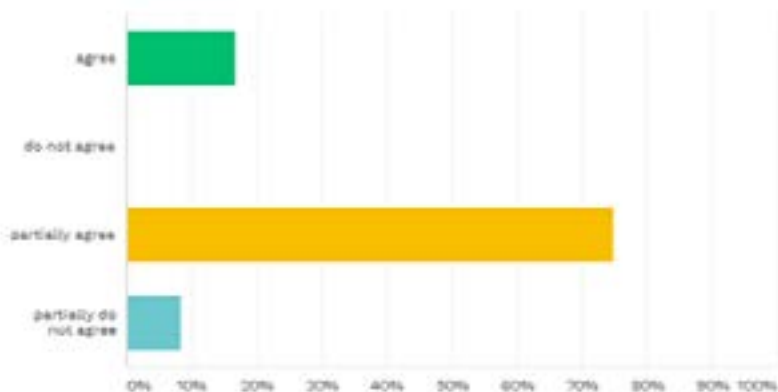

SARHAHTLI OTBETA	OTBET%l	
agree	66,67 %	8
do not agree	0,00 %	0
partially agree	33,33 %	4
partially do not agree	0,00 %	0
BCETO		12

Graph 3: Confidence of Azerbaijani Readers in The Reliability of Data on Social Media

Do you trust data news on social media?

Dünya: 12 Rəy: 0

BAPIAHTI OTBETA	OTBETI
agree	16,67 %
do not agree	0,00 %
partially agree	75,00 %
partially do not agree	8,33 %
ÜMUMİ	12

er sites involved in the study almost do not utilize it. They benefit foreign media outlets' data information more. This is due to lack of funds and professional staff in this area. Media schools and institutions in Azerbaijan do not specialize in data journalism as well. There is no serious theoretical basis, research work or textbook in the Azerbaijani language in this sphere except for Karim Aliyev's translation book. However, the interviewing editors expressed positive views on the development of data journalism in the near future. Dean of the Faculty of Journalism of BSU Vugar Aliyev also said that, data journalism is still a nascent concept in the emerging hyper local media sector and new specialties related to the training of data journalists will be acquired. And in the future it is expected to prepare theoretical literatures in this area. In a word steps taken in Azerbaijani media sector can be making it more mainstream.

REFERENCES

- BƏŞİRLİ, A., & CAVADOVA, X. & İZZƏTLİ, S. (2017). *Yeni Media Jurnalistikası*. Bakı: Avropa Şurası. 66.
- ƏLİYEV, K. (2018). *Data Journalism Handbook*. Mingəçevir: Mingəçevir Dövlət Universiteti.
- GRAY, J., & BOUNEGROU, L. & CHAMBERS, L. (2012). *The Data Journalism Handbook*, How journalists can use data improve the news, O'Reilly.
- HOWARD, A.B. (2017). *The art and science of data-driven journalism*, Tow Center for Digital Journalism, 144 p. <https://academiccommons.columbia.edu/doi/10.7916/D8Q531V1>
- HERZOG, D. (2020). *Data literacy*. Sage Publication, Inc. Took from the address <https://www.amazon.com/Data-Literacy-David-Herzog/dp/1483333469> (Access date: 15.01.2020)
- OLIVER, H. & FLORIAN, S. (2018). *Digital Investigative Journalism: Data, Visual Analytics and Innovative Methodologies in International Reporting*. Basingstoke: Palgrave Macmillan; 1st edition.
- NATHALIE, H., & CHRISTOPHE, H., & NICHOLAS, D., & SHEELAGH, C. (201). *Data-Driven Storytelling*. Massachusetts A K Peters/CRC Press; 1st edition.

- Investigative Reporter's Handbook: A Guide to Documents, Databases, and Techniques. Took from the address <https://issuu.com/fashionbag444/docs/0312589972-investigative-reporters-handbook-by-brant-houston> (Access date: 10.11.2020)
- Investigative journalism. A survival guide. <https://www.palgrave.com/gp/book/9783030167516> (Access date: 7.10.2020)
- EKINCHI MEDIA, 26 May 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=0nnJhsxxdvU> (Access date: 23.09.2020)
- URL 1. Open Data 500 Gov. Lab. <http://www.opendata500.com/> (Access date: 3.09.2020)
- URL 2. Open Data Institute. Startups. <http://theodi.org/start-ups> (Access date: 11.11.20202)
- URL 3. <https://academiccommons.columbia.edu/doi/10.7916/D8Q531V> (Access date: 8.12.2020)
- URL 4. <https://www.tandfonline.com/> (Access date: 29.12.2020)

"This page is left blank for typesetting"

"Bu sayfa dizgiden dolayı bo bırakılmı tır"

Medyanın sürdürülebilir kalkınmada çevre sorunlarının çözümündeki önemi ve rolü

The importance and role of media in solving environmental problems in sustainable development

Levent Uzunçubuk¹

¹ Dr., T.C. İstanbul Arel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, İstanbul, TÜRKİYE, E-mail: luzuncubuk@arel.edu.tr

Öz

Günümüzde; sürdürülebilir kalkınmanın önündeki en büyük tehdidin çevre sorunları olduğu, bununla birlikte ülkemiz dahil tüm dünya ülkelerinin çevre üzerindeki gelişmeleri çok yakından takip ettikleri ve çözüm için çeşitli çalışmalar, politikalar ve stratejiler uyguladıkları bilinmektedir. Dünyadaki hızlı nüfus artışı, çarpık kentleşme, sanayileşme ve ekonomi, doğal yaşam kaynaklarının tükenmesine ve beraberinde çevre kirliliği gibi sorunların yerelden küresel yayılmasına ve çeşitlenmesine sebep olmaktadır. Günümüzde medyanın çevre sorunları ile ilgili konuları gündeme getirdiği izlenmektedir. Medyanın, özellikle 2007, 2008 yıllarında Küresel Isınmaya ve Yenilenebilir Enerji Kaynaklarına ağırlık verirken, son günlerde Hidroelektrik Santraller, Termik Santraller ile Madencilik ve Kıyı Ormanlık alanlardaki yapılaşmalara ve bu konularda uğraş veren Kamu Kurum Kuruluşları ile Sivil Toplu Kuruluşlarına yer verdiği görülmektedir. 2020 yılında ise Kanal İstanbul ve Covid-19 gündemde ağırlık kazanmıştır. Bu bağlamda, merkezi yönetimin çevreye yönelik politika ve stratejilerini uygulamasında algı yönetimini medya aracılığı ile yapması toplumda görüş farklılıklarını oluşturmaktadır. Doğanın korunması, biyoçeşitliliğin azalması, ormanların tahrip edilmesi, kıyıların imara açılması gibi toplumu etkileyen konularda da çevresel faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarında da medyanın yaygın bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu kapsamda ülkelerdeki yönetimlerin izledikleri politikaların ve önlem çalışmalarının olumlu/olumsuz yönlerinin belirlenmesinde ve ortaya konulan ortak politika ve önlem çalışmalarının toplum tarafından benimsenmesi ve uygulanmasında bağımsız bir medyanın var olması önemlidir. Mevcut duruma benzer olarak, tüm çevre sorunlarına karşı olarak alınan önlemleri, bu önlemlerin ne kadarının uygulanabildiğini ve elde edilen sonuçları insanın bilme hakkının olması medyanın rolünü ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışmada, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi amacıyla ülkemiz çevre sorunlarının çözümünde yazılı, görsel ve sosyal medyanın, yaşadığımız çevre sorunlarına bakış açıları ve yönetimi, bireyi ve toplumu nasıl etkilediği, yasalar ve anlaşmalar çerçevesinde incelenerek değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Çevre ve Çevre Sorunları, Sürdürülebilir Kalkınma, Yazılı Medya, Görsel Medya, Sosyal Medya

Citation/Atıf: UZUNÇIBUK, L (2021). Medyanın sürdürülebilir kalkınmada çevre sorunlarının çözümündeki önemi ve rolü. *Journal of Awareness*. 6(2), 169-177, DOI: <https://doi.org/10.26809/joa.6.2.07>

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Levent Uzunçubuk
E-mail: luzuncubuk@arel.edu.tr

Bu derginin içeriği Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Abstract

Today; It is known that the biggest threat to sustainable development is environmental problems, however, all countries of the world, including our country, closely follow the developments in the environment and implement various studies, policies and strategies for a solution. The rapid population growth, unplanned urbanization, industrialization and economy in the world cause the depletion of natural life resources and the spread and diversification of problems such as environmental pollution from the local to the global. Today, it is observed that the media brings up issues related to environmental problems. While the media has focused on Global Warming and Renewable Energy Sources especially in 2007 and 2008, it is seen that recently, it has been focusing on Hydroelectric Power Plants, Thermal Power Plants, Mining and Coastal Forestry areas and Public Institutions and Civil Collective Organizations dealing with these issues. In 2020, Kanal Istanbul and Covid-19 gained weight on the agenda. In this context, the perception management of the central government through the media in the implementation of environmental policies and strategies creates differences of opinion in the society. It is observed that the media is widely used in the works of non-governmental organizations engaged in environmental activities in matters affecting the society, such as the protection of nature, the reduction of biodiversity, the destruction of forests, and the opening of the coasts. In this context, it is important to have an independent media in determining the positive / negative aspects of the policies and precautionary studies followed by the governments in the countries and in the adoption and implementation of the common policies and measures by the society. Similar to the current situation, the role of the media is that people have the right to know the measures taken against all environmental problems, how many of these measures can be implemented and the results obtained. In this study, in order to ensure sustainable development, the perspectives and management of written, visual and social media in the solution of environmental problems in our country and how it affects the individual and society will be examined and evaluated within the framework of laws and agreements.

Keywords: Environment and Environmental Problems, Sustainable Development, Printed Media, Visual Media, Social Media

1. GİRİŞ

Günümüzde; sürekli ve dengeli kalkınmanın diğer bir söylemle sürdürülebilir kalkınmanın karşılaştığı sorunların başında çevre sorunlarını gelmektedir. Bu sebeple gerek dünyada gerekse ülkemizde çevre ve çevre sorunları üzerindeki çalışmalar, medya kanalı ile yakından takip edilmekte ve ülkelerin çevre sorunlarının çözümü için çeşitli çalışmalar, politikalar ve stratejiler uyguladıkları gözlenmektedir. Hızla artan dünya nüfusu, düzensiz kentleşme, plansız sanayileşme, enerji, tarım ve turizm gibi ekonomik faaliyetler, sınırlı olan doğal kaynaklarımızın tüketilmesine ve çevre kirliliğine neden olmaktadır. Bu çalışmada, sürdürülebilir kalkınma amaçlarının gerçekleştirilmesinin sağlanabilmesi için dünyada ve ülkemizde ortaya çıkan çevre sorunlarına medyanın bakış açısı ve yönetime etkisini, bireyi ve toplumu nasıl etkilediğini, yasalar ve anlaşmalar çerçevesinde yönetimi, bireyi ve toplumu nasıl etkilediği, içerik analizi yöntemi ile incelenip değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmenin daha iyi anlaşılabilmesi için çevre ve medya ile bazı tanım ve kavramların açıklanmasında yarar görülmektedir.

2. KAVRAM VE TANIMLAR

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesinde ve buna bağlı çevre sorunlarının ortadan kaldırılabilmesinde ya da en azından kontrol altına alınabilmesinde medyanın önemini ortaya koymadan

önce gündemdeki çevre sorunlarının, sürdürülebilir kalkınma amaçlarının ne olduğu ve medyanın tanım ve kavramları açıklanacaktır.

2.1. Çevre Sorunları

İnsanın birlikte yaşadığı diğer insanlarla ve tüm canlılar ile hava, su, toprak, yeraltı kaynakları ve iklimsel ve benzeri cansız varlıklarla karşılıklı ilişkiler ve etkileşim bütünü olarak isimlendirilen çevrenin 11.08.1983 gün ve 18132 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 2. Maddesinde en geniş bir tanımı yapılmış olup, “canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam” olarak yapılmıştır (Keleş, Hamamcı, vd., 2015: 34-35). Bu bağlamda insanoğlunun gereksinimlerini karşılama ve yaşam standartlarını iyileştirme isteği onu doğayı sınırsız bir kaynak olarak görülüp sorumsuzca kullanılmasını takiben çevre sorunları, teknolojik gelişmelerin olumsuz etkilerinin kontrol altına alınamaması sonucu aniden ortaya çıkabildiği gibi plansız ve uzun dönemli faaliyetler sonucunda tedrici olarak da ortaya çıkabilmektedir. Çevre sorunlarının neden olduğu çevre kirliliğinin tüm dünyayı etkilemesi sonucu çevre koruma ile ilgili alınacak önlem ve korunma faaliyetlerinin bir an önce devreye girmesinde ve sürdürülebilir sağlıklı bir çevrenin gelecek nesillere aktarılmasında medyanın rolü ve önemi kendini göstermektedir.

2.2. Sürdürülebilir Kalkınma

Dünyadaki hızlı nüfus artışı, çarpık kentleşme, sanayileşme ve ekonomi, doğal yaşam kaynaklarının tükenmesine ve beraberinde çevre kirliliği gibi sorunların yerelden küresele yayılmasına ve çeşitlenmesine sebep olmaktadır. 20-22 Haziran 2012 tarihleri arasında, Rio de Janeiro'da BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (Rio+20) gerçekleştirilmiştir. Zirve sonucunda sürdürülebilir kalkınmanın temelini oluşturan ekonomi, çevre ve adalet kavramlarının yeniden açıklandığı, açlık ve yoksulluğun ortadan kaldırılması amacının ön plana çıkarıldığı, "İstedığımız Gelecek" isimli bir sonuç belgesi kabul edilmiştir. Bununla birlikte, Konferansta oluşturulan 2001 yılında kabul edilen ve 2015 yılı sonu itibarıyla süresi biten Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin devamı niteliğinde olan ve 27 Eylül 2015 tarihinde, New York'ta, 2030 yılına kadar devam edecek 17 hedef ve 169 alt hedef olarak "Gündem 2030: BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH)" kabul edilmiştir (ŞEKİL-1).

Diğer taraftan ülkeler, küresel ısınma ve iklim değişikliği üzerindeki çalışmalarını ve iş birliğini sürdürürken 17 hedefin 13. hedefi, "iklim eylemi" iklim değişikliği ve etkileri ile mücadele için acilen eyleme geçmesi ve sonuncusu 17. hedef "amaç için ortaklıklar" da sürdürülebilir kalkınma için politika tutarlılığının geliştirilmesi, her ülkenin yoksulluğun ortadan kaldırılması ve sürdürülebilir kalkınma için politikalar oluşturması ve uygulaması amacıyla

politik alanı ve liderliğine saygı duyulmasıdır. Bu kapsamda her ülkenin kendi yerel yönetimleri, diğer ülkelerdeki gelişmeleri ve önlemleri takip ederek, birbirlerine yardımcı olmaya çalışmakta ve alınan önlemleri uygulanan ortak oluşumlar haline getirmektedir. Ülkelerdeki yönetimlerin izledikleri politikaların ve önlem çalışmalarının olumlu/olumsuz yönlerinin belirlenmesinde ve bu ortak oluşumların toplum tarafından benimsenmesi ve uygulanmasında bağımsız bir medyanın var olması önem taşımaktadır. Bugünkü duruma benzer olarak, tüm çevre sorunlarına karşı olarak alınan önlemleri, bu önlemlerin ne kadarının uygulanabildiğini ve elde edilen sonuçları insanın bilme hakkının olması medyanın önemini ortaya çıkarmaktadır.

2.3. Medya

Toplumda işitsel, görsel ya da yazılı haber alma imkânını sağlayan teknik araçlar ve yayın organı olarak adlandırılan medya kavramı 1920 yılından günümüze kadar gündemde kalmayı başarmıştır. Günümüzde çeşitli sosyal iletişim araçları ile basılı, işitsel ve görsel metin, resim, imge ve şekillerle bizi haberdar eden ve algımıza yön veren medya kavramı içinde gazete, dergi, broşür, kitap, ajans, radyo, televizyon, sinema internet, billboard özellikle akıllı cep telefonları ve benzeri elektronik iletişim araçları da medya kavramı içinde değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, her çeşit bilgiyi, sosyal özellikleri farklılık gösteren topluluğa, kullanılan iletişim araçlarının özelliklerine

Şekil-1: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

Kaynak: SKA Pusulası www.sdgcompass.org s.2.

ve benimsenen yayın politikasına göre, tek taraflı ileten kitle iletişim aracına medya adı verilmektedir. Toplum ve bireyi hegemonyası altına almaya çalışan medya günümüzde etki alanını genişleterek yaşamın her alanında kendini göstermektedir (Mora, 2008:5-6). Aynı zamanda bir olay hakkında toplumun haber alması ve haberin verilmesinde bir iletişim kavramı olarak ön görülen “medya” deyiminin iletişim kaynağı ve ortamını da kapsamaktadır (Eskier, 2017:1).

Bununla birlikte, topluma birtakım mesajlar verilerek gündeme gelen olaylardan haberdar olması ve gündemdeki farklı sorunların tartışılmasına olanak vererek kamunun bilgilendirilmesi ve eğitilmesini sağlayan yazılı, işitsel ve görsel her türlü kitle iletişim araçlarının tümü olarak isimlendirilen medya bir algı yönetim aracı olarak da bilinmektedir. Parlamenter demokrasilerde yasama, yürütme ve yargı erklerinden sonra dördüncü erk olarak karşımıza çıkan medya kavramının özellikle basın demokrasinin önemli bir yapı taşı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır (Türk, 2013:55). Diğer taraftan medyanın yapmış olduğu yayınların hem toplum hem de yönetim üzerindeki çift taraflı etkisi, diğer bir söylemle karşılıklı olarak yönetimin çalışmalarından toplumun, toplumunda karşılaşmış olduğu sorunlardan da yönetimin haberdar olmasına olanak sağlayan medya, gerçekleştirilmeye çalışılan strateji ve yönetsel politikalarının vazgeçilmez araçlarından biri haline gelmiştir (Korkmaz, 2014:7). Bu noktadan hareketle sürdürülebilir kalkınmada çevresel sorunların çözümünde medya çevre haberlerinden ve medya ile ilgili gerçekleşen yasal düzenlemelerden kısaca söz etmek yararlı olacaktır.

3. TÜRKİYE’DE MEDYA İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

Osmanlı’da ilk yazılı basın çalışmaları, sarayın gözetiminde 1795 yılında Fransız Büyükelçisi Verninac tarafından hazırlanan “Bulletin des Nouvelles” gazetesıyla başlamış ve 1840 yılına kadar çıkarılan gazetelerde de Fransa’nın ekonomik gücünü ve siyasi etkisini sağlamak amacıyla olduğu görülmektedir. 1831 yılında da II Mahmut tarafından Türkçe bastırılan Takvim-i Vakayi gazetesi, Osmanlı Devleti’nin resmi yayını sayılmıştır. 1840 yılında ilk özel Türkçe gazete olan Ceride-i Havadis gazetesinin de çıkmasında Osmanlı Sarayı’nın desteği ve katkısının olduğu bilinmektedir. Milli Mücadele sıralarında basının gücünü ve önemini bilen Atatürk’ün öncülüğünde Anadolu Ajansı kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde 1924 yılında çıkarılan 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu, günümüz radyo ve televizyonu ile ilgili ilk

yasal düzenlemelerin başlangıcını oluşturmaktadır. 1925 yılında Doğu illerinde Şeyh Sait isyanı sonucu Takrir-i Sükun kanunu çıkarılmıştır.

Diğer taraftan, 406 sayılı kanun esas alınarak “Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketi” kurulmuş ve bu şirket ile İçişleri Bakanlığı arasında 1927 yılında on yıllığına radyo işletmeciliği hususunda bir sözleşme imzalanmıştır.

1931 yılında 1881 sayılı “Matbuat Kanunu” çıkarılmış ancak 50.maddesinin basın özgürlüğünü büyük ölçüde kısıtladığı gözlenmiştir. 1936 yılında çıkarılan bir kararname ile ekonomik nedenler ve denetimden kaynaklanan noksanlıklar gerekçe gösterilerek sözleşme iptal edilmiş ve var olan radyo istasyonları, PTT Genel Müdürlüğü’nün sorumluluğuna verilerek, devletin tekelinde kalması sağlanmıştır. 1938 yılında 3511 sayılı yasa ile kurulan Basın Birliği’nin 1946 yılında 4932 sayılı yasa ile kapatıldığı görülmektedir. Kamuoyunda önemli bir yere sahip olan Basın Birliği’nin kapatılması sonucu aynı yıl İstanbul Valiliğine verilen bir dilekçe ile “Gazeteciler Cemiyeti” kurulmuştur. Bu yıllarda toplumda görülen önemli dönüşüm ve değişimler basında da kendini göstermiştir. Örneğin çok partili seçimlere gidilmesi ve Demokrat Partinin iktidara gelmesinde basının gücü ve önemi kendini göstermiştir. 1950 yılında 5680 sayılı “Basın Kanunu” ve 5681 sayılı “Matbaalar Kanunu” çıkarılmıştır. Bununla birlikte, 1952 yılında basın çalışanlarının özlük haklarına yönelik 5953 sayılı “Basın Meslekinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun” çıkarılmıştır. Bu yasa ile basının desteği alınacağı gibi basının kontrol altına alınacağı öngörülmüştür.

Ancak basını kontrol altında tutma çalışmaları olumsuz yönde gelişince 1954 yılında çıkarılan 6334 sayılı “Neşir yoluyla veya radyo ile işlenecek bazı cürümler hakkında Kanun” ile basına yasal yaptırımlar getirilmiştir. İlerleyen yıllarda 1956 yılında da çıkarılan 6733 sayılı “Basın Kanunu’nun bazı maddelerinin tadilini ve kanuna muvakkat bir madde ilavesine dair Kanun” la da basın mensuplarınca, devlet büyükleri ile yüksek dereceli devlet memurları ile ilgili itibar ve ünleri ile servetlerine zarar verebilecek suçlamaların kısıtlandığı görülmektedir. Söz konusu kısıtlamaların 1961 ve 1982 Anayasalarında da ispat hakkı kavramı ile korumaya alındığı bilinmektedir.

1964 yılında 359 sayılı “Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Kanunu” çıkarılmış ve tarafsız kamu tüzel kişiliği olan “Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT)” kurulmuştur. Diğer taraftan, 1980 yılında ekonomik sorunların çözümü amacıyla “24

Ocak Kararları" gündeme gelmiş ve "sosyal devlet" anlayışından neo-liberal yaklaşımlara geçildiği görülmektedir. Bu değişim, İstanbul'da toplumun bir parçası olarak faaliyet gösteren geleneksel Babiali basını üzerinde etkisini göstermiş ve ekonomik ve teknolojik gelişmeler nedeniyle İkitelli Basın Ekspres'teki plazalara yerleşmiş ve toplumla bir yerde ilişkisini keserek medya holdinglerine dönüşmüştür (Özgen, 2005:14-21). Geçen süre içinde radyo ile birlikte gündeme gelen televizyonun kurulması, işletilmesi ve denetimindeki TRT'de, devletçilik anlayışı 8 Ağustos 1993 tarihinde yapılan Anayasa değişikliğine kadar egemen olmuştur. Tarafsızlığı ve özerkliği Anayasa'da var olan TRT kamu hizmeti olarak radyo ve televizyon yayınlarını yaptığı 1994 yılında radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesi amacıyla 3984 sayılı yasa ile "Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)" kurulmuştur (URL-1).

Diğer taraftan, çevre faaliyetleri ile ilgili algı yönetiminde büyük etkisi olan reklamların temel düzenlemelerinin kontrol altına alınarak tüketicilerin çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı önlemlerin alınmasını düzenlemek amacıyla 1995 yılında 4077 sayılı "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun" ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde Reklam Kurulu oluşturulmuştur (Pelenk Özel, 2012:21-22). Günün koşullarına göre 2013 yılında 4077 sayılı kanun iptal edilerek 6502 sayılı "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun" ile Reklam Kurulu, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nda yeniden oluşturulmuştur. 2015 yılında da "Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği" hazırlanmıştır.

Bununla birlikte, Türkiye 1999 yılında "Avrupa Birliği (AB)" ne aday ülke konumunda müktesebat çalışmaları sürerken 2000 yılında 3984 sayılı yasanın kültür ve radyo-televizyon politika uygulamalarında AB müktesebatına uyumunda bazı engellerin olduğu AB ilerleme raporlarında belirtilmiştir. Kısaca AB müktesebat çalışmaları medya mevzuatımızı da etkisi altına almıştır (Çabuk, 2013:39). Bu kapsamda 2011 yılında 3984 sayılı yasa yürürlükten kaldırılarak 6112 sayılı "Radyo ve Televizyonları Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun" yürürlüğe girmiş ve RTÜK'ün kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları yeniden belirlenmiştir. Diğer taraftan, 2007 yılında sosyal medyanın temelini oluşturan internet ile ilgili ilk yasal düzenleme olarak bilinen 5651 sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun", değişen günün koşullarına göre 2008, 2011, 2013, 2014, 2015 ve 2016 yıllarında

güncellenmiştir (Baran, 2018:399). Medyanın günümüzde ekonomi ve teknolojideki gelişmeler bağlamında çeşitlendiği ve geniş kullanım alanı olduğu bilinmektedir.

4. MEDYADA ÇEVRE HABERLERİ

Günümüzde kamuoyunun ve çoğunluğun oluşturulması iktidarın kontrolü altında bulunan ana akım medyanın gündem üzerinden yaptığı haberler doğrultusunda yapıldığı görülmektedir. Ancak, ana akım medyanın mülkiyet ve sermaye yapısının her türlü siyasi partiler, örgütlerden, hareketlerden, iktidardan ve devletten bağımsız olmasının yanında idaresinin ve organik bağımsızlığının da olması gerekmektedir (URL-2). Bununla birlikte, ana akım medyanın üzerinde sermaye çevrelerinin denetiminin olduğu ve sanayinin haklarının gündemin normalleştirilmesi ile üretici egemenliğinin korunmasına yardım ettiği ileri sürülmektedir. Ana akım medya üzerinde de bu etkinin oluşturulmasının nedeni olarak da söz konusu sermayenin fon sağlama ve reklam vermesi gösterilmektedir (Sert, 2018:67).

Bununla birlikte, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi amacıyla medya araçlarının meydana gelen çevre sorunları ile ilgili haberlerin verilmesinde çevrenin korunması adına iktidarın önemle üzerinde durması gereken hususlardan birisi olmalıdır. Oluşturulan ya da oluşturulacak çevre politikaları ile sadece mevcut ya da olası kirliliğin ortadan kaldırılması değil, aynı zamanda doğal kaynakların da gelecek nesillerin de faydalanabileceği maksimum düzeyde kullanılması, korunması ve geliştirilmesi hedeflenmelidir. Var olan hukuki çevresel düzenlemeler çerçevesinde çevre politikalarının yanlış uygulaması sırasında karşılaşılan olumsuzluklar çevre hareketlerinin başlamasına sebep olduğu görülmektedir. Buna en iyi örnek ormanlık alanlarda yapılan maden çalışmalarına yönelik Çanakkale Kaz Dağlarında ve Artvin Cerattepe'deki çevre hareketlerini gösterebiliriz.

Ana akım medyanın karşısında yer alan topluluk medyası, radikal medya, sivil toplum medyası ya da muhalif medya olarak isimlendirilen alternatif medya, yerleşik ve kurumsallaşmış siyaseti kabul etmeyen ve ona karşı gelen medya şekli olarak tanımlanmaktadır (Sert, 2012:68-69). Bundan amaç, günümüzde de ana akım medyanın, iktidarın ve yönetimin hegemonyasında olduğunun bilinmesidir. Ana akım ve muhalif (alternatif) medyanın belirleyici özellikleri TABLO-1'de gösterilmiştir.

Tablo-1: Ana akım ve muhalif medyanın özellikleri

ANA AKIM MEDYA	ALTERNATİF MEDYA
Büyük ölçekli bir kurum yapısına sahiptir	Küçük ölçekli bir kurum yapısına sahiptir.
Homojen bir izler kitleye yönelik yayın yapmaktadır.	Özel topluluklara, gruplara, özellikle dezavantajlı gruplara yönelik bir içerik, farklılıklara saygılı bir yayın yapmaktadır.
Devlet kuruluşu veya ticari şirket olarak faaliyet göstermektedir.	Devlet veya piyasadan bağımsızdır.
Dikey (veya hiyerarşik olarak) yapılanmış, profesyonellerin çalıştığı kuruluşlardır.	Yatay (veya hiyerarşik olmayan) bir şekilde yapılanmıştır. Demokratikleşme ve çoğulculuk çerçevesi içinde izler kitlenin erişim ve katılımını kolaylaştırmaya izin vermektedir.
Hakim söylemin ve temsilin taşıyıcısı medyadır.	Hakim olmayan (hatta hegemonyaya karşı) söylem ve temsil sahiptir, kendini temsilin önemini vurgulayan medyadır.

Kaynak: Sert, 201: .69.

Son yıllarda medyanın çevre sorunları ile ilgili konuları gündeme getirdiği gözlenmektedir. Medyanın, özellikle 2007, 2008 yıllarında Küresel Isınmaya ve Yenilenebilir Enerji Kaynaklarına ağırlık verirken, son günlerde Hidroelektrik Santraller, Termik Santraller ile Madencilik ve Kıyı Ormanlık alanlardaki yapılaşmalara ve bu konularda uğraş veren Kamu Kurum Kuruluşları ile Sivil Toplu Kuruluşlarına yer verdiği görülmektedir.

Ülkemizde 15-31 Aralık 2016 tarihleri arasında yapılan bir çalışmada Sabah, Hürriyet, Habertürk, Posta ve Cumhuriyet Gazeteleri'nin çevre haberleri incelenmiş ve 15 kategoride değerlendirilmiştir. Söz konusu gazeteleri kamuoyundaki yayıncılık

durumları göz önünde bulundurduğumuzda Sabah, Hürriyet, Habertürk ve Posta Gazeteleri'ni ana akım, Cumhuriyet Gazetesini de alternatif akım olarak değerlendirebiliriz (TABLO-2). Çevreye yönelik haberlere bakıldığında Cumhuriyet Gazetesinin ön plana çıktığı, daha sonra Hürriyet, Sabah, Habertürk ve Posta gazetelerinin geldiği görülmektedir. Özetle, yapılan çalışmada çevre haberlerine artan sayıda yer verilmesine karşın toplumda istenen düzeyde "çevre bilinci" nin oluşturulmasına katkısının yeterli olmadığı, bunun içinde çevre haberlerinin konusunda uzman, diğer bir söylemle çevre eğitimi almış uzman gazetecilerin önemi vurgulanmıştır (Demirel, 2019:103).

Tablo-2: Gazetelerdeki çevre haber sayıları

GAZETELER	ÇEVRE HABER SAYISI	ÇEVRE HABER YÜZDESİ (%)
<i>Sabah</i>	21	20.00
<i>Hürriyet</i>	23	21.90
<i>Habertürk</i>	11	10.48
<i>Posta</i>	9	8.57
<i>Cumhuriyet</i>	41	39.05
TOPLAM	105	100.00

Kaynak: Demirel, 2019: 98'den derlenmiştir.

Bununla birlikte, ister ana akım isterse alternatif medya olsun, çevre haberlerinin kamuoyuna verilmesinde eğitimin yanı sıra toplumun yararına olacak şekilde tarafsız ve özerk olmasının önemi de unutulmamalıdır. Diğer taraftan, 2019 yılında gündeme gelen çevre haberlerinin de;

OCAK-2019; Jeotermallere ve talan projelerine karşı direniş.

MAYIS-2019; Yaşayan Gezegen Raporu, Mercan kayalıkları, HES doğa harikasını bataklığa çevirdi.

HAZİRAN-2019; İstanbul 25 yılda enkaz oldu, Trabzon'u ihmal vurdu, İzmir'de faytona son, Sinop ve Eskişehir'de nükleer projeleri rafa kalktı, Son 48 yılın en sıcak Haziran Ayı.

TEMMUZ-2019; Saklıkent Kanyonu koruma altına alındı, En büyük okyanus temizliği yapıldı, Çevre Mühendisleri Odası'ndan çarpıcı İstanbul raporu, Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Ağı kuruldu, Mahkeme iptal etti 180 bin ağaç kurtuldu, Kaz Dağları'nda su ve vicdan nöbeti başladı.

AĞUSTOS-2019; Sosyal medyada Salda Gölü için kampanya: #Saldaya Dokunma, Uçansu Şelalesi HES'ten kurtuldu, On binlerce kişi Kaz Dağları için Su ve Vicdan Nöbeti'nde bulundu, Fazıl Say Kaz Dağları için çaldı, Dört bir yanda yangın, Bu yıl başta İzmir, Muğla, Bursa, Balıkesir ve Çanakkale olmak üzere çeşitli illerde alevler tehlike yarattı, JES eyleminde onlarca kişi gözaltına alındı, Dünyanın çöplüğü olduk, Karabağlar Yaylası'nda başlatılan sondaj çalışması tepkilerle durduruldu, HES kanalı patladı ihmal açığa çıktı!.

EYLÜL-2019; Mermer gibi direniş, Madene karşı platform kuruldu, Türkiye çöp yığınına dönüştürüldü, Pasifik okyanusunda nükleer kabusu, İklim için greve, 3 günde 2 deprem

EKİM-2019; Muson yağmurları bin 643 can aldı, Hayvan Hakları Raporu Meclis'e sunuldu, İznik Gölü de 700 bin ağaç da kurtuldu, Talana doymuyorlar, Hagibis Tayfunu Japonya'ya ulaştı, Alamos Gold çalışmayı durdurdu, 11 Jeotermal 10 yıldır ruhsatsız (URL-3).

2020 yılında ise Kanal İstanbul ve Covid-19 gündemde ağırlık kazanmıştır. Bu bağlamda algı yönetiminin medya aracılığı ile yapılması, çevreye yönelik politika ve stratejilerin oluşumunda görüş farklılıklarını ana akım ve muhalif(alternatif) akım oluşturmaktadır.

Doğanın korunması, biyoçeşitliliğin azalması, ormanların tahrip edilmesi, kıyıların imara açılması

gibi toplumu etkileyen konularda da çevresel faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarında da medyanın yaygın kullanıldığı gözlenmektedir. Bu kapsamda çevre aktivistlerinin, diğer bir söylemle çevrecilerin karşılaştığı güçlüklerin iki boyutu bulunmaktadır. Bunlar;

1. *İktidarların yürürlükte olan çevre yasalarını görmezden gelmesi, aynı zamanda siyasetlerin ve buna bağlı yapılan şirket çalışmalarının kolayca manipüle edilmesi sonucu, sık sık yasa ihlalleriyle karşı karşıya kalınması,*
2. *Birçok çevresel yasal düzenlemenin, kamuoyunun etkisini azaltmak ve oy deposu görülmesi amacıyla çıkarıldığı, nasılsa "kağıt üzerinde" kalır düşüncesiyle onaylanmasıdır.*

Aslında çevrenin korunması konusu, günümüzde, hükümetlerin sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi için üzerinde hassasiyetle durmaları gereken hususlardan birisidir (Sert, 2012, 66).

Son günlerde, yasal çevre düzenlemelerin olmasına karşın, yanlış strateji ve politikalarla, aynı zamanda uygulanması gereken yaptırımların gerçekleştirilememesi nedenleriyle ortaya çıkan çevre hareketlerinin hedefleri de genellikle uzun vadede ve ancak kamuoyunun desteği ile gerçekleştirilebilecek olmasıdır (Sert, 2012:66). Bu noktada yazılı, görsel ve sosyal medyanın önemi kendini göstermektedir. Çevre hareketlerinde karşılaşılan önemli sorunlardan bir diğeride, haber konusu olan bir çevre eyleminin kamuoyuna olumsuz olarak verilmesi ya da gösterilmesidir. Hareketin nedeninden daha çok, özellikle olayın kolluk kuvvetleri ile eylemciler arasındaki tutum ve davranışların medya tarafından olumsuz bir şekilde verilmesidir (Sert, 2012:67).

5. SONUÇ

Son günlerde medya da gündeme gelen başlıca çevre haberlerini; küresel ısınma, iklim değişikliğinin etkileri, ozon tabakasının incelmeye, enerji sorunları, çevre teknolojilerindeki gelişme ve sivil toplum kuruluşlarının çevresel hareketleri oluşturmaktadır. Günümüzde medyada çevre ile ilgili haber sayısında artış olduğu, çevre sorunlarına dikkat çekici bölüm ve eklerin hazırlandığı, tartışma programlarının yapıldığı gözlenmektedir (Baykan, 2009:1). 10 Ocak 2020 tarihinde CNN TÜRK, 14 Ocak 2020 tarihinde Halk TV ve 07 Şubat 2020 tarihinde de Habertürk televizyon kanallarında yapılan İstanbul Kanal tartışmalarını örnek verebiliriz.

Çevrenin korunmasında tüketici bilincinin oluşturulması ve sosyal sorumluluğun topluma

gösterilmesi gerekçesiyle ülkemizdeki kimi özel sektör kuruluşlarının sivil toplum kuruluşlarına istenen katkıyı sağlayarak kamuoyunda reklamını yaptığı görülmektedir.

Karayolları Genel Müdürlüğü ile TEMA Vakfı'nın 2004 yılında ortak olarak oluşturdukları "Yeşil Yol" projesine OPET katkı sağlamıştır. Bu bağlamda, Türkiye Halkla İlişkiler Derneği'nin düzenlemiş olduğu 5nci Altın Pusula Ödülleri Töreninde, söz konusu projeye çevre konusunda Altın Pusula ödülünün verilmesini reklam olarak örnek verebiliriz (Pelenk Özel, 2012:31-33). Diğer taraftan, Cengiz Holdingin görsel medyada vermiş olduğu günümüz reklam filmleri de örnek olarak değerlendirilebilir.

Sürekli ve dengeli kalkınma olarak nitelendirilen sürdürülebilir kalkınmanın bir değişim süreci olduğu göz önüne alındığında teknolojik gelişmelerin paralelinde yapılacak yatırımlar ile kurumsal değişikliklerde de günün ve geleceğin ihtiyaçları da düşünülmelidir. Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesinin güçlüğü, özellikle ülkelerin ekonomik kalkınmayı hızlandırma ve gelir dağılımındaki dengeyi sağlayabilmek adına sahip oldukları doğal kit kaynakları plansız, kontrolsüz ve sınırsız tüketme istemlerinden geldiği bilinmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilir kalkınma amaçlarının gerçekleştirilebilmesi yerel yönetimler, kamu örgütleri, gönüllü kuruluşlar ve ülke vatandaşlarının katılımıyla içselleştirilmiş ve benimsenmiş bir kamuoyunun oluşmasına bağlıdır (Keleş, 2015:77). Söz konusu kamuoyunun oluşumu da algı yönetiminin hem ana akım hem de alternatif akım medyanın kamuoyunda ve eğitim sisteminde etkin bir şekilde kullanılmasına bağlı olduğu görülmektedir.

Günümüzde ana akım medyanın; günlük yaşamı şekillendiren, insanı denetim altında ve istenen yönde tutmaya çalışan bir algı yönetim sistemi oluşturduğu ve insanları hegemonyası altına almaya çalıştığı gözlenmektedir.

Bununla birlikte küreselleşme sonucu toplumda gelişim ve dönüşümlerin yaşandığı, teknolojik gelişmelerin bir ailenin yapısını ve aile içi ilişkilerini de etkilediği bir gerçektir. Bu bağlamda toplumda günlük ekonomik ihtiyaçların artması sonucu aile bireylerinin yoğun çalışmasına, dolayısıyla geri kalan çalışmayan fertlerine gereken ilginin gösterilememesine ve onların başıboş kalmasına neden olunmaktadır. Bu gibi olumsuz davranış gösterilen yerlerde yaşayan kimselerden her zaman çevreye ve doğaya karşı olumlu bir davranış beklemek mümkün olmayabilir. Bu nedenle, ülkede yönetimin almış ya da alacağı

çalışmaların çevre ve doğaya verebileceği tahribat karşısında da bu kesimin duyarsız kalacağı gerçeğidir. Bu kapsamda ana akım medyanın, hegemonyanın sürdürülmesi ve yönetime destek verilmesi için örnek alınan birçok programı ya da diziyi gündeme getirerek kamuoyunun dikkatini çekip oluşabilecek toplumsal hareketleri önleme gayretinde olduğu gözlenmektedir (Mora, 2008:5-6). Bu duruma Taksim Gezi Parkı Olaylarının gelişmeye başladığı 31 Mayıs 2013 tarihinde, CNN TÜRK, Habertürk ile NTV haber kanallarının başka programlar yayımlamasını örnek gösterebiliriz.

İletişim teknolojisindeki gelişmelerin medya da etkisini gösterdiğini ve bireyin günlük yaşamının ayrılmaz bir parçası haline geldiğini, bilgiye erişimin kolaylaştığı bilinmektedir. Bu kapsamda elde edilen çeşitli bilgilerin duyu organlarımız ile oluşturulan algıda, hem bireysel olarak değerlendirildiğinde olayları gözlemleme, anlama, yorumlama faaliyetlerinde hem de işletmeler olarak değerlendirildiğinde de çalışanları ile hedef kitlenin tanınması, yorumlanması ve anlaşılması, karşılaşılan olayların sorgulanması ve geri bildirim gerektirmesi faaliyetlerinde önem kazandıkları gözlenmektedir. Bu nedenle algı sonucunda oluşan gerçek kavramın, genelde gerçeğin kendi özünden önde ve daha önemli olabileceği ya da istenen şekle dönüştürülebileceği unutulmamalıdır. Buradan hareketle yerel ve kamu örgütleri, özel sektör kuruluş ve işletmeleri, sivil toplum kuruluşları, gönüllü kuruluşlar algı yönetimi faaliyetlerini, medya kanalı ile hedefleri doğrultusunda oluşturabilmektedirler (Bakan, Kefe, 2012:32). Son günlerde Kanal İstanbul projesinin uygulanabilmesi ve kamuoyu oluşturulabilmesi amacıyla merkezi yönetim ile yerel yönetim arasındaki medya ortamında yapılan faaliyetleri örnekleyebiliriz.

Kimi çevresel sivil toplum kuruluşlarının, çevreye ilişkin projelerin oluşturulmasında ve gerçekleştirilmesinde özel sektör ya da devlet ile iş birliği içinde bulunması, maliyetlerinin karşılanması, toplumdaki güç dengesini içinde bulunduğu diğer sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini olumsuz yönde etkilendiği gözlenmektedir. Örneğin birçok çevresel sivil toplum kuruluşu, günümüzde hidroelektrik santraller ile nükleer enerji santrallerin kurulması, ormanlık alanlarda madenlerin aranması vb. konularda uygulanan politikalara ters düşmeyecek şekilde faaliyet gösterebilmektedir. Bu nedenle de daha ziyade yönetimin karar alma süreçlerine katılımları sağlanan sivil toplum kuruluşlarının taleplerinin alınan kararlarda sınırlı sayıda kaldığı gözlenmektedir (Gönenç, 2019: 34-35). Bu olumsuz

durumun giderilmesinde de tarafsız medyanın önemi görülmektedir.

Son söz, ülke kıt doğal kaynaklarının ve çevrenin korunmasında ve aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma amaçlarının gerçekleştirilmesinde medyanın önemi dikkate alınarak ve geçmişten günümüze uygulanan medya ve çevre politikalarının hatalarından ders çıkarılarak ana akım ve alternatif (muhalif) medyanın tarafsız ve özerk olarak görev yapmasının sağlanması gerçeği unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

- BAKAN, İ. & KEFE İ. (2012). Kurumsal Açından Algı ve Algı Yönetimi, <http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/tr/download/article-file/107639> (Erişim tarihi: 25.10.2020)
- BARAN, S. (2018). Türk Basın Kanunlarının Genel Görünümü ve 5651 Sayılı Kanunun İnternet Gazeteciliğine Etkileri Üzerine Bir Tartışma, *Erciyes İletişim Dergisi* - ISSN: 1308-3198 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erciyesiletisim/issue/38659/417538> (Erişim Tarihi: 24.10.2020)
- BAYKAN, B. G. (2009). 2008'de Medyada Çevre. Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi, Araştırma Notu #25, 12 Şubat 2009
- DEMİREL, S.D. (2019), Türkiye'de Yazılı Basında Çıkan Çevre Haberleri Üzerine Bir Değerlendirme, *Turkish Studies Social Sciences*, 14(2019), 93-104, DOI: [10.7827/TurkishStudies.14879](https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14879) ISSN:2667-5617
- ESKİER, U. (2017), *Medya Nedir, Topluma Etkileri Nelerdir?* 3 Nisan 2017 <https://www.makaleler.com/medya-nedir> Erişim Tarihi: 23.10.2020
- GEZGİN, S. (ty), *Medya ve Demokrasi*, <http://www.konrad.org.tr/Medya%20Mercek/19gezgin.pdf> Erişim Tarihi: 23.10.2020
- GÖNENÇ, D. (2019). Türkiye'de Sivil Toplum ve Çevre Politikası. *Mimarlık Dergisi*, 56(409) ISSN 1300-4212
- KELEŞ, R. (2015). *100 Soruda Çevre, Çevre Sorunları ve Çevre Politikası*, Yakın Kitabevi, 2.Basım, ISBN 978-605-63232-7-0
- KELEŞ, R., HAMAMCI, C. & ÇOBAN, A. (2015), *Çevre Politikası*, İmge Kitabevi, 8. Baskı, Aralık 2015, ISBN 978-975-533-439-4
- KORKMAZ, M. (2014). *Sosyal Medya-Kamu Politikaları Etkileşimi: Gezi Parkı Olayları Üzerine Bir Değerlendirme*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Kamu Yönetimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Eylül 2014
- MORA, N. (2008). Medya ve kültürel kimlik, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1)
- PELENK ÖZEL, A. (2012). Çevresel Reklamlarda Yasal Düzenlemeler ve Etik Tartışmaları, *Akdeniz İletişim, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 17(Temmuz), 9-34
- SERT, N. Y. (2012). *Çevre Hareketlerinde Medyanın Tutumu ve Alternatif Medyanın Kullanımı Örnek İnceleme: "Yalova Termik Santraline HAYIR!" Kampanyası, Medya ve Gündelik Yaşamda Çevre Gerçeği*, Aya Kitap ISBN 978-9944-106-39-9.
- SKA Pusulası, www.sdcompass.org (Erişim Tarihi: 13.11.2020).
- TÜRK, G.D. (2013), Demokrasinin Dördüncü Kuvveti Yeni Medya Teknolojileri. İnet-Tr'13, XVIII. Türkiye'de İnternet Konferansı, 9-11 Aralık 2013, İstanbul Üniversitesi
- URL-1: <https://www.trt.net.tr/kurumsal/tarihce.aspx> (Erişim Tarihi 12.10.2020)
- URL-2: <https://birikimdergisi.com/haftalik/9226/ana-akim-medyaliz-nasil-olsun> (Erişim Tarihi; 24.12.2020)
- URL-3: <https://www.birgun.net/haber/2019-da-one-cikan-cevre-haberleri-281766> (Erişim Tarihi: 13.12.2020)
- ÖZGEN, M. (2005), Osmanlıdan Günümüze Yazılı Basın ve Siyaset İlişkisi, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/212270> (Erişim Tarihi: 24.10.2020).

"This page is left blank for typesetting"

"Bu sayfa dizgiden dolayı bo bırakılmı tır"

Three dimensional movable books for children

Ali Kılıç¹

¹ Assoc. Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf University, İstanbul, TURKEY, e-mail: mralikilic@gmail.com

Abstract

Three dimensional (3D) “pop-ups” are multisensory books appealing to audio, visual and tactile experiences of readers. They bring children and parents together and positively contribute to the educational and cognitive development of children. The design and production process of pop-ups plays an important role in the efficiency of this contribution. The increasing number and demand towards these books in recent years necessitates an interdisciplinary study from the perspective of visual and media arts, related engineering fields (such as paper engineering) and publishing technologies. Pop-up books are also regarded as educational materials, therefore constituting an interesting subject for pedagogy.

Keywords: Child Books, Education, Pop Ups & Movable, Three-Dimensional, Pedagogy

1. THREE DIMENSIONAL MOVABLE BOOKS FOR CHILDREN

It has been widely accepted for a long time that games and toys have great functions both for the education and inner world of children. Playing games has always been a necessary activity for child development. With regard to their own unique inspiration, any object can become part of their games; they play with these objects for many hours and keep living within their own world of dreams. In short, a piece of wood or a pebble can easily turn into a toy for them.

Pedagogues, scientists and artists conduct research for bringing in or devising new toys, variety of games and educational materials for educational purposes that

can be utilized by children within the development period so that the requirements arising from modern educational systems can be met. Three dimensional movable books, also known as “pop-up books”, is of no exception that they represented one example of leading educational materials that were designed to bring toys and books in conjunction since their emergence in the eighteenth century.

Pop-up books are composed of three dimensional pages and they gain depth when flipping their pages; they have folding mechanisms at the edge of their pages for inducing motion to the characters placed within so that children were assisted to actively participate into the learning process while playing. When they grab

Citation/Atıf: KILIÇ, A.. (2021). Three dimensional movable books for children. *Journal of Awareness*. 6(2), 179-184, DOI: <https://doi.org/10.26809/joa.6.2.08>

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Ali Kılıç
E-mail: mralikilic@gmail.com

Bu derginin içeriği Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

and begin to turn the pages of these pop-up books, children are enabled in terms of achieving skills and knowledge with their own personal efforts; children find themselves in a substantial three dimensional world which is full of fairies, castles, rabbits, butterflies, giants and the like. They discover varying point of views and experience a special adventure every time they examine the book. In short, by lifting the flaps of the books, pulling, pushing or turning them over, three dimensional pop-up books facilitate children to gain self-confidence and a sense of aesthetics.

The significance of the children's aesthetic and mental development for their families and educators also created a research market for the qualified educational materials. As one form of high-quality educational materials, three dimensional books can make significant and constructive contributions to the child development process by putting parents and the children in tandem with the help of their appeal to the major senses of touching, hearing, and visual orientation. Therefore, the production and design process of three dimensional pop-up books gains further significance due to their vital contribution to the child development and active parental involvement with it.

Current increase in the number of such publications in Turkey calls for an interdisciplinary discussion from the point of pedagogical, visual and communicative art perspectives since they are major training materials on the one hand, and from the respective perspectives of various technologies and engineering branches as these books are commodities of mass production on the other. In the following part, the emergence of three dimensional pop-up books, then production details will be shortly discussed.

2. HISTORY OF THREE DIMENSIONAL MOVABLE BOOKS

With the advent of publishing industry, artists, book designers and scientists started to explore ways by which they could add movable pieces to the pages of their works. In the course of time, three dimensional books started to be called as 'pop-ups'¹ in a way that draws interests of both children and the collectors. Having movable structures, these books became fascinating items for the readers. In the thirteenth century, Ramon Llull, a mystic and poet from Catalonia², used a rotating disc to materialize, express and put his thoughts in to practice. In a similar manner, paper discs and volvels³ had been used for astronomic forecasts, fortune-telling and building secret codes and scripts (Aziz, 2002: 24).

Picture 1. Llull, 2003

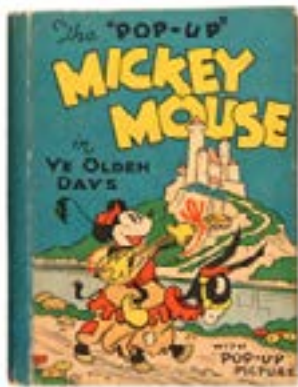
"Flip-books" or "Lift-the-Flap" style books are other types of movable books that were used as early as the fourteenth century. Books of such kind were especially helpful and utilized in the domain of anatomy; various pieces illustrating different sections of the human body were connected at the top and easily placed on the same page. By this technique, innards of human body and internal organs could be taken out in the form of layers and examined easily. This work contains movable parts showing detailed interwoven layers that are illustrative of human body (Pop up and Movable Books, 2008:1).

Picture 2. Vesalius, 2008

Such type of movable mechanisms and techniques started to be implemented for the books designed for children. Robert Sayer, a book publisher from London, produced 'shape-shifter' books with flaps having hidden figures and with parts that could be easily torn out. Dean & Son in London became the first publishing house which printed such movable mechanic books in large amounts (Aziz, 2002: 24).

Blue Ribbon Press of New York employed skilled artists and engineers in order to be able to publish series of creative three dimensional books. Most of the amusing characters and themes of these books were directly inspired by popular Walt Disney characters at the time (Pop up and Movable Books, 2008: 2).

Picture 3. Blue Ribbon Press, 1934

During the nineteenth century, French publishers and toy producers became interested in paper toys and produced well-articulated brand of paper toys including movable books. A. Capendu, a publisher from Paris, published a series of movable books under the title *Librairie Enfantine Illustree* (Pop up and Movable Books, 2008: 4). Later on, artists from various countries such as S. Louis Giraud from France, Voitech Kubatsa from former Czechoslovakia, Mc Loughlin Brothers from UK, Lothar Meggendorfer from Germany, Raphael Tuch from UK and Julian Wehr again from Germany designed books which had three dimensional figures beginning from late nineteenth century to present day.

Acoustic and audio-visual communication means such as computers obviously brought forth cultural changes. Moreover, these means should be regarded as important as the invention of printing press. Under such circumstances, it would not be incorrect to state that the epoch opened by Gutenberg⁴ has come to an end. In the age of new media, the functions and expectations attributed to the books undergo great changes. Issues and strategies pertaining to literacy, or enhancing literary and comprehensive capacity transformed a great extend (Ewers, 1996: 184). It is also

crucial, as Ewers emphasized, (1996: 184) that there has been an increase first in terms of devising various efforts to “re-encourage” European people to read, then conduct related field studies.

3. THREE DIMENSIONAL MOVABLE BOOKS AND CHILDREN

Today, the activity of producing illustrations for books is accepted as a well-established, sophisticated and respected branch of art and design in advanced countries. Illustration competitions, biennials and symposiums on children books have been organized and new authors and illustrators are introduced to the global literary community in a way underlining the significance of this art for early childhood development (Erkmen, 1998).

The very interaction between the child and the book is significantly facilitated by the addition of the third dimension and movement to the books as well as illustrations. Supplementing books with a third dimension enables them to become more “intimate communication and learning”⁵ means as compared to computers, as well as boosting books’ multisensory orientation by enhancing active participation with respect to rather “distanced” ordinary books.

Picture 4. Barker, 2007

Books have crucial functions with respect to their diverse features for every single stage of childhood development. The books and printed material utilized during the preschool period within which child's linguistic, perceptual motor, social-sensory and cognitive development is rather accelerated, therefore they are crucial in terms of the impact that they provide for the child development as well as preparing the child for the realities of life by improving his/ her audio and comprehensive capabilities (Aral, Gürsoy 2000: 321).

Books for children are the gateways through which humans become acquainted with the art of painting and they constitute the milestones for formal education. A child has his/ her initial education and impressions about plastic arts by means of these books. The most valuable human artifact that children own is the children books together with the toys. Children learn the concepts such as "beautiful", "artificial" and the "ugly" for the first time with the help of these books. Having mentioned children books' importance for early childhood development, it would not be an exaggeration to claim that such a start has a bearing on the rest of child's life. In other words, it is almost impossible to remove these traces which were engraved in child's subconscious in early ages later (Erkmen, 1996: 181).

Picture 5. Casini, 2007

As observed in preschool education in general and kindergartens in particular, books lost their status of being a cultural and pedagogical monopoly recently. Children come across with various means of communication since their birth; in addition to the illustrated fairy-tale books, video-recordings of drama, television shows, and in time computers get into their lives. Therefore, parental assistance becomes a must when children start studying fairy-tale books or illustrated material (Ewers, 1996: 184). As computer games started to replace three dimensional books in early childhood learning, this automatically affected the age of the audience that average reader age decreased from six to ten years to the preschool age in our time (Aziz, 2002: 25).

Picture 6. Spitz, Pollack, 2008

Enhancing a child's creativity is possible with the guidance of a conscious educator. Children become aware of their immediate environment with the help of an educator who can support their motivations, effectively communicate with them and teach them how to observe and experience. By this way, children can also communicate with others easily; moreover, they become able to form their thoughts more creative and personal manner. In short, with the assistance of an effective teacher, children can learn to express their feelings by the medium of arts.

The most important step for the art of communication is the very relation between educator and the child. Assisting the child to internalize his/her own experiences, and become able to make interpretations by conscious and emotion- laden implications is the most important step of communication (Erkmen, 1997).

4. PRODUCTION PROCESS OF THREE DIMENSIONAL MOVABLE BOOKS

The production process of three dimensional movable books necessitates an interdisciplinary study from the perspective of different fields such as visual and communication arts, related engineering fields and publishing technologies. Since pop-up books are also regarded as educational materials, they form a subject of interest for pedagogy, too.

While determining the nature of the material as a qualified educational tool to be produced forms the first step of the manufacturing process of three dimensional movable books, the second step necessitates "a team work consisting of an author, a graphic designer and paper engineer"⁶ that makes technological and technical structure crucial in creating the material.

At the production stage of three dimensional pop-up books:

- *Paper engineer collects the pieces of illustrations that will be included in the book from different angles. Paper engineer also determines how to place these parts without folding them, or from which points to stick these parts together, how much adhesive should be used, lengths of the drawing strips and the heights of movable parts.*
- *Then the paper engineer places all of these movable parts on a page and hand in the draft copy to a printing house to be processed.*
- *By this way, a prototype is prepared to be dissembled and cut into pieces later on.*
- *Such prototypes are kept arranged till the final product is finalized.*
- *The final prototype, having cutting marks on it, is sent to the graphic designer who will carry out the drawing stage.*
- *The final drawing is transferred to the digital environment (i.e., by scanning) and final controls are carried out accordingly. To check if it functions, i.e., folds properly, the pieces are reassembled or put together.*
- *Scanned pieces are placed on a wide paper or paperboard so that most suitable locations for them within the book form can be determined.*
- *These digital records in folders are sent for printing. The book is printed using these records.*
- *Three dimensional pieces are cut either by hand or laser technique. This is the most complicated and critical stage of the preparation process.*
- *Paper pieces of the printed three dimensional structures are cut one by one with the help of a shearing machine.*
- *Subsequently, the entire book is completed by affixing three dimensional pieces by hand and placing them on specific pages within the book. (Aziz, 2002: 25)*

Picture 7. Carter, 2007

5. CONCLUSION

Educational materials are closely related to the scientific, technological and philosophical developments in time. The period started with the Guttenberg's invention of printing press increased the significance of visual educational materials. Within the era following information revolution, the shape and physical properties of educational materials' began to be formed digitally in an ever-increasing manner. In addition to incorporating digital mediums to the educational process, the pop-ups' other crucial function is to critically contribute to the education of preschoolers more than computers and television. The critical contribution arises from the fact that as multisensory educational materials, pop-ups fit the sense of touching, seeing, hearing and three dimensional-perception altogether as well as integrating parents to the learning process in a way that the parental love, affection, and compassion as well as "interpretive" or "hermeneutical" creativity become part of the learning process so that the child's learning becomes ever comprehensive.

Considering the fact that children are crucial for the continuity and persistence of the societies and cultures within which they grow up, the significance of educational materials contributing to their mental, physical and social development becomes much more evident. Consequently, the parental choice regarding a book which constitutes the basic educational material as well as the medium by which parents interact with their kids, gains more prominence since parental guidance on such occasions constitutes the most important step in a child development and socialization.

As a result, within the frame of this study, it is tried to be asserted that three dimensional movable pop-up books for children have great pedagogic role for the child development period. Accordingly, this article also emphasizes that the design, production, marketing and presentation processes of three dimensional movable pop ups need to be tackled from an interdisciplinary perspective which would make room for, such as scientific, educational, sociological, fine arts and engineering approaches.

REFERENCES

- ARAL, N. & GÜRSOY, F. (2000). Kitabın çocuğun gelişiminde yeri ve önemi. 1. *Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, (pp. 321-333). Ankara , Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri ve TÖMER Dil Öğretim Merkezi.
- AZİZ, C. (2002). Pop-up magic. *Inspire, Summer* (11), 24-26. Sweden: Fagerblads Tryckcentra.
- BARKER, C. MARY (2007) <http://search.barnesandnoble.com/booksearch/isbnInquiry>.
- CARTER, D. A. (2007). <http://www.nytimes.com/2007/11/11/books/review/Long-t.html>.
- CASİNİ, F. (2007). <http://www.flickr.com/photos/58766374@N00/562864637>
- ERKMEN, N. (1998). Günümüzde Çocuk Kitabı Resimleme Sanatının Önemi. Bahçelievler Belediyesi 1. Sanat Şenliği Konferansı.
- ERKMEN, N. (1996). Çocuk Kitabı Resimleri. *Art Decor* 37. 180-186.
- ERKMEN, N. (1997). Çocuk kitabı resimlemesinde çocukla iletişim kurma sanatı. *Kadıköy Belediyesi Halk ve Çocuk Kütüphanesi Konferans Dizisi*.
- EWERS, H. H. (1996). İlk okuma kitabından çocuk romanına- Almanya’ da ilköğretim çağındaki çocuklar için okul dışı okumayı teşvik eden resimli kitaplar, *Türkiye ve Almanya’da İlköğretim Ders Kitapları Sempozyumu*. 184-187.
- GENOSKO, G. (1999). *Mcluhan and Baudrillard*. The Master of Implosion, Routledge. London.
- LLULL, R. (2003), <http://www.a-website.org/design/instructional/volvelles.html>
- MCLUHAN, M. (2001), *Gutenberg Galaksisi*, (Çev. Gül Çağalı Güven). Yapı ve Kredi Yayınları, İstanbul.
- *Pop up and Movable Books*. University of Nort Texas Libraries Web Page. 28 July 2008. from <http://www.library.unt.edu/rarebooks/exhibits/popup2/default.htm>
- SPİTZ, L. & POLLACK, A. J. (2008). <http://www.vampandtramp.com/finepress/s/spitz%20&%20pollack.html>
- VESALİUS, A. (2008). <http://science.kukuchew.com/2008/06/15/andreas-vesalius-anatomical-drawings/>

² A region in Northern Spain.

³ Horoscope-like rotating pointers made of paper or paperboard. These were actually discs which had many components and mostly used for astronomic predictions.

⁴ Marshal McLuhan’s study titled *Gutenberg’s Galaxy* (1962) discusses the benefits brought in by the print capitalism or the revolutionary technology of printing press as well as the advantages that would be introduced by electronic revolution with his articulated approach in a significant manner.

⁵ See Genosko for the usage of the dichotomy between “intimate” and “distanced” in Mcluhan (1999: 36).

⁶ Aziz, 2002: 25.

NOTLAR:

¹ These books have three dimensional figures which swell when their pages are flipped.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Karabük'te modernleşme süreci ve Çamkent Yapı Kooperatifi

Modernization process in Karabük and Çamkent Housing Cooperative

Beyza Onur¹

1. Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Karabük, TÜRKİYE, E-mail: beyzanur@karabuk.edu.tr

Öz

Türkiye'de 20. yüzyıl modernleşme ve endüstrileşmenin bir sonucu olarak, sanayileşen kentlerde işçi ve memur kesimi için konut yetersizliği sorunu ortaya çıkmıştır. Bu sorunu çözebilmek için Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından üretilen yapı kooperatifleri yaygınlaşmıştır. Bir endüstri kenti olan Karabük'te, Karabük Demir Çelik Fabrikası memurları için üretilen Çamkent yapı kooperatifi bu bağlamda üretilmiştir. Çamkent yapı kooperatifi, Karabük'ün modernleşme sürecinde görülen ilk modern kimlikli kooperatif örneklerinden olması nedeniyle çalışma kapsamına alınmıştır. Bu kapsamda çalışmada, Çamkent yapı kooperatifinin modern mimari kimliğinin irdelenmesi amaçlanmıştır. Yapının mimari kimliğini irdellemek için Karabük Belediyesi'nden elde edilen arşiv belgelerinden yararlanılmıştır ve yapıya ait plan-cephe çizimleri incelenmiştir. Buna göre, yapının, üretildiği dönemin mimari anlayışına paralel olarak modern mimarlık ilkeleriyle tasarlandığı tespit edilmiştir. Yapı, konut yetersizliği sorununa kısmen çözüm olmanın yanı sıra, modern kimliğiyle kent için yeni bir mimari temsil oluşturmuş ve sahip olduğu modernist işleviyle kentin modern mimari gelişiminde etkili bir araç olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık, Modern Mimarlık, Yapı Kooperatifi, Çamkent Yapı Kooperatifi, Karabük

Abstract

Turkish modernization and industrialization in the 20th century, brought along a housing shortage for the workers and officials in the industrialized cities. Housing cooperatives established by the Social Insurance Institution have become widespread to solve this problem. Çamkent housing cooperative, established for Karabük Iron and Steel Factory officials, is an example from Karabük industrial city in this context. Çamkent housing cooperative was selected since it is one of the first examples of these sort of cooperatives with a modern identity in the modernization process of Karabük. In this context, the aim is to examine the modern architectural identity of Çamkent housing cooperative. Archival documents obtained from Karabük Municipality were reviewed to elaborate on the architectural identity of the buildings and their design-facade sketches. Accordingly, it was discovered that the buildings were designed in line with the architectural perspective of the period with modern principles. Besides being a partial solution to the housing shortage problem, the buildings have initiated a new architectural representation for the city with their modern identity. As they have been an effective tool in the modern architectural development of the city with a modernist function.

Anahtar Kelimeler: Architecture, Modern Architecture, Housing Cooperative, Çamkent Housing Cooperative, Karabük

Citation/Atıf: ONUR, B. (2021). Karabük'te modernleşme süreci ve Çamkent Yapı Kooperatifi. *Journal of Awareness*. 6(2), 185-198, DOI: <https://doi.org/10.26809/joa.6.2.09>

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Beyza Onur
E-mail: beyzanur@karabuk.edu.tr

Bu derginin içeriği Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

1.GİRİŞ

19. yüzyılda endüstri devriminin bir sonucu olarak, küresel ölçekte kentlerde nüfus artışı olmuştur. Kırdan kente bu hızlı nüfus artışı, kentleşme problemleriyle birlikte kentlerde konut ihtiyacı sorununu gündeme taşımıştır. Bu nedenle konut üretimine ilişkin çözüm arayışları, bireysel girişimlerin ötesine geçerek kamusal ya da özel kurumlar tarafından toplu konut kooperatifleri olarak sağlanmaya çalışılmıştır. Konut kooperatifleri, Cumhuriyet dönemindeki konut üretim politikalarında önemli bir yer edinmiştir. Kısa bir süre içinde, konut kooperatiflerinin sayısı artmış ve kooperatifleşme yoluyla toplu konut üretimi ülke genelinde uygulanan yaygın bir pratik haline gelmiştir (Doğusan Alexander, 2013: 87). 1980 dönemi öncesi olarak adlandırılacak dönemde, Türkiye’de konut finansmanında Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK), Türkiye Emlak Kredi Bankası aracılığıyla, işçi ve memurların kurdukları konut kooperatiflerine önemli ölçüde kredi katkısı sağlayan kurumlardan biri olmuştur (Keleş, 1979).

Cumhuriyet sonrası dönemde yaygın bir pratik haline gelen bu üretim politikasının etkileri ve ürünleri bir endüstri kenti olan Karabük’te de görülmektedir. Bu kapsamda çalışma, Karabük’te üretilen ilk yapı kooperatiflerinden olan Çamkent yapı kooperatifinin mimari özelliklerini ve modern tasarım anlayışının kent için önemini belgelemeyi amaçlamıştır. Bu belgelemeyi gerçekleştirmek için Karabük Belediyesi’nin arşiv verilerinden yararlanılmıştır. Karabük Belediyesi arşivinden elde edilen plan-cephe çizimleri bağlamında yapının mimari dili incelenmiş ve çağdaş kimlikli bu yapının kentin modernleşme sürecindeki yeri irdelenmiştir.

2. TÜRKİYE’DE YAPI KOOPERATİFLERİNİN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

Dünya ölçeğinde modernleşme hareketleriyle birlikte korporatizm düşüncesi, toplumun farklı katmanları arasında iş bölümünün ve paylaşımın kooperatifler aracılığı ile uygulanabilirliğini sağlamıştır (Newman, 1981). Korporatizm kavramı Latince kökenli olup birlikte hareket etme veya işbirliği anlamlarına gelmektedir. Korporatizm, 19. yüzyılda sınıf çatışması kaynaklı kapitalist gelişim modeline karşı, sınıf dayanışması kaynaklı bir model olarak ortaya çıkmıştır. Kooperatifler ise korporatist ekonomik modelde toplum içi dayanışmanın sağlanması için kurgulanmış oluşumlardır (Fındıkoğlu, 1967). 19. yüzyılın başından itibaren, çeşitli kooperatifler, korporatist düşünce ışığında gelişmiştir. Bu yapılanmaların en sistemli olanı 1844 yılında İngiltere’de başlatılan Rochdale Tüketim

Kooperatifi’dir. Fransa’da, Philippe Buchez tarafından 1832 yılında kurulan üretim kooperatifi ile ilk atımlardandır. Almanya’da modern anlamdaki ilk uygulama ise Hermann Schulze-Delitzsch tarafından 1849 yılında küçük sermaye sahipleri için kurulan kredi kooperatifi ile gerçekleştirilmiştir (Toprak, 1980). 19. yüzyılda sanayi devriminin gerçekleşmesi ve endüstrileşmenin bir sonucu olarak kentli nüfus küresel ölçekte hızlı bir şekilde artış göstermiştir. Kırdan kente bu hızlı nüfus artışı, kentleşme problemleriyle birlikte kentlerde konut ihtiyacı sorununa da neden olmuştur. Türkiye’de de, 20.yüzyılın ilk yarısında hızlı sanayileşme ve kentleşmeye bağlı olarak özellikle işçi kesimine yönelik konut eksikliği sorunu yaşanmıştır. Bu nedenle konut üretimine ilişkin çözüm arayışları, bireysel girişimlerin ötesine geçerek kamusal ya da özel kurumlar tarafından toplu konut kooperatifleri olarak sağlanmaya çalışılmıştır.

Türkiye’de kooperatifçilik düşüncesinin Cumhuriyet’in ilk yıllarında yoğunlaştığını söylemek mümkündür. Bu dönemde, 1929 ekonomik krizi ile bürokratik reformculuğun önü açılmıştır. Bu eğilimin bir sonucu olarak, temelinde halkçılık ilkesinin bulunduğu ve korporatif ideolojinin hâkim olduğu bir ekonomi politikası takip edilmeye başlanmıştır (Keyder, 2010). Türkiye’de kooperatifçilik düşüncesi, inşaat sektörü içinde kendine geniş anlamda yer bulabilmiştir. Yapı kooperatifleri bilinen anlamıyla, ev sahibi olmak isteyen bireylerin bir araya gelerek oluşturduğu örgütlerdir. Ülkemizde yapı kooperatifleri, genel olarak devletçilik eksenli kalkınma hareketleri sonucunda sanayileşen kentlerin ve artan nüfusun konut ihtiyacının karşılanması amacıyla ortaya çıkmıştır. Özellikle 1940’lı yıllarda, devlet çalışanlarına yönelik konut edindirme politikaları başlatılmıştır. Devlet bankası olan Emlak Eytam Bankası’nın kooperatif yapılarını desteklemesi ve 1945’te kurulan SSK’nın kooperatifleşme koşulu ile konut kredisi vermeye başlaması, konut üretim şekillerini ve konut sunum biçimlerini değiştirmiştir. Küçük ölçekli de olsa konut üretimi, devletin ilgilendiği konulardan biri haline gelmiştir. Kentlerde konut ihtiyacının artması karşısında kamu yardımı ile kooperatifler kurulmaya başlamıştır. Bu konut üretim biçiminde yatırımcı devlet değil özel sektördür, ancak işleyiş süreci ve finansman kamu kurumları tarafından desteklenmiştir (Koca, 2015). Konut kooperatifleri öncelikli olarak üst gelir grubundan devlet çalışanları için üretilmiştir. 1940’ların ortalarından sonra ise devlet, işçi ve memurlar gibi alt-orta kesimler için Anadolu’da konut kooperatifleri oluşturulması üzerinde durmuştur (Sey 1998; Tekeli 2009; Koca, 2015). Bu ekseninde 1923-30 yıllarındaki kooperatifçilik anlayışı konut sorunu çözümünün bir yolu

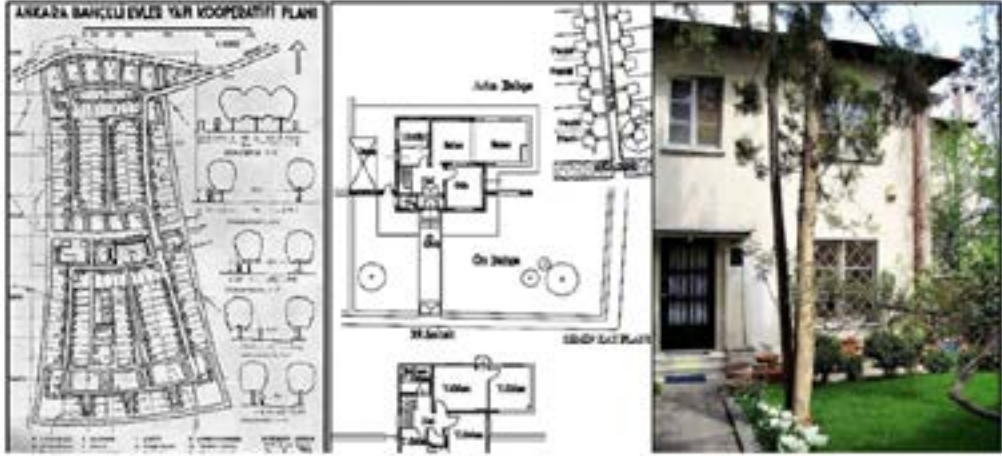
olarak görülürken özellikle Ankara'nın konut ihtiyacının karşılanmasında kooperatifçilikten yararlanılmaya çalışılmıştır (Çıkm, 1994). Cumhuriyet dönemindeki ilk konut kooperatifi 1934 yılında Ankara'da kurulan "Bahçelievler Yapı Kooperatifi'dir (Şekil 1). İlk, orta ve yüksek dereceli memurlar tarafından kurulan bu kooperatif daha sonra kurulan konut kooperatiflerin çalışma ilkelerini geniş ölçüde etkilemiştir (Hazar, 1997; Onur ve Ceylan-Duggan, 2017). Hermann Jansen, bu yapı kooperatifini, dönemin bürokrat kesimine yönelik olarak, bahçeli düzende tek veya iki katlı, ikiz ya da sıra evler şeklinde tasarlamıştır (Bakır Doğru, 2020: 362)

Bahçelievler Yapı kooperatifinden sonra Güven Yapı Kooperatifi, Karınca Kooperatifi, Küçük Evler Yapı Kooperatifi, Tasarruf Evleri Kooperatifi, İş Bankası Memurları Kooperatifi gibi birçok kooperatif kurulmuştur. Dönemin bir diğer yapı kooperatifi örneği de,

İstanbul'daki Şenesenevler Yapı Kooperatifidir (Şekil 2). 1950 yılında büyük bir arazi üzerine inşa edilen bu yapı kooperatifi, 55 konut ve çarşı, kulüp binası ve su kulesini içermektedir. Konut tipleri 22 tipten oluşmaktadır. Konutlar; yaşama, yatak odaları, mutfak, banyo, depo-kömürlük mekânlarını kapsamaktadır.

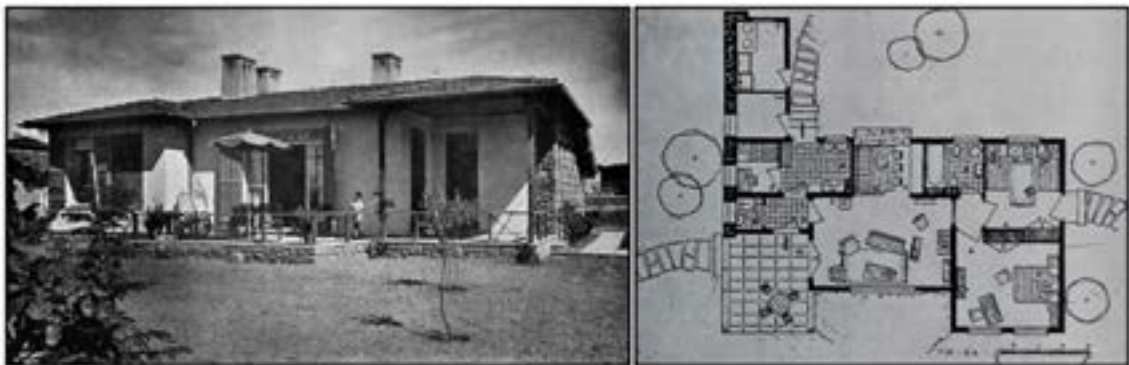
1965 yılında Sosyal Sigortalar Kurumu'nda düzenlemeler yapılması konut kooperatiflerinin sayısının artışıdaki önemli etkenlerdendir (Bilgin ve Tanyıcı, 2008; Onur, 2011). 1960-1970 yıllarında her ne kadar genel eğilimin tekil evlerden yana olduğu bilinse de apartman blokları şeklinde inşa edilen konut kooperatifleri hızla yaygınlaşmıştır. 1965'te çıkarılan Kat Mülkiyeti Kanunu da, Türkiye'deki konut üretimini ve sunum biçimlerini etkileyen en önemli olaylardan biri olmuştur. Bu kanunla apartmanların kooperatif ya da özel sektör girişimcisi tarafından üretiminin yolu açılmıştır. Buna ek olarak, 1969 yılında

Şekil 1. Bahçelievler Yapı Kooperatifi

Kaynak: Bakır Doğru, 2020

Şekil 2. Şenesenevler Yapı Kooperatifi C ve F Tipi Konutlar

Kaynak: Bakır Doğru, 2020

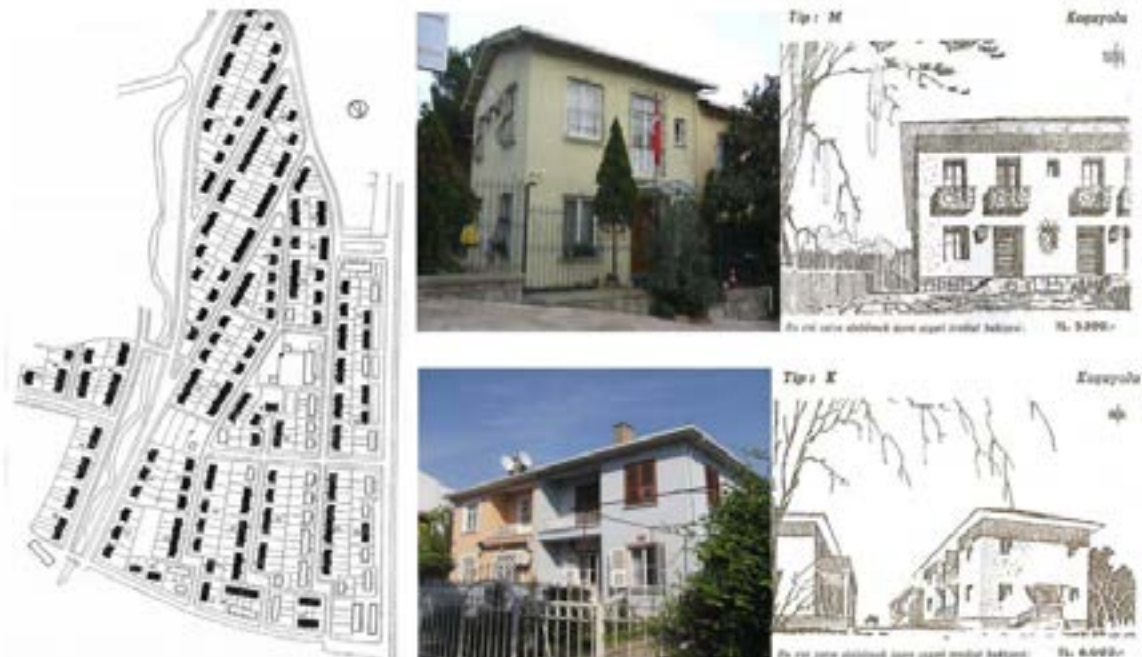
1163 sayılı ile çıkarılan Kooperatifler Kanunu, özel sektör yatırımcısının kooperatifler aracılığıyla konut üretmesini sağlayarak apartmanlara göre daha fazla sayıda konut üretebilmenin önünü açmıştır (Sözen ve Tapan, 1984; Demirkan ve Salbacak, 2019). Özüekren'e (1996) göre Türkiye'de konut kooperatiflerinin uygulamaları üç ayrı dönemde incelenmektedir. Birinci dönem, bahçeli ev uygulamaları, ikinci dönem apartman uygulamaları, üçüncü dönem ise toplu konut uygulamaları dönemleridir. Bahçeli ev tipi konut uygulamaları, arsaların daha uygun olduğu, iskân alanları dışında bulunan yerlerde uygun alan seçilmesi ve sınırlandırılmasıyla oluşmuş olup bir katlı, iki katlı tek, ikiz ve sıra evler olarak planlanan uygulamalardır. Bu uygulamalar sadece başkent Ankara'da değil birçok şehirde uygulama alanı bulmuştur. 1930'lu yıllarda Bahçeli Evler Yapı Kooperatifi ile başlayan kooperatif yoluyla elde edilen bahçeli konut yerleşimleri 1960 yıllarına ülkenin birçok şehrinde devam etmiştir. 1951-1954 yılları arasında yılında yapımı gerçekleştirilen Koşuyolu Emlak Bankası Evleri de, kooperatif yolu ile oluşturulmuş bahçeli konut yerleşimlerindedir. Bu toplu konutlar, sokak dokusuna paralel olarak yerleşimi gerçekleştirilmiş olan, bahçeli bir ve iki katlı ikiz ve sıra evlerden oluşmuştur. Yine aynı kompleks içerisinde çarşı, kreş, okul ve spor alanları gibi ortak kullanıma açık sosyal tesisler de inşa edilmiştir (Soygeniş, 1995; Ünsal Topaç, 2019). Koşuyolu Evlerinin tasarım dili oldukça yalın ve işlevselliğin ön planda olduğu rasyonel bir çizgidedir. Minimum maliyet ile yaşayanların maksimum olarak

faaydalanabilmesine imkân sağlayacak bir üretim metoduna gidilmiştir. Farklı tiplerde tasarlanan konutların, Emlak Bankası broşürlerinden ulaşılabildiği kadarıyla 7 tipten oluştuğu görülmektedir (Şekil 3). Tüm tipler incelendiğinde basit bir mekân kurgusu ile yapılmış sade bir tasarım anlayışı görülmektedir.

Etiler Yapı Kooperatifi de tıpkı Koşuyolu Evleri gibi bahçeli konut yerleşimi örneklerindedir. Etiler Yapı Kooperatifi, Etibank çalışanları tarafından 1951 yılında kurulmuş, 1952- 1957 yılları arasında inşaatı tamamlanmıştır. Prof. Kemal Ahmet Aru tarafından tasarlanan bahçeli konut yerleşimleri, farklı tip konutların bulunduğu 191 konuttan oluşmaktadır ve karakol, dükkânlar, gazino, okul ve kulüp binasının bulunduğu sosyal alanları içermektedir (Şekil 4). Konutlar 9 ayrı tipten oluşmuştur. Bu kooperatifin üyeleri daha üst düzey bürokratları barındırmakta hatta üyelerinin önemli bir bölümü Demokrat Parti üyelerinden oluşmaktaydı (Ünsal Topaç, 2019: 34).

Türkiye'de Konut kooperatifçiliği yasal olarak planlı dönem ve plansız dönem olarak ayrılabilir. Plansız dönem 1961 Anayasası ile belirlenmiş kalkınmanın planlı bir şekilde yapılacağı ve bu durumun uygulamaya geçildiği 1963 yılı itibarıyla başlamıştır. 1940'lı yıllarda konut üretimi için en çok tercih edilen yöntem olan konut kooperatifçiliği o günden bugüne sayı ve nitelik olarak değişime uğramıştır (Soydan, 1980). 1945'lerde hayli artan göçler ile birlikte konut sorunu daha da büyümeye başlayınca konut kooperatiflerinin sayısı da gittikçe artmıştır. Bu artış niteliksel anlamda

Şekil 3. Koşuyolu Evleri Vaziyet Planı, M Tipi ve K Tipi Konutlar

Kaynak: Broek, 1964, Suoğlu, 2009; Ünsal Topaç, 2019

Şekil 4. Etiler Yapı Kooperatifi , (a) D1 Tipi Konut , (b) B Tipi Konut

(a)

(b)

Kaynak: Aru, 1952; Bakırcı, 2018.

da kooperatifçiliğin gelişmesini sağlamıştır (Esmeray, 1996). 1948 yılında yürürlüğe giren ve konut yapımını teşvik eden yasalar, konut kooperatifleri aracılığıyla konut yapımını özendirmiş, maliyetin önemli bir kısmını oluşturan arsa maliyetleri devlet aracılığıyla karşılanınca da konut kooperatifleri sayıları hızla artmaya başlamıştır.

Konut kooperatifçiliği bu dönemde iki şekilde yürümeye başlamıştır: İlki tek yapı kütesi ya da aynı yapı içerisinde, sonraları kat mülkiyeti yasası aracılığıyla önü açılarak oluşturulmuş olan küçük ölçekli konut kooperatifçiliği; diğeri ise Ankara'nın 1950'lerdeki konut üretiminin büyük kısmını gerçekleştiren en az 150-200 üyeye sahip büyük konut kooperatifçiliğidir (Akpınar ve Uz, 2016). 1966 yılına gelindiğinde ise artan gecekondü probleminin çözümü ve düşük gelir gruplarının konut kooperatifçiliği yolu ile konut sahibi olabilmelerine destek olabilmek için 775 sayılı Gecekondü Kanunu çıkarılmıştır. 1969 yılında yürürlüğe giren 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ile konut kooperatifçiliği ülke genelinde artış göstermiştir (Ünsal Topaç, 2019: 35-36).

Bu bağlamda üretilen modern konut kooperatiflerinden biri de, Giresun Fiskobirlik Yapı Kooperatifi Birlik Evleri'dir. Fiskobirlik çalışanlarının konut edinmesi amacıyla kurulan bir yapı kooperatifidir. Yapıldığı

dönem itibarıyla belli bir kurumun çalışanlarının bir arada yaşayarak oluşturdukları sosyal bir sınıfı tanımlaması, çok bloklü, yüksek katlı, modernist karakterli cephe düzeni ve yaşam standardını yükseltmeye yönelik mimari çözümleriyle önemli bir örnektir. Bulunduğu kentte yüksek yapılaşmanın ve apartmanlaşmanın önünü açmasıyla da önemli bir mimari temsildir.

Konut kooperatiflerinin üretim sürecinde mimarın tavrı bireysel konut üretimine göre farklılık göstermektedir. Dönem mimarlarının konut üzerine görüşleri mimarların konuyu halkçılık ilkesi üzerinden yorumladıklarını göstermektedir (Sey 1998). Zamanın konut mimarlığının tasarım ilkesi, konutu kullanacak bireyin alışkanlıklarını, temel kültür ve geleneklerini koruyan aynı zamanda yeni bilim ve tekniklerden yararlanan tasarım yolu ile halkın sorunlarını çözebilecek "güzel mesken mimarlığı yapmak"tır. Böylece, üretilen devlet çalışanları ve kooperatif evleri, mimarın kullanıcı temelli, bulunduğu çevrenin ve kültürün değerlerinden beslenen özgün tasarımı üzerinden değer kazanmaktadır. 50'lerden sonra ise mimarların batılı modernizm etkisinde kalarak yerel değerlerden uzaklaştıkları söylenebilmektedir (Balamir 2003; Sey 1998). Yeni bir devletin kurulması ile çağdaş ve modern yapıları çevreler yaratma söylemleri birbirleri ile örtüşmüş, böylece konutlar modern mimarlık ilkeleri üzerinden okunmaya başlamıştır (Şekil 6, Şekil 7).

Şekil 5. Giresun Birlik Evleri, 1969

Kaynak: Demirkan ve Salbacak, 2019

Şekil 6. Emel Yapı Kooperatifi, 1965

Kaynak: URL1; Koca, 2015

Şekil 7. Bağ-Kur ve Sosyal Sigortalılar Birlik Yapı Kooperatifi, Ortaköy Sitesi, 1979

Kaynak: URL2; Koca, 2015

3. KARABÜK'TE ENDÜSTRİLEŞME-MODERNLEŞME SÜRECİ ve ÇAMKENT YAPI KOOPERATİFİ

Karabük'ün modernleşme süreci, Erken Cumhuriyet döneminin sanayileşme faaliyetleriyle birlikte başlamıştır. Kent, erken Cumhuriyet dönemi mimarlığının oluşum sürecini iyi temsil eden kentlerden biridir ve Türkiye'nin endüstrileşme tarihinin başlangıcını oluşturması açısından da önemlidir (Kalyoncu, 2007; Kaya, 2011: 64). Karabük'ün bir endüstri kenti olma sürecinin başlangıcı, 1930'lu yıllara rastlamaktadır. 1937 yılında yapımına başlanan Demir Çelik Fabrikası kentin modern bir karakter edinebilmesinde en etkili faktör olmuştur. Karabük Demir Çelik Fabrikası'nda ilk olarak 6 Haziran 1939 tarihinde kuvvet santrali faaliyete geçmiştir (Ayten, vd, 2010: 67).

Karabük'ün mekânsal gelişimini etkileyen bir diğer faktör, fabrikanın kurulmasıyla birlikte kente göç eden işçilerdir. Karabük'e ilk gelen işçiler, 1930'lu yılların başında demiryolu inşaatında çalışmak üzere gelmişlerdir. Bu işçiler için konut üretimi yapılmadığından bu işçilerin kalıcı etkileri olmamıştır. 1937 yılında fabrika inşaatının başlamasıyla birlikte ikinci işçi grubu kente gelmiştir (Özkan, 2010). Erken Cumhuriyet Döneminin devletçilik anlayışının da etkisiyle, sanayileş-

meye önem verdiği bu yıllarda, fabrikanın açılmasıyla birlikte işçilerin barınma sorunu ortaya çıkmıştır. Bu dönemde yapılan işçi yerleşimi, kenti modern bir yere dönüştürmekte önemli rol oynamıştır. Fabrika yerleşimleri kapalı, yalıtılmış ve bütünsel tasarımlar sunmaktadır (Cengizkan, 2009). Fabrikalarla birlikte işçilerin barınma sorununa çözüm getiren işçi konutları yapılmış, bu konutlarda modern bir çevre olarak gelişmiştir. Buldukları kentin imarına yön veren fabrika yerleşimleri, Karabük örneğinde de aynı şekilde gelişmiştir.

Sanayileşme süreci ile birlikte, yaşanacak kentleşme önceden tahmin edildiğinden, Kapullu Köyü arazilerinin bir bölümü, fabrikada çalışacakların barınma sorununu çözmek amacıyla 1936 yılından itibaren kamulaştırılmaya başlanmıştır (Bükülmez, 1996; Çabuk vd. 2016: 22). Yenişehir adı verilen bu alanda fabrikanın memur, teknisyen, mühendis ve işçileri için modern bir mahallenin kurulması kararlaştırılmıştır (Karabük Belediyesi, 1985; Çabuk vd. 2016: 22). Yenişehir adlı bu mahallenin planı 1938 yılında tanınmış Fransız Şehir Plancı H. Prost'a hazırlanmıştır. Plan, Karabük'ün gelecekteki gelişimini esas alan bir plan olmayıp, sadece Yenişehir mahallesini kapsamaktadır (Çabuk vd., 2016). Bu yerleşimde, fabrika çalışanlarının mekânsal ve sosyo-kültürel tüm ihtiyaçları göz önünde bulundurularak bir planlama anlayışı çerçevesinde, tüm ihtiyaçlara yönelik mimari

bir program geliştirilmiştir. İngiliz ve Hollanda bahçe kentlerine benzer nitelikte tasarlanan işçi konutlarının bulunduğu yerleşimde, yaya yolları ve kaldırımlar geniş bir biçimde tasarlanmıştır (Şekil 8).

Fabrika yerleşiminde barınma ve sosyal ihtiyaçların karşılanması yanında ulaşım olanakları da düşünülmüştür (Kaya, 2011). Kısacası, Demir çelik fabrikalarının kurulmasıyla kent, dönemin modernleşme çabalarının bir ürünü haline gelerek, aynı zamanda yerin ideolojik ve sosyo-kültürel açıdan önemini ortaya koyan bir örnek olmuştur. Süreç içerisinde Karabük'teki kentleşme, kentin 'Modern Karabük' ve 'Öteki Karabük' biçiminde adlandırılarak değerlendirilmesine yol açmıştır. Modern Karabük, Erken Cumhuriyet Dönemindeki çağdaş ve modern toplumu yaratmaktaki bilinçli ve planlı uygulamalarını konu almıştır. Modern Karabük, 1938- 1960 yılları arasında yaşanmış bir süreci temsil etmektedir (Kalyoncu, 2007).

Sanayi yerleşimleri yalnızca yeri değiştirip biçimlendirmekle kalmamış; bu yerleşimlerdeki işçi konutları da işgücünü ve işçileri yere bağımlı kılarak üretimde sürekliliği ve modern toplumun oluşmasını sağlamışlardır. Şengül'e göre (2001), yeni kurulan devlet fabrikalarının yer seçimindeki ölçütler, aynı zamanda ulus devlet oluşumunun mekânsal stratejisinin bir parçası olarak da incelenebilirler. Sanayi tesislerinin Anadolu

Şekil 8. Yenişehir Mahallesi, İşçi, Memur ve Mühendis Konutları

Kaynak: URL3

Şekil 9. Çamkent Yapı Kooperatifi Genel Görünüm, 1970'ler

Kaynak: URL4

Şekil 10. Çamkent Yapı Kooperatifi'nin Konumu

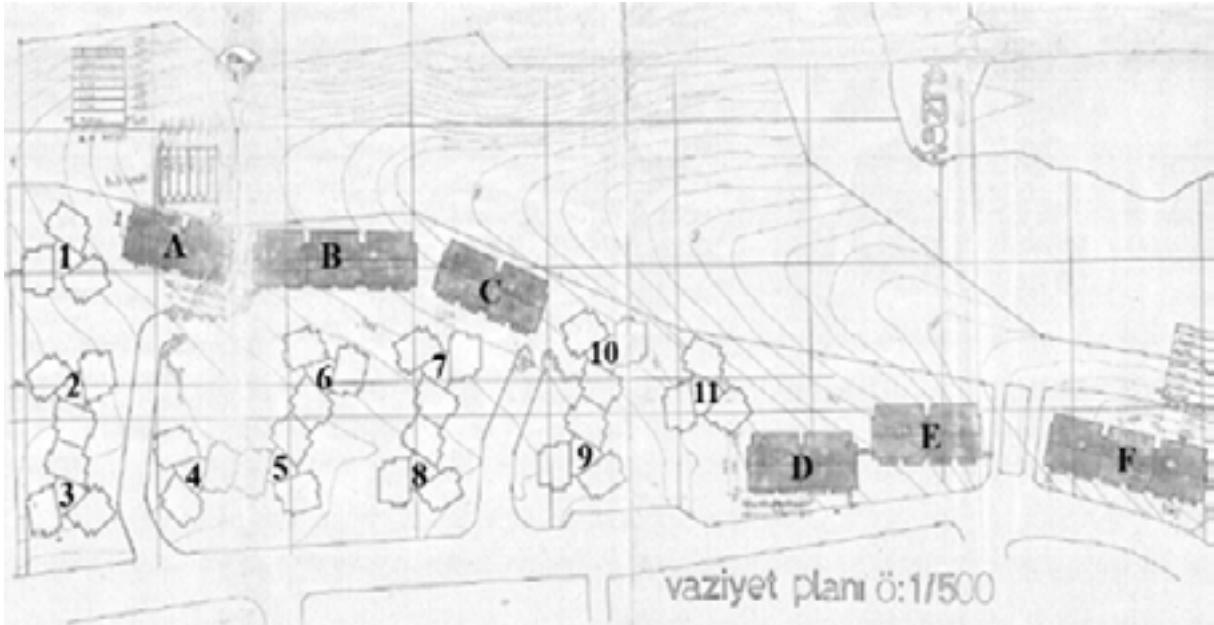
Kaynak: URL5

kentlerinde kurulmasıyla birlikte, bu tesislerde çalışan işçilerin barınma sorunu gündeme gelmiştir. Bu sorun, 1930'lu yıllarda işçi konutlarının fabrika yerleşimlerinin yakınına yapılmasını sağlamıştır. Devlet tarafından kurulan işçi mahallelerindeki işçi konutlarının birincil amacı mesken ihtiyacını karşılamaktan öte; toplumsal bir model oluşturma çabasıdır. İşçi konut-

ları, devletin işçiye verdiği önemin göstergesi olarak da değerlendirilebilirler. İşçi konutları bu dönem için zengin bir bilgi kaynağı sunmakta; yapıldıkları dönemi aydınlatan birer mimari kültür ögesi olarak ele alınmalıdır.

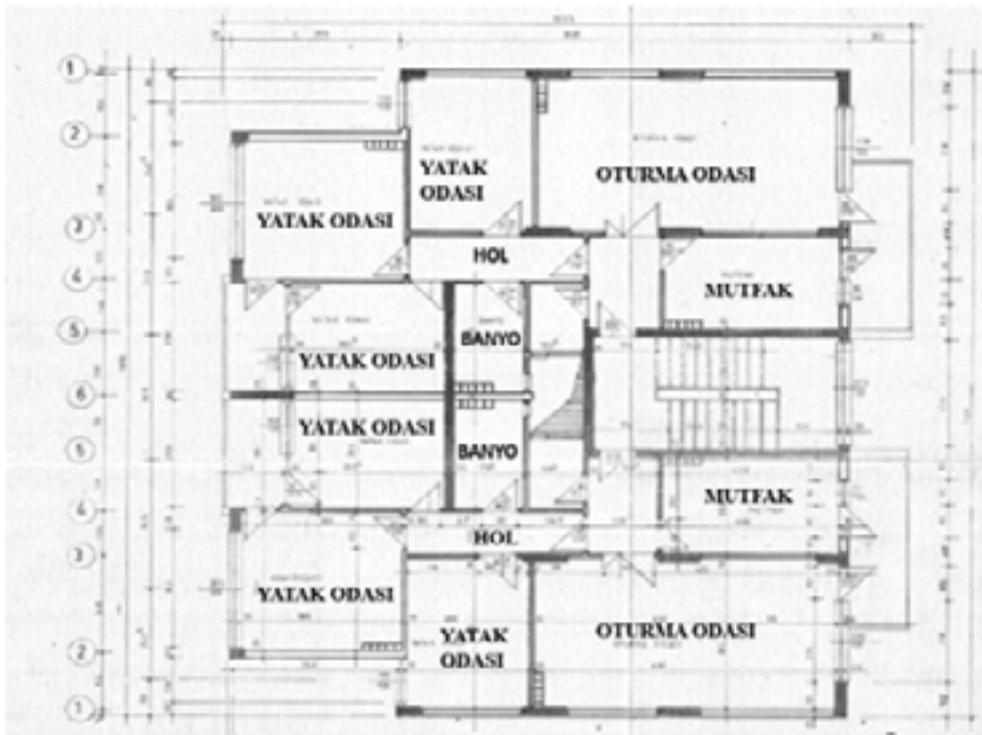
Bir idealin parçası olan işçi konutları Erken Cumhuriyet Döneminde çağdaş ve modern toplumun inşa sü-

Şekil 11. Çamkent Yapı Kooperatifi Vaziyet Planı

Kaynak: Karabük Belediyesi Arşivi, 2020

Şekil 12. Çamkent Yapı Kooperatifi (A, B, C, D, E, F Blokları) Kat Planı

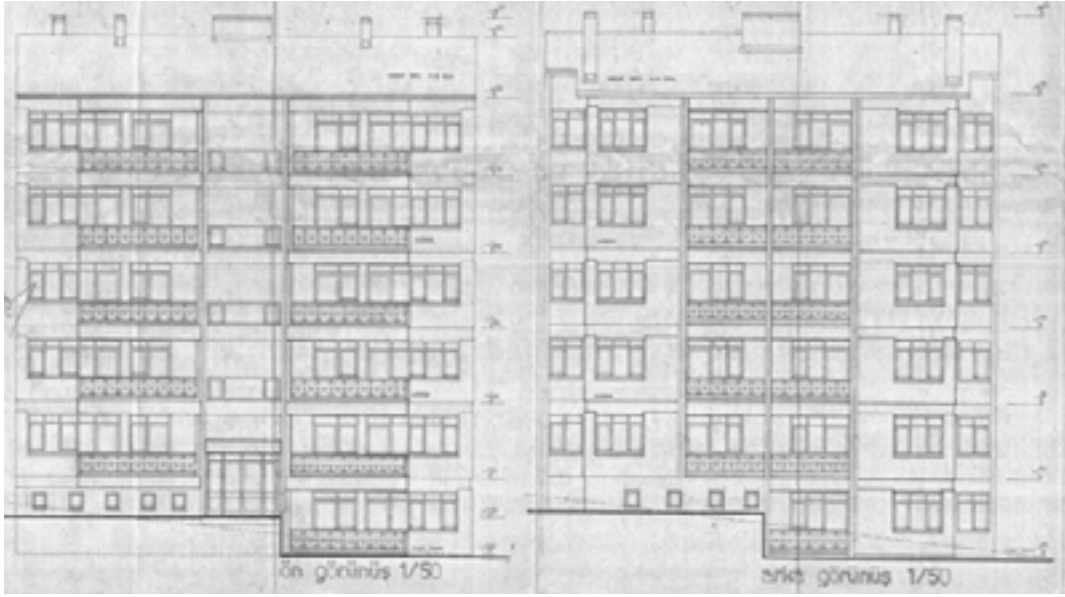

Kaynak: Karabük Belediyesi Arşivi, 2020

recinde de son derece önemli bir misyona sahiptir. Yapıldıkları dönemde işçilerin barınma sorununa çözüm getirmenin yanında; modern toplumun inşa sürecinde önemli bir aşamayı temsil etmektedirler. İşçi konutları düşüncesinin alt yapısını oluşturan ortama bakıldığında iki özellik ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi; işçinin sağlığını koruyarak işçinin geleceğini ve verimliliğini arttırmak olarak özetlenebilir. Bu açıdan bakıl-

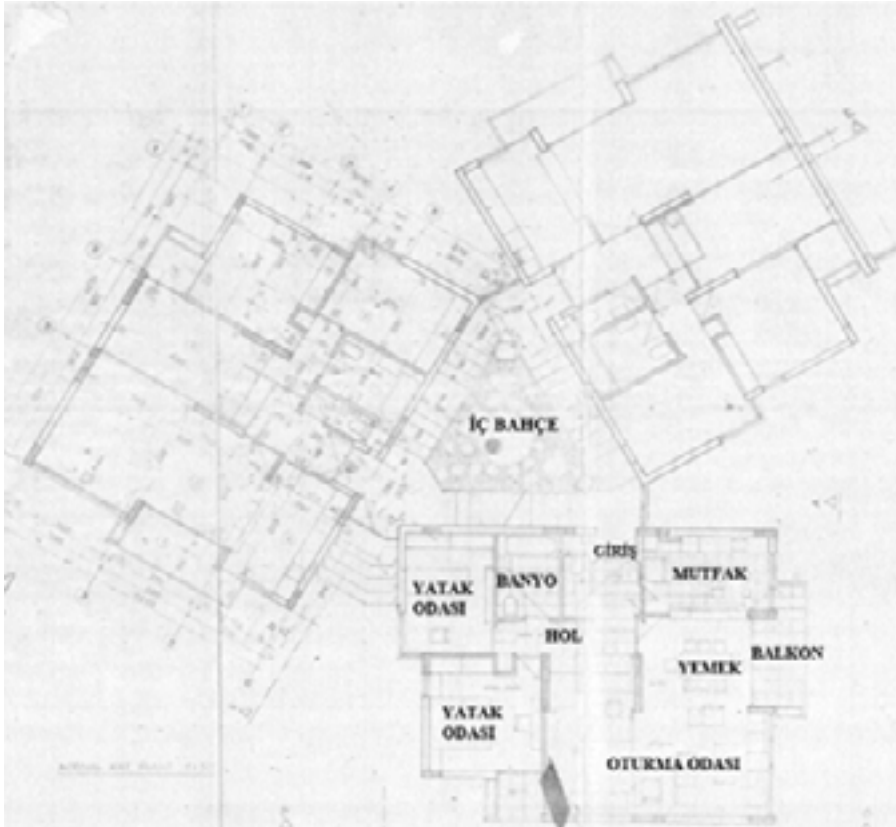
dığında ise; işletmenin rantabilitesi de artacağından işçi konutları sorunu her dönemde çözülmeye çalışılan bir sorun olarak görülmüştür. İkinci özellik ise; endüstrileşmenin her döneminde, farklı yaşam tarzı kökenli, sınıf katman ifadelili ve statüye dayalı konut tiplerinin tasarımıda yer almasıdır. Erken Cumhuriyet Döneminin devletçilik anlayışının da etkisiyle, sanayileşmeye önem verdiği bu yıllarda, fabrikanın açılma-

Şekil 13. Çamkent Yapı Kooperatifi (A, B, C, D, E, F Blokları) Ön ve Arka Görünüş

Kaynak: Karabük Belediyesi Arşivi, 2020

Şekil 14. Çamkent Yıldız Bloklar, Kat Planı

Kaynak: Karabük Belediyesi Arşivi, 2020

sıyla birlikte işçilerin barınma sorunu ortaya çıkmıştır. Bu dönemde yapılan işçi yerleşimi, kenti modern bir yere dönüştürmekte önemli rol oynamıştır. Fabrika yerleşimleri kapalı, yalıtılmış ve bütünsel tasarımlar sunmaktadır (Cengizkan, 2009). Fabrikalarla birlikte işçilerin barınma sorununa çözüm getiren işçi konut-

ları yapılmış, bu konutlarda modern bir çevre olarak gelişmiştir.

Bu makalenin odağını oluşturan Çamkent S.S. Demir Çelik memurları yapı kooperatifi, Karabük'te 1966 yılında Demir Çelik işletmesinin İnşaat Müdürlüğü tara-

fından yapılmıştır. Karabük kentinde konut sorununun çözümü Demir Çelik Fabrikalarının girişimlerinin yoluyla ele alınmıştır ve kooperatif yapısı üretim sürecinde memur kooperatiflerini desteklemeyi sürdürmüştür. Bu bağlamda, Çamkent kooperatifleri, hem modern yapılaşmanın hem de kentte kooperatifleşme fikrinin somut bir örneğini oluşturmaktadır. Karabük kentinin modern yüzü olan Yenişehir mahallesinin kuzeyinde yer alan Çamkent kooperatifi, yeni ortaya çıkmış olan “kentli ve memur sınıf” için tasarlanmıştır. Bu kooperatif yapısı, apartmanlaşma olgusuyla henüz tanışmakta olan yeni kentli sınıf için “yeni” bir deneyimdir. Bu yönüyle Çamkent yapı kooperatifi, bir endüstri kenti olan Karabük’ün ilk yapı kooperatiflerinden biri olarak kentin yapı stokuna katılmış ve kentin modern değerlerinden biri olarak yerini almıştır (Şekil 9).

Türkiye’de yapı kooperatiflerinin etkin olarak üretildiği dönemde, bir kooperatife kabul edilebilmek için belli bir kurumun üyesi olma şartı gerekmektedir. Bu nedenle, konut kooperatiflerinin işleyişi, devlete bağımlı statü gruplarından meydana gelen kurumlar ve bu kurumların getirdiği statüleşmenin örnekleri haline gelmiştir (Bilgin, 1998; Zorlu ve Salbacak, 2019). Çamkent S.S. Demir Çelik Memurları Yapı Kooperatifi, Karabük’ün modern mahallesi olarak bilinen Yenişehir’in kuzeyinde inşa edilmiştir (Şekil 10). Kooperatifin mimari tasarımı ve uygulaması mimar Ahmet Aksoy tarafından gerçekleştirilmiştir.

Söz konusu yapı kooperatifi, 17 ayrı yapı grubundan oluşmaktadır (Şekil 11). Bu yapı gruplarından 6’sı (A, B, C, D, E, F) bitişik nizamda inşa edilmiş olup, geri kalan gruplar yıldız blok adıyla konumlandırılmış ve konut birimleri arasında üçgen boşluklar yaratılarak, iç bahçeler oluşturulmuştur.

Ön cephe genişliği 16.70 metre ve derinliği 16.05 metre olan konut birimleri (A, B,C,D, E, F) bitişik nizamda yer almaktadır. Modül kavramından yola çıkılarak tasarlanan kütleler, çift dairesel bloklar şeklinde kurgulanmıştır (Şekil 4). Konutların iç mekân organizasyonu, dönemin modern planlama anlayışına uygun bir şekilde, gerekli işlevleri çözebilecek biçimde ele alınmıştır. Konutların ön cephesinde, Karabük kent ormanına bakan aksta, mutfak ve oturma odası birimleri yer almaktadır. Konutların arka cephesinde ise yatak odaları yerleştirilmiştir ve bu mekânlar gece holi ile birbirine bağlantılı olarak çözülmüştür. Konutlarda, ortak kullanılan mekânlar kent ormanı manzaralı ön cepheye, yatak odaları ise mahremiyeti sağlamak amacıyla arka cepheye yerleştirilerek dönemin konut tasarım anlayışına uygun bir biçimde planlanmıştır. Çekirdek aile yaşantısını temsil eden yönüyle, Çam-

kent yapı kooperatifinin kendi döneminin apartman tipolojisini yansıttığı söylenebilir. Bunun dışında, bir dairenin 4-5 kişiyi barındıracak şekilde tasarlandığı kabul edilirse, A-B-C-D-E-F bloklarının yaklaşık 600 kişiye hizmet ettiği düşünülebilir (Şekil 12).

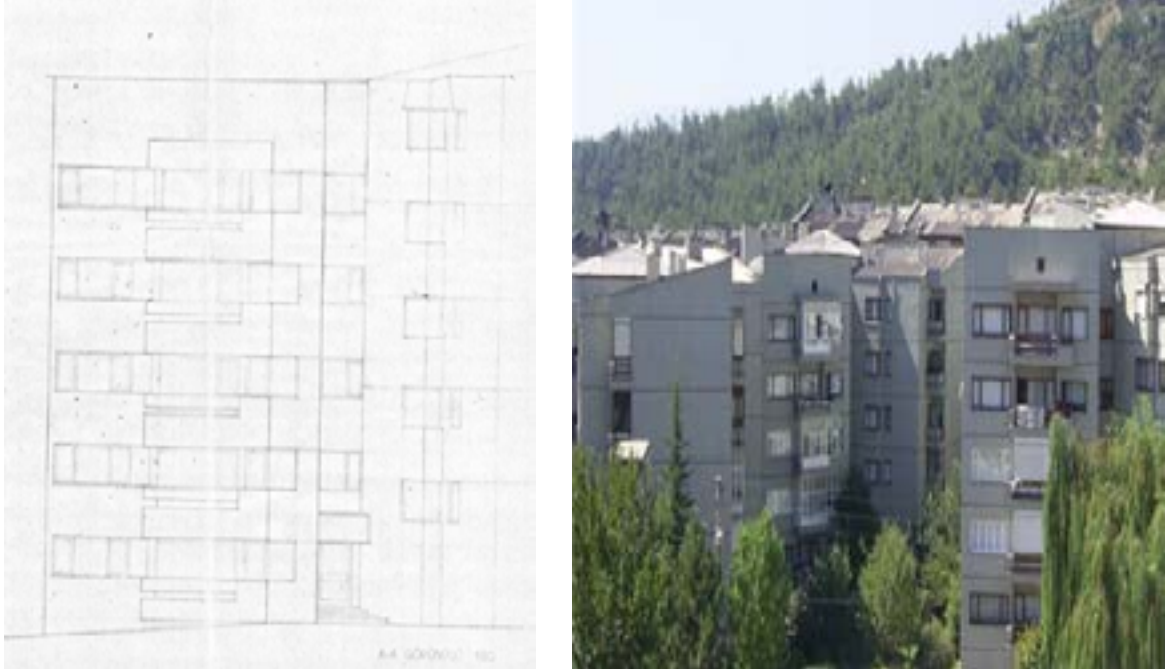
A, B, C, D, E, F Bloklarının cephe düzeni de (Şekil 13), plan kurgusunda olduğu gibi modernist eğilimlere sahiptir. Bahsedilen blokların cephe tasarımları iç çözüme uygun bir şekilde, bir başka deyişle, işlevin dışı yansıdığı bir biçimde oluşturulmuştur. Gün ışığından ve kent ormanı manzarasından optimum ölçüde yararlanabilmek için tasarlanan geniş pencere yüzeyleri de modern dile uygun düzenli modüller olarak yer almaktadır. Yine, dönemin modern apartman tipolojisinde sıkça karşılaşılan ön cephede merdiven boşluğunun okunabilmesi durumu bu blokların cephe anlayışında yerini almıştır.

Ön cephe genişliği 12.10 metre ve derinliği 10.10 metre olan konut birimleri (1, 2, 3, 4, 5, 6,7, 8, 9, 10, 11) yıldız bloklar ismiyle konumlandırılmıştır. Bu tipteki konutlar tek dairesel ve üç tek dairenin bir araya gelerek ortalarında üçgen bir boşluk oluşturacağı şekilde tasarlanmıştır. Konut birimleri, mutfak, yemek alanı, yaşam alanı ve yatak odalarından oluşmaktadır. Konutlarda, mutfak, yemek alanı ve yaşam alanı aynı aksa yerleştirilmiş olup, yemek ve oturma alanı birlikte çözümlenerek esnek bir plan tipi geliştirilmiştir.

Bu yönüyle konut plan tipi, modern konut anlayışına uyumludur. Yatak odaları gece holiyle birbirine bağlantılıdır ve mahremiyeti sağlamak için arka cephede yer almıştır. Ayrıca, kent ormanı manzarasına odaklanan dairelerde yemek ve yaşam alanı hacim olarak büyük tutulmuştur ve balkon kullanımı ve geniş pencere açıklıklarıyla yine Karabük Kent Ormanı manzarasından maksimum ölçüde yararlanılmaya çalışılmıştır. Çamkent yapı kooperatifi yıldız blokların tek dairede en az 4 kişiyi barındırabildiği kabulüyle, toplamda yaklaşık 660 kişiye hizmet ettiği söylenebilmektedir (Şekil 14).

Çamkent yapı kooperatifi Yıldız Bloklarının cephe düzenleri, A, B, C, D, E, F bloklarının cephelerinden daha farklı bir anlayışla oluşturulmuştur. Yıldız blokların cephe tasarımlarında yatayda gelişen pencere hatları dikkat çekmektedir ve bu yatay hat, yaşam alanının bulunduğu cepheye denk gelmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere, dairelerde birimlerin yerleştirilmesi konusunda orman manzarası önemli bir faktör olmuştur. Yatayda gelişen geniş pencere yüzeyleri, iç-dış bağlantısını güçlendirmenin yanı sıra, sahip olduğu geometrik etkisi ile dönemin modern cephe anlayışını yansıtmaktadır. Cephe düzeninde görülen doluluk-boşluk

Şekil 15. Çamkent Yapı Kooperatifi, Yıldız Blokları- Görünüşler

Kaynak: Karabük Belediyesi Arşivi, URL-1, 2020

Şekil 16. 5000 Evler Yapı Kooperatifi Plan-Ön Cephe

Kaynak: Karabük Belediyesi Arşivi, 2020

oranlarının dengeli bir biçimde kullanılması ve geometrik unsurlarla yapı, dönemin modernist eğilimlerine uygun özellikler taşımaktadır (Şekil 15).

Karabük'te kooperatif yoluyla konut üretim sürecinin başlangıcını oluşturan Çamkent Yapı Kooperatifi'nden sonra üretilen bir diğer kooperatif yapısı 5000 evler konut kooperatifi olmuştur. 5782 konuttan oluşan

bu yapı grubu, Demir-Çelik İşletmeleri ve Çelik-İş Sendikasının ortak çabasıyla uygulanmıştır. 1969 yılında yapımı başlanan proje, etaplar halinde gerçekleştirilmiştir. Çamkent yapı kooperatifinden sonra apartmanlaşma fikrinin yaygınlaşmasına neden olan uygulamalardan biri olmuştur. Sadece ilk etapta tek katlı konutlar üretilmiş, daha sonraki tüm etaplar dört katlı olarak inşa edilmiştir (Kalyoncu, 2007) (Şekil 16).

Böylelikle, Çamkent ve 5000 Evler kooperatif yapıları, kentte apartmanlaşma olgusunun önünü açarken aynı zamanda modern apartman kurgusunun da yaygınlaşmasında ön ayak olmuşlardır.

4. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Çamkent yapı kooperatifi, Karabük Demir Çelik memurlarının barınma ihtiyacına yönelik, bir başka deyişle "kentli" ve memur sınıf için tasarlanmış bir yapı kooperatiftir. Kooperatif yapısı, dönemin konut yetersizliği sorununa kısmen çözüm üretmekle birlikte, bir endüstri kenti olan Karabük'ün modernleşme sürecinde modern bir karakter olarak yerini almıştır. Yapıldığı dönem itibariyle, hem Türkiye'de çoğunluğu Sosyal Sigortalar Kurumu aracılığıyla üretilen yapı kooperatiflerine bir örnek oluşturması, hem de memur sınıfının bir araya gelerek oluşturduğu yeni bir sosyal yapılanmayı sağlaması bakımından önemlidir. Bununla birlikte, üretildiği dönem itibariyle kentte apartmanlaşma ve yüksek yapılaşma olgusunun önünü açan yapı örneklerinden biridir.

Çamkent yapı kooperatifi, modern karakterli cephe ve iç mekân işlev düzeniyle, kentin memur sınıfı için yeni bir konut deneyimi sunmuştur. Taşıdığı modern karakter, yapı kooperatifi ölçeğinde kalmayarak, kentin modern mahallesi Yenişehir ile birlikte kentin modern mimarlık yüzünü güçlendirmiştir. Karabük Demir Çelik Fabrikası-Yenişehir Mahallesi- Çamkent Yapı Kooperatifi üçgeninde kurulan modern ortaklıkta kent, modern yapılaşma sürecinin başlangıcını deneyimlemiştir.

Dönemin modern mimarlık anlayışına paralel olarak gelişen tasarımıyla geniş salon kullanımı, gece holü, cephelerde geniş cam yüzeylerin kullanılarak aydınlık mekânlar sunmak gibi çözümleriyle kentin apartman tipolojisinin oluşmasında ve yerleşmesinde ön ayak olmuştur. Kendinden sonra inşa edilen apartmanlar için modern bir rehber olan Çamkent yapı kooperatifi, bu yönüyle kentin ayrıcalıklı yapıları arasında yer almıştır ve dönemin modern olma anlayışını temsil eden bir yapı grubu olarak kabul görmüştür.

Çamkent Yapı Kooperatifi'nin üretildiği dönem itibariyle, 55 yıllık bir geçmişe sahip olduğu tespit edilmiştir. Betonarme yapıların yaklaşık 50 yılda bir iyileştirilmesi gerektiği düşünüldüğünde, modern mimarlık kültürü olarak niteleyebileceğimiz bu prototip yapıların kullanılabilirliğinin sürdürülmesi, yaşatılabilmesi ve geleceğe aktarılabilmesi sorunları da incelenmeye değer bir başka tartışma alanı açmaktadır. Bir endüstri kenti olan Karabük'te modern mimarlık ve apartmanlaşma serüveninin önünü açan bu

yapıların mekânsal ve yapısal bağlamda iyileştirilmesi ve yapı kullanımının sürekliliğinin mümkün olabilirdiğince sağlanması kent mimarlık tarihinin yaşatılması bakımından önemli ve gerekli görülmelidir. Bu bağlamda, bu yapıların fiziki güçlendirme ve iyileştirme çalışmaları yapılmalı, fiziksel yıpranmaların en aza indirgenmesi sağlanarak, bu mimari kültürün gelecek yaşamlara aktarılması ve tanıtılması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKPINAR, İ. & UZ, F. (2016). *Türkiye Tasarım Kronolojisi: Konut, Vitra Çağdaş Mimarlık Dizisi*, İstanbul.
- ARU, K. A. (1952). *Etiler Yapı Kooperatifi İstanbul-Bek Evleri, Etiler Yapı Kooperatifi*, İstanbul; Derleyen: Bakırcı, D., (2018). Evaluation of Spatial Change in 20th Century Housing Production Through Etiler Housing Cooperative, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- AYTEN A., M., ÇABUK, S., ÖZKAN, M. & TURCAN, Y. (2010). Cumhuriyet Kenti Karabük'ün Planlama Tarihi Üzerine (1937-1967) Bir Değerlendirme, *Kuruluşundan Bugüne Karabük ve Demir- Çelik Sempozyumu*, Karabük, 65-77.
- BAKIR DOĞRU, H. (2020). Cumhuriyet Dönemi Konut Mimarisinde İdeal Bir Mekân (Okuması) Örneği: Yapı Kooperatifleri, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13 (71), 359-366.
- BAKIRCI, D. (2018). *Evaluation Of Spatial Change in 20th Century Housing Production Through Etiler Housing Cooperative*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- BİLGİN, İ. (1998). Modernleşmenin ve Toplumsal hareketliliğin Yörüngesinde Cumhuriyet'in İmarı, *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, (ed.) Yıldız Sey, İstanbul: Tarih Vakfı, 255-272.
- BİLGİN, N. & TANIYICI Ş. (2008). Türkiye'de Kooperatif ve Devlet İlişkilerinin Tarihi Gelişimi, *KMU İİBF Dergisi*, 15 (5), 136-159.
- BROEK, J. H. (1964). *Habitation 3 U.I.A.: Programme, Design and Production*, Elsevier Publishing Company, New York; Derleyen: Biçer, S., (2013), *Geçmişin Modern Mimarisi-4: Koşuyol*, <http://www.ar-kitera.com/haber/gecmisinmodern-mimarisi-4-ko-suyolu/>, 10 Ekim 2019.
- BÜKÜLMEZ, G. (1996). *Yenişehir Koruma Amaçlı İmar Planı Analitik Etütleri*, Karabük Belediyesi, Karabük.
- CENGİZKAN, A. (2009). *Fabrika 'da Barınmak Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'de İşçi Konutları: Yaşam, Mekân ve Kent*, Arkadaş Yayınları, Ankara.

- ÇABUK, S., DEMİR, K. & GÖKYER, E. (2016). Cumhuriyet'in Yeni Kenti Karabük'ün 1937-1988 Dönemi Mekânsal Gelişimi ve Şehir Planları, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Özel sayı 2, 20-39.
- ÇIKIN, A. & KARACAN, A.R. (1994) *Genel Kooperatifçilik*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- DEMİRKAN, Ö. & SALBACAK, S. (2019). Modernin Yereldeki İzleri: Giresun Fiskobirlik Yapı Kooperatifi "Birlik Evleri", *Mimarlık* (408), 69-73.
- DOĞUSAN-ALEXANDER, N. G. (2013). *Bir Modernleşme Pratiği Olarak Kooperatifçilik ve Bahçeli Konut Yerleşimleri*. Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ESMERAY, A. (1996). *Türkiye'de Konut Sorununa Bir Çözüm Olarak Konut Kooperatifçiliğinin Gelişimi ve Türk Konut Politikası İçerisindeki Yeri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- FINDIKOĞLU, Z. (1967). *Kuruluşunun XXV. Yılında Karabük 1937-1962*, Türkiye Harsi ve İhtimai Araştırmalar Derneği, İstanbul.
- HAZAR, N. (1997). *Kooperatifçilik Tarihi*, Tarım Kredi Kooperatifleri, Ankara.
- KALYONCU, H. (2007). *Cumhuriyet Kenti Karabük*, Karabük Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul.
- KARABÜK BELEDİYESİ (1985). *Karabük 85*, Karabük Belediyesi Yayını, Ufuk Matbaası, İstanbul.
- KAYA, S. (2011). *İdeoloji, Gündelik Yaşam Pratikleri ve Mekân Etkileşiminde Karabük Demir Çelik Fabrikaları Yerleşiminden Öğrendiklerimiz*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- KELEŞ, R. (1979). *Devlet ve Konut Kooperatifçiliği, III. Yapı Üretim Kongresi*, 22-23 Aralık 1979, İzmir: TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi, s. 31-40.
- KEYDER, Ç. (2010). *Türkiye'de Devler ve Sınıflar*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- KOCA, D. (2015). Türkiye'de Çağdaş Konut Üretiminin Yeniden Okunması, *Tasarım+Kuram*, (19), 19-36.
- NEWMAN, O. (1981). *The Challenge of Corporatism*, The Macmillian Press, London.
- ONUR, B. (2011). *Kayseri'de 1950-1980 Yılları Arasında Modern Yapı Üretme Geleneğinin Kuruluşu*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- ONUR, B. & CEYLAN-DUGGAN, B. (2017). Kayseri'de Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) Tarafından Üretilen Konut Kooperatiflerinin Nicel Gelişimi (1950-1980), *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6 (3), 696-712.
- ÖZKAN, M. (2010). Karabük'te Modern Mimarinin Oluşumunda Yüksek Mimar Münci Tangör'ün Rolü ve Yapıları, *Kuruluşundan Bugüne Karabük ve Demir-Çelik Sempozyumu*, Karabük, 367-377.
- ÖZÜEKREN, Ş. (1996). *Kooperatifler ve Konut Üretimi, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- SEY, Y. (1998). Cumhuriyet Döneminde Konut. In Y. S. ed., *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık* (pp. 273-300). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- SOYDAN, O. (1980). Türkiye'de Konut Kooperatifçiliği, *Konut Birlik Dergisi*, 73.
- SOYGENİŞ, S. (1995). *Konut Yerleşimlerinde Konut Tipolojisi ve Yerleşme Örüntülerinin Değerlendirilmesine Yönelik Analitik Bir Çalışma*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- SÖZEN, M. & TAPAN, M. (1984). *50 Yıllık Türk Mimarisi*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara.
- SUOĞLU, R. (2009). *Koşuyolu Yerleşmesinin Oluşumu ve Gelişimi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ŞENGÜL, T. (2001). *Ulus Devletin Topraklaşması ve Kentleşmesi (1923-1950)*, "Kentsel Çelişki ve Siyaset: Kapitalist Kentleşme Süreçleri Üzerine Yazılar", Demokrasi Kitaplığı, 70-73.
- TEKELİ, İ. (2009). *Konut Sorununu Konut Sunum Biçimleriyle Düşünmek*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- TOPRAK, Z. (1980). Türkiye'de Korporatizmin Doğuşu, *Toplum ve Bilim*, (12) 41-49.

İnternet Kaynakları

- URL1. <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/2/145/1732.pdf> [Erişim tarihi: 22.12.2020].
- URL2. <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/2/262/3625.pdf> [Erişim tarihi: 24.12.2020].
- URL3. <https://www.karabuk.bel.tr/fotograflar.asp> [Erişim tarihi: 14.01.2021].
- URL4. <https://mapio.net/pic/p-107341/> [Erişim Tarihi: 02.09.2020].
- URL5. https://www.google.com/maps?q=karabuk-C3%BCk+yeni%C5%9Fehir+%C3%A7amkent+harita&um=1&ie=UTF8&sa=X&ved=2ahUKEwifkcbj55vuAhVQx4UKHUdPDOAQ_AUoAXoE-CASQAw [Erişim Tarihi: 09.09.2020].

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Covid-19 salgını: eğitim yapıları üzerinden yeniden kullanım değerlendirmesi*

Covid-19 epidemic: a re-occupancy assessment through an educational buildings

Caner Yetiş¹

Merve Tuna Kayılı²

1 Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık ABD, Karabük, TÜRKİYE, E-mail: caneryetis@karabuk.edu.tr

2 Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Karabük, TÜRKİYE, E-mail: mertunakayili@karabuk.edu.tr

Öz

Dünya genelinde yaygın bir salgın oluşturan COVID-19 virüsü, yaşamı ciddi anlamda tehdit etmeye devam etmektedir. Virüsün temas ve damlacık saçılması yolu ile yayılması, toplu ve sosyal yaşam alanlarının boşaltılmasını, insanların evlerinde bireysel korunmalarını gerektirse de, bu durum ekonomik, psikolojik ve fizyolojik açıdan pek mümkün görünmemiştir. İlk vaka tespiti ile uzaktan eğitime geçilen eğitim sistemi, salgından büyük oranda etkilenmiştir. Salgının seyri azalmasına bağlı olarak "kontrollü sosyal yaşam" ile "kontrollü eğitim"e geçilen okullarda salgının kontrolü, öğrencilerin virüsten etkilenmesinin engellenmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Okullarda kontrollü eğitime yönelik alınması gereken tedbirler ve uyulması gereken kuralların incelenmesi ve buna bağlı olarak yeniden kullanım değerlendirmesi, mimari ve mühendislik kontrolü ile salgınla mücadele edilmesinin en önemli yoludur. Bu bağlamda çalışma, kontrollü sosyal yaşam üst başlığında ele alınan kontrollü eğitim tedbirlerini ve eğitim yapılarında salgın yönetimi ve sağlıklı ortamların geliştirilmesine yönelik kuralları farklı rehberlerden okuyarak, seçilen eğitim yapıları üzerinden yeniden kullanım değerlendirmesini içermektedir. Buna ek olarak çalışma, salgının kontrolü açısından mimari ve mühendislik kontrollerinin yanı sıra, yapının tasarım evresinde ele alınması gereken salgın riskinin yapılarda göz ardı edilmemesi gerektiğini savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: COVID 19, yeniden kullanım değerlendirmesi, eğitim yapıları, kontrollü eğitim, salgında mimarlık ve mühendislik kontrolü

* Bu çalışma ReseArch20' Uluslararası Mimarlık Araştırmaları Sempozyumu'nda sözlü sunum olarak sunulmuş ve özet metni sempozyum özet kitapçığında yayınlanmıştır.

Citation/Atıf: YETİŞ, A. & TUNA KAYILI, M. (2021). Covid-19 Salgını: Eğitim Yapıları Üzerinden Yeniden Kullanım Değerlendirmesi. *Journal of Awareness*, 6(2), 199-214, DOI: <https://doi.org/10.26809/joa.6.2.10>

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Merve TUNA KAYILI
E-mail: mertunakayili@karabuk.edu.tr

Bu derginin içeriği Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Abstract

The COVID-19 epidemic, which is a widespread epidemic worldwide, continues to seriously threaten life. Although the spread of the virus by contact and droplet scattering requires the evacuation of collective and social living spaces and individual protection of people in their homes, this situation has not seemed possible from an economic, psychological and physiological perspective. The education system, which has started online education with the first case, was greatly affected by the epidemic. The control of the epidemic is of great importance in terms of preventing students from being affected by the virus in schools where controlled social life and controlled education are switched due to the decrease in the course of the epidemic. Examining the precautions to be taken for controlled education in schools and the rules to be followed and accordingly re-occupancy evaluation are the most important way to combat the epidemic with architectural and engineering control. In this context, this study includes the controlled education measures under the heading of controlled social life and the re-occupancy evaluation over selected educational buildings by reading the rules for epidemic management and development of healthy environments in educational buildings from different guides. In addition, this paper argues that the epidemic risk, which should be handled in the design phase of the building, should not be ignored in the buildings, as well as the architectural and engineering controls in terms of the payoff of the epidemic.

Keywords: COVID 19, re-occupancy assessment, educational buildings, controlled education, architectural and engineering control in the epidemic

1. GİRİŞ

İlk olarak Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve sonrasında dünya geneline hızla yayılan ölümcül yeni tip koronavirüs (COVID-19) hastalığı, 11 Mart 2020 yılında Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel bir salgın olarak tanımlanmış ve bu bağlamda ülkelere salgından korunmaya yönelik bir dizi tedbir ve kısıtlamalar önermiştir. Virüsün temas ve damlacık yolu ile (WHO, 2020a; WHO, 2020b; Chan et al., 2020; Li et al., 2020; Burke, 2020) bulaşıyor olması, sokağa çıkma ulusal ve uluslararası boyutta seyahat yasaklarını, toplu ve sosyal yaşam alanlarının boşaltılmasını, insanların evlerinde bireysel korunmalarını gerektirmiştir. Bu durum ekonomiden sanata kadar birçok sektörü etkilemiş, ilk vakanın tespitinden sonra uzaktan eğitimle yürütülen eğitim sistemi de salgından büyük oranda etkilenmiştir (Nicola et al. 2020).

Yeni tip koronavirüs, tespit ediliş tarihi itibarıyla çok yeni bir virüs çeşididir. Bu virüsle ilgili araştırmalar tüm dünyada devam etmekte, virüsün bulaşması, yayılması, önlenmesi ve tedavisine yönelik sürekli yeni veriler elde edilmektedir. Virüs için aşı çalışmalarının uzun bir zaman dilimine yayılması, aşının bulunması ve izinlerin alınması sürecinin ardından yüksek üretim hacmi için gerekli zaman dilimi ve buna bağlı olarak salgının tam anlamıyla sona ermesinin kısa vadede mümkün görünmediği gerçeği, ülkelerde sosyal yaşamı kontrollü dönüştürme sürecini başlatmıştır.

Kontrollü sosyal yaşam ile kontrollü eğitime geçilen okullarda, salgının kontrolü hem öğrencilerin hem de ailelerin virüsten etkilenmesinin engellenmesi açısından büyük önem arz etmektedir. COVID 19 virüsü büyük oranda damlacık yoluyla bulaşmaktadır. Buna ek olarak, hastaların öksürüp hapşırması sonucunda

ortaya çıkan damlacıkların döküldüğü yüzeylere diğer kişilerin temas etmeleri ile bulaşma gerçekleşebilmektedir. Hastalığın yayılmasında bir diğer durum ise hiçbir hastalık belirtisi göstermeyip virüsü taşıyan kişiler de bulaşmada etkin rol alabilmektedir. Bu nedenle, eğitim yapılarında ve diğer sosyal alanlarda, ortak kullanımın olduğu mekânlarda gerekli önlemlerin alınması ve bulaşmayı engelleyecek düzenlemelerin yapılmasına ve yönergelerin hazırlanmasına ihtiyaç duyulmuştur (Hubbart et al., 2020; Lordan et al., 2020; Kearney and Childs, 2021). Kontrollü sosyal yaşam koşulları ile beraber virüsün bulaşma yollarına paralel olarak farklı ülkelerin kurum ve kuruluşları yönergeler hazırlamıştır. Bu yönergelerden bazıları Amerikan Mimarlar Enstitüsü'nün (AIA/ The American Institute of Architects) hazırlamış olduğu Yeniden Kullanım Değerlendirmesi Aracı (Re-Occupancy Assessment Tool V3.0), Sağlık Bakanlığı'nın COVID-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi, TSE'nin Yüksek Öğretim Kurumlarında Sağlıklı ve Temiz Ortamların Geliştirilmesi Kılavuzu'dur. Kılavuzlar birçok yapı ve kullanım tipine göre özelleşmekle birlikte, bütün yapı tiplerini genel bir bakış açısı ile de ele alabilmektedir.

Eğitim yapılarında kontrollü eğitime yönelik alınması gereken tedbirler ve uyulması gereken kuralların incelenmesi ve buna bağlı olarak yeniden kullanım değerlendirilmesi belirlenmesi mimari ve mühendislik kontrolü ile salgınla mücadele edilmesinin en önemli yoludur. Bu bağlamda çalışma, kontrollü sosyal yaşam üst başlığında ele alınan kontrollü eğitim ile eğitim yapılarında salgın yönetimi ve sağlıklı ortamların geliştirilmesine yönelik kuralları farklı rehberlerden okuyarak, eğitim yapıları üzerinden yeniden kullanım değerlendirmesini tartışmakta ve seçilen üç adet eğitim yapısının salgına hazırlıklı olup olmadığını sorgulamaktadır.

2. YENİDEN KULLANIM REHBERLERİ

Kontrollü sosyal yaşama geçiş ile birlikte, yapıların yeniden kullanımına yönelik önlem ve uygulama kararları ülkeler bazında yayımlanmaya başlamıştır. Bunlardan bazıları Türkiye ve Amerika ekseninde, Amerikan Mimarlar Enstitüsü'nün yayınladığı yeniden kullanım değerlendirme aracı, Türkiye Sağlık Bakanlığı'nun COVID-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi ve TSE'nin Yüksek Öğretim Kurumlarında Sağlıklı ve Temiz Ortamların Geliştirilmesi Kılavuzu olarak sayılabilmektedir. Bu bölümde, Amerikan Mimarlar Enstitüsü'nün yayınladığı yeniden kullanım değerlendirme aracı ile TSE'nin birlikte hazırladığı Yüksek Öğretim Kurumlarında Sağlıklı ve Temiz Ortamların Geliştirilmesi Kılavuzu'nun yapılarda salgına yönelik yeniden değerlendirme önerileri detaylı olarak incelenmiştir.

2.1. Yeniden Kullanım Değerlendirme Aracı (Re-Occupancy Assessment Tool V3.0)

31 Temmuz 2020'de Amerikan Mimarlar Enstitüsü tarafından üçüncüsü oluşturulan Yeniden Kullanım Değerlendirme Aracı'nın (Re-Occupancy Assessment Tool) çıkış amacı "işletmeler, okullar, restoranlar ve diğer tesisler için hizmet sunma fırsatları yaratırken halkın sağlığını, güvenliğini ve refahını koruyan en iyi uygulamaları teşvik etmek" olarak verilmektedir. Ayrıca, belgenin amacı mimarlara, özel müşterilere ve sivil liderlere, tamamen kapalı olmaktan tamamen açık hale geçme sürecinde olan binaları ve işletmeleri yeniden kullanmak için bir strateji çerçevesi, enfeksiyon riskinin yalnızca azaltılabileceği ve tamamen ortadan kaldırılamayacağı anlayışıyla, dikkate alınması gereken bir dizi genel etki azaltma önlemi sağlamayı amaçlamaktadır (AIE, 2020).

Değerlendirme aracı, Amerikan Mesleki Güvenlik ve Sağlık İdaresi'nin "COVID-19 için İşyerlerini Hazırlama Rehberi, Occupational Safety and Health Administration (OSHA) Dokümanı 3990-03-2020" üzerine yapılandırılmıştır. Değerlendirmede dikkate alınması gereken temel hususlar şunlardır:

- *Bulaşıcı hastalıklara hazırlık ve müdahale planları geliştirmek.*
- *Temel enfeksiyon önleme tedbirlerini uygulamaya hazırlık.*
- *Uygunsa, semptomatik kişilerin hızlı bir şekilde tanımlanması ve izole edilmesi için politika ve prosedürler geliştirmek.*
- *İşyeri esneklikleri ve korumaları hakkında geliştirme,*

uygulama ve iletişim sağlamak.

- *İşyeri kontrollerinin uygulanması (AIE, 2020).*

Değerlendirme aracı, işyeri tehlikelerini kontrol etmenin yollarını seçmek için "kontrol hiyerarşisi" piramidini kullanmaktadır. Kontrol hiyerarşisine göre ilk olarak salgından kaçınmak için eliminasyon başlığı altında sosyal mesafenin kurulması, mümkün olan bütün faaliyetlerin eve taşınması ve yapı kullanıcı sayısının azaltılması istenmektedir. İkinci öncelik ise değişim ve ikame seçenekleridir. Fakat bu seçenek COVID-19 salgını için uygun değildir. Üçüncü öncelik olan mimarlık ve mühendislik kontrolleri, salgında yapının yeniden kullanımına yönelik alınması gereken tedbirleri tanımlamaktadır. Bu bağlamda, bu araç üçüncü adıma odaklanmaktadır (Şekil 1).

Yeniden kullanım değerlendirme aracı mimarlık ve mühendislik kontrolleri adımını 10 aşamada ele almaktadır. Bu aşamalar;

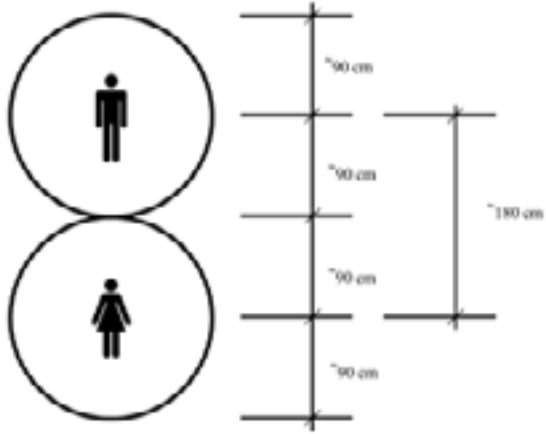
1. *Programlama*
2. *Alan planlama*
3. *Taşıyıcı olmayan eleman ve açıklıklar*
4. *Uyarı işaretçileri*
5. *Sihhi tesisat*
6. *Doğal ve mekanik havalandırma*
7. *Elektrik, aydınlatma ve iletişim teknolojileri*
8. *Alet ve ekipmanlar*
9. *Bitirme malzemeleri ve mobilyalar*
10. *Alan çalışması şeklindedir (AIE, 2020).*

Şekil 1. COVID-19 İçin Kontrol Hiyerarşisi Uygulaması (AIE, 2020).

Yeniden kullanım değerlendirme sürecinde bu aşamalar incelendiğinde, eğitim ile ilgili olan kontrol ve düzenlemelerin programlama, alan planlama ve malzeme ve mobilyalar aşamalarında yer aldığı görülmektedir. Bu bölümde de eğitim yapılarında istenen ve önerilen kontroller bu aşamalar özelinde ele alınmıştır.

Şekil 2. Statik Fiziksel Mesafe (AIE, 2020)

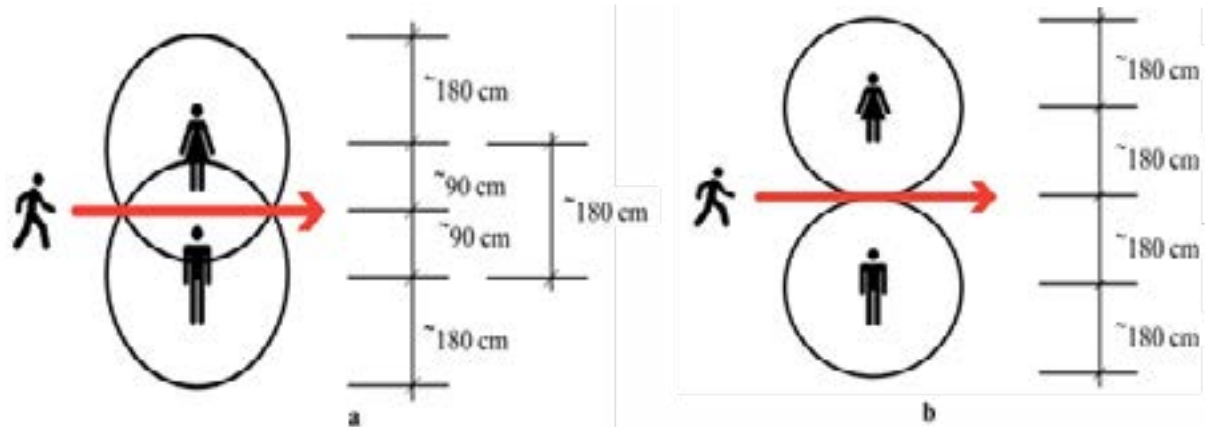

Programlama aşamasında eğitim yapıları için geniş alan kullanımı ve iç mekân oturma alanlarına dış mekân oturma alanlarının eklenmesi önerisi önem arz etmektedir. Alan planlama aşaması ise yeniden değerlendirme sürecinin en önemli aşaması olup, mekânın planlanmasında kullanıcı yoğunluğunun azaltılması, oturma aralıklarının artırılması, çalışma alanlarının kademelendirilmesi, mobilyaların oturma aralıklarına göre hareketinin engellenmesi için sabitlenmesi, koridorda bulunan dolapların daha fazla yer kazanımı için kaldırılması, eğitim yapısını kullanan kişilerin arasında omuzdan itibaren en az 6 fit (yaklaşık olarak 180 cm) olmasını istemektedir. Koronavirüs Hastalığına Müdahale Eden İşletmeler ve İşverenler İçin Ara Rehber (CDC: Interim Guidance for Businesses

and Employers Responding to Coronavirus Disease COVID-19'e göre COVID-19 salgını sırasında fiziksel mesafe için önerilen ortak önlem, fiziksel mesafenin 1 metre olmasıdır. Bu, genellikle merkezde birey ile 3 fit (1 metre) yarıçaplı bir daire olarak görselleştirilmektedir (Şekil 2). Yalnızca 3 fit yarıçaplı bir daire kullanıldığında, fiziksel mesafe alanı statiktir, insanlar bir sırada durduğunda veya insanlar birbirinden 6 fit uzakta oturduğunda uygulanabilmektedir ve doğrusaldır. Bu kural bir alandaki insan hareketini hesaba katmamaktadır. Her bir kişi arasındaki fiziksel mesafe tam olarak altı fit ise insanlar mekânda hareket ettiğinde fiziksel mesafe ihlal edilmekte ve kişiler arasında en fazla 3 fit fiziksel mesafe kalabilmektedir (Şekil 3a). İnsanların altı fitlik yarıçapın oluşturduğu fiziksel mesafe çemberinin çevresinde bir alanda hareket etmelerine ve gezinmelerine izin vermesi nedeniyle uygun bir fiziksel mesafe olabilmektedir (Şekil 3b) (AIE, 2020).

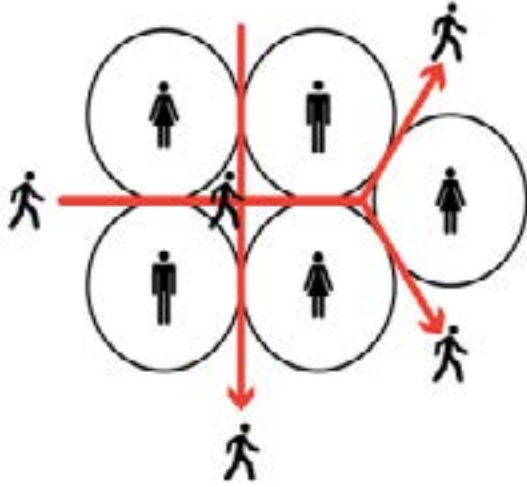
İnsan davranışının dinamik doğası hesaba katılarak yapılan analizde, bir kişinin fiziksel mesafe uzayının çemberini belirtmek için 6 fitlik (180 cm) bir yarıçap kullanılmaktadır. Bu fiziksel mesafe çemberi, kare görüntüye dayalı olarak belirli bir alan için uygun doluluk seviyelerini belirlemek için bir başlangıç noktası olabilmektedir. 6 fit (180 cm) yarıçaplı bir dairenin alanı 113.097 fit² (10.4 m²)'dir. Bu alan 10×10 fit bir odanın alanından daha büyük bir alandır. Daha önce belirtildiği gibi, altı fitlik fiziksel mesafe çoklu insan hareketine izin vermektedir (Şekil 4). Bu mesafe, CDC tarafından tavsiye edilen 6 fitlik fiziksel mesafenin kullanılmasıyla etkilenebilecek bina doluluklarını ve kullanıcı sayılarını belirlemek için bir kılavuz olarak kullanılabilirliği belirtilmektedir. Bu bağlamda değerlendirme aracı, hesaplamaları basitleştirmek ve binada izin verilebilir doluluk seviyelerini belirlemek için 113.097 fit² (6 fit yarıçaplı bir daire alanı) yerine, kişi

Şekil 3. a. Harekete İzin Vermeyen Fiziksel Mesafe b. Hareket İznine Uygun Fiziksel Mesafe (AIE, 2020)

başına 100 fit² (9.2 m²) nominal alan kullanımını kabul etmiştir. Buna bağlı olarak araç, belirli işlevdeki mekanlar için kişi başı ayrılması gereken alanı da ayrıca vermiş, belirtilmeyen alanlar için kişi başına 100 fit² (9.2 m²) nominal alan kullanımını önermiştir. Eğitim işlevinin yerine getirildiği yapılarda değerlendirme aracı, sınıflar için kişi başına 20 fit² (1.85 m²), teknik birim, kütüphane okuma odaları ve mesleki eğitim mekânları için kişi başına 50 fit² (4.64 m²) alan öngörmektedir (AIE, 2020).

Şekil 4. Fiziksel Mesafe Çoklu Hareket Kurgusu (AIE, 2020)

Mobilya ve bölümlenme kurgusunda ise, öğrenci masalarının yanına öğretim alanına bitişik bariyerler, yemek alanı için ayırıcı bölmeler ve uzun kabinlerin kurulması istenmektedir. Dersliklerin sıklıkla havalandırılması, temizlik ve hijyenin temas yüzeylerinde sağlanması, uyarıcı ve bilgilendirici işaretçilerin konulması gibi tedbirler de sadece eğitim birimlerine has olmamakla birlikte genel tedbirler arasında sunulmaktadır.

2.2. Yükseköğretim Kurumlarında Sağlıklı ve Temiz Ortamların Geliştirilmesi Kılavuzu

Yükseköğretim kurumlarında sağlıklı ve temiz ortamların geliştirilmesi kılavuzu Yükseköğretim Kurulu ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı arasında imzalanan işbirliği protokolü kapsamında TSE ile birlikte hazırlanmış ve 07.10.2020 tarihinde yayınlanmıştır. Kılavuzun hazırlanma amacı "küresel COVID-19 salgını ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele kapsamında yükseköğretim kurumlarında sağlıklı ve temiz ortamların geliştirilmesi, hijyen koşullarının sağlanması, enfeksiyon kontrol önlemlerinin uygulanması ve takibi için gerekli altyapının geliştirilmesine katkı sağlamak ve genel standartları belirlemek" olarak belirtilmektedir

(YÖK, 2020). Kılavuza göre yükseköğretim kurumlarında salgına karşı alınması gereken tedbirler 7 farklı alan için ayrı ayrı ele alınmaktadır. Bunlar:

1. Eğitim, öğretim ve araştırma alanları,
2. Hizmete mahsus alanlar,
3. Spor alanları,
4. Sosyal alanlar,
5. Genel ortak kullanım alanları,
6. Personel çalışma ve dinlenme alanları ve
7. Diğer alanlar şeklinde sıralanmaktadır (YÖK, 2020).

Eğitim, öğretim ve araştırma alanları için kılavuz derslerin mümkün olan en az kişi sayısı ile yapılması gerektiğini, etüt salonları ve sınıfların en az 4 metrekareye 1 kişi düşecek şekilde planlanmasını, oturma düzeninin en az 1 metre aralıkla yapılması gerektiğini, ders sırasında yüksek sesle konuşma ya da şarkı söyleme faaliyetlerinin olması durumunda bu uzaklığın 1.5-2 m olacak şekilde uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Ana kurallara ek olarak, eğitim malzemelerinin kişiye özel olmasını, mikroskop vb. gibi birden çok kişinin kullanımına açık cihazların her kullanımdan sonra temizlenmesini, mekânların sık havalandırılmasını, klima ve vantilatörlerin kapalı konumda olmasını, temas yoluyla kirlenen yüzeylerin temizliğine dikkat edilmesini istemektedir (YÖK, 2020).

Hizmete mahsus alanların kütüphane birimlerinde oturma düzeni fiziki mesafenin en az 1 m olacak ve salon kapasitesinin en az 4 m² 1 kişi düşecek şekilde oluşturulmasını önermektedir. Konaklama birimlerinde ise yatakların en az 2 metre aralıklarla ve yatakların bir ayakucu ve bir başucu gelecek şekilde konumlandırılmasını istemektedir. Yemekhane ve kafelerde oturma düzeni fiziki mesafenin en az 1 m ve özellikle öğrenci yemekhanelerinde fiziki mesafenin kapasiteye göre mümkün olan en uzak mesafe olacak şekilde düzenlenmesini belirtmektedir. Temassız ödeme yöntemleri ve sebillerin kullanımı da istekler arasındadır. Teknik birim ve atölyelerde masa düzeninin 1 metre aralıklarla düzenlenmesi ve temas edilen yüzeylerin sık sık temizlenmesi ve iç mekânın sıklıkla havalandırılması önerilmektedir. Yine bu bölümde hizmet araçlarında uyulması gereken mesafe tedbirleri, şoför ve servis elemanlarının eğitilmesi, tesisat, donanım, makine ve ekipmanların periyodik olarak dezenfekte edilmesi gibi istekler yer almaktadır (YÖK, 2020).

Spor alanlarının kapalı salonlarında kişi sayısının 6 m²

1 kişi olacak şekilde sınırlandırılması, asgari fiziki mesafenin 2 metre olacak şekilde düzenleme yapılması, sık havalandırılması ve yüzey temizliğinin yapılması, yüzme havuzlarında şezlonglar arasındaki mesafenin en az 1.5 metre olması, halı saha tesislerinde kişi sayısının 6 metrekareye 1 kişi olacak şekilde sınırlandırılması, antrenman ve maç dışında fiziki mesafenin en az 1 metre olacak şekilde uygulanması istenmektedir (YÖK, 2020).

Sosyal alanların park ve açık alan kısmında ve ibadethanelerde ise kişisel ve mekânsal temizliğin yanı sıra fiziki mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulması belirtilmektedir. Müze giriş ve çıkışlarında ise fiziki mesafe kuralının (en az 1 metre) yanı sıra, girişlerde kişilerin sıra halinde aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde içeriye alınması ve müzelerin 8 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve ziyaretçi planlanması yapılmıştır (YÖK, 2020).

Genel ortak kullanım alanları olan tuvaletler, soyunma odaları ve duşlarda, temassız kapı ve bataryaların yanı sıra sık sık yüzey temizliği önerilmektedir. Asansörlerde ise kapasitesinin üçte biri sayıda kişinin kullanımına izin verilmesi, fiziksel mesafenin 1 metre olacak şekilde düzenlenmesi, bekleme salonları, lobilerde giriş çıkışlar için ayrı kapıların kullanılması, zeminde tek yönlü gidiş-geliş işaretlerinin konması, giriş ve çıkışlarda fiziki mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulması istenmektedir (YÖK, 2020).

Personel çalışma ve dinlenme alanlarının 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde planlanması ve personelin birbirleriyle fiziki mesafeyi en az 1 metre olarak koruyacak şekilde düzenlenmesi, kapı ve pencerelerin açılarak odanın yeterli ve düzenli olarak havalandırılması ve günlük temizliğinin yapılması, masa yüzeyi, kapı kolu gibi birden çok kişinin temas ettiği alanların temizliğine özellikle dikkat edilmesi önerilmektedir (YÖK, 2020). Diğer alanlar olan gıda ve su depolarında

TS EN 1508, TSE K 304 gibi standartlara uyulması tavsiye edilmektedir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde eğitim yapılarının kontrollü eğitim sürecinde yeniden kullanım değerlendirmesinin yapılmasına yönelik seçilen eğitim yapıları ve değerlendirme ölçütlerine yer verilmektedir. Çalışma kapsamında Karabük Üniversitesi bünyesinde bulunan Safranbolu Meslek Yüksekokulu (SMYO), T.O.B.B. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu ve Mühendislik Fakültesi Laboratuvar Binası çalışma alanları olarak belirlenmiştir. Bu yapıların yeni inşa edilmiş yapılar olması ve içerisinde solunum ihtiyacını artıran eylemlerin gerçekleştiği atölye birimlerinin bulunması tercih edilme sebeplerindedir.

3.1. Safranbolu Meslek Yüksekokulu (SMYO)

Safranbolu Meslek Yüksekokulu (SMYO) Karabük ili Safranbolu ilçe merkezinde yer alan brüt 3108 m² alana sahip bir eğitim yapısıdır (Şekil 5). Bodrum, zemin ve 1.kattan oluşan yapıda 10 adet atölye, 3 adet laboratuvar, 4 adet derslik bulunmaktadır (Şekil 6 a, 6b, 6c).

Şekil 5. SMYO Binası Genel Görünüm

Şekil 6. a) SMYO Binası Bodrum Kat Planı, b) SMYO Binası Zemin Kat Planı, c) SMYO Binası 1. Kat Planı

3.2. T.O.B.B. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu

T.O.B.B. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Karabük Üniversitesi Demir Çelik Kampüs Yerleşkesi'nde bulunmaktadır. Dikdörtgen plan şemasına sahip olan yapının, ortasındaki avlu mekânlar arasındaki sirkülasyonu tanımlamaktadır (Şekil 7). Bodrum, zemin, 1. ve 2. kattan oluşan yapının inşası 2021 yılında tamamlanmıştır. 4338.4 m² alana sahip olan yapıda, 9 adet atölye ve 9 adet laboratuvar mekânı bulunmaktadır (Şekil 8 a, 8b).

Şekil 7. T.O.B.B. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Genel Görünüm

Yapının bodrum kat planı incelendiğinde çalışma kapsamında irdelenen derslik, laboratuvar ve atölye mekânlarının bulunmadığı tespit edilmiştir. 2.kat planının ise 1. Kat ile benzer ölçü ve niteliklerde olduğu göz önüne alınarak yapılan değerlendirmeler sonucu, yapıdaki çalışma kapsamı zemin ve 1.kat ile sınırlanmıştır.

Şekil 8. a) T.O.B.B. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Zemin Kat Planı, b) T.O.B.B. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu 1. Kat Planı

3.3. Mühendislik Fakültesi Laboratuvar Binası

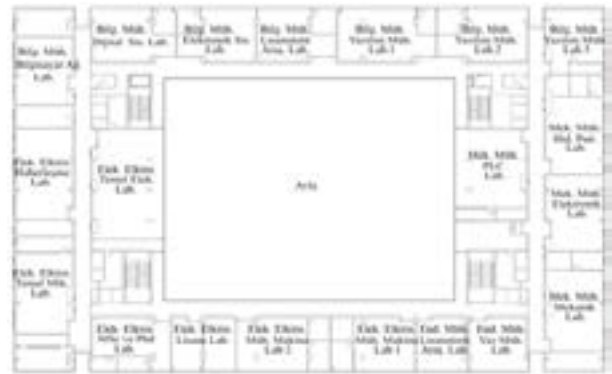
Mühendislik Fakültesi Laboratuvar Binası Karabük Üniversitesi Demir Çelik Kampüs Yerleşkesi'nde kuzeybatı-güneydoğu aksına konumlanmış, tüm mühendislik bölümlerinin araştırma ve uygulama amaçlarına yönelik mekânların bulunduğu bir laboratuvar binasıdır (Şekil 9). Dikdörtgen ve orta avlulu plan tipolojisinde tasarlanan yapı, bodrum, zemin, 1., 2. ve 3.kattan oluşmaktadır. 21.337 m² alana sahip yapıda Elektrik Elektronik Mühendisliği, Mekatronik Mühendisliği, Bilgisayar Mühendisliği, Metalürji Mühendisliği, Makine Mühendisliği, Çevre Mühendisliği, Tıp ve Biyomedikal Mühendisliği ile Endüstri Mühendisliği bölümlerine ait 67 adet laboratuvar bulunmaktadır (Şekil 10).

Şekil 9. Mühendislik Fakültesi Laboratuvar Binası Genel Görünüm

Yapının tüm kat planları incelenmiş ve katlarda bulunan mekânların alanları ve niteliklerinin benzer olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle metnin okunabilirliği için çalışmada yapının sadece 3. katı değerlendirilmeye alınmıştır.

Şekil 10. Mühendislik Fakültesi Laboratuvar Binası 3.Kat Planı

3.4. Yöntem

COVID 19 Salgını ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele kapsamında yapılarda sağlıklı ve temiz ortamların geliştirilmesi, enfeksiyon kontrol önlemlerinin uygulanması ve genel standartlar belirlemek amacı ile ulusal ve uluslararası çeşitli rehberler hazırlanmıştır. Bu rehberlerden Bölüm 2.1 ve 2.2.'de detaylı olarak ele alınan Amerikan Mimarlar Enstitüsü tarafından oluşturulan Yeniden Kullanım Değerlendirme Aracı ile YÖK ve TSE işbirliği ile oluşturulan Küresel Salgın Bağlamında Yükseköğretim Kurumlarında Sağlıklı ve Temiz Ortamların Geliştirilmesi Rehberi mesafe, alan, malzeme kullanımı ve yapısal düzenlemeler bağlamında incelenmiştir. Her iki rehberin salgına karşı mimari önerileri Safranbolu Meslek Yüksekokulu (SMYO), T.O.B.B. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu ve Mühendislik Fakültesi Laboratuvar Binası üzerinden değerlendirilmiştir. Yapıların sınıf ve teknik eğitim mekânlarının rehberlerde sunulan önerileri karşılayıp karşılamadığı kontrol edilmiştir.

4. BULGULAR

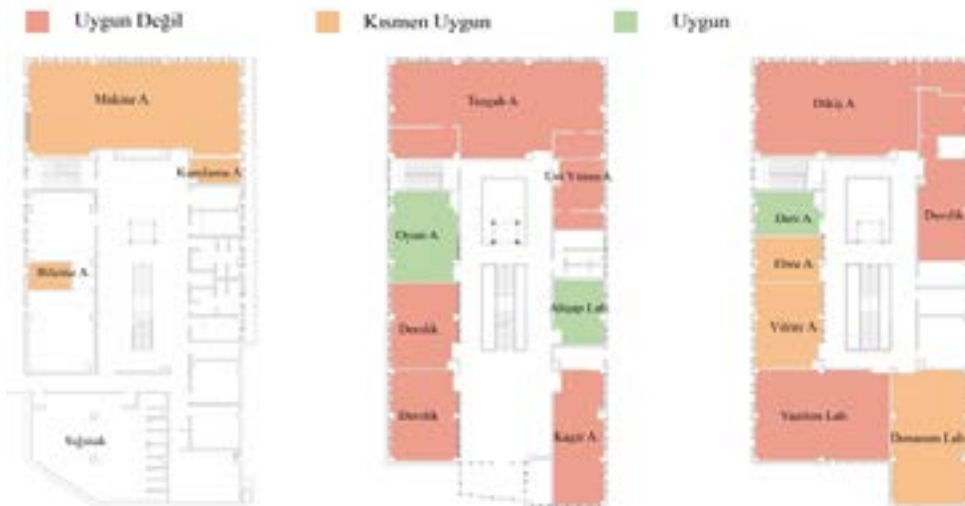
Çalışma kapsamında eğitim yapıları için her iki rehberde sunulan öneriler incelendiğinde üst başlık olarak benzer öneriler görülmüş, fakat içerikte bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Tablo 1'de görülebileceği gibi YÖK Rehberi sınıflarda kişi başına en az 4 m² alan önerirken, AIA Rehberi'nde bu değer 1.85 m² olarak öngörülmektedir. Teknik eğitimin verildiği hareketli birimlerde bu değer artmakta ve sırasıyla YÖK ve AIE Rehberleri için bu değerler 4 m² ve 4.64 m² olarak verilmektedir

Bu bağlamda yapıdaki birimlerin alanları YÖK kılavuzunda belirtilen (kişi başına en az 4m² alan) öneriye göre değerlendirildiğinde, SMYO binasında zemin katta oyun atölyesi ve ahşap laboratuvarının istenen büyüklüklere uygun olduğu, dersliklerin, kâğır atölyesi, tezgâh atölyesi ve üst yüzey atölyesinin ise uygun olmadığı tespit edilmiştir. 1.katta ise sadece deri atölyesinin önerilen büyüklüğe uygun olduğu, dikiş atölyesi, derslik ve yazılım laboratuvarının uygun

Tablo 1. YÖK ve AIE Rehberlerinin Eğitim Yapıları İçin Salgın Bağlamında Önerileri

YÖK Kılavuzu	AIE Kılavuzu
Öğrenci sayısının azaltılması	Çalışma alanlarının bölümlendirilmesi
Sık havalandırma	Sık doğal havalandırma
Sınıflarda kişi başına en az 4 m ² alan	Sınıflarda kişi başına en az 1.85m ² alan
Teknik eğitim mekânlarında kişi başına en az 4 m ² alan	Teknik eğitim mekânlarında kişi başına en az 4.64 m ² alan
En az 1 m fiziksel mesafe kuralı	En az 1.8 m fiziksel mesafe kuralı
Klima ve vantilatör kullanımından kaçınılması	Klima ve vantilatör kullanımından kaçınılması
Hareketsiz mobilya kullanımı	Gerekli yerlerde bariyer kullanımı
	Hareketsiz mobilya kullanımı
Eğitimin dış ortamda sürdürülebilmesi	İç mekâna ek dış mekânların oluşturulması

Şekil 11. YÖK Kılavuzuna Göre SMYO Yapısındaki Mekânların Alan ve Kişi Sayısına Bağlı Olarak Uygunluk Dereceleri

Şekil 12. AIE Kılavuzuna Göre SMYO Yapısındaki Mekânların Alan ve Kişi Sayısına Bağlı Olarak Uygunluk Dereceleri

Tablo 2. YÖK ve AIE Rehberine Göre SMYO Yapısındaki Mevcut Alanlara Yönelik Önerilen Kişi Sayıları

	Mekân adı	Alan (m2)	Planlanan Kişi sayısı	YÖK rehberine göre önerilen kişi sayısı	YÖK rehberine göre planlanan kişi bazında mekânın yeterlilik durumu	AIE rehberine göre önerilen kişi sayısı	AIE rehberine göre planlanan kişi bazında mekânın yeterlilik durumu
Zemin Kat	Kaynak Atölyesi	105.2	35	26	Yeterli değil	23	Yeterli değil
	Makina Atölyesi	105.8	35	26	Yeterli değil	23	Yeterli değil
	Otomotiv Atölyesi	104.6	35	26	Yeterli değil	23	Yeterli değil
	İnşaat Ulaştırma ve Trafik Atölyesi	100.9	38	25	Yeterli değil	22	Yeterli değil
1. Kat	Bilgisayar ve Model Laboratuvarı	37.41	13	9	Yeterli değil	8	Yeterli değil
	Oksijen Atölyesi	41.50	14	10	Yeterli değil	9	Yeterli değil
	Gaz Atölyesi	72.3	21	18	Yeterli değil	16	Yeterli değil
	Temel İmalat İşleri Atölyesi	118.7	42	30	Yeterli değil	26	Yeterli değil
	Otomotiv Elektrik ve Elektronik Laboratuvarı	60.9	16	15	Kısmen Yeterli	13	Yeterli değil
	Metalürji ve Malzeme Laboratuvarı	73.1	15	18	Yeterli	16	Yeterli

olmadığı belirlenmiştir (Şekil 11). Bu rehber göre yapının salgın dönemi boyunca etkin çalışmasının mümkün olmadığı ve salgında riskli yapı olarak yer alacağı söylenebilmektedir.

Yapı AIE rehberine göre değerlendirildiğinde ise, zemin katta oyun atölyesi haricinde bodrum, zemin ve 1.kattaki tüm mekânların istenen büyüklüklere uygun olmadığı belirlenmiştir (Şekil 12). AIE rehberine göre yapının büyük bir alanının salgın dönemi boyunca kullanılmasının riskli olduğu söylenebilmektedir. YÖK rehberi ile kıyaslandığında, yapının AIE kılavuzuna uygunluğunun daha kısıtlı olduğu görülmektedir.

İnşası tamamlanmış olan yapılarda mekânların alanları ile ilgili düzenleme yapılmasının zorluğu, yapının salgın döneminde kullanım sürdürülebilirliğini sağlamak için birincil öncelik olarak fiziksel alanlarına bağlı kişi sayılarının tespitini öne çıkarmıştır. Salgın süreciyle beraber gereken fiziksel mesafe kuralları ve kişi yoğunluğunun azaltılması isteği, mevcut yapıdaki mekânların alanlarını ve mekânda eğitim alacak kişi sayıları, yapıdaki işlevlerin salgın sürecinde de devam edebilmesi açısından önem kazanmıştır. Bu nedenle, tüm çalışma alanlarındaki mekânların büyüklükleri ve mevcut kişi sayısı dikkate alınarak, YÖK ve AIE rehberleri bağlamında mekânda bulunmasına izin verilen kişi sayısı incelenmiş ve her birime göre tasarım sürecinde planlanan kişi sayısı ve izin verilen kişi sayısı tespit edilmiştir.

SMYO binası bu kapsamda ele alındığında YÖK rehberinde oyun atölyesi haricindeki diğer tüm mekân-

ların tasarlandığı kişi sayısı, önerilen kişi sayılarının üzerinde olduğu görülmektedir. AIE rehberine göre ise yapıdaki tüm mekânların tasarlanan kişi sayıları önerilen kişi sayılarının üzerinde kalmaktadır (Tablo 2). Bu aşamada YÖK ve AIE rehberleri dikkate alınarak yapıdaki kullanıcı sayısının azaltılması ile yapının salgın dönemi boyunca kullanılabilmesi mümkün olabilecektir. Bu durumun sağlanması için de eğitim verme işinin kademeli ya da periyodik süreler içerisinde planlanması gerekmektedir.

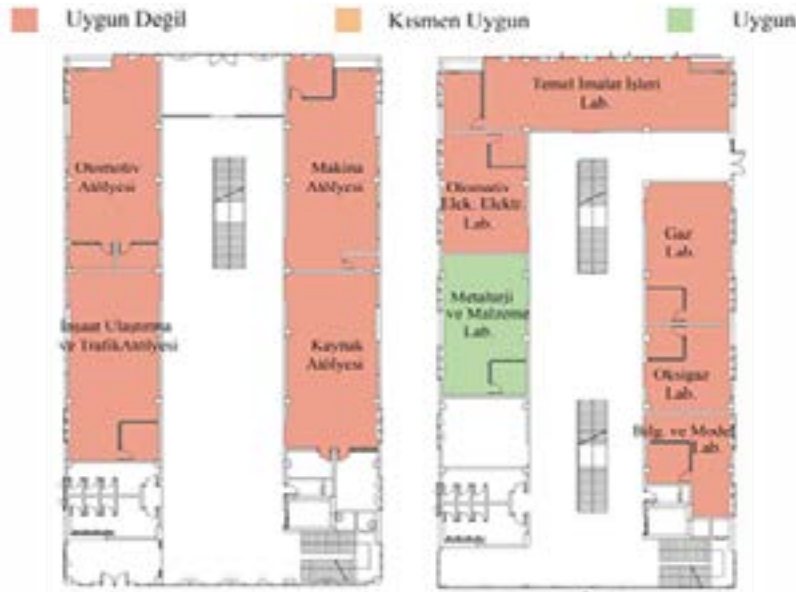
T.O.B.B. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu YÖK kılavuzuna göre değerlendirildiğinde, zemin katta bulunan tüm atölyelerin kılavuzda önerilen büyüklüklere uygun olmadığı, 1.katta ise malzeme ve metalürji müh. laboratuvarının önerilen alanlara uygun olduğu, otomatik elektriği ve elektroniği laboratuvarının önerilen alanlara kısmen uygun olduğu ve diğer tüm birimlerin risk teşkil edecek ölçülerde olduğu tespit edilmiştir. Bu aşamada salgın döneminde yapının mevcut koşullarında kullanımının riskli olduğu söylenebilmektedir (Şekil 13).

Yapı AIE kılavuzuna göre değerlendirildiğinde malzeme ve metalürji müh. laboratuvarı haricinde, zemin ve 1.kattaki tüm birimlerin önerilen alanlara uygun olmadığı ve mevcut durumdaki kullanımın salgının yayılımını hızlandırarak kullanıcı sağlığını tehdit edecek boyutlara ulaşmasının kaçınılmaz olduğu söylenebilmektedir. YÖK ve AIE kılavuzlarına göre önerilen alanların benzer sonuçlar doğurduğu, ancak YÖK kılavuzunun daha esnek önerileri olduğu söylenebilmektedir (Şekil 14).

Şekil 13. YÖK Kılavuzuna Göre T.O.B.B. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'ndaki Mekânların Alan ve Kişi Sayısına Bağlı Olarak Uygunluk Dereceleri

Şekil 14. AİE Kılavuzuna Göre T.O.B.B. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'ndaki Mekânların Alan ve Kişi Sayısına Bağlı Olarak Uygunluk Dereceleri

Yapının kullanımının devamlılığı için kişi sayısı odaklı önerilere bakıldığında zemin kattaki tüm laboratuvarların YÖK ve AİE kılavuzlarınınca önerilen kişi sayısının üzerinde kaldığı, 1.katta ise YÖK kılavuzuna göre otomotiv elektrikli ve elektrikli laboratuvarı ile metalürji

ve malzeme laboratuvarı haricindeki tüm laboratuvarların, AİE kılavuzuna göre ise metalürji ve malzeme laboratuvarı hariç tüm laboratuvarlarda planlanan kişi sayısının önerilen kişi sayısının üzerinde kaldığı tespit edilmiştir (Tablo 3).

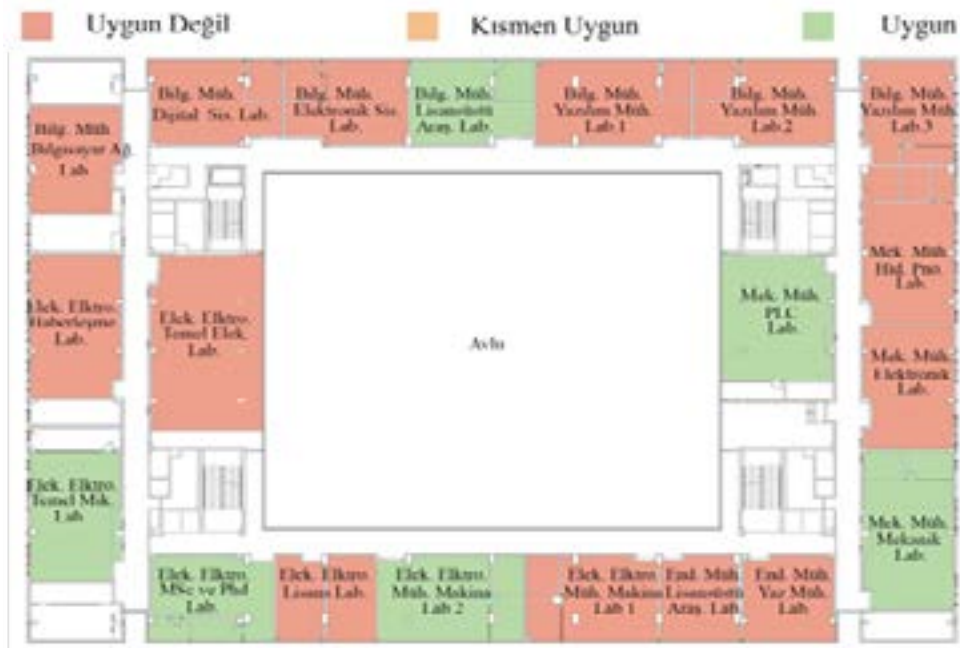
Tablo 3. YÖK ve AİE Rehberine Göre T.O.B.B. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'ndaki Mevcut Alanlara Yönelik Önerilen Kişi Sayıları

	Mekân adı	Alan (m ²)	Planlanan Kişi sayısı	YÖK rehberine göre önerilen kişi sayısı	YÖK rehberine göre planlanan kişi bazında mekânın yeterlilik durumu	AİE rehberine göre önerilen kişi sayısı	AİE rehberine göre planlanan kişi bazında mekânın yeterlilik durumu
Zemin Kat	Kaynak Atölyesi	105.2	35	26	Yeterli değil	23	Yeterli değil
	Makina Atölyesi	105.8	35	26	Yeterli değil	23	Yeterli değil
	Otomotiv Atölyesi	104.6	35	26	Yeterli değil	23	Yeterli değil
	İnşaat Ulaştırma ve Trafik Atölyesi	100.9	38	25	Yeterli değil	22	Yeterli değil
1. Kat	Bilgisayar ve Model Laboratuvarı	37.41	13	9	Yeterli değil	8	Yeterli değil
	Oksijen Atölyesi	41.50	14	10	Yeterli değil	9	Yeterli değil
	Gaz Atölyesi	72.3	21	18	Yeterli değil	16	Yeterli değil
	Temel İmalat İşleri Atölyesi	118.7	42	30	Yeterli değil	26	Yeterli değil
	Otomotiv Elektrikli ve Elektrikli Laboratuvarı	60.9	16	15	Kısmen Yeterli	13	Yeterli değil
	Metalürji ve Malzeme Laboratuvarı	73.1	15	18	Yeterli	16	Yeterli

Şekil 15. YÖK Kılavuzuna Göre Mühendislik Fakültesi Laboratuvar Binası'ndaki Mekânların Alan ve Kişi Sayısına Bağlı Olarak Uygunluk Dereceleri

Şekil 16. AİE Kılavuzuna Göre Mühendislik Fakültesi Laboratuvar Binası'ndaki Mekânların Alan ve Kişi Sayısına Bağlı Olarak Uygunluk Dereceleri

Laboratuvar binası YÖK kılavuzuna göre incelendiğinde katta bulunan yirmi adet laboratuvar mekânının altısının önerilen alanlara uygun olduğu, üçünün kısmen uygun olduğu, diğer on bir adet laboratuvarın ise uygun olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 15).

Yapı AİE kılavuzuna göre değerlendirildiğinde ise bilgisayar müh. laboratuvarı, mekatronik müh. PLC ve mekanik laboratuvarı, elektrik elektronik müh. makine laboratuvarı 2, MSc ve Phd laboratuvarı ve temel mikrodalga ve anten laboratuvarı harici diğer tüm

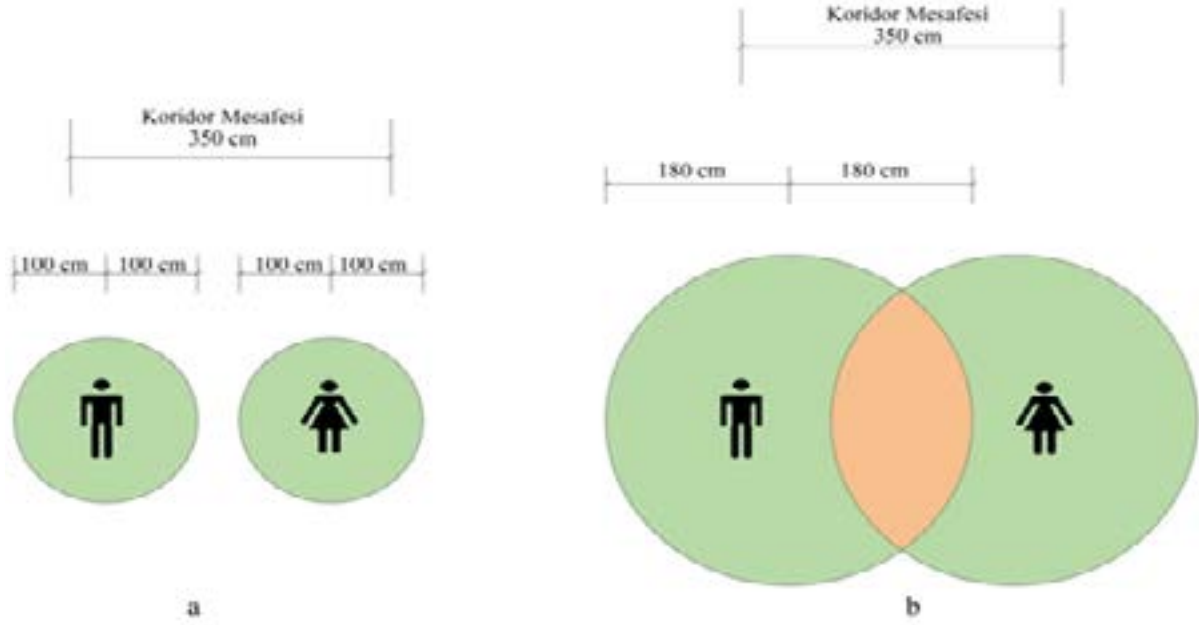
laboratuvarların önerilen alanlara uygun olmadığı ve salgın boyunca risk teşkil ettiği tespit edilmiştir (Şekil 16).

Yapı kişi sayısına yönelik değerlendirildiğinde ise Tablo 4'de görülebileceği gibi, YÖK kılavuzuna göre on bir adet laboratuvar, AİE kılavuzuna göre ise on üç adet laboratuvar önerilen kişi sayısının planlanan kişi sayısından az olduğu görülmektedir. Bu alanlardaki yoğunlukların azaltılması amacıyla eğitim sürecinin periyotlar halinde sürdürülmesi temel hedef olmalıdır.

Tablo 4. YÖK ve AIE Rehberine Göre Mühendislik Fakültesi Laboratuvar Binası'ndaki Mevcut Alanlara Yönelik Önerilen Kişi Sayıları

	Mekân adı	Alan (m ²)	Planlanan Kişi sayısı	YÖK rehberine göre önerilen kişi sayısı	YÖK rehberine göre planlanan kişi bazında mekânın yeterlilik durumu	AIE rehberine göre önerilen kişi sayısı	AIE rehberine göre planlanan kişi bazında mekânın yeterlilik durumu
3.Kat	Elek.- Elektr. Müh. MSc ve PhD Lab.	88.8	18	22	Yeterli	19	Yeterli
	Elek.- Elektr. Müh Temel Mikrodalga ve Anten Lab.	122	20	30	Yeterli	26	Yeterli
	Elek.- Elektr. Müh Temel Elektrik Lab.	210.9	54	53	Kısmen Yeterli	45	Yeterli değil
	Elek.- Elektr. Müh Haberleşme Lab.	142.9	84	35.7	Yeterli değil	31	Yeterli değil
	Bilg. Müh.Bilgisayar Ağları Lab.	101.9	41	25	Yeterli değil	22	Yeterli değil
	Bilg. Müh.Dijital Sistem Lab.	102.4	36	26	Yeterli değil	22	Yeterli değil
	Bilg. Müh.Lisansüstü Araştırma Lab.	93.1	20	23	Yeterli	20	Yeterli
	Bilg. Müh.Yazılım Mühendisliği Lab. 1	126.6	42	31	Yeterli değil	27	Yeterli değil
	Bilg. Müh.Yazılım Mühendisliği Lab. 2	107.5	40	27	Yeterli değil	23	Yeterli değil
	Bilg. Müh.Yazılım Mühendisliği Lab. 3	87.5	31	22	Yeterli değil	19	Yeterli değil
	Mekatronik Müh. Hidrolik Pnömatik Lab.	116.7	30	29	Kısmen Yeterli	25	Yeterli değil
	Mekatronik Müh. PLC Lab.	152.7	25	38	Yeterli	33	Yeterli
	Mekatronik Müh. Elektronik Lab.	116.1	32	29	Yeterli değil	25	Yeterli değil
	Mekatronik Müh. Mekanik Lab.	123	25	31	Yeterli	27	Yeterli
	End. Müh. Faktör Mühendisliği Lab.	83.7	24	21	Yeterli değil	18	Yeterli değil
	End. Müh Lisansüstü Araştırma Lab.	71.45	48	18	Yeterli değil	15	Yeterli değil
	Elek.- Elektr. Müh. Makina Lab. 1	88.3	25	22	Yeterli değil	19	Yeterli değil
	Elek.- Elektr. Müh. Makina Lab. 2	103.6	18	26	Yeterli	22	Yeterli
	Elek.- Elektr. Müh. Makina Lab. 3	46.6	15	12	Yeterli değil	10	Yeterli değil
Elek.- Elektr. Müh. Lisans Serbest Çalışma Lab.	42.7	12	11	Kısmen Yeterli	9	Yeterli değil	

Şekil 17. a) YÖK Rehberine Göre Üç Yapıya Ait Sirkülasyon Alanlarında Sosyal Mesafe İlişkisi b) AIE Rehberine Göre Üç Yapıya Ait Sirkülasyon Alanlarında Sosyal Mesafe İlişkisi

Üç çalışma alanında yapıdaki sirkülasyon alanları YÖK ve AIE rehberlerinde belirtilen fiziksel mesafe bağlamında ele alındığında, YÖK rehberine göre sirkülasyon alanındaki mesafenin güvenli düzeyde olduğu (Şekil 17a), AIE rehberine göre ise kısmen güvenli düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Şekil 17b). Bu aşamada AIE kılavuzuna göre koridordaki kişi sayısının azaltılması ile güvenli kullanımın sağlanabileceği söylenebilmektedir.

Yapıdaki alan kullanımları dikkate alındığında mekânlarda düzenlenebilir mobilyalar ve gerekli olan yerlerde bariyer kullanımı ile fiziksel mesafeye uygunluk sağlanabilmektedir. Ayrıca büyük alanlara sahip mekânlarda işlev durumu dikkate alınarak çalışma alanlarının bölümlendirilmesi ile kullanıcı yoğunluğunun azaltılabilmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Salgın hastalık dönemlerinin uzun süreli zamanlara yayılması sürekli bir karantina sürecinin zorluklarını ortaya koymaktadır. Bu aşamada günümüz koşullarında salgın sürecinde de sosyal, ekonomik ve eğitim hayatının devam ettirilebilmesi gerekliliği kontrollü sosyal yaşama geçişi tetikleyen önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Birçok ülke kontrollü sosyal yaşama

geçiş sürecinde, yapıların yeniden kullanıma açılmasına yönelik önlemler içeren tedbirler yayınlamaktadır. Çalışma kapsamında YÖK ve AIE rehberleri ele alınmış ve bu rehberlerde önerilen mimari düzenlemelerin eğitim yapıları olarak çalışma alanı seçilen Safranbolu Meslek Yüksekokulu (SMYO), T.O.B.B. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu ve Mühendislik Fakültesi Laboratuvar Binası ölçeğinde yeterliliği tartışılmıştır.

Eğitim yapıları için YÖK ve AIE rehberleri ele alındığında benzer önlemlerin bulunduğu, ancak bu önlemlerin uygulanması aşamasında bazı oransal farklılıkların bulunduğu tespit edilmiştir. YÖK rehberine göre sınıf ve atölye yapılarında kişi başına en az 4 m² alan önerirken, AIA Rehberi sınıflarda 1.85 m², atölyelerde ise 4.64 m² alan önerisi sunmaktadır. Ayrıca YÖK rehberinde 1 m olan fiziksel mesafe kuralı, AIE rehberinde 1.8 m olarak belirlenmiştir. Bu veriler dikkate alındığında AIE rehberinin mekânlardaki faaliyetlerin niteliğine bağlı olarak alan gereksinimini tanımladığını söyleyebilmek mümkündür.

Safranbolu Meslek Yüksekokulu (SMYO) binasındaki mekânlardan alanları göz önüne alındığında, YÖK rehberine göre oyun atölyesi, ahşap laboratuvarı ve deri atölyesi dışındaki tüm mekânlarda rehberde öne-

rilen alanlara uygun olmadığı tespit edilmiştir. AIE rehberine göre ise oyun atölyesi dışındaki tüm mekânların önerilen boyutlarda olmadığı tespit edilmiştir. Alan ile kullanıcı sayısına yönelik olarak yapılan değerlendirilmede YÖK rehberinde oyun atölyesi haricindeki diğer tüm mekânların tasarlandığı kişi sayısı, önerilen kişi sayılarının üzerinde olduğu görülmektedir. AIE rehberine göre ise yapıdaki tüm mekânların tasarlanan kişi sayıları önerilen kişi sayılarının üzerinde kalmaktadır.

T.O.B.B. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu YÖK kılavuzuna göre değerlendirildiğinde önerilen alan büyüklüğüne, 1 laboratuvarın uygun, 1 laboratuvarın kısmen uygun diğer tüm birimlerin ise uygun olmadığı tespit edilmiştir. AIE kılavuzuna göre yapılan değerlendirme sonucunda ise sadece 1 laboratuvarın belirlenen alanlara uygun olduğu, diğer tüm mekânların uygun olmadığı ve risk teşkil ettiği görülmektedir.

Mühendislik Fakültesi Laboratuvar Binası'nın incelenmesi sonucu YÖK kılavuzuna göre katta bulunan 20 adet laboratuvar biriminin, önerilen alanlara altısının uygun, üçünün kısmen uygun diğer 11 adet laboratuvarın ise uygun olmadığı saptanmıştır. AIE kılavuzuna göre yapılan değerlendirme sonucunda ise 6 adet laboratuvarın uygun olduğu, 14 adet laboratuvarın ise uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Virüsün bulaşma yolları dikkate alınarak benzer kuralları gündeme getiren ülkelerin rehberleri bağlamında ele alınan yeni inşa edilmiş Safranbolu Meslek Yüksekokulu (SMYO), T.O.B.B. Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu ve Mühendislik Fakültesi Laboratuvar Binası'nın tasarım evresinde salgın riski göz önünde bulundurulmadığından, yapının yeni düzene adaptasyonunda zorluklar yaşanabileceği görülmektedir. Günümüzde salgın hastalıkların artması ve bu hastalıkların küresel ölçekte etkilerini göstermesi insan yaşantısında olumsuzluklara neden olmaktadır. Bu aşamada salgın dönemindeki olumsuzlukların etkilerini en aza indirebilmek ve kontrollü sosyal yaşamı etkin bir şekilde sağlayabilme gereksinimi mimari tasarım sürecinin bu anlamdaki önemini ortaya koymaktadır. Yapıların henüz tasarım sürecindeyken salgın dönemleri düşünülerek, mekânların alan, yükseklik ve sınırlayıcı duvar elemanlarının esnek ve dönüştürülebilir tasarlanması temel mimari önlemler arasında sayılabilmektedir. Yapılarda ortak kullanımı oluşturan malzemelerin kısıtlı düzeylere indirilmesi ve bu malzemelerin virüsü tutma niteliklerine göre tercih edilmesi salgının yayılımının engellenmesi açısından önemlidir. Çalışma kapsamında ele alınan rehberler ile ulusal ve uluslararası standartlar dikka-

te alınarak yapıların tasarım aşamasında disiplinler arası gerçekleştirilebilecek bir çalışma yapılması elzemdir. Yapıların salgın döneminde de kullanımının sağlanabilmesi için tasarımda yangın, ısı konfor, görsel ve akustik konfor, iç mekân hava kalitesi gibi faktörlerin arasına salgın riskinin de eklenmesi özellikle önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- AIE (2020) *Re-occupancy Assessment Tool V3.0* (31 Temmuz 2020) [online], Web adresi: http://content.aiaa.org/sites/default/files/2020-08/ReOccupancy_Assessment_Tool_v3.pdf [Erişim Tarihi: 02.02.2021]
- BURKE, R. M. (2020). Active Monitoring of Persons Exposed to Patients with Confirmed COVID-19—United States, January–February 2020, *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 69.
- CHAN, J. F. W., & YUAN, S., & KOK, K. H., & TO, K. K. W., & CHU, H., & YANG, J., ... & YUEN, K. Y. (2020). A Familial Cluster of Pneumonia Associated with the 2019 Novel Coronavirus Indicating Person-to-Person Transmission: A Study of a Family Cluster, *The Lancet*, 395(10223), 514-523.
- HUBBARD, L., & MACKEY, H., & SUPOVITZ, J. A.. (2020). *District response to the COVID-19 pandemic*. CPRE Policy Briefs. https://repository.upenn.edu/cpre_policybriefs/88
- KEARNEY, C. A., & CHILDS, J. (2021). A multi-tiered systems of support blueprint for re-opening schools following COVID-19 shutdown. *Children and Youth Services Review*, 105919.
- LI, Q., & GUAN, X., & WU, P., & WANG, X., & ZHOU, L., & TONG, Y., ... & FENG, Z. (2020). Early Transmission Dynamics in Wuhan, China, of Novel Coronavirus–Infected Pneumonia, *New England Journal of Medicine*. <https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/nejmoa2001316>
- LORDAN, R., & FITZGERALD, G. A., & GROSSER, T. (2020). Reopening schools during COVID-19, *Science*, 369 (6508), 1146.
- NICOLA, M., & ALSAFI, Z., & SOHRABI, C., & KERWAN, A., & ALJABIR, A., & IOSIFIDIS, C., ...&AGHA, R. (2020) The Socio-Economic Implications of the Coronavirus Pandemic (COVID-19): A Review, *International Journal of Surgery*, 78 (2020), 185-193. [10.1016/j.ijso.2020.04.018](https://doi.org/10.1016/j.ijso.2020.04.018)
- WORLD HEALTH ORGANIZATION (2020)a. Modes of Transmission of Virus Causing COVID-19: Implications for IPC Precaution Recommendations:

Scientific Brief, 27 March 2020 (No. WHO/2019-nCoV/Sci_Brief/Transmission_modes/2020.1). World Health Organization. www.who.int/news-room/commentaries/detail/modes-of-transmission-of-virus-causing-covid-19-implications-for-ipc-precaution-recommendations

- WORLD HEALTH ORGANIZATION (2020)b. Report of the WHO-China Joint Mission on Coronavirus Disease 2019 (COVID-19). <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/who-china-joint-mission-on-covid-19-final-report.pdf>
- YÖK, (2020) *Yükseköğretim Kurumlarında Sağlıklı ve Temiz Ortamların Geliştirilmesi Kılavuzu* [online], Web adresi: <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2020/yuksekogretim-kurumlarinda-saglikli-ve-temiz-ortamlarin-gelistirilmesi-kilavuzu.pdf> [Erişim Tarihi: 02.02.2021]